

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistus

Valtiovarainministeriön julkaisu –41/2015

Rahoitusmarkkinat

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistus

Työryhmämuistio

Valtiovarainministeriön julkaisuja 41/2015

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
PL 28 (Snellmaninkatu 1 A) 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 16001 (vaihde)
Internet: www.vm.fi
Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö/Tietotuki- ja julkaisuyksikkö/AT

Helsinki 2015

Kuvailulehti

Julkaisija ja julkaisuaika	Valtiovarainministeriö, marraskuu 2015	
Tekijät	Rahanpesulainsäädännön uudistamistyöryhmä	
Julkaisun nimi	Rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistus Työryhmämuistio	
Asiasanat	talousrikokset, rahanpesu, terrorismi, terrorismin vastainen toiminta, rahoitus	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 41/2015	
Julkaisun myynti/jakaja	Julkaisu on saatavissa pdf-tiedostona osoitteesta www.vm.fi/julkaisut .	
ISBN 978-952-251-729-6 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	Sivuja 218	Kieli Suomi

Tiivistelmä

Työryhmä ehdottaa uutta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen lainsäädäntöä.

Lainsäädännön soveltamisalan piiriin kuuluisivat voimassa olevassa laissa säädettyjen ilmoitusvelvollisten lisäksi muun muassa virtuaalivaluuttojen liikkeeseenlaskijat, niitä toiseksi valuutaksi ammattimaisesti vaihtavat ja niiden markkinapaikat. Kasinon ulkopuoliset rahapeliautomaatit olisivat edelleen lain soveltamisalan ulkopuolella.

Lainsäädännön tavoitteena on aiempaa kattavammin säätää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiperusteisesta lähestymistavasta ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten toiminnassa. Valtioneuvostolla, viranomaisilla ja ilmoitusvelvollisilla olisi velvollisuus laatia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeva riskiarvio, jota olisi päivitettävä säännöllisesti.

Kaupparekisterin yhteyteen perustettaisiin uusi yhteisöjen omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia koskeva rekisteri. Yhteisön tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, jolla on yli 25 prosentin omistus tai äänivalta yrityksestä taikka oikeus nimittää tai erottaa yhteisön ylin johto.

Lainsäädäntöehdotusten tavoitteena on varmistaa tehokas viranomaisvalvonta ja rikkomuksia ennalta estävä seuraamusjärjestelmä. Valvontaviranomaisilla olisivat yhtenäiset toimivaltuudet ja oikeudet määrätä hallinnollisia seuraamuksia. Mahdolliset asianajajien hallinnolliset seuraamukset määräisi kuitenkin asianajajajyhdistyksen esityksestä aluehallintovirasto.

Hallituksen esityksen muotoon laadituilla ehdotuksilla on tarkoitus panna täytäntöön niin sanotut neljäs rahanpesudirektiivi ja maksajan tiedot -asetus sekä ottaa huomioon FATF:n kansainväliset rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen suositukset. Työryhmä on ottanut työssään huomioon myös Poliisiammatikorkeakoulun tutkimuksen, jossa on arvioitu Suomen kansallisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä.

Presentationsblad

Utgivare och datum	Finansministeriet, november 2015	
Författare	Arbetsgruppen för reformering av penningtvättlagstiftningen	
Publikationens titel	Rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistus Työryhmämuistio	
Publikationsserie och nummer	Finansministeriet publikationer 41/2015	
Beställningar/distribution	Publikationen finns på finska i PDF-format på www.vm.fi/julkaisut .	
ISBN 978-952-251-729-6 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	Sidor 218	Språk Finska

Sammandrag

Arbetsgruppen föreslår ny lagstiftning som gäller förhindrande och utredning av penningtvätt och finansiering av terrorism.

Tillämpningsområdet för lagstiftningen föreslås omfatta, utöver dem som enligt gällande lag är anmälningsskyldiga, även bland annat emitterare av virtuella valutor, parter som professionellt omvandlar dem till andra valutor samt marknadsplatserna för dessa. Lagen tillämpas inte på spelautomater utanför kasinon.

Målet med lagstiftningen är att i större mån än tidigare lyfta fram riskbaserade strategier för penningtvätt och finansiering av terrorism när det gäller anmälningsskyldiga och myndigheternas tillsynsverksamhet. Statsrådet, myndigheterna och de anmälningsskyldiga föreslås bli förpliktade att utarbeta en riskanalys om penningtvätt och finansiering av terrorism, som bör uppdateras regelbundet.

Ett nytt register om ägare och faktiska förmånstagare föreslås bli inrättat i anslutning till handelsregistret. Med faktiska förmånstagare avses fysiska personer med över 25 procents ägarandel eller rösträtt i bolaget, eller med rätt att utnämna eller avskeda ett samfunds högsta ledning.

Syftet med lagstiftningsändringarna är att säkerställa effektiv myndighetstillsyn och ett påföljdssystem som förebygger brott. Tillsynsmyndigheterna föreslås få enhetliga befogenheter och möjligheter att påföra administrativa sanktioner. Eventuella administrativa sanktioner som gäller advokater ska emellertid påföras av regionförvaltningsverket på föredragning från advokatföreningen.

Genom förslagen som utarbetats till regeringspropositioner ska man sätta i kraft det fjärde penningtvättdirektivet och förordningen om betalaruppgifter, samt ta i beaktande FATF:s internationella rekommendationer om förebyggande av penningtvätt och finansiering av terrorism. Arbetsgruppen har även tagit i beaktande Polisyrkeshögskolans undersökning som utvärderat Finlands nationella risker i fråga om penningtvätt och finansiering av terrorism.

Description page

Publisher and date	Ministry of Finance, November 2015	
Author(s)	Working group to reform anti-money laundering legislation	
Title of publication	Rahanpesulainsäädännön kokonaisuudistus Työryhmämuistio	
Publication series and number	Ministry of Finance publications 41/2015	
Distribution and sale	The publication can be accessed in pdf-format in Finnish at www.vm.fi/julkaisut .	
ISBN 978-952-251-729-6 (PDF) ISSN 1797-9714 (PDF)	No. of pages 218	Language Finnish

Abstract

The working group proposes that new legislation be adopted to prevent and investigate money laundering and terrorist financing.

In addition to parties obliged to report suspicious transactions under the current legislation, reporting parties under the new legislation would include issuers of virtual currencies, and virtual currency exchanges and market places. Slot machines outside casinos would still fall outside the scope of application of the legislation.

The legislative reform aims to lay down more specific provisions on the risk-based approach to combating money laundering and terrorist financing to be applied by public authorities and reporting parties. The Government, public authorities and reporting parties would be obliged to carry out a money laundering and terrorist financing risk assessment and update it on a regular basis.

A register of owners and beneficial owners of legal entities would be established under the Trade Register. Beneficial owners of legal entities mean natural persons who hold more than 25 per cent of the shares or voting rights in a company or have the right to appoint or dismiss a company's senior management.

Another aim of the reform is to ensure effective supervision by public authorities and a sanctions regime that prevents breaches of the legislation. Supervisory authorities would have equal powers and rights to impose administrative sanctions. However, any administrative sanctions on lawyers would be imposed by regional state administrative agencies on the proposal of the Bar Association.

The aim of the government proposal for the new legislation is to implement the fourth Anti-Money Laundering Directive and the Payer Information Regulation, taking account of the international FATF Recommendations to combat money laundering and terrorist financing. The national risk assessment of money laundering and terrorist financing made by the Police University College was also taken into account by the working group.

Valtiovarainministeriölle

Valtiovarainministeriö asetti 19.12.2014 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotukset uudeksi laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä sekä muiksi tarvittaviksi laeiksi.

1. Työryhmän toimeksianto

Työryhmän oli otettava huomioon erityisesti seuraavat tavoitteet:

- Suomen lainsäädäntö vastaa FATF:n kansainvälisiä uusia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen suosituksia sekä EU:n lainsäädäntöä,
- Suomessa on tehokkaat menetelmät ja käytännöt rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi,
- lainsäädäntö mahdollistaa tehokkaan ja nopean viranomaisyhteistyön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi,
- lainsäädäntö mahdollistaa direktiivin sallimat soveltamisalan poikkeukset, jotka ovat perusteltavissa myös kansallisen riskiarvion osoittaman alhaisen rahanpesunriskin perusteella,
- Suomessa on tarkoituksenmukainen ja kustannustehokas järjestelmä yritysten omistajien ja tosiasiallisten edunsaajien tunnistamiseksi ja tuntemiseksi,
- Suomessa on asianmukaiset hallinnolliset ja rikosoikeudelliset seuraamukset rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevan lainsäädännön rikkomisesta.

Työryhmän oli toimeksiantonsa mukaisesti valmistettava hallituksen esityksen muotoon lakiehdotukset, joilla:

- täytäntöönpannaan kansalliseen lainsäädäntöön neljäs rahanpesudirektiivi ja toinen varainsiirtoasetus sekä FATF:n suositukset rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä,
- arvioidaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvontarakenne ja seuraamusjärjestelmä sekä tarvittavat viranomaisresurssit,
- poistetaan tarpeettomat esteet riittävän viranomaisyhteistyön turvaamiseksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi,

- varmistetaan tarkoituksenmukainen järjestely yritysten omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen saamiseksi,
- säädetään neljännen rahanpesudirektiivin mukaisista kansallisista poikkeuksista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen soveltamisalasta, kun se on perusteltua kansallisen riskiarvion näkökulmasta,
- täytäntöönpannaan kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansallisen riskiarvion osoittamat tarpeelliset lainsäädäntömuutokset.

Toimeksiantonsa mukaan työryhmällä oli mahdollisuus kutsua työnsä tueksi vaihtuvia ja pysyviä asiantuntijoita sekä asettaa työnsä tueksi valmisteluryhmiä.

Työryhmän oli työnsä aikana kuultava ainakin sosiaali- ja terveysministeriötä, opetus- ja kulttuuriministeriötä, Ahvenanmaan maakuntahallitusta, Etelä-Suomen aluehallintovirastoa, Tullia, Suojelupoliisia, Poliisihallitusta, Arpajaishallintoa, Patentti- ja rekisterihallitusta, Suomen Asianajajaliittoa, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:ta, Finanssialan Keskusliittoa sekä pelipalveluiden tarjoajien edustajia.

Työryhmän tuli saada työnsä valmiiksi 30.10.2015 mennessä.

Työryhmän puheenjohtajaksi määrättiin lainsäädäntöneuvos Armi Taipale valtiovarainministeriöstä. Työryhmän jäseniksi määrättiin lainsäädäntösihteeri Aleksi Pursiainen ulkoasiainministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Tanja Innanen oikeusministeriöstä, neuvotteleva virkamies Jouko Huhtamäki sisäministeriöstä, ylitarkastaja Mika Kotala työ- ja elinkeinoministeriöstä, lakimies Maarit Pihkala Finanssivalvonnasta ja rikostarkastaja Pekka Vasara Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksesta. Työryhmän jäsen Pursiaisen pyydettyä eroa hänen tilalleen kutsuttiin 28.5.2015 oikeudellinen asiantuntija Verna Adkins ulkoasiainministeriöstä. Työryhmän jäsen Adkinsin pyydettyä eroa hänen tilalleen kutsuttiin 18.8.2015 lähetystöneuvos Pekka Kosonen ulkoasiainministeriöstä.

2. Työryhmän järjestäytyminen ja työn organisointi

Työryhmä kutsui pysyväksi asiantuntijaksi poliisiylitarkastaja Markku Ryyminin Poliisihallituksesta, joka osallistui työryhmän työhön syyskuuhun 2015 asti. Toiseksi pysyväksi asiantuntijaksi kutsuttiin ylitarkastaja Marko Peltonen Etelä-Suomen aluehallintovirastosta. Työryhmän sihteeriksi määrättiin ylitarkastaja Virpi Koivu sisäministeriöstä. Työryhmän muistion valmisteluun on lisäksi osallistunut finanssisihteeri Milla Kouri ja säädösvalmisteluavustaja Anu Pietarinen (valtiovarainministeriö).

Työryhmä on hyödyntänyt muistionsa valmistelussa kolmea valmisteluryhmää. Valmisteluryhmät ovat olleet avoimia työryhmän työhön osallistuvien tahojen edustajille ja erikseen kutsuille asiantuntijoille. Valmisteluryhmät ovat olleet seuraavat (suluissa puheenjohtajan nimi):

1. Rahapelit (Jouko Huhtamäki)
2. Hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset ja niihin liittyvä valvontarakenne (Armi Taipale)
3. Yritysten omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia koskeva rekisteri (Armi Taipale)

Työryhmä sai työnsä valmiiksi määräajassa.

3. Työryhmän ehdotusten tavoitteet

Työryhmän esityksen tavoitteena on, että lainsäädännössä otetaan aiempaa selkeämmin huomioon rahanpesudirektiivin riskiperusteinen lähestymistapa viranomaisten, asianajajayhdistyksen ja ilmoitusvelvollisten toiminnassa. Lisäksi tavoitteena on yhdenmukaistaa viranomaisten toimivaltuuksia ja lisätä viranomaisten välistä yhteistyötä. Nykylainsäädännön puutteet viranomaisten toimivaltuuksissa ovat osittain estäneet tehokkaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnan. Toimivaltuuksien yhdenmukaistamisella pyritään myös ennalta estämään sellaisten tilanteiden syntyminen, joissa osa lainsäädännön soveltamisalan piiriin kuuluvista toimijoista jää valvonnan ulkopuolelle, vaikka toimialaan tai toimintaan liittyy vähäistä suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski. Esityksellä luodaan myös yhtenäiset valtuudet hallinnollisten seuraamusten määrittämiseksi direktiivin ja asetuksen soveltamisalan piiriin kuuluville valvontaviranomaisille.

Esityksen tavoitteena on myös luoda toimiva ja mahdollisimman kustannustehokas kansallinen järjestelmä sen varmistamiseksi, että yhteisöjen omistajista ja tosiasiallisista edunsaajista on olemassa tieto keskitetyssä rekisterissä, kun omistus tai määräysvalta ylittää 25 prosenttia. Esityksessä on tarkoitus varmistaa, että Patentti- ja rekisterihallituksella ja yhteisöillä olisi aikaa kerätä rekisteriin tarvittavat tiedot ottaen huomioon myös kaupparekisteriin vaikuttavat vireillä olevat muut lainsäädäntöhankkeet.

4. Työryhmän keskeiset ehdotukset

Soveltamisala

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevan lainsäädännön soveltamisala ei muuttuisi merkittävästi voimassa olevasta sääntelystä. Työryhmä ehdottaa, että lain soveltamisalan piiriin kuuluisi kaikki pelitoiminta raha-automaatteja lukuun ottamatta. Raha-automaatteja koskeva poikkeus rajataan työryhmän ehdotuksessa kasinon ulkopuolisiin raha-automaatteihin.

Lakia sovellettaisiin tavarakauppaa käyviin henkilöihin, jos maksu suoritetaan tai vastaanotetaan käteisenä ja sen suuruus on yhtenä tai useina toisiinsa kytkeytyneinä suorituksina yhteensä vähintään 10 000 euroa. Euromääräinen raja-arvo laskisi voimassa olevan lain 15 000 eurosta 10 000 euroon.

Lain soveltamisalan piiriin kuuluisivat voimassa olevasta laista poiketen virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskija, sitä liike- tai ammattitoimintana toiseksi valuutaksi vaihtava tai sen markkinapaikka. Työryhmä on kiinnittänyt arviossaan erityistä huomiota siihen, että virtuaalivaluuttoihin on havaittu liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kohonneita riskejä. Virtuaalivaluuttojen ja niiden tarjoajien määrän ennakoidaan lähivuosina kasvavan.

Soveltamisala laajenisi myös siten, että poliittisesti vaikutusvaltaisilla henkilöillä tarkoitettaisiin ulkomaisten lisäksi kotimaisia poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä. Näin myös poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden perheenjäsenen ja tämän läheisen yhtiökumppanin määritelmän kattama henkilöpiiri laajenee myös kotimaisiin henkilöihin.

Riskiarvio

Työryhmä esittää, että Suomessa on laadittava kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio, jonka tarkoituksena on yksilöidä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit lain soveltamisalan piiriin kuuluvilla toimialoilla, tukea ja tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa ja voimavarojen kohdentamista, tukea eri toimialojen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevien yhdenmukaisten toimintatapojen laadintaa, ja antaa toimivaltaisille valvontaviranomaisille, asianajajayhdistykselle ja ilmoitusvelvollisille tietoa näiden oman riskiarvion laatimisen tueksi.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi myös laadittava riskiarvio niiden oman valvonnan piiriin kuuluvien ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä. Riskiarviossa olisi otettava huomioon komission laatima EU:n laajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio, kansallinen riskiarvio, ja ilmoitusvelvollisten ja niiden asiakkaisiin, tuotteisiin ja palveluihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit.

Ilmoitusvelvollisen olisi laadittava riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi, ja se olisi toimitettava kirjallisesti toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tai asianajajayhdistykselle pyynnöstä.

Riskiperusteinen lähestymistapa ja asiakkaan tunteminen

Työryhmä ehdottaa muutettavan sääntelyä kokonaisuudessaan siten, että se perustuu aiempaa kattavammin toimivaltaisten valvontaviranomaisten, asianajajayhdistyksen ja ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvioihin. Tämä korostuu erityisesti ilmoitusvelvollisten velvollisuudessa tuntea asiakkaansa.

Laissa säädettäisiin keskitetystä yhteyshenkilöstä (central contact point), jolla tarkoitetaan henkilöä, joka huolehtii ulkomaisen maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön lukuun Suomessa toimivien edustajien rahanpesulaissa tarkoitettujen säännösten noudattamisesta ja Finanssi- ja valvonnalle toimitettavista asiakirjoista ja tiedoista. Työryhmän ehdotus on uusi ja perustuu neljänteen rahanpesudirektiiviin.

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri

Työryhmä esittää perustettavaksi uuden rekisterin, aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin. Aluehallintoviraston valvomien ilmoitusvelvollisten olisi rekisteröidyttävä rekisteriin. Tarkoituksena on, että rekisteriin tehtäisiin ilmoituksia sähköisesti ja myös mahdolliset rekisterikyselyt toteutettaisiin sähköisesti. Rekisteriin arvioidaan rekisteröitävän 3 500–4 500 ilmoitusvelvollista.

Edunsaajarekisteri

Työryhmä ehdottaa, että yrityksille asetettaisiin kaupparekisterilain muutoksella velvollisuus tuntea ja selvittää tosiasialliset edunsaajansa. Lähtökohtana on, että yritys hyödynnä kaikkiä sen käytettävissä olevia tietoja edunsaajan selvittämisessä. Sen lisäksi yrityksille asetettaisiin aktiivinen selontotevelvollisuus, joka koskisi suoraan omistajana olevia ihmisiä ja oikeushenkilöitä, jos nämä käyttävät yli 25 prosentin määräysvaltaa. Tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka viime kädessä käyttää määräysvaltaa oikeushenkilössä. Yhdistysten osalta edunsaajana pidettäisiin pääsääntöisesti sen hallituksen puheenjohtajaa ja säätiön osalta sen hallituksen jäseniä. Jos yhdistyksellä ja säätiöllä poikkeuksellisesti kuitenkin olisi joku muu tosiasiallinen edunsaaja, edunsaaja olisi tunnistettava ja tarvittaessa ilmoitettava rekisteriin. Rekisteröintivelvollisuus ei koskisi säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena olevia yhtiöitä, joita koskee jo arvopaperimarkkinain nojalla niin sanottu liputusvelvollisuus, jonka alaraja on viisi prosenttia.

Jos määräysvaltaa ei pystytä muuten määrittämään, siitä pidetään osoituksena yli 25 prosentin omistusosuutta yrityksessä. Jos yritys ei pysty kohtuullisin toimenpitein selvittämään sen omistajaa tai tosiasiallista edunsaajaa, tosiasiallisena edunsaajana pidetään sen ylempään johtoon kuuluvia luonnollisia henkilöitä, esimerkiksi hallituksen puheenjohtajaa tai toimitusjohtajaa.

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä tulisi yhteinen ilmoituskanava kauppa-, yhdistys-, ja säätiörekisteriin ja yhteinen väylä tietopalveluihin. Kauppa-, yhdistys-, ja säätiörekisteriin lisättäisiin uusina tietoina yritysten, yhdistysten ja säätiöiden ilmoittamat tiedot siitä, ketkä

ovat niiden omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia. Kaupparekisterin osalta omistajatiedot täytyy kerätä rekisterissä olevilta yrityksillä, yksityisiä elinkeinonharjoittajia lukuun ottamatta. Tietojen keräämisen arvioidaan edellyttävän 295 000 ilmoitusta. Lisäksi ilmoituksia saattaa tulla yhdistysten ja säätiöiden tosiasiallisista edunsaajista. Tiedonkeruuta ja niiden ylläpitoa varten rakennetaan YTJ:ään sähköinen asiointipalvelu, johon uudet ilmoitukset ohjattaisiin. Rekisteröintimenettelystä tehtäisiin mahdollisimman yksinkertainen eikä viranomaisen tarkastaisi ilmoitettuja tietoja, vaan ne rekisteröitäisiin ilmoittajan vastuulla. Ilmoituksista ei perittäisi lainkaan maksuja, vaan käsittely automatisoitaisiin, eikä PRH tarvitsisi lisäresursseja tehtävän hoitamiseen.

Julkisissa rekisteritiedoissa olisivat esillä omistajan tai edunsaajan nimi, syntymäkuukausi ja -vuosi, kansallisuus, asuinvaltio ja tosiasiallisen edunsaajan aseman luonne ja laajuus. Viranomaisille avoinna olevassa rekisterinosassa kävisi ilmi edellä mainittujen tietojen lisäksi luonnollisen henkilön henkilötunnus tai muu sitä vastaava tunnus ja kotiosoite.

Jos yrityksen ilmoittamissa omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia koskevissa tiedoissa tapahtuu muutoksia, yrityksen olisi ilmoitettava niistä ilman aiheetonta viivytystä. Sääntelyn noudattamista koskisi sama ilmoitusvelvollisuus kuin kantarekistereihin tehtäviä ilmoituksia. Kantarekistereitä koskevaan sääntelyyn ja rahanpesulakiin sisältyy mahdollisuus määrätä seuraamuksia yrityksille, jotka laiminlyövät edunsaajan tuntemisvelvoitetta tai edunsaajarekisteriä koskevat velvollisuutensa.

Rekisterimerkinnällä ei olisi oikeutta luovaa vaikutusta tai julkista luotettavuutta, eivätkä ilmoitusvelvolliset voi nojautua asiakkaan tuntemis- ja tunnistamisvelvollisuuksia täyttäänsään vain edunsaajarekisteriin kirjattuihin tietoihin, esimerkiksi jos rekisteritietoja ei ole päivitetty tai ilmoitusvelvollisella on syytä epäillä niiden paikkansapitävyyttä.

Edunsaajarekisteriin merkittäisiin nimenomaiseen sopimukseen perustuvat trusti -järjestelyn tai sitä vastaavan yritysjärjestelyn trusteeet, jos trustilla tai yritysjärjestelyllä on verovaiikutuksia. Suomessa tällaisia toimijoita voivat olla esimerkiksi asianajajat.

Rahanpesun selvittelykeskus

Työryhmä ei ehdota merkittävästi muutettavaksi rahanpesun selvittelykeskusta koskevaa sääntelyä. Rahanpesun selvittelykeskuksen tietojenvaihtoa koskevia säännöksiä täydennettäisiin neljännen rahanpesudirektiivin rahanpesun selvittelykeskusten välistä tietojenvaihtoa koskevien säännösten mukaisiksi.

Energiavirasto

Työryhmä otti kantaa Energiaviraston asemaan komission asetuksen (EU) N:o 389/2013 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/87/EY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston päätösten N:o 280/2004/EY ja N:o 406/2009/EY mukaisen unionin rekisterin perustamisesta ja komission asetusten (EU) N:o 920/2010 ja (EU) N:o 1193/2011 kumoamisesta, jäljempänä rekisteriasetus, 98 artiklassa tarkoitettuna viranomaisena. Työryhmän näkemyksen mukaan Energiavirastoa voitaisiin pitää toimivaltaisena valvontaviranomaisena, ilmoitusvelvollisena tai tahona, jolla on lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa epäilyttäviä liiketoimia koskevista havainnoistaan rahanpesun selvittelykeskukselle. Työryhmä esittää, että Energiavirastolle säädettäisiin velvollisuus ilmoittaa epäilyttäviä liiketoimia koskevista havainnoistaan rahanpesun selvittelykeskukselle. Tämä selkeyttäisi rahanpesulain suhdetta suoraan sovellettavaan rekisteriasetukseen, jonka nojalla Energiavirastolla on jo tällainen velvollisuus. Lisäksi työryhmä ehdottaa päästökauppalakia (311/2011) muutettavaksi eräiltä osin.

Tietosuoja

Työryhmä ehdottaa eräitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan liittyviä henkilötietojen käsittelytilanteita täsmennettäväksi. Kokonaisuutena ehdotetut uudet säännökset eivät kuitenkaan toisi merkittäviä muutoksia nykytilanteeseen henkilötietojen suojan osalta.

Viranomaisten toimivaltuudet

Työryhmä esittää, että rahanpesulaissa toimivaltaisia valvontaviranomaisia olisivat nyky-lainsäädäntöä vastaavasti Finanssivalvonta, Poliisihallitus, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Patentti- ja rekisterihallitus ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Toimivaltuuksien soveltamisesta asianajajyhdistykseen säädettäisiin erikseen. Viranomaisilla olisi oikeus tehdä tarkastuksia, rajoittaa ilmoitusvelvollisen toimiluvanvaraista toimintaa, perua ilmoitusvelvollisen toimilupa tai rekisteröinti, rajoittaa ilmoitusvelvollisen johdon toimintaa määrääjäksi sekä asettaa toimeenpanokielto ja oikaisukehotus.

Ilmoitusvelvollisen olisi salassapitosäännösten estämättä ilman aiheutonta viivytystä toimitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ja asianajajyhdistykselle sen pyytämät tiedot ja selvitykset.

Toimivaltaisella valvontaviranomaisella ja asianajajyhdistyksellä olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus toimittaa tarkastus ilmoitusvelvollisen muussa toimipaikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Lisäksi toimivaltaisella valvontaviranomaisella pois lukien Patentti- ja rekisterihallituksella olisi eräissä poikkeuksellisissa tilanteissa oikeus toimittaa tarkastus myös henkilön pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi enintään viiden vuoden määräajaksi kieltää henkilöä toimimasta ilmoitusvelvollisen hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitus-johtajan sijaisena taikka muuna ylimpään johtoon kuuluvana laissa tarkemmin säädettyjen edellytysten täytyessä. Lisäksi toimivaltainen valvontaviranomainen voisi muun lainsäädännön nojalla rajoittaa ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaista toimintaa tai perua toimiluvan.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi kieltää ilmoitusvelvollisen tekemän päätöksen tai sen suunnitteleman toimenpiteen toteutuksen taikka velvoittaa sen lopettamaan toiminnassaan soveltamansa menettelyn laissa tarkemmin säädettävien edellytysten täytyessä. Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi myös asettaa uhkasakon.

Laissa säädettäisiin uudesta järjestelmästä rikkomusten ilmoittamiseksi. Ilmoitusvelvollisella olisi joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta oltava menettelytavat, joita noudattamalla sen palveluksessa olevat tai asiamiehet voivat ilmoittaa sen sisällä riippumattoman kanavan kautta tämän lain säännösten ja määräysten epäilyistä rikkomisesta. Lisäksi toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajyhdistyksen olisi ylläpidettävä järjestelmää, jonka kautta se voi vastaanottaa ilmoituksia rahanpesulakiin liittyvistä väärinkäytösepäilyistä.

Seuraamukset ja muutoksenhaku

Yksi työryhmän keskeisistä muutosehdotuksista liittyy hallinnollisiin seuraamuksiin. Rahanpesulaissa ehdotetaan säädettävän hallinnollisista seuraamuksista, joista osa on rahamääräisiä. Voimassa olevan rahanpesulain mukainen tuntemisvelvollisuuden rikkominen, rekisteröintirikkomus ja rahanpesun ilmoitusrikkomus dekriminalisoitaisiin.

Työryhmä kartoitti työnsä aikana vaihtoehtoisia malleja sille, mitkä viranomaiset voisivat määrätä hallinnollisen seuraamuksen. Niin sanotun keskitetyn mallin mukaan valtuudet määrätä hallinnollinen seuraamus rahanpesulain nojalla säädettäisiin vain yhdelle viranomaiselle, jolle muut viranomaiset tekisivät esityksensä. Työryhmä ehdottaa kuitenkin niin sanotun hajautetun mallin mukaisesti, että toimivaltainen valvontaviranomainen voisi määrätä rikemaksun, julkisen varoituksen tai seuraamusmaksun ilmoitusvelvolliselle. Työryhmä

on päätynyt esityksessään hajautettuun malliin, koska näin turvattaisiin kaikkien toimivaltainen viranomaisten yhdenmukaiset toimivaltuudet, ilmoitusvelvollisen toimintaa koskevan asiantuntemuksen säilyttäminen läpi koko valvonta-, tutkinta- ja sanktiointiprosessin sekä seuraamusjärjestelmän vertailtavuus. Asianajajyhdistyksen olisi kuitenkin tehtävä esitys edellä mainitun seuraamuksen määräämisestä aluehallintovirastolle. Työryhmä katsoo, että perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntö estää sen, että hallinnollisen rahamääräisen seuraamuksen määräisi muu kuin viranomainen. Vaikka asianajajyhdistykselle on säädetty perustuslain 124 §:ssä tarkoitettu julkinen viranomaistehtävä, sille ei työryhmän näkemyksen mukaan voida säätää oikeutta merkittävän julkisen vallan käyttöön.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi määrätä jatkossa rikemaksun, julkisen varoituksen tai seuraamusmaksun. Toimivaltainen valvontaviranomainen määräisi rikemaksun sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö tai rikkoo asiakkaan tuntemis- ja tunnistamisvelvoitteen, epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekemisen rahanpesun selvittelykeskukselle, tietojen tallentamisen, työntekijöiden koulutuksen tai suojelemisen taikka toimintaohjeet, rikkomusepäilystä ilmoittamisesta tai aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin rekisteröitymisen. Rikemaksu määrättäisiin myös maksajan tiedot -asetuksen rikkomisesta. Oikeushenkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 5000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Luonnolliselle henkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

Toimivaltainen valvontaviranomainen antaisi ilmoitusvelvolliselle julkisen varoituksen, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee muiden rahanpesulain säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten kuin rikemaksua ja seuraamusmaksua koskevien säännösten vastaisesti.

Toimivaltainen valvontaviranomainen määräisi seuraamusmaksun vastaavien säännösten rikkomisista kuin rikemaksussa on kyse pois lukien rekisteröitymisvelvollisuus. Edellytyksenä seuraamusmaksun tunnusmerkistön täyttymiselle asetettaisiin kuitenkin huomattavasti korkeammalle. Edellytyksenä olisi, että henkilö on tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti rikkonut säännöksiä.

Luotto- ja rahoituslaitoksille määrättävät seuraamukset eroaisivat muille ilmoitusvelvollisille määrättävistä seuraamuksista. Finanssivalvonnan määräämä seuraamusmaksu saisi olla enintään joko kymmenen prosenttia luotto- tai rahoituslaitoksen tekoa tai laiminlyöntiä edeltävän vuoden liikevaihdosta tai viisi miljoonaa euroa, sen mukaan kumpi on suurempi. Muille toimijoille määrättävä seuraamusmaksu saisi olla enintään joko kaksi kertaa suurempi kuin teolla tai laiminlyönnillä saavutettu hyöty, jos se on määritettävissä, tai miljoona euroa, sen mukaan kumpi on korkeampi.

Toimivaltainen valvontaviranomainen ei voisi määrätä seuraamusmaksua luonnolliselle henkilölle teosta tai laiminlyönnistä, joka on laissa säädetty rangaistavaksi. Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi kuitenkin määrätä seuraamusmaksun ja jättää asian ilmoittamatta esitutkintaviranomaiselle, jos teko tai laiminlyönti on sen haitallisuus, siitä ilmenevä tekijän syyllisyys sekä siitä saatu hyöty ja muut tekoon tai laiminlyöntiin liittyvät seikat huomioon ottaen kokonaisuutena arvioiden vähäinen. Seuraamusmaksu voidaan määrätä oikeushenkilölle määrättävän seuraamusmaksun lisäksi tai sen sijasta sellaiselle oikeushenkilön johtoon kuuluvalla henkilöllä, jonka velvollisuuksien vastainen edellä tässä pykälässä säädetty teko tai laiminlyönti on. Kyseiselle henkilölle määrättävän seuraamusmaksun edellytyksenä on, että henkilö on merkittävällä tavalla myötävaikuttanut tekoon tai laiminlyöntiin. Seuraamusmaksun enimmäismäärä luonnolliselle henkilölle on miljoona euroa.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi jättää rikemaksun määräämättä tai julkisen varoituksen antamatta, jos henkilö on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin virheen korjaamiseksi välittömästi virheen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut virheestä viivytyksettä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle, virheellistä menettelyä on pidettävä vähäi-

senä, tai rikemaksun määräämistä tai julkisen varoituksen antamista on muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen olisi julkistettava rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu. Seuraamusta koskevat tiedot on pidettävä toimivaltaisen valvontaviranomaisen internetsivuilla viiden vuoden ajan. Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi ehdotuksen mukaan lykätä julkistamista, julkistaa seuraamuksen ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä tai jättää seuraamusta koskevan päätöksen julkistamatta, jos seuraamuksen kohteena olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön henkilöllisyyden julkistaminen olisi kohtuutonta taikka jos seuraamuksen julkistaminen vaarantaisi meneillään olevan viranomaistutkinnan.

Toimivaltaisten valvontaviranomaisten päätöksistä voitaisiin valittaa hallinto-oikeuteen lukuun ottamatta Finanssivalvontaa ja Tilintarkastusvalvontaa, joiden tekemiä päätöksiä koskevasta valitusoikeudesta säädettäisiin Finanssivalvonnasta annetussa laissa ja tilintarkastuslaissa.

5. Jatkovalmistelu

Työryhmän ehdotusten jatkovalmistelu voidaan saattaa loppuun kevään 2016 aikana, kun työryhmämietinnöstä on saatu lausunnot. EU:n rahanpesun vastainen lainsäädäntö valmistui työryhmän työn aikana, mikä hieman hidasti asioiden käsittelyä työryhmässä. Työryhmä on seurannut eduskunnassa vireillä olevia lainsäädäntömuutoksia syyskuun 2015 loppuun. Työn aikana työryhmä on käsitellyt monia laajoja ja poikkihallinnollisia asiakokonaisuuksia, joiden jatkovalmistelu tulee todennäköisesti olemaan laajaa.

Edunsaajarekisterin perustaminen ja sitä koskeva sääntely tulisivat todennäköisesti voimaan ennen työ- ja elinkeinoministeriössä vireillä olevaa kaupparekisterilainsäädännön uudistamista. Työryhmän työ tulee sovittaa yhteen jatkovalmistelun aikana mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti kaupparekisterilainsäädännön uudistamiseen ja muihin vireillä oleviin työryhmämietinnössä esiin nostettuihin hankkeisiin.

Työryhmä ei ole ottanut esityksessään kantaa siihen, tulisiko kiinteistönvälitysluokasta ja vuokrahuoneiston välitysluokasta annettua lakia (1075/2000) muuttaa siten, että Etelä-Suomen aluehallintovirasto vastaisi kaikkien kiinteistönvälitysluokkien ja vuokrahuoneiston välitysluokkien rekisteröinnistä ja valvonnasta. Näiden ehdotusten valmistelu arvioidaan työ- ja elinkeinoministeriössä erikseen. Työryhmän ehdotus sisältää lisäksi yksityiskohtia, joita koskevia lakiehdotuksia ja perusteluja on edelleen tarkennettava jatkovalmistelussa.

Työryhmän tietoon on saatettu rahanpesun selvittelykeskuksen ja muiden viranomaisten väliseen tietojen luovuttamiseen sekä määräaikaiseen liiketoimen keskeytysmääräykseen liittyviä näkökohtia, joita tulisi vielä tarkastella työryhmän ehdotusten jatkovalmistelun yhteydessä. Näitä kysymyksiä ovat erityisesti määräaikaisen liiketoimen keskeytysmääräyksen kesto, välttämättömien tietojen luovuttaminen valvontaviranomaisen rahanpesulaissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi sekä poliisilainsäädäntöön liittyvät poliisin yksiköiden väliset tiedonluovutustarpeet. Jatkovalmistelun yhteydessä tulee arvioida vielä tarkemmin perusoikeusvaikutukset, ottaen erityisesti huomioon Euroopan unionin tietosuojalainsäädännön uudistuksen vaikutukset henkilötietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin.

Työryhmän esitys sisältää joitakin ehdotuksia asianajajien toiminnan valvonnan järjestämisestä ja näitä koskevien hallinnollisten seuraamusten määräämisestä. Asianajajien ja muiden lakimiesten toiminnan valvontaan ja näille määrättäviin hallinnollisiin seuraamuksiin liittyy kuitenkin useita erityiskysymyksiä, joihin työryhmän esityksessä ei ole otettu kantaa. Nämä kysymykset, joista keskeisimpänä voidaan pitää päämiehen ja hänen asiaansa ajavan oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan välisen erityisen luottamussuhteen suojaamista, jäävät jatkovalmistelussa selvitettäväksi.

Työryhmän työn jatkovalmistelussa on tarpeen selvittää muiden EU:n jäsenvaltioiden ehdotuksia uudeksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen lainsäädännöksi. Erityisesti olisi kiinnitettävä huomiota muiden EU:n jäsenvaltioiden ratkaisuihin, jotka koskevat yhteisöjen omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen rekisteröintiä ja niistä aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi jatkovalmistelussa olisi selvitettävä, tulevatko muut jäsenvaltiot käyttämään rahanpesudirektiivin sallimia pelitoimintaa koskevia soveltamisalan poikkeuksia, ja minkälaisiksi käytännöt tavaroiden käteismyyjien osalta muodostuvat. Tärkeää olisi myös arvioida, minkälaisiksi hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten tasot muodostuvat EU:ssa.

Työryhmä ei ole valmistellut esityksiä valtioneuvoston asetukseksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi, koska Euroopan rahoitusmarkkinaviranomaisten neljännen rahanpesudirektiivin nojalla laatimien ohjeiden valmistuminen on viivästynyt suunnitellusta. Sääntelyn jatkovalmistelussa olisi tärkeää huomioida Euroopan rahoitusmarkkinaviranomaisten valmistelemat ohjeet ja delegoidut säädökset, jotka annetaan Euroopan komission asetuksina.

Työryhmän käsityksen mukaan jatkovalmistelussa olisi pyrittävä siihen, että uusi lainsäädäntö olisi voimassa 1.1.2017 ja uuden edunsaajarekisterin perustamista valmisteleviin toimiin ryhdytään jo vuoden 2016 aikana.

Työryhmä on pitänyt 17 kokousta. Työryhmä on järjestänyt ehdotuksistaan kuulemistilaisuuden ja on sen lisäksi kuullut viranomaisia ja toimialan edustajia useasti työnsä aikana.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa yksimielisen muistionsa kunnioittavasti valtiovarainministeriölle.

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2015

Armi Taipale

Pekka Kosonen

Tanja Innanen

Jouko Huhtamäki

Mika Kotala

Maarit Pihkala

Pekka Vasara

Virpi Koivu

RAHANPESULAINSÄÄDÄNNÖN KOKONAISUUDISTUS

VM139:00/2014

Luonnos hallituksen esitykseksi

Ruotsinkieliset säädösehdotukset erillisessä liitteessä

SISÄLLYS

SISÄLLYS.....	21
YLEISPERUSTELUT.....	25
1 JOHDANTO.....	25
2 NYKYTILA.....	27
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	27
2.1.1 Kansallinen lainsäädäntö.....	27
2.1.2 Rahanpesulainsäädännön valvonta ja resurssit.....	31
2.1.3 Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus ja sen vastaanottamat ilmoitukset.....	37
2.1.4 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmiöitä.....	40
2.1.5 Terrorismin torjunta.....	44
2.1.6 Kansallinen tutkimus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä.....	47
2.1.7 Patentti- ja rekisterihallituksen ja Verohallinnon rekisterit sekä kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelma.....	47
2.1.8 Rahapelit.....	52
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	53
2.2.1 FATF.....	53
2.2.2 Neljäs rahanpesudirektiivi.....	54
2.2.3 Maksajan tiedot -asetus.....	64
2.2.4 Toinen maksupalveludirektiivi.....	68
2.2.5 Korttimaksujen siirtohinta-asetus.....	68
2.2.6 Perusmaksutilidirektiivi.....	69
2.2.7 Rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi.....	69
2.2.8 EU:n tietosuojalainsäädännön uudistus.....	70
2.3 Nykytilan arviointi.....	71
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	72
3.1 Tavoitteet.....	72
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	72
3.2.1 Hallinnollisten rahamääraisten seuraamusten määrääminen.....	72
3.2.2 Edunsaajarekisterin vaihtoehtoiset toteutustavat.....	76
3.2.3 Tilintarkastajat, kirjanpitäjät, veroneuvojat, asianajajat ja muut lakipalveluita tarjoavat sekä kiinteistönvälittäjät.....	77
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	78
3.3.1 Soveltamisala.....	78
3.3.2 Riskiarvio.....	79
3.3.3 Riskiperusteinen lähestymistapa.....	79
3.3.4 Asiakkaan tunteminen.....	79
3.3.5 Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri.....	80
3.3.6 Edunsaajarekisteri.....	80
3.3.7 Rahanpesun selvittelykeskus.....	83
3.3.8 Energiaviraston asema.....	83
3.3.9 Tietosuoja.....	84
3.3.10 Viranomaisten toimivaltuudet.....	84

3.3.11	Seuraamukset ja muutoksenhaku	85
4	ESITYKSEN VAIKUTUKSET	87
4.1	Taloudelliset vaikutukset	87
4.1.1	Valtiontaloudelliset vaikutukset	87
4.1.2	Vaikutukset yrityksiin	88
4.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan	90
4.3	Yhteiskunnalliset vaikutukset	93
5	ASIAN VALMISTELU	94
5.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto	94
5.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	94
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	94
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	96
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	96
1.1	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä	96
1 luku	Yleiset säännökset	96
2 luku	Riskiarvio	104
3 luku	Asiakkaan tunteminen	106
4 luku	Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen	112
5 luku	Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri	116
6 luku	Edunsaajarekisteri	120
7 luku	Rahanpesun selvittelykeskus	121
8 luku	Valvonta	130
9 luku	Hallinnolliset seuraamukset	136
10 luku	Erinäiset säännökset	142
1.2	Laki Finanssivalvonnasta	145
1.3	Kaupparekisterilaki	147
1.4	Laki luottolaitostoiminnasta	148
15 luku	Menettelytavat asiakasliiketoiminnassa	148
20 luku	Hallinnolliset seuraamukset	149
1.5	Sijoituspalvelulaki	149
12 luku	Salassapito ja asiakkaan tunteminen	149
1.6	Laki arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta	149
8 luku	Erinäiset säännökset	149
1.7	Sijoitusrahastolaki	149
1.8	Maksulaitoslaki	149
1.9	Laki vaihtoehtorahastojen hoitajista	149
12 luku	Osuuksien tarjoaminen	149
22 luku	Seuraamukset ja muutoksenhaku	149
1.10	Laki panttilainauslaitoksista	150
1.11	Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä	150
1.12	Arvonlisäverolaki	150
1.13	Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi	150
1.14	Kuluttajansuojalaki	150
7 luku	Kuluttajaluotot	150
1.15	Vakuutusopimuslaki	150
1.16	Luottotietolaki	150
1.17	Arpajaislaki	151
1.18	Vakuutusyhtiölaki	151

6 luku	Vakuutusyhtiön johto, hallintojärjestelmä ja varojen sijoittaminen	151
1.19	Yhdistyslaki	151
1.20	Säätiölaki	151
13 luku	Säätiörekisteri	151
1.21	Yritys- ja yhteisötietolaki	152
1.22	Laki kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä	152
1.23	Päästökauppalaki	153
2	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	153
2.1	Merkittävä julkisen vallan käyttö ja hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset	153
2.2	Yksityiselämän suoja	155
2.3	Elinkeinovapaus	157
2.4	Oikeusturva	159
LAKIEHDOTUKSET	.....	161
	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä	161
	Laki Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta	194
	Laki kaupparekisterilain muuttamisesta	197
	Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 20 luvun 1 §:n ja 15 luvun 6 §:n muuttamisesta	200
	Laki sijoituspalvelulain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta	201
	Laki arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 8 luvun 4 §:n muuttamisesta	202
	Laki sijoitusrahastolain 45 ja 144 §:n muuttamisesta	202
	Laki maksulaitoslain 7 ja 24 §:n muuttamisesta	203
	Laki vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain 22 luvun 7 §:n kumoamisesta ja 12 luvun 8 §:n muuttamisesta	204
	Laki panttilainauslaitoksista annetun lain 28 ja 40 §:n muuttamisesta	204
	Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	205
	Laki arvonnlisäverolain 209 s §:n 2 momentin kumoamisesta	206
	Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain 3 §:n muuttamisesta	206
	Laki vakuutusopimuslain 6 a ja 16 §:n muuttamisesta	207
	Laki luottotietolain 19 ja 30 §:n muuttamisesta	208
	Laki arpajaislain 14 a ja 64 §:n muuttamisesta	209
	Laki vakuutusyhtiölain 6 luvun 13 §:n muuttamisesta	210
	Laki yhdistyslain 48 ja 52 §:n muuttamisesta	210
	Laki säätiölain 13 luvun 4 §:n muuttamisesta	211
	Laki yritys- ja yhteisötietolain muuttamisesta	212
	Laki kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain muuttamisesta	214
	Laki päästökauppalain 67 §:n ja 73 §:n muuttamisesta	215

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Euroopan unionin, jäljempänä *EU*, ja sen jäsenvaltioiden rahoitusjärjestelmän vakauden ja luotettavuuden ylläpitäminen sekä EU:n sisämarkkinoiden toimivuuden turvaaminen edellyttävät ennakkollisia toimia, joilla estetään vakavia häiriöitä tai uhkia niiden toimintaan. Jos rahoitusjärjestelmässä ei pystytä estämään rahanpesua ja terrorismin rahoitusta, seurauksena voi olla negatiivisia talousvaikutuksia ja rahoitusmarkkinoiden epävakaus, joita voivat olla esimerkiksi kansainvälisten pääomavirtojen häiriöt, sijoitusten väheneminen ja talouskasvun laantuminen, muiden rahoittajien haluttomuus osallistua liiketoimintaan, maineriski, luottamuksen horjuminen ja toiminnan vakauteen liittyvät riskit. Rahanpesulla ja terrorismin rahoittamisella on myös yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisessa ohjelmassa todetaan, että terrorismin, kansainvälisen rikollisuuden ja hybridiuhkien torjumiseksi on oltava yhteisiä keinoja. Kasuvat riskit ja uudet uhat edellyttävät koko yhteiskunnalta uudenlaista valmiutta ja varautumista ja hallitus vahvistaa ohjelman mukaan kokonaisturvallisuusajattelua kansallisesti, EU:ssa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Tämä koskee erityisesti uusien ja laaja-alaisten uhkien kuten hybridi vaikuttamisen, kyberhyökkäysten ja terrorismin torjuntaa.

Rahanpesu ja terrorismin rahoitus muodostavat huomattavan ongelman rahoitusjärjestelmälle. Rahanpesulla tarkoitetaan toimintaa, jossa rikollisesta tai laittomasta alkuperästä olevat varat pyritään kierrättämään laillisen maksujärjestelmän läpi varojen tosiasiallisen luonteen, alkuperän tai omistajien peittämiseksi. Rahanpesu ja terrorismin rahoitus ovat usein kansainvälistä toimintaa, ja niiden torjunta edellyttää tiivistä kansainvälistä yhteistyötä sekä yhteisiä kansainvälisiä säännöksiä ja periaatteita. Terrorismin rahoittamisella sen sijaan tarkoitetaan laillista tai laitonta alkuperää olevien varojen hankkimista tai keräämistä terroristiseen tarkoitukseen. Rahanpesu on määritelty rikoslain (39/1889) 32 luvun 6 §:ssä ja terrorismin rahoitus mainitun lain 34 a luvun 5 §:ssä.

Kansainvälisen valuuttarahaston (*IMF*) arvion mukaan rahanpesun arvo on maailmanlaajuisesti 2–5 prosenttia koko maailman bruttokansantuotteesta. YK:n huumausaine- ja rikosasioiden toimisto (*UNODC*) arvioi vuonna 2009, että rahanpesun arvo olisi 1,6 biljoonaa dollaria tai 2,7 prosenttia koko maailman bruttokansantuotteesta. Tutkimuksen mukaan rahanpesun merkitys suhteessa bruttokansantuotteeseen on suurempi kehittyvissä maissa. Vain noin prosentti rahanpesuun päätyvistä varoista takavarikoidaan tai jäädytetään. Kokaiinin myyntiin liittyvästä rahanpesusta noin 95 prosenttia on lähtöisin Pohjois- ja Etelä-Amerikasta sekä Euroopasta.

Yksittäisen terroristi-iskun kustannukset suhteessa sen aiheuttamiin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kustannuksiin voivat olla pienet. Terroristisen teon suunnitteluun liittyvät kustannukset saattavat sisältää ainoastaan tekijöiden värväykseen ja koulutukseen sekä materiaalihankintoihin liittyviä kuluja. Esimerkiksi Lontoon vuoden 2005 pommi-iskujen kustannusten arvioidaan olleen noin 10 000 euroa, Madridin junaiskujen kustannusten noin 8 000 euroa ja New Yorkin vuoden 2001 iskujen kustannukset noin 400 000 euroa.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n alainen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastainen toimintaryhmä Financial Action Task Force, jäljempänä *FATF*, laatii kansainvälisiä suosituksia rahanpesun, terrorismin rahoittamisen ja joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseksi. *FATF* julkaisi uusimmat suosituksensa vuonna 2012. *FATF*:n 40 suositusta noudatetaan noin 180 valtiossa maailmanlaajuisesti.

Euroopan komissio, jäljempänä *komissio*, antoi 5 päivänä helmikuuta 2013 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen (COM(2013) 45 final). Ehdotuksen taustalla olivat FATF:n uudet suositukset, tarve yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lainsäädäntöä edelleen ja EU-lainsäädännössä havaitut epätäsmällisyydet ja puutteet. Komissio ehdotti laajoja muutoksia voimassa olevaan sääntelyyn. Keskeisimmät ehdotukset olivat:

- yritysten tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevien tietojen ylläpitoon liittyvät säännökset,
- seuraamusjärjestelmän vähimmäisvaatimusten yhtenäistäminen,
- riskiperusteisen lähestymistavan korostaminen,
- kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laatimisvelvoitteen asettaminen jäsenvaltioille,
- soveltamisalan laajentaminen kattamaan kaiken tyyppiset rahapelit siten, että poikkeukset tulevat perustella erikseen,
- kynnysarvon pienentäminen käteisellä tavarakaupalla käyviin henkilöihin,
- verorikosten sisällyttäminen soveltamisalaan rahanpesun esirikoksina,
- poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden käsitteen laajentaminen, ja
- viranomaisten välisen yhteistyön tehostaminen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta, jäljempänä *neljäs rahanpesudirektiivi*, *rahampesudirektiivi*, annettiin 20 päivänä toukokuuta 2015. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivi kansallisesti täytäntöön viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017.

Komissio antoi neljännen rahanpesudirektiivin lisäksi 5 päivänä helmikuuta 2013 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tietojen toimittamisesta varainsiirtojen mukana (COM(2013) 44 final). Ehdotuksen tavoitteena on parantaa maksujen jäljitettävyyttä ja varmistaa, että EU:n lainsäädäntökehys säilyy täysin kansainvälisten normien mukaisena. Ehdotuksessa keskitytään aiempaa enemmän järjestelmien tehokkuuteen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa, selvennetään ja johdonmukaistetaan eri jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä ja laajennetaan asetuksen soveltamisalaa, jotta sen avulla voidaan puuttua uusiin uhkisiin ja haavoittuvuuksiin. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/847 varainsiirtojen mukana toimitettavista tiedoista ja asetuksen (EY) N:o 1781/2006 kumoamisesta, jäljempänä *maksajan tiedot -asetus*, annettiin 20 päivänä toukokuuta 2015. Asetusta sovelletaan 26 päivästä kesäkuuta 2017.

Eurooppa-neuvoston jäsenten julkilausumassa 12 päivänä helmikuuta 2015 jäsenet pyytävät jäsenvaltioita panemaan pikaisesti täytäntöön tiukennetut säännökset rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseksi ja kaikkia toimivaltaisia viranomaisia tehostamaan toimia rahavirtojen jäljittämiseksi ja terrorismin rahoitukseen käytettävien varojen jäädyttämiseksi tehokkaasti.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Kansallinen lainsäädäntö

Suomessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä säädetään pääosin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008), jäljempänä *rahanpesulaki*, rikoslaissa ja varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetussa laissa (325/2013), jäljempänä *jäädytyslaki*, sekä rahanpesulain nojalla annetuissa säännöksissä. Lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä säädetään useissa rahanpesulaissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia koskevissa erityislaeissa sekä toimivaltaisia viranomaisia koskevissa laeissa.

Rahanpesulaki

Rahanpesulain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää tällaisen toiminnan paljastamista ja tutkintaa sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia. Lakia sovelletaan erilaisiin yhteisöihin ja elinkeinoharjoittajiin (ilmoitusvelvollisiin), kuten luottolaitoksiin, sijoituspalveluyrityksiin, peliyhteisöihin, kiinteistönvälittäjiin, asianajajiin ja tavaroita käteisellä myyviin (15 000 euron raja-arvo).

Lain soveltamisalan kuuluu nykyisin niin sanotut omaisuudenhoito- ja yrityspalveluita tarjoavat. Omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoajan on ennen toiminnan aloittamista rekisteröidyttävä. Rekisteröitymisvelvollisuus ei koske asianajajia, tilintarkastajia eikä näiden apulaisia. Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää rekisteriä omaisuudenhoito- ja yrityspalveluiden tarjoajista (*yrityspalvelurekisteri*). Rekisterissä on 64 omaisuudenhoito- ja yrityspalvelun tarjoajaa. Lisäksi aluehallintovirasto pitää 27 §:ssä tarkoitettua rekisteriä valuutanvaihtotoiminnan harjoittajista. Rekisterissä on rekisteröitynä 17 valuutanvaihtotoiminnan harjoittajaa.

Ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta tuntee ja tunnistaa asiakas säädetään lain 2 luvussa. Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava myös asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja. Asiakirjat asiakkaan tuntemisesta on säilytettävä viisi vuotta vakituisen asiakassuhteen päättymisestä. Asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi ilmoitusvelvollisen puolesta täyttää esimerkiksi luottolaitos tietäen edellytyksin.

Ilmoitusvelvollisen on 9 §:ssä säädetyn selonottovelvollisuuden nojalla hankittava tietoja asiakkaansa toiminnasta, tämän liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteet palvelun tai tuotteen käyttämiseksi. Ilmoitusvelvollisen on järjestettävä asiakkaan toiminnan laatuun ja laajuuteen sekä riskeihin nähden riittävä seuranta sen varmistamiseksi, että asiakkaan toiminta vastaa sitä kokemusta ja tietoa, joka ilmoitusvelvollisella on asiakkaasta ja tämän toiminnasta.

Jos asiakkaaseen, tuotteeseen, palveluun tai liiketoimeen liittyy alhainen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, ilmoitusvelvollinen voi noudattaa yksinkertaista asiakkaan tuntemismenettelyä. Yksinkertaista asiakkaan tuntemismenettelyä voi noudattaa laissa ja asetuksessa säädettyissä tilanteissa esimerkiksi, kun asiakkaana on Suomen viranomainen, luottolaitos, rahoituslaitos, sijoituspalveluyritys, maksulaitos, rahastoyhtiö, vaihtoehtorahastojen hoitaja tai vakuutusyhtiö, taikka kun kyseessä on 15 §:ssä tarkoitettu vakuutustuote.

Ilmoitusvelvollisen tulee toisaalta noudattaa asiakkaan tuntemista koskevia toimia tehostetusti, jos asiakkaaseen, palveluun, tuotteeseen tai liiketoimeen liittyy tavanomaista suurempi rahan-

pesun tai terrorismin rahoittamisen riski taikka jos asiakkaalla tai liiketoimella on liittymäkoh-
ta valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelyjärjestelmä ei
täytä kansainvälisiä velvoitteita. Lisäksi tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus koskee etä-
tunnistamista, kirjeenvaihtajapankkisuhteita ja poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä.

Ilmoitusvelvollisen on täytettyään selonottovelvollisuuden viipymättä ilmoitettava rahanpesun
selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä paitsi
jos selonotto päättyy siihen, ettei epäilyttävää ole tapahtunut. Ilmoitus tulee tehdä pääsääntöi-
sesti sähköisesti.

Ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta keskeyttää tai kieltäytyä liiketoimesta säädetään 26 §:ssä.
Ilmoitusvelvollisen on keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä liike-
toimesta, jos liiketoimi on epäilyttävä tai ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyviä
varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen.

Rahanpesulaissa tarkoitettuja valvojia ovat Finanssivalvonta, Poliisihallitus, Ahvenanmaan
maakunnan hallitus, Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta ja kauppakamarin tilintar-
kastusvaliokunnat, julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunta, aluehallintovirasto
(Etelä-Suomen aluehallintovirasto) ja asianajajayhdistys.

Keskusrikospoliisissa on rahanpesun selvittelykeskus, jonka tehtävänä on:

- 1) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen ja selvittäminen;
- 2) viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tor-
junnassa;
- 3) yhteistyö ja tietojenvaihto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittä-
misestä huolehtivien vieraan valtion viranomaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa;
- 4) yhteistyö ilmoitusvelvollisten kanssa;
- 5) palautteen antaminen 23 ja 24 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten vaikutuksista;
- 6) tilaston pitäminen 23 ja 24 §:n nojalla saatujen ilmoitusten ja 26 §:n nojalla tehtyjen liike-
toimien keskeytysten lukumäärästä;
- 7) jäädytyslain 3 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten vastaanotto, mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettu-
jen jäädyttämispäätösten edellytysten selvittäminen ja jäädyttämispäätöksiä koskevien esitys-
ten tekeminen.

Rahanpesun selvittelykeskus pitää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvit-
tämistä varten pysyvää automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävää henkilörekisteriä.
Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoita-
maan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen
estämisessä ja selvittämisessä tarvittavat tiedot ja asiakirjat maksutta.

Tulli-, rajavartio-, vero- ja ulosottoviranomaisen sekä konkurssiasiamiehen on 38 §:n mukaan
huolehdittava siitä, että sen toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin ra-
hoittamisen estämiseen ja selvittämiseen sekä tehtävien hoidon yhteydessä ilmi tulleiden epäi-
lyttävien liiketoimien tai terrorismin rahoittamisen epäilyn ilmoittamiseen rahanpesun selvitte-
lykeskukselle.

Asiakkaan tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta säädetään 40 §:ssä, rekisteröintirikkomuksesta 41 §:ssä ja rahanpesun ilmoitusrikkomuksesta 42 §:ssä. Luottolaitokselle ja sijoituspalveluyritykselle määrättävästä seuraamusmaksusta säädetään 43 §:ssä.

Rikoslaki

Rikoslain 32 luvussa säädetään kätkemis- ja rahanpesurikoksista. Rangaistavaksi on säädetty rahanpesu, törkeä rahanpesu, salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi ja tuottamuksellinen rahanpesu. Rahanpesulla tarkoitetaan rikoslain 32 luvun 6 §:n mukaan toimintaa, jossa joku ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää, välittää tai pitää hallussaan rikoksella hankittua omaisuutta, rikoksen tuottamaa hyötyä tai näiden tilalle tullutta omaisuutta hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä tai peittääkseen tai häivyttääkseen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän tai avustaakseen rikosentekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset. Rahanpesulla tarkoitetaan myös toimintaa, jossa joku peittää tai häivyttää rikoksella hankitun omaisuuden, rikoksen tuottaman hyödyn taikka näiden tilalle tulleen omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvat määräämistoimet tai oikeudet taikka avustaa toista tällaisessa peittämisessä tai häivyttämisessä. Enimmäisrangaistus rahanpesusta on kaksi vuotta vankeutta.

Törkeän rahanpesun tunnusmerkistön edellytyksenä on, että rahanpesussa rikoksen kautta saatu omaisuus on ollut erittäin arvokas tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti, ja rahanpesu on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Enimmäisrangaistus törkeästä rahanpesusta on rikoslain 32 luvun 7 §:n mukaan kuusi vuotta vankeutta.

Salahankkeena törkeän rahanpesun tekemiseksi pidetään rikoslain 32 luvun 8 §:ssä sopimista toisen kanssa sellaisen törkeän rahanpesurikoksen tekemisestä, jonka kohteena on lahjuksen antamisen, lahjuksen ottamisen, rikoslain 29 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun veroon kohdistuvan törkeän veropetoksen tai törkeän avustuspetoksen tuottama hyöty tai sen tilalle tullut omaisuus. Enimmäisrangaistus salahankkeesta törkeän rahanpesun tekemiseksi on yksi vuosi vankeutta.

Tuottamuksellisella rahanpesulla tarkoitetaan rikoslain 32 luvun 9 §:ssä törkeällä huolimattomuudella rahanpesuun ryhtymistä. Enimmäisrangaistus tuottamuksellisesta rahanpesusta on kaksi vuotta vankeutta.

Tekijä voidaan tuomita 32 luvun 10 §:n mukaisesti rahanpesurikkomuksesta sakkoon, jos rahanpesu tai tuottamuksellinen rahanpesu, huomioon ottaen omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Rikoslain 32 luvun 14 §:n mukaan rahanpesuun, törkeään rahanpesuun ja tuottamukselliseen rahanpesuun sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään rikoslain 9 luvussa.

Rikoslain 34 a luvussa säädetään terrorismirikoksista ja sen 5 §:ssä terrorismin rahoittamisesta ja 5 a §:ssä terrorismiryhmän rahoittamisesta. Terrorismin rahoittamisella tarkoitetaan toimintaa, jossa henkilö suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan:

- 1) panttivangin ottamista tai kaappausta,
- 2) sellaista tuhotyötä, törkeää tuhotyötä tai yleisvaarallisen rikoksen valmistelua, jota on pidettävä terrorististen pommi-iskujen torjumista koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa (SopS 60/2002) tarkoitettuna rikoksena,
- 3) sellaista tuhotyötä, liikennetuhotyötä, törkeää tuhotyötä tai yleisvaarallisen rikoksen valmistelua, jota on pidettävä siviili-ilmailun turvallisuuden kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevassa yleissopimuksessa (SopS 56/1973), kansainväliseen siviili-ilmailuun käytettävillä lento-asemilla tapahtuvien laittomien väkivallanteikkojen ehkäisemistä koskevassa lisäpöytäkirjassa (SopS 43/1998), merenkulun turvallisuuden kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevassa yleissopimuksessa (SopS 11/1999) tai mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuden kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevassa pöytäkirjassa (SopS 44/2000) tarkoitettuna rikoksena,
- 4) sellaista ydinräjähdერიkosta, terveyden vaarantamista, törkeää terveyden vaarantamista, ydin-energian käyttörikosta tai muuta ydinaineeseen kohdistuvaa tai ydinainetta välineenä käyttäen tehtyä rangaistavaksi säädettyä tekoa, jota on pidettävä ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevista toimista tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 72/1989) tarkoitettuna rikoksena, tai
- 5) murhaa, tappoa, surmaa, törkeää pahoinpitelyä, vapaudenriistoa, törkeää vapaudenriistoa, törkeää ihmiskauppaa, panttivangin ottamista tai törkeää julkisrauhan rikkomista tai niillä uhkaamista, kun teko kohdistuu henkilöön, jota tarkoitetaan kansainvälistä suojelua nauttivia henkilöitä vastaan, mukaan lukien diplomaattiset edustajat, kohdistuvien rikosten ehkäisemistä ja rankaisemista koskevassa yleissopimuksessa.

Terrorismin rahoittamisesta tuomitaan rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momentin nojalla myös se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan mainitun luvun 1—4 tai 4 a—4 c §:ssä tarkoitettua rikosta.

Terroristiryhmän rahoittamisella tarkoitetaan puolestaan varojen antamista tai keräämistä suoraan tai välillisesti terroristiryhmälle tietoisena ryhmän luonteesta terroristiryhmänä. Terroristiryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Enimmäisrangaistus terrorismin rahoittamisesta on kahdeksan vuotta ja terroristiryhmän rahoittamisesta kolme vuotta vankeutta.

Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi

Laissa varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi säädetään varojen jäädyttämisestä YK:n turvallisuusneuvoston 28 päivänä syyskuuta 2001 hyväksymässä päätöslauselmassa 1373 (2001) YK:n jäsenvaltiolle asetettujen velvoitteiden täytäntöön panemiseksi. Varojen jäädyttämisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla estetään kaikki sellainen varojen liikkuminen, siirtäminen, muuntaminen, käyttäminen ja käsitteleminen, joka muuttaisi varojen määrää, sijaintia, omistusta, hallintaa, luonnetta tai käyttötarkoitusta, sekä toimenpiteitä, joilla estetään muut sellaiset muutokset, jotka mahdollistaisivat varojen käytön.

Lain soveltamisalan piiriin kuuluvat varat, jotka kuuluvat:

- 1) erityistoimenpiteiden toteuttamisesta terrorismin torjumiseksi hyväksytyyn neuvoston yhteisen kannan (2001/931/YUTP) 1 artiklassa tarkoitettulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushen-

kilölle, jota tiettyihin henkilöihin ja yhteisöihin kohdistuvista erityisistä rajoittavista toimenpiteistä terrorismin torjumiseksi annettu neuvoston asetus (EY) N:o 2580/2001 ei koske;

2) luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jota on syytä epäillä, jolle vaaditaan rangaistusta tai joka on tuomittu rikoslain 34 a luvussa rangaistavaksi säädetystä teosta;

3) luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jonka varojen jäädyttämisestä toisen valtion toimivaltainen viranomaisena on tehnyt yksilöidyn ja perustellun pyynnön, jos kyseisen valtion viranomaiset ovat uskottavan todistusaineiston perusteella aloittaneet kyseiseen luonnolliseen henkilöön tai oikeushenkilöön kohdistuvan esitutkinnan tai vaatineet rangaistusta teosta, joka Suomessa tehtynä ilmeisesti täyttäisi rikoslain 34 a luvussa säädetyn rikoksen tunnusmerkistön, taikka jos mainitun valtion tuomioistuin on tuominnut kyseisen henkilön edellä tarkoitettua teosta;

4) oikeushenkilölle, josta vähintään 50 prosenttia omistaa 1—3 kohdassa tarkoitettu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö yksin tai yhdessä muiden tällaisten luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden kanssa;

5) oikeushenkilölle, jossa kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua määräysvaltaa käyttää 1—3 kohdassa tarkoitettu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö yksin tai yhdessä muiden tällaisten luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden kanssa; taikka

6) henkilöyhtiölle, jonka velvoitteista niiden täyteen määrään niin kuin omasta velastaan vastaa 1—3 kohdassa tarkoitettu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

Päätöksen varojen jäädyttämisestä tekee keskusrikospoliisi ja se on julkaistava Virallisessa lehdessä ja annettava viivytyksettä tiedoksi toimenpiteen kohteelle. Keskusrikospoliisin on arvioitava kuuden kuukauden välein päätöksen tekemisestä, ovatko jäädyttämiselle lain 3 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset edelleen olemassa.

2.1.2 Rahanpesulainsäädännön valvonta ja resurssit

Voimassa olevassa rahanpesulaissa tarkoitettuina valvontaviranomaisina toimivat Finanssivalvonta, Poliisihallitus, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta ja kauppakamarin tilintarkastusvaliokunnat, julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunta, Etelä-Suomen aluehallintovirasto ja asianajajayhdistys eli Suomen asianajajaliitto. Tilintarkastusvalvonta keskitetään vuoden 2016 alussa Patentti- ja rekisterihallitukseen, jäljempänä PRH, joka toimii jatkossa valvontaviranomaisena Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan ja julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunnan sijaan (HE 254/2014 vp).

Alla olevassa taulukossa on esitetty tietoja rahanpesulaissa tarkoitettujen valvottavien määristä valvontaviranomaisittain.

Valvontaviranomainen	Valvottavien lukumäärä vuonna 2014	Rahanpesuvalvontaan nimetyt resurssit (henkilöä)
Finanssivalvonta	878 yhteisöä ja luonnollista henkilöä	3
Poliisihallitus/arpajaishallinto	3 yhteisöä	vajaa 1
Ahvenanmaan maakunnan hallitus	1 yhteisö	vajaa 1
Patentti- ja rekisterihallitus (31.12.2015 saakka keskuskaupakamarin tilintarkastuslautakunta, julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunta ja kauppa-kamarien tilintarkastuslautakunnat)	1642 tilintarkastajaa ja 81 yhteisöä	ei nimettyä resurssia
Etelä-Suomen aluehallintovirasto	Noin 1870 rekisteröityä tai lupaluetteloon merkittyä ilmoitusvelvollista. Tämän lisäksi mahdollisia toiminnanharjoittajia, jotka voivat tulla ilmoitusvelvollisiksi on yhteensä noin 60 000	4
Suomen asianajajaliitto	2070 asianajajaa, 800 toimistoa ja 210 sivutoimistoa	vajaa 1

Taulukko 1. Rahanpesulaissa tarkoitettujen valvottavien lukumäärät.

Finanssivalvonta. Finanssivalvonta voi Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 27 §:n mukaan rajoittaa määräajaksi Finanssivalvonnan valvottavan toimiluvan mukaista toimintaa tai, jos EKP tai muu viranomainen on toimivaltainen toimilupaviranomainen, tehdä päätösesityksen asiassa tiettyjen edellytysten täytyessä. Jos toiminnan rajoittaminen ei ole riittävä toimi, Finanssivalvonta voi Finanssivalvonnasta annetun lain 26 §:ssä säädetyllä tavalla perua valvottavan toimiluvan tai, jos EKP tai muu viranomainen on toimivaltainen toimilupaviranomainen, esittää tälle toimiluvan perumista laissa tarkemmin säädettyjen edellytysten täytyessä.

Finanssivalvonta voi Finanssivalvonnasta annetun lain 28 §:n nojalla määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi, kieltää henkilöä toimimasta toimilupavaltavottavan hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitusjohtajan sijaisena taikka muuna ylimpään johtoon kuuluvana, jos:

- 1) tämä on osoittanut tehtävänsä hoidossa ilmeistä taitamattomuutta tai varomattomuutta ja on ilmeistä, että se voi vaarantaa vakavasti finanssimarkkinoiden valvonnalle mainitun lain 1 §:ssä säädettyjen tavoitteiden toteutumisen; tai
- 2) hän ei täytä niitä ammattitaito- ja luotettavuusvaatimuksia, jotka laissa erikseen säädetään.

Jos toimilupavalvottavan asiain hoidossa on esiintynyt taitamattomuutta, varomattomuutta tai väärinkäytöksiä taikka muu erityinen syy sitä edellyttää, Finanssivalvonta voi asettaa asiamiehen valvomaan toimilupavalvottavan toimintaa (Finanssivalvonnasta annetun lain 29 §).

Finanssivalvonta voi kieltää Finanssivalvonnasta annetun lain 33 §:ssä säädetyllä tavalla valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan tekemän päätöksen tai valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan suunnitteleman toimenpiteen toteutuksen taikka velvoittaa valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan lopettamaan toiminnassaan soveltamansa menettelyn, jos päätös, toimenpide tai menettely on ristiriidassa valvottavaan tai muuhun finanssimarkkinoilla toimivaan sovellettavien finanssimarkkinoita koskevien säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten, toimiluvan ehtojen taikka valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan toimintaa koskevien sääntöjen kanssa.

Finanssivalvonnan määräämistä hallinnollisista seuraamuksista säädetään Finanssivalvonnasta annetun lain 4 luvussa. Hallinnollisia seuraamuksia ovat rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu.

Finanssivalvonta antaa valvottavalle ja muulle finanssimarkkinoilla toimivalle julkisen varoituksen, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee muiden kuin Finanssivalvonnasta annetun lain 38 §:n 1 momentissa taikka 40 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen finanssimarkkinoita koskevien säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten vastaisesti. Valvottavalle julkinen varoitus annetaan myös, jos valvottava tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee toimilupansa ehtojen tai toimintaansa koskevien sääntöjen vastaisesti. Säännöstä sovelletaan myös rahanpesulaisissa tarkoitettuihin tekoihin, joista Finanssivalvonta voi myös määrätä seuraamusmaksun luottolaitokselle tai sijoituspalveluyritykselle. Muilla valvontaviranomaisilla kuin Finanssivalvonnalla ei ole oikeutta hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten määräämiseen rahanpesulain säännösten rikkomisesta.

Poliisihallitus/arpajaishallinto. Arpajaislain 42 §:n 2 momentin mukaan Poliisihallitus vastaa arpajaisten toimeenpanon valvonnasta ja arpajaistoiminnan tilastoimisesta. Poliisihallitus voi antaa arpajaisten toimeenpanoa ja toimeenpanon valvontaa koskevia lausuntoja ja ohjeita.

Arpajaislain 62 a §:n mukaan Poliisihallitus voi kieltää rahapelin toimeenpanon ja 62 b §:n mukaan rahapeliin markkinoinnin. Arpajaislain 45 §:ssä säädetään, että poliisilla, virallisella valvojalla ja mainitun lain 58 §:ssä tarkoitettulla tarkastuslaitoksella on oikeus tarkastaa, että raha- ja tavaravoittoaumateissa sekä 56 §:ssä tarkoitetuissa peliaumateissa ja pelilaitteissa käytetään hyväksytyä rahaliikenteen valvontalaitetta.

Poliisilla on lisäksi oikeus kieltää automaatin tai pelilaitteen käytettävänä pitäminen, jos siinä ei ole hyväksytyä rahaliikenteen valvontalaitetta taikka se on sijoitettu automaattien tai pelilaitteiden sijoittamista koskevien säännösten vastaisesti. Jos havaittu puute tai vika on vähäinen, poliisi voi kiellon sijasta määrätä sen korjattavaksi. Tarkastus- ja kiello-oikeus eivät koske rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus. Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta arpajaisasioissa. Arpajaislaissa (Landskapslag om Lotterier, ÅFS 10:1966) säädetään arpajaisten toimeenpanosta Ahvenanmaan maakunnassa. Lain nojalla on annettu asetus Landskapsförordning om Ålands Penningautomatförening och dess verksamhet (ÅFS 56/1993), joka sisältää tarkemmat säännökset Ålands Penningautomatföreningin, jäljempänä *PAF*, toiminnasta. Ahvenanmaan maakunnan hallituksen toimivaltuuksista *PAF*:n valvonnassa ei ole erikseen säädetty.

Patentti- ja rekisterihallitus. PRH:n Tilintarkastusvalvonnan yhteydessä toimivan tilintarkastuslautakunnan tulee 1 päivänä tammikuuta 2016 voimaan tulevan tilintarkastuslain (491/2015) 10 luvun 1 §:n nojalla antaa tilintarkastajalle varoitus, jos tämä on:

- 1) huolimattomuudesta tai varomattomuudesta menetellyt mainitun lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetun lain vastaisesti;
- 2) rikkonut velvollisuuksiaan tilintarkastajana; tai
- 3) perusteettomasti menetellyt tavalla, joka on muutoin omiaan alentamaan tilintarkastajien ammatillista luotettavuutta tai arvoa.

Jos tilintarkastajan menettelyyn liittyy lieventäviä seikkoja, tilintarkastuslautakunnan tulee antaa tilintarkastajalle varoituksen sijaan huomautus.

Tilintarkastuslautakunnan on peruutettava hyväksyminen kokonaan, jos tilintarkastaja:

- 1) on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta menetellyt tilintarkastuslain tai sen nojalla annettujen säännösten tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetun lain vastaisesti;
- 2) on annetusta varoituksesta huolimatta toistuvasti rikkonut velvollisuuksiaan tilintarkastajana; tai
- 3) ei ole enää ammattitaitoinen tai ei täytä muita hyväksymisen edellytyksiä. Jos peruste liittyy tilintarkastajan toimintaan KHT- tai JHT-tilintarkastajaa edellyttävässä tehtävässä ja luonnollisella henkilöllä on edelleen edellytykset toimia tilintarkastajana, tilintarkastusvalvonnan tulee peruuttaa ainoastaan kyseisen erikoispätevyuden hyväksyminen.

Tilintarkastuslautakunta voi peruuttaa hyväksymisen myös enintään kahden vuoden määräajaksi.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2014/56/EU, annettu 16 päivänä huhtikuuta 2014, tilinpäätösten ja konsolidoitujen tilinpäätösten lakisääteisestä tilintarkastuksesta annetun direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta säädetään tilintarkastajiin sovellettavista seuraamusjärjestelmistä. Mainitun direktiivin 30 a artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on valtuudet toteuttaa tai määrätä ainakin seuraavia hallinnollisia toimenpiteitä ja seuraamuksia mainitun direktiivin ja soveltuvin osin asetuksen (EU) N:o 537/2014 säännösten rikkomisten johdosta:

- a) määräys, jossa rikkomisesta vastuussa olevaa luonnollista tai oikeushenkilöä vaaditaan lopettamaan rikkominen ja olemaan toistamatta sitä;
- b) toimivaltaisten viranomaisten verkkosivuilla julkistettava lausuma, jossa ilmoitetaan rikkomisesta vastuussa oleva henkilö ja rikkomisen luonne;
- c) väliaikainen kieltö, jonka kesto on enintään kolme vuotta ja jonka mukaan lakisääteinen tilintarkastaja, tilintarkastusyhteisö tai päävastuullinen tilintarkastaja ei saa suorittaa lakisääteisiä tilintarkastuksia ja/tai allekirjoittaa tilintarkastuskertomuksia;
- d) ilmoitus, että tilintarkastuskertomus ei täytä mainitun direktiivin 28 artiklan tai soveltuvin osin asetuksen (EU) N:o 537/2014 10 artiklan vaatimuksia;

e) väliaikainen kieltö, jonka kesto on enintään kolme vuotta ja jonka mukaan tilintarkastusyhteisön jäsen tai yleisen edun kannalta merkittävän yhteisön hallinto- tai johtoelimen jäsen ei saa hoitaa tehtäviä tilintarkastusyhteisöissä eikä yleisen edun kannalta merkittävässä yhteisöissä;

f) luonnollisia ja oikeushenkilöitä koskevat hallinnolliset taloudelliset seuraamukset.

Hallinnollisten taloudellisten seuraamusten tasosta ei ole erikseen säädetty direktiivissä, mutta sen johdanto-osan 16 kappaleessa todetaan, että jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten olisi voitava määrätä hallinnollisia taloudellisia seuraamuksia, joilla on tosiasiallinen estävä vaikutus ja jotka esimerkiksi ovat määrältään enintään miljoona euroa tai sitä enemmän, kun on kyse luonnollisista henkilöistä, ja enintään jokin prosenttiosuus vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta edellisenä tilikautena, kun on kyse oikeushenkilöistä tai muista yhteisöistä. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee direktiivin kansallista täytäntöönpanoa.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Aluehallintovirasto voi aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) 20 §:n mukaan sakon uhalla, teettämishallinnalla tai keskeyttämishallinnalla velvoittaa asianomaisen noudattamaan käskyä tai kieltöä, jonka aluehallintovirasto tai siltä pakkokeinoasiassa virka-apua pyytävä muu viranomaisen on toimivaltansa mukaisesti antanut. Rahanpesulain nojalla aluehallintovirasto ei kuitenkaan valtuutta käyttä. Etelä-Suomen aluehallintovirasto vastaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnasta koko maassa. Aluehallintoviraston valvottavien määriä on esitelty edellä taulukossa 1.

Rahanpesulain 27—29 §:ssä säädetään valuutanvaihtotoiminnan harjoittajien ja omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tarjoajan velvollisuudesta rekisteröityä valuutanvaihtorekisteriin ja yrityspalvelurekisteriin. Aluehallintoviraston on poistettava rekisteröity valuutanvaihtorekisteristä tai yrityspalvelurekisteristä, jos rekisteröity ei enää täytä rekisteröinnin edellytyksiä tai on lopettanut toimintansa. Yrityksille omaisuudenhoito- ja yrityspalveluja tuottavalla (englanniksi *trust and company service provider*) tarkoitetaan yritystä, joka muun muassa perustaa yhtiöitä, toimii niissä johtajana, tarjoaa hallintoon liittyviä palveluita tai toimii trustin omaisuudenhoitajana. Merkittävimpana palveluna Suomessa on yhtiöiden perustamispalveluiden tarjoaminen, joka ilmenee niin sanottuna valmisyhtiöiden kauppana. Näitä palveluita tuottavat asianajajien lisäksi ainakin lakiasiantuntijat ja sellaiset toimijat, joiden tarjoamat palvelut ovat yhdistelmä oikeudellisia ja taloudellisia palveluita. Tällaisia ovat esimerkiksi tilintarkastus, tilitoimistojen tarjoamat palvelut ja erilaista konsultointia tarjoavat toimijat. Suomessa suurin osa yritysten tai trustien perustamiseen ja hallinnon järjestämiseen liittyviä palveluita tarjoavista on jo rahanpesulain soveltamisalan piirissä. Suomen lainsäädäntö ei tunne trust-järjestelyjä. Suomessa saattaa kuitenkin olla yrityksiä, jotka tuottavat palveluita ulkomaisille trusteille tai toimivat trustin kohteena olevan omaisuuden edunvalvojana, joten trusteille palveluita tarjoaminen on otettava lain piiriin direktiivin vaatimusten mukaisesti. Trust on kehittynyt Englannin oikeudessa ja otettu käyttöön pääpiirteissään samantyyppisenä kaikissa Common law -maissa. Trustit ovat olleet lähes tuntemattomia Manner-Euroopan niin sanottujen romaanisgermaanisten oikeusjärjestelmien piirissä. Trust on kolmen osapuolen eli perustajan (*settlor*), edunvalvojan (*trustee*) ja edunsaajan (*beneficiary*) välinen taloudellinen rakenne. Trustissa perustajan ja edunsaajan välille on edunvalvojan suostumuksella perustettu yksipuolisella oikeustoimella järjestely, jossa perustaja siirtää trustin kohteena olevan omaisuuden täysin omistusoikeuksin ja määräysvaltuuksin edunvalvojalle.

Laissa eräiden luotonantajien rekisteröinnistä (747/2010) 11 §:ssä säädetään, että aluehallintoviraston on kiellettävä kuluttajaluottojen tarjoaminen, jota harjoitetaan tämän lain vastaisesti ilman rekisteröintiä. Laki koskee elinkeinonharjoittajia, jotka myöntävät kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun soveltamisalaan kuuluvia kuluttajaluottoja. Laissa tarkoitettuja elinkeinon-

harjoittajia ovat esimerkiksi pikavippiyritykset. Kielto voidaan erityisestä syystä kohdistaa myös tällaista toimintaa harjoittavan palveluksessa olevaan henkilöön tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa. Jos luotonantaja laiminlyö laissa säädettyt velvollisuutensa, aluehallintovirasto voi antaa luotonantajalle varoituksen. Jos laiminlyönnit ovat vakavia tai jos ne annetusta kehotuksesta tai varoituksesta huolimatta toistuvat, aluehallintovirasto voi kieltää luotonantajan toiminnan enintään kuudeksi kuukaudeksi. Tiettyjen edellytysten täytyessä aluehallintoviraston on poistettava luotonantaja luotonantajarekisteristä. Mainitun lain 13 §:ssä säädetään luotonantajarikoksesta, joka voidaan tuomita henkilölle, joka harjoittaa kuluttajaluottojen tarjoamista ilman rekisteröintiä.

Laissa perintätoiminnan luvanvaraisuudesta (517/1999) säädetään, että aluehallintoviraston on kiellettävä perintätoiminta, jota harjoitetaan ilman mainitussa laissa säädettyä toimilupaa. Kielto voidaan erityisestä syystä kohdistaa myös perintätoiminnan harjoittajan palveluksessa olevaan henkilöön tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa. Lisäksi aluehallintoviraston on peruutettava toimilupa, jos mainitun lain 12 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät. Jos toimiluvan peruuttaminen olisi olosuhteisiin nähden kohtuutonta, aluehallintovirasto voi sen sijasta antaa toimiluvan haltijalle kirjallisen varoituksen.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo panttilainauslaitosten toimintaa. Panttilainauslaitosten toiminnasta annetun lain (1353/1992) 40 §:n mukaan aluehallintoviraston on kiellettävä panttilainaus toiminta, jota harjoitetaan ilman tässä laissa säädettyä toimilupaa. Jos panttilainauslaitos laiminlyö rahanpesulain mukaisen velvollisuutensa, aluehallintovirasto voi kehottaa toimiluvan haltijaa täyttämään velvollisuutensa määräajassa. Kehotuksen tehosteeksi aluehallintovirasto voi asettaa uhkasakon. Aluehallintovirasto voi myös tiettyjen edellytysten täytyessä perua panttilainauslaitosten toimiluvan. Jos luvan peruuttaminen olisi kohtuutonta, aluehallintovirasto voi sen sijasta antaa varoituksen.

Aluehallintovirastot valvovat kiinteistönvälittäjien ja vuokrahuoneistojen välitysliikkeiden toimintaa. Aluehallintovirasto pitää välitysliikkeistä rekisteriä. Rekisteriin merkitään ne välitysliikkeet, joiden hallinnollinen päätoimipaikka on kyseisen aluehallintoviraston toimialueella. Aluehallintoviraston on kiellettävä välitystoiminta, jota harjoitetaan kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain (1075/2000) vastaisesti ilman rekisteröintiä. Aluehallintovirasto voi antaa välitysliikkeelle varoituksen, jos laissa säädetty edellytykset täyttyvät. Jos laiminlyönnit ovat vakavia tai jos ne annetusta kehotuksesta tai varoituksesta huolimatta toistuvat, aluehallintovirasto voi kieltää osaksi tai kokonaan välitysliikkeen toiminnan määräajaksi, kuitenkin enintään kuudeksi kuukaudeksi. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ei voi määrätä seuraamusta välitysliikkeelle, joka on merkitty toisen aluehallintoviraston rekisteriin. Noin 55 prosenttia välitysliikkeistä on merkitty Etelä-Suomen aluehallintoviraston rekisteriin.

Suomen asianajajaliitto. Asianajajista annetun laissa (496/1958) säädetään, että valvontalautakunnan on määrättävä kurinpidollinen seuraamus, jos asianajajan todetaan valvonta-asian käsittelyssä ilmitulleiden seikkojen johdosta menetelleen mainitun lain 5 §:n 1 momentin vastaisesti.

Jos asianajaja menettelee epärehellisesti tai muulla tavalla tehtävässään tahallaan loukkaa toisen oikeutta, hänet on erotettava asianajajayhdistyksen jäsenyydestä. Jos asianajajan menettelyyn liittyy lieventäviä seikkoja, hänen maksettavakseen voidaan määrätä seuraamusmaksu tai antaa hänelle varoitus. Jos asianajaja menettelee muulla tavalla hyvän asianajajatavan vastaisesti, hänelle on annettava varoitus taikka huomautus. Seuraamusmaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa.

2.1.3 Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus ja sen vastaanottamat ilmoitukset

Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus ottaa vastaan rahanpesulain mukaisten ilmoitusvelvollisten tekemät epäilyttäviä liiketoimia tai epäiltyä terrorismin rahoitusta koskevat ilmoitukset ja kirjaa ne selvittelykeskuksen ylläpitämään rekisteriin. Selvittelykeskus selvittelee ja analysoi ilmoituksia sen toteamiseksi, onko ilmoituksen johdosta avattava uusi rikostutkinta tai luovutettava tietoa jo avoimena olevaan rikostutkintaan.

Viime vuosina ilmoitusten määrä on vaihdellut 20 000—28 000 välillä vuosittain. Tästä määrästä selvittelykeskus ottaa tarkempaan selvittelyyn vuosittain noin 10 prosenttia. Tietoja luovutetaan vuosittain useaan sataan esitutkintaan (vuonna 2014 tietoja luovutettiin 246 avoimeen esitutkintaan) ja lisäksi selvittelykeskus kirjaa itse rikosilmoituksia (vuonna 2014 keskus kirjasi 44 ilmoitusta). Selvittelykeskuksella on oikeus antaa ilmoitusvelvolliselle määräys pidättyä suorittamasta liiketoimintaa viiden arkipäivän ajaksi. Tätä oikeutta on käytetty viime vuosina kymmenkunta kertaa vuodessa, ja pidätettyjen varojen määrä on vaihdellut 9—10 miljoonan euron välillä vuosittain. Selvittelykeskus huolehtii myös kansainvälisestä tiedonvaihdosta vieraan valtion selvittelykeskusten välillä. Ulkomaisen tiedonvaihdon määrä on ollut tasaisessa kasvussa: vuonna 2014 keskus teki 222 tiedustelua ja vastaanotti 68 tiedustelua. EU-maiden välillä käytössä on FIU.net -tiedonvaihtojärjestelmä, joka tekee mahdolliseksi kohdentaa tiedustelut vain niihin yksiköihin, joissa tietoa on saatavilla. Siten selvittelykeskuksen ei tarvitse tehdä turhia tiedusteluja.

Rahanpesulain mukaan ilmoitusvelvollisten on ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle myös sellaisista epäilyttävästä liiketoimista, joissa saattaa olla kyse terrorismin rahoittamisesta. Rahanpesua epäiltäessä epäillään liiketoimeen sisältyvien varojen laillista alkuperää, kun taas terrorismin rahoittaminen voi tapahtua myös laillisesti hankituilla varoilla. Tämä merkitsee sitä, että ilmoitusvelvolliset joutuvat yhä enenevässä määrin epäilyttävien liiketoimien yhteydessä pohtimaan myös liiketoimeen sisältyvien varojen kohdetta.

Rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti vuonna 2014 yhteensä 13 ilmoitusta, joissa epäiltiin varoja käytettävän tai ilmoituksen kohteena olevan henkilön tai yhteisön liittyvän terrorismin rahoittamiseen.

Jäädytyslaki mahdollistaa terroristiyhteyksiä omaavien luonnollisten henkilöiden sekä oikeushenkilöiden asettamisen kansalliselle terroristipakotelistalle ja heidän omaisuutensa hallinnollisen jäädyttämisen. Tällaisten jäädytysten tekeminen on mahdollista tilanteissa, joissa henkilö on tuomittu terrorismin rahoittamisesta tai häntä on syytä epäillä kyseisestä teosta. Jäädyttämispäätöksen valmistelusta vastaa rahanpesun selvittelykeskuksen henkilökunta, ja päätöksen tekee rahanpesun selvittelykeskuksen päällikkö keskusrikospoliisin edustajana.

Varojen jäädyttäminen terrorismin torjumiseksi on ollut mahdollista vuodesta 2013, ja vuonna 2014 selvittelykeskukseen palkattiin tähän tehtävään erikoistuneita henkilöitä, jolloin jäädytykset käytännössä alkoivat. Tällä hetkellä noin 50 henkilön ja yhteisön varoja on jäädytettyinä.

Rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti 28 164 rahanpesuun ja 10 terrorismin rahoitukseen liittyvää epäilyttävää liiketoimea koskevaa ilmoitusta vuonna 2013. Näihin ilmoituksiin sisältyi 486 545 tapahtumaa. Epäilyttäviä liiketoimia koskevia ilmoituksia tekivät erityisesti rahanpelitoimijat ja yleistä maksujenvälitystä tarjoavat.

Ilmoittaja	Ilmoituksia 2012	Ilmoituksia 2013	Ilmoituksia 2014
Luottolaitos	1 201	1 204	1 125
Sijoituspalvelun tarjoaja	4	5	8
Muu luotto- tai rahoituslaitos	31	522	367
Vakuutusyhtiö	223	133	156
Kiinteistönvälittäjä	5	2	10
Rahapeliteoiminta	2 472	13 446	9 100
Yleistä maksujen välitystä tarjoava	14 488	12 645	12 092
Kirjanpito toimisto	3	6	11
Tilintarkastusyhteisö	12	10	4
Lakimiehet	15	16	4
Arvotavaran kauppias	97	86	89
Panttilainaamo	-	1	3
Huutokaupan toimittaja	-	-	2
Omaisuu denhoito- ja yritys- palvelujen tuottaja	-	1	2
Kotimainen poliisiviran-omainen	21	8	82
Kotimainen muu viranomai- nen	41	69	7
Muu tietolähde	64	10	-
Yhteensä kappaletta	18 677	28 164	23 062

Taulukko 2. Epäilyttäviä liiketoimia ilmoittaneet tahot (lähde: Keskusrikospoliisi, Rahanpe- sun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2013 ja 2014).

Epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus voidaan tehdä yhdellä tai useammalla perusteella. Tästä syystä epäilyttäviä liiketoimia on taulukossa 3 lukumääräisesti enemmän kuin tehtyjä ilmoituksia.

Epäilyttävä liiketoimi	2012	2013	2014
Käteistalletus	434	349	447
Käteisnosto	229	481	263
Tilisiirto	504	2 342	2 756
Varojen kierrätys	63	154	304
Valuutansiirto	302	591	483
Valuutanvaihto	43	45	45
Vakuutus	23	17	11
Liiketoimeen sisältyvien varojen määrä	15 827	22 011	17 712
Irtaimen kauppa	126	108	93
Käteisen kuljetus	27	51	59
Muu epäilyttävä liiketoimi	2 431	4 499	3 790
Yhteensä kappaletta	20 009	30 648	25 963

Taulukko 3. Ilmoitetut epäilyttävät liiketoimet (lähde: Keskusrikospoliisi, Rahanpesun selvitykeskuksen vuosikertomus 2013 ja 2014).

Rahanpesurikosten ja rahanpesurikkomusten sekä rahanpesulaissa tarkoitettuja asiakkaan tuntemisvelvollisuuksien rikkomisten määriä vuosina 2009—2014 on kuvattu taulukossa 4.

Rikos/rikkomus	Vuosi	Poliisin kirjaamat rikosilmoitukset	Tutkinta-aika/vrk	Tuomio 1. oikeusasteessa
Rahanpesurikos tai sen yritys				
	2009	25	294	4
	2010	52	203	8
	2011	57	296	12
	2012	138	306	19
	2013	88	296	43
	2014	114	227	N/A
Törkeä rahanpesu tai sen yritys				
	2009	35	399	12
	2010	50	381	8
	2011	45	514	13
	2012	75	390	17
	2013	75	402	13
	2014	79	341	N/A
Rahanpesurikkomus				
	2009	0	0	1
	2010	0	0	1
	2011	0	0	0
	2012	0	720	0
	2013	2	1057	1
	2014	4	49	N/A
Tuntemisvelvollisuuden rikkominen				
	2009	0	0	0
	2010	2	189	0
	2011	0	693	2
	2012	0	0	0
	2013	0	0	0
	2014	0	0	N/A

Taulukko 4. Rahanpesurikoksia ja rikkomuksia vuosina 2009—2014.

2.1.4 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmiöitä

Vuonna 2014 rahanpesun selvittelykeskus kiinnitti huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmiöinä erityisesti massamarkkinointihuijauksiin, sijoitushuijauksiin ja virtuaaliva-

luuttoihin. Rahanpesun selvittelykeskus laati massamarkkinointihuijauksista selvityksen ja sen perusteella erityisen internetkampanjan massamarkkinointihuijausten torjumiseksi.

Rahanpesun selvittelykeskus on havainnut useita sijoitushuijauksia, joissa henkilöihin on otettu puhelimitse yhteyttä ja tarjottu sijoituspalveluita. Toiminta on ollut ulkomailta johdettua, hyvin ammattimaista ja organisoitua. Henkilö erehdytetään sijoitushuijauksessa sijoittamaan osakkeisiin, jonka jälkeen ryhdytään erinäisiin syin vaatimaan lisää rahaa erilaisiin jatkosijoitustuotteisiin ja jopa eri kohdevaltioihin. Sijoitushuijaukset ovat olleet suurimmillaan yli miljoona euroa.

Virtuaalivaluutat

Virtuaalivaluutalla tarkoitetaan digitaalisessa muodossa olevaa arvoa, jota keskuspankki tai muu viranomainen ei ole laskenut liikkeeseen ja joka ei ole laillinen maksuväline. Luonnollinen tai oikeushenkilö voi käyttää virtuaalivaluutaa maksuvälineenä ja sitä voidaan siirtää, tallentaa ja vaihtaa sähköisesti.

Virtuaalivaluuttaan voi liittyä useita osapuolia. *Käyttäjä* on henkilö, joka käyttää virtuaalivaluutaa tavaroiden tai palveluiden ostamiseen taikka valuutanvaihtamiseen esimerkiksi valuutanvaihtajien kautta. *Myyjällä* tarkoitetaan käyttäjää, joka hyväksyy virtuaalivaluutan tuotteiden ja palveluiden maksuvälineenä. *Valuutanvaihtajalla* tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka vaihtaa virtuaalivaluutaa lailliseksi maksuvälineeksi, varoiksi tai muiksi virtuaalivaluutoiksi. Suurimmat valuutanvaihtajat voivat tarjota myös tietoa virtuaalivaluutan markkina-arvosta ja vakaudesta. *Markkinapaikat* tarjoavat virtuaalivaluuttojen ostajille ja myyjille kohtaamispaikan, jossa virtuaalivaluutaa voidaan vaihtaa. *Prosessipalveluntarjoaja* siirtää virtuaalivaluutaa teknisesti henkilöltä toiselle. *Kaivajat* ovat henkilöitä, jotka ratkaisevat algoritmeja ja saavat vastineeksi pieniä määriä virtuaalivaluutaa.

Virtuaalivaluuttojen käytöllä on mahdollisia taloudellisia hyötyjä erityisesti valtioissa, joissa maksujärjestelmä ei ole kovin pitkälle kehittynyt. Koska virtuaalivaluutoilla ei ole välikäsiä liikkeeseenlaskijan ja asiakkaan välillä, niitä ei säännellä, valuutanvaihdosta ei aiheudu yhtä paljon kuluja kuin perinteisillä maksuvälineillä ja niiden käyttö maksuvälineenä on edullisempaa kuin perinteisten maksuvälineiden. Tilanne saattaa kuitenkin muuttua, jos virtuaalivaluuttoihin kohdistetaan laillisia maksuvälineitä vastaavaa sääntelyä ja valvontaa.

Virtuaalivaluuttojen on nähty tukevan talouskasvua erityisesti IT-sektorilla, koska laitteiden kehitys virtuaalivaluuttojen kaivuun (algoritmien ratkaisemisen) seurauksena on ollut nopeaa. Yhtenä virtuaalivaluuttojen käytön hyötynä voidaan pitää sen mahdollisesti nopeampaa vaihdantaa, koska niiden käyttö ei ole sidottu pankkipäiviin ja luottolaitosten selvitysajoihin. Toisaalta kuluttaja ei saa mitään suojaa virheiden tai väärinkäytösten varalta.

Yksittäisten virtuaalivaluuttojen käyttäjien saamana etuna suhteessa perinteisiin maksuvälineisiin on, että virtuaalivaluuttojen käyttö ei edellytä henkilötietojen antamista samalla tavoin kuin perinteisten maksuvälineiden käyttö vaan on anonyymia. Joidenkin mielestä etuna voidaan pitää myös sitä, että virtuaalivaluutat ovat riippumattomia keskuspankeista ja julkisen vallan maksuliikenteen seurannan mahdollisuudesta.

Euroopan pankkiviranomainen on yksilöinyt noin 70 virtuaalivaluuttoihin liittyvää riskiä, joista 29 kappaletta on suuria riskejä. Yleisiä virtuaalivaluuttoihin liittyviä suuria riskejä ovat muun muassa riskit käyttäjille valuutanvaihtajan petoksista, valuutan arvon rajut heilahtelut, valuuttaan kohdistuvat varkaudet, henkilöllisyyden väärinkäytökset ja valuutanvaihtojärjestelmän epäluotettavuus.

Rahoitusjärjestelmän luotettavuuden kannalta virtuaalivaluuttoihin liittyy merkittävä riski siitä, että niitä käytetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tai muun rikollisen toiminnan tarkoituksiin. Käyttäjille aiheutuu merkittäviä riskejä virtuaalivaluutan epäluotettavuudesta maksuvälineenä, mikä saattaa ilmetä esimerkiksi siten, että valuuttaa ei hyväksytä maksuvälineenä, valuuttaa veloitetaan väärin, valuuttaa ei voida muuntaa lailliseksi maksuvälineeksi, valuutanvaihtajan toiminta päättyy tai valuutan arvoa manipuloidaan.

Yksi kuuluisimmista virtuaalivaluutoista on Bitcoin, joka on hajautettu, lailliseen maksuvälineeseen vaihdettava virtuaalivaluutta. Se on myös ensimmäinen kryptovaluutta eli matemaatiikkaan perustuva valuutta, jota kryptaus suojaa. Kryptovaluutta rakentuu julkisiin ja yksityisiin avaimiin, joilla arvoa siirretään henkilöltä toiselle ja jotka on kryptattava ennen jokaista siirtoa. Kryptovaluuttajärjestelmän turvallisuus, eheys ja saldo perustuvat kaivajien keskinäiseen luottamussuhteeseen.

Bitcoin-yksikkö muodostuu yksilöllisistä numeroiden ja kirjaimien yhdistelmästä. Bitcoinilla on arvo, koska yksittäiset käyttäjät ovat valmiita maksamaan niistä. Bitcoinit siirretään sähköisesti käyttäjien välillä, ja ne voidaan vaihtaa mihin tahansa lailliseen maksuvälineeseen tai virtuaalivaluuttaan. Bitcoin on kaikille avoin ja käyttäjät voivat pitää bitcointilejä joko valuutanvaihtajissa tai internetkukkarossa. Maksuliikenne on julkisesti saatavilla käyttäjien rekisterissä yksilöitynä bitcoin tilinumeroihin, mutta yksilöllisiä tunnisteita ei voida yhdistää henkilöön. Bitcoineja on 21 miljoonaa kappaletta ja liikkeeseen laskettavan määrän enimmäistaso arvioidaan saavutettavan vuoteen 2140 mennessä.

Esimerkkejä virtuaalivaluuttojen käyttämisestä rikollisiin tarkoituksiin on useita. Vuonna 2006 Costa Ricassa toimintansa aloittaneen Liberty Reserven tarkoituksena oli välttää tehokasta lainsäädäntöä ja valvontaa sekä avustaa rikollisia välittämään, varastoimaan ja pesemään eri rikollisilla teoilla saatua omaisuutta anonymien rahavälitysten avulla. Liberty Reservellä oli maailmanlaajuisesti miljoonia käyttäjiä ja se välitti noin 55 miljoonaa maksua, joista suurin osa oli laittomia. Liberty Reserve välitti maksuja sekä omalla virtuaalivaluutalla että Yhdysvaltojen dollarilla. Palvelun käyttäjät avasivat yksilöllisen tilin yrityksen internetsivuilla, mutta annettujen tietojen aitoutta ei varmennettu. Anonymiteetin lisäämiseksi käyttäjiltä edellytettiin kolmannen osapuolen käyttämistä ja tilisiirrot käyttäjien välillä oli mahdollista toteuttaa ilman, että tilinumeroita pystyttiin jäljittämään. Yhdysvaltojen oikeusministeriö haastoi Liberty Reserven ja sen johtajia oikeuteen rekisteröimättömän rahavälityspalvelun harjoittamisesta ja yli kuuden miljardin Yhdysvaltojen dollarin rikollisella toiminnalla saadun taloudellisen hyödyn rahanpesusta. Liberty Reserven toiminta jatkuu Costa Rican ulkopuolella.

Laittomien tavaroiden ja palveluiden kauppapaikka Silk Road perustettiin vuonna 2011. Kuten Liberty Reserve, sen toiminta perustui anonymiteettiin ja sitä käyttivät tuhannet huumekauppiaat ja muuhun rikolliseen toimintaan syyllistyneet. Silk Roadin myyntitulot olivat arviolta 1,2 miljardia Yhdysvaltojen dollaria ja sen toiminnan aikana pestiin satojen miljoonien dollareiden edestä rikoshyötynä saatua omaisuutta. Silk Roadin toiminta perustui Tor-verkon käyttöön ja siihen, että se hyväksyi maksuvälineeksi ainoastaan bitcoineja, mikä mahdollisti maksujen täyden anonymiteetin. Silk Roadin järjestelmä toimi sisäisenä bitcoinpankkina. Syksyllä 2011 Yhdysvaltojen oikeusministeriö haastoi Silk Roadin omistajan ja ylläpitäjän piilotetun internetsivuston ylläpitämisestä, jonka tarkoituksena on mahdollistaa muun muassa laittomien huumeiden, aseiden ja henkilötietojen myynti ja ostot.

EU:n julkisasiamies on antanut 16 päivänä heinäkuuta 2015 ratkaisuehdotuksen unionin tuomioistuimelle, joka koski ennakkoratkaisun pyytäjän velvollisuutta maksaa veroa bitcoinien ostosta ja myynnistä (asia C-264/14 Skatteverket v David Hedqvist). Asiassa julkisasiamies

ottaa kantaa erityisesti bitcoinien suhteeseen lailliseen maksuvälineeseen eli Ruotsin kruunuun.

David Hedqvistin tarkoituksena oli harjoittaa internetin kautta bitcoinin ostamista ja myymistä Ruotsin kruunuja vastaan. Bitcoinien kulloisenkin hinta perustuisi tietyn valuutanvaihtosivuston mukaiseen vaihtokurssiin, johon lisätään tai josta vähennetään tietty prosenttimäärä vastikkeena vaihtamisesta. Ennen toimintansa aloittamista Hedqvist pyysi Ruotsin keskusverolautakunnalta ennakkotietoa, olisiko hän velvollinen maksamaan arvonlisäveroa bitcoinien ostosta ja myynnistä.

Högsta förvaltningsdomstol esitti unionin tuomioistuimelle 2 päivänä kesäkuuta 2014 seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

1) Onko yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28 päivänä marraskuuta 2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY, jäljempänä arvonlisäverodirektiivi, 2 artiklan 1 kohtaa tulkittava niin, että liiketoimia, joita on kuvattu virtuaalisen valuutan vaihtona perinteiseen valuuttaan ja päinvastoin ja jotka suoritetaan sellaista vastiketta vastaan, jonka palvelun suorittaja sisällyttää vaihtokursseihin niitä määrittäessään, pidettävä vastikkeellisena palvelun suorituksena?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko 135 artiklan 1 kohtaa tulkittava niin, että vaihtoliiketoimet on edellä mainitun mukaisesti vapautettu verosta?

Julkisasiamies arvioi oikeudellisesti bitcoinien vaihtamista vastikkeellisena palveluna ja niiden vapauttamista veroista. Arvonlisäverodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan arvonlisäveroa on suoritettava ”verovelvollisen tässä ominaisuudessaan jäsenvaltion alueella suorittamasta vastikkeellisesta palvelujen suorituksesta”.

Tuomiossa First National Bank of Chicago (C-172/96) on todettu, että valuuttojen vaihtaminen, jossa pankki käyttää valuuttojen ostamiseen ja myymiseen erilaisia kursseja, muodostaa vastikkeellisen palvelun. Pankin verotettava palvelu koostui tässä yhteydessä ainoastaan vaihtotoiminnasta eikä itse valuuttojen siirtämisestä. Tuomioistuimella ei pitänyt valuuttojen siirtämistä tavaroiden luovutuksena eikä palveluna, koska valuutoissa oli kyse laillisesta maksuvälineestä. Laillisten maksuvälineiden siirrossa sinänsä ei toteudu verotettavaa tapahtumaa, sillä arvonlisävero kohdistuu tavaroiden lopulliseen kulutukseen. Tarkasteltavana olevilla laillisilla maksuvälineillä ei lähtökohtaisesti ole mitään muuta käytännön käyttömahdollisuutta kuin käyttö maksuvälineenä.

Julkisasiamies katsoo, että sen, mikä pätee laillisiin maksuvälineisiin, pitäisi päteä myös muihin maksuvälineisiin, joiden tehtävä on toimia maksuvälineinä. Vaikka tällaisia pelkkiä maksuvälineitä ei taattaisi eikä valvottaisi lakisääteisesti, niillä on arvonlisäverotuksen näkökulmasta sama tehtävä kuin laillisilla maksuvälineillä, ja niitä on sen vuoksi yhdenvertaisen kohtelun periaatteena ilmenevän verotuksen neutraalisuuden periaatteen mukaisesti lähtökohtaisesti kohdeltava samalla tavalla.

Myös bitcoinit ovat ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toteamusten mukaan pelkkä maksuväline. Niitä on siksi kohdeltava arvonlisäveron verotettavan tapahtuman yhteydessä samalla tavalla kuin laillisia maksuvälineitä, joten niiden siirrossa sinänsä ei toteudu verotettavaa tapahtumaa. Koska Hedqvist kuitenkin suunnittelee ostavansa ja myyvänsä bitcoineja Ruotsin kruunuja vastaan hintaan, jossa tietyn valuutanvaihtosivuston mukaiseen vaihtokurssiin on lisätty määrätty summa, hänen toimintaansa sisältyy vastikkeellinen palvelujen suoritus valuutanvaihdon muodossa.

Toinen ennakkoratkaisukysymys koskee sitä, kuuluuko bitcoinien ja Ruotsin kruunujen vaihtoa koskeva palvelu jonkin arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdassa säädetyn verovapautuksen piiriin. Ennakkoratkaisupyynnössä mainitaan tältä osin kyseeseen tulevana verovapautuksina mainitun säännöksen d, e ja f alakohta. Mainitun säännöksen e alakohdan mukaan verosta vapautetaan liiketoimet, jotka ”koskevat valuuttaa sekä laillisina maksuvälineinä käytettäviä seteleitä ja kolikoita”. Käsiteltävässä asiassa nousee kuitenkin esille kysymys, onko molempien vaihdettavien maksuvälineiden oltava laillisia maksuvälineitä.

Säännöksen saksankielinen versio voidaan ymmärtää siten, että molempien vaihdettavien maksuvälineiden on oltava laillisia maksuvälineitä (*Devisen – –, die gesetzlichen Zahlungsmittel sind*). Englanninkielisessä versiossa puolestaan viitataan ainoastaan valuuttaan yksikössä (*currency*). Sen perusteella riittäisi myös vaihto, jossa ainoastaan toinen vaihdettavista maksuvälineistä on laillinen maksuväline. Erilaisten kieliversioiden vuoksi kysymys siitä, mitä maksuvälineitä verovapautus koskee, voidaan ratkaista ainoastaan tutkimalla, onko laillisen maksuvälineen vaihtaminen pelkkään maksuvälineeseen verovapautuksen tarkoituksen mukainen.

Arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan e alakohtaa on lisäksi tulkittava primaarioikeuden ja erityisesti perusoikeuskirjan 20 artiklaan sisältyvän yleisen yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti. Tältä osin unionin tuomioistuin viittaa usein verotuksen neutraalisuuden periaatteeseen ja edellyttää, että samanlaisia liiketoimia on verotettava samalla tavalla, jotta taataan arvonlisäveron neutraalius kilpailun kannalta. Erilaisen kohtelun perusteltavuus edellyttäisi sitä, että laillisten maksuvälineiden vaihtaminen laillisiin maksuvälineisiin eroaisi olennaisella tavalla niiden vaihtamisesta muihin pelkkiin maksuvälineisiin, kuten bitcoineihin. Julkisasiamies ei kuitenkaan havaitse tällaista arvonlisäverotuksen kannalta olennaista eroa käsiteltävässä asiassa.

Julkisasiamies ehdottaa, että unionin tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Pelkän maksuvälineen vaihtaminen lailliseen maksuvälineeseen ja päinvastoin, jotka suoritetaan sellaista vastiketta vastaan, jonka palvelun suorittaja sisällyttää vaihtokursseihin niitä määrittäessään, on arvonlisäverodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu vastikkeellinen palvelujen suoritus.

2) Tällaiset liiketoimet on arvonlisäverodirektiivin 135 artiklan 1 kohdan e alakohdan nojalla vapautettu verosta.

2.1.5 Terrorismin torjunta

Terrorismi ja väkivaltaisten ääriliikkeiden uhka on kohonnut EU:ssa. Uhka on ennen kaikkea moninainen, sirpaleinen ja vaikeasti ennakoitava. Tällaisesta väkivaltaisesta toiminnasta ovat yhä useammin vastuussa pienet ryhmät tai yksittäiset toimijat, jotka saavat innoitteensa monenlaisista lähteistä. Erilaisia verkkoviestinnän välineitä käytetään yhä enemmän terroristisiin värväystarkoituksiin ja terroristisen propagandan levittämiseen. Huolestuttavaa on, että radikalisoituminen voi olla hyvinkin nopeaa ja se voi tapahtua lähes yksinomaan verkon väkivaltaisen materiaalin innoittamana. Yhä enemmän eurooppalaisia matkustaa taistelemaan konfliktialueille terroristisessa tarkoituksessa. He saavat taistelukoulutusta ja mahdollisesti radikalisoituvat entisestään ja saattavat palattuaan uhata EU:n sisäistä turvallisuutta. Lisäksi konfliktialueilta palanneet henkilöt voivat osallistua myös erilaisiin terrorismin tukitoimiin, kuten värväykseen.

Suomeen kohdistuvan organisoituneen terrorismin uhka arvioidaan edelleen vähäiseksi. Viime vuosina keskiössä on ollut etenkin Syyrian pitkittynyt konflikti, joka on houkutellut vierastaitelijoita eri puolilta Eurooppaa, myös Suomesta. Myös suuri osa kansainvälisestä väkivaltaiseen toimintaan yllyttävästä, sosiaalisessa mediassa levitettävästä propagandasta liittyy keskeisesti Syyrian tilanteeseen. Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan konfliktit sekä niiden liitännäisvaikutukset tulevat säilymään EU:n jäsenvaltioiden keskeisenä turvallisuushaasteena lähitulevaisuudessa.

Terrorismintorjunnassa tarvittavista määrätietoista toimista huolimatta on varottava kokonaisten yhteisöjen leimaamista yksittäisten väkivaltaisten ääri- tai terroritekojen perusteella. Tämä saattaisi myös lisätä yhteisön radikalisoitumista ja ääriaineiden syntymistä.

Suomessa vahvistettiin ensimmäinen Kansallinen terrorismin torjunnan strategia vuonna 2010. Strategian yhtenä painopisteenä oli viranomaisten yhteistoiminnan ja tietojenvaihdon kehittäminen sekä tietoisuuden lisääminen terrorismista ja siihen johtavista syistä. Yhtenä konkreettisenä tietoisuuden lisäämistöimenä ensimmäisen strategian valmistumisen jälkeen perustettiin Poliisihallituksen johdolla toimiva terrorismintorjunnan yhteistyöryhmä, johon kuuluu yli kaksikymmentä edustajaa eri poliisin yksiköistä, ministeriöistä ja muista organisaatioista. Yhteistyöryhmä käsittelee säännöllisesti terrorismitilannetta Suomessa ja jokainen hallinnonala huomioi asiat omissa valmiussuunnitelmilla ja päivittäistoiminnassa soveltuvin osin.

Suomessa terrorismintorjunta perustuu kaikkien turvallisuusviranomaisten lisäksi muiden viranomaisten ja laajemminkin yhteiskunnan eri osapuolten tiiviiseen, jatkuvaan ja johdonmukaiseen yhteistyöhön. Yhteistyöllä optimoidaan resurssien käyttö muun muassa tehokkaan viranomaisten välisen tiedonvaihdon kautta. YK:n terrorisminvastaisen komitean toimeenpanevan elimen Suomeen tekemässä maa-arvioinnissa Suomen viranomaisten laajaa ja toimivaa yhteistyötä, erityisesti niin sanottujen PTR-viranomaisten (poliisi, tulli ja rajavartiolaitos) toimintamallia yhteistyöstä pidettiin tehokkaana, toimivana ja vahvana esimerkkinä kansallisesta hyvästä käytänteestä. Toimintamallissa tietoja käsitellään ja analysoidaan keskitetysti. Lisäksi viranomaisten toimivaltuudet on selvästi määritelty laissa. Terrorismin globaalin luonteen vuoksi viranomaisten keskinäinen sekä laajempi kansainvälinen, erityisesti EU:n puitteissa tapahtuva poliittinen ja kansainvälisoikeudellinen yhteistyö ja vaikuttaminen ovat välttämättömiä.

Suomessa päävastuu terroristisen rikollisuuden torjunnasta on poliisilla. Suojelupoliisin tehtävänä on tunnistaa, ennalta estää ja torjua terrorismia Suomessa, ylläpitää terrorismin tilannekuvaa sekä laatia terrorismin uhka-arvioita. Suojelupoliisi on terrorismin rahoittamisen torjunnassa, turvallisuusselvitysmenettelyssä sekä kyberuhkien torjunnassa keskeinen viranomainen. Keskusrikospoliisin terrorismintorjuntaan kytkeytyvät tehtävät painottuvat terrorismirikoksen aikaiseen ja sen jälkeiseen toimintaan. Lisäksi keskusrikospoliisissa on rahanpesun selvittelykeskus, jonka tehtävänä on muun muassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Räjähteisiin ja CBRNE-tilanteisiin liittyvien, toisin sanottuna kemiallisiin, biologisiin, radiologisiin, ydinvoimaan tai räjähteisiin liittyviin tilanteisiin, poliisitehtävien suorittamisesta vastaavat poliisilaitoksissa erikoiskoulutuksen saaneet poliisimiehet.

Suomi osallistuu aktiivisesti sekä EU:ssa että kansainvälisillä foorumeilla tapahtuvaan yhteistyöhön terrorismintorjunnassa. Suomen kannalta keskeisiä kansainvälisiä toimijoita terrorismintorjunnassa ovat EU, YK, Euroopan neuvosto (EN), Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etj ja Nato samoin kuin OECD ja FATF. Suomi osallistuu EU:n terrorismintorjuntaan liittyvään poliisiyhteistyöhön, terrorismin ulkoisia ulottuvuuksia käsittelevään työryhmään ja vaikuttamiseen monenkeskisillä foorumeilla, kansainväliseen lainsäädäntötyöhön, kriisinhallintaoperaatioihin, EU:n pelastuspalveluyhteistyöhön, joukkotuhousteiden leviämisen

estämiseen ja CBRNE-uhkien torjuntaan. Suomi on pyrkinyt edistämään kansainvälistä yhteistyötä terrorismintorjunnassa kehittämällä tiedonvaihtoa sekä jakamalla parhaita käytäntöjä, kokemuksia ja asiantuntemusta. Kolmansien maiden kanssa tehtävässä monen- ja kahdenvälisessä yhteistyössä Suomi tukee kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa huomioidaan turvallisuuskysymykset laajasti sekä olosuhteet, jotka saattavat kasvattaa mahdollisuuksia väkivaltaiseen radikalisoitumiseen, kuten köyhyys, osattomuus, epätasa-arvo ja huono hallinto.

Kansainvälisissä yhteyksissä Suomi ja EU korostavat johdonmukaisesti perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisen sekä oikeusvaltioperiaatteiden kunnioittamisen tärkeyttä kaikissa terrorismin torjuntaan liittyvissä toimitissa ja EU:n terrorismintorjunnan politiikassa.

Kansallisen terrorismintorjunnan strategian tavoite on estää sekä Suomessa tapahtuva että Suomesta ulkomaille suuntautuva terroristinen toiminta sekä varautua suomalaisiin ulkomaille kohdistuviin uhkiin. Pyrkimyksenä on, että terrorismiin kytkeytyvät ilmiöt eivät kehity vakavampaan suuntaan. Terrorismintorjunnan painopiste on yhteistyöllä tehtävässä terrorismin ennaltaehkäisyssä. Strategia tehostaa viranomaisten keinovalikoimaa vaikuttaa ja tarvittaessa puuttua Suomessa oleskelevien ja Suomeen pyrkivien riskihenkilöiden toimintaan. Suomi koetaan edelleen luotettavana oikeusvaltioperiaatetta ja perus- ja ihmisoikeuksia noudattavana sekä korostavana kumppanina kansainvälisessä terrorismintorjunnassa.

Suomessa terrorismin torjunnan painopiste on terrorismin ennaltaehkäisyssä, jolla tarkoitetaan puuttumista terrorismin taustasyihin ja vaikuttumiin sekä terrorismin leviämiseen liittyviin tekijöihin, jotka voivat johtaa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja terroristiryhmiin värväytymiseen. Kansainvälisten ja kansallisten viranomaisten välisen tiedonvaihdon ja yhteistyön avulla havaitaan uhkia ja riskejä sekä puututaan niihin tehokkaasti oikeusturvaan liittyvät näkökohdat asianmukaisesti huomioiden. Väkivaltaisen radikalisoitumisen tunnistamisessa tarpeellinen tieto tulee olla viranomaisten käytössä estettäessä terrorismiin kytkeytyvien ilmiöiden kehittymistä vakavampaan suuntaan. Kansalaisyhteiskunnalla ja koulujärjestelmällä on keskeinen rooli kotouttamisessa, integraatiossa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Lainsäädännön ja viranomaisten keinovalikoiman kehittämisen avulla vaikutetaan ja tarvittaessa puututaan Suomessa oleskelevien ja Suomeen pyrkivien riskihenkilöiden toimintaan. Lisäksi Suomi osallistuu kansainväliseen sääntelyn kehittämiseen ja noudattaa terrorismintorjunnassa ihmis- ja perusoikeuksia sekä oikeusvaltioperiaatetta. Suomi edistää kehityspolitiikan ja -yhteistyön kautta köyhyyden vähentämistä, hyvää hallintoa, koulutusta ja taloudellista hyvinvointia sekä turvallisten, toimivien ja demokraattisten yhteiskuntien muodostumista.

Viranomaisten tarkoituksena on mahdollisimman aikaisessa vaiheessa paljastaa Suomeen kohdistuvat terroristiset hankkeet ja rikokset, jotka saattavat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä ja ulkoista turvallisuutta. Kattavalla tiedustelulla, tietojen ja havaintojen yhdistämisellä sekä analysoinnilla, ja kansallisella sekä kansainvälisellä viranomaisyhteistyöllä on keskeinen rooli terrorismirikosten paljastamisessa pyrittäessä estämään terrorismiin kytkeytyvien ilmiöiden kehittyminen vakavampaan suuntaan ja Suomessa tapahtuva sekä Suomesta ulkomaille suuntautuva terroristinen toiminta. Viranomaistoiminnan lisäksi yksityinen sektori ja kansalaisyhteiskunta tuottavat paljastamisessa tarvittavaa tietoa.

Terroristista toimintaa estetään toteuttamalla terroristisesta toiminnasta epäiltyjen valvonta- ja tutkintatoimia sekä puuttumalla terrorismin rahoittamiseen kansallisesti ja kansainvälisesti. Toimilla pyritään hajottamaan tukiverkostot, katkaisemaan terrorismin rahoitus sekä saattamaan terroristisesta toiminnasta epäillyt rikosvastuuseen. Varautumisella, suojaamisella, viranomaisvalvonnalla ja -vasteella sekä seurausten hallinnalla varmistetaan yhteiskunnan mahdollisimman häiriötön toiminta kaikissa tilanteissa. Keskeistä on kiinteä ja toimiva yhteistyö sekä tietojenvaihto. Turvallisuus- ja valmiussuunnittelussa otetaan kattavasti huomioon terro-

rismiin liittyvät tekijät. Samalla varmistetaan, että terrorismin analysoitu, korkealaatuinen sekä oikea-aikainen uhka-arvio on toimivaltaisten viranomaisten käytettävissä.

2.1.6 Kansallinen tutkimus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä

Poliisiammattikorkeakoulu on laatinut tutkimuksen, jossa on selvitetty FATF:n rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan suosituksen 1 mukaisesti Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansallisia riskejä (*Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 117/2015, Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen kansallinen riskiarvio 2015*). Riskiarvio käsittelee yhteiskunnan eri sektorien ja rahoitusjärjestelmän haavoittuvuuksia, rikollisuuden ilmenemismuotoja ja näihin liittyviä rahanpesutilanteita sekä terrorismin rahoittamisen menetelmiä. Raportti sisältää arvion keskeisimmistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskitoimialoista, -menetelmistä ja -ilmiöistä sekä muutamia näihin liittyviä suosituksia. Tutkimuksen mukaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen keskeiset riskit liittyvät kiinteistösiijoitukseen, käteisrahan kuljetukseen, peiteyhtiöihin, verkkoasiointiin, varjomarkkinoihin verkossa sekä asiakasvaratileihin.

Tutkimuksessa esitetään suosituksena muun muassa, että rahanpesulaissa rahanpesun selvittelykeskuksen velvollisuutta antaa kaikille ilmoittajille palautetta näiden tekemien ilmoitusten vaikutuksista selvennetään. Tutkimuksessa esitetään myös, että rahanpesun selvittelykeskuksen analyysitoimintaa olisi tarpeen lisätä ja resursoida nykyistä vahvemmin. Samoin tutkimuksessa kiinnitetään huomiota kaikkien rahanpesulaissa tarkoitettujen valvojien resursseihin, joissa esiintyy puutteita. Lisäksi todetaan, että valvojien toimivaltuudet ja hallinnolliset seuraamuskeinot ovat epäyhtenäisiä.

2.1.7 Patentti- ja rekisterihallituksen ja Verohallinnon rekisterit sekä kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelma

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä

PRH:lla ja Verohallinnolla on yhteinen yritys- ja yhteisötietojärjestelmä, jäljempänä *YTJ*, joka mahdollistaa tietojen ilmoittamisen molemmille viranomaisille. YTJ:stä säädetään yritys- ja yhteisötietolaissa (244/2001). Sen kantarekisterejä ovat PRH:n ylläpitämät kaupparekisteri, yhdistysrekisteri ja säätiörekisteri sekä Verohallinnon ylläpitämät ennakkoperintärekisteri, työnantajarekisteri ja arvonlisäverovelvollisten rekisteri. YTJ toimii yhteisenä asiointikanavana sen kantarekistereihin. YTJ sisältää maksuttoman ja reaaliaikaisen YTJ-tietopalvelun. Palvelusta saa perustiedot suomalaisista yrityksistä, yhteisöistä ja säätiöistä suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi 24 tuntia vuorokaudessa.

YTJ toimii PRH:n ja Verohallinnon yhteisenä alustana sähköisille asiointipalveluille. Järjestelmä toimii teknisesti Verohallinnon asiointialustalla, jonka toimittajana on yksityinen tahon. YTJ:n sähköisessä asiointipalvelussa voi nykyisin ilmoittaa yrityksen osoitteenmuutoksen, joista noin 74 prosenttia tehdään sähköisesti. Vuoden 2012 lopussa otettiin käyttöön osakeyhtiön sähköinen perustamispalvelu. Nykyisin osakeyhtiöistä noin 38 prosenttia perustetaan sähköisesti. Syyskuussa 2014 sähköinen asiointi laajeni kattamaan yritysten edustajia (hallitus, toimitusjohtaja, isännöitsijä) koskevia ilmoituksia. Kaikkia muutosilmoituksia ei voi vielä toimittaa sähköisesti.

	2009	2010	2011	2012	2013
Perustamis-ilmoitukset	59 737	65 442	63 580	61 319	50 203
Muutos- ja lopettamisilmoitukset	158 609	153 579	163 237	164 646	160 691
Osoite- tai yhteys tietomuutokset	26 253	27 719	33 739	35 538	43 838
- joista sähköisesti	2 460*	14 453	17 243	17 892	20 862
Tietopalvelun haut	17 295 427	17 358 241	17 637 677	16 913 453	19 325 087

Taulukko 5. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kautta annetut ilmoitukset 2009—2013.

*Palvelu avattu marraskuussa 2009. Lähde: Verohallinnon vuosikertomus 2013.

Kaupparekisteri

PRH:n pitämän kaupparekisterin tehtävänä on palvella niin yksityistä kuin julkistakin sektoria sekä ylläpitää ja parantaa oikeusvarmuutta elinkeinoelämässä. Kaupparekisteri on julkinen rekisteri, johon merkitään elinkeinonharjoittajia eli yrityksiä koskevat tiedot. Se on myös yksi YTJ:n kantarekistereistä. Rekisteröintimenettelystä ja rekisteriin merkittävistä tiedoista säädetään kaupparekisterilaisissa (129/1979). Kaupparekisteriin oli rekisteröity 31 päivänä joulukuuta 2014 noin 600 000 yritystä, joista osakeyhtiöitä oli noin 250 000, yksityisiä elinkeinonharjoittajia noin 210 000, asunto-osakeyhtiöitä noin 86 000, avoimia yhtiöitä noin 12 000 ja kommandiittiyhtiöitä noin 34 000 sekä muita yritysmuotoja, esimerkiksi osuuskuntia, ulkomaisten elinkeinonharjoittajien sivuliikkeitä, hypoteekkiyhdistyksiä, eurooppayhtiöitä ja valtion liikelaitoksia yhteensä noin 8000. Jokaisella on oikeus saada kaupparekisterin merkinnöistä tietoja, otteita ja todistuksia.

Kaupparekisteri koostuu rekisteriin tehdyistä merkinnöistä, jotka näkyvät asiakkaalle rekisterin lisäksi muun muassa kaupparekisteriotteella. Lisäksi kaupparekisteristä on saatavissa kunkin rekisterimerkinnän perusteena olevat asiakirjat. Suurin osa yrityksistä on velvollisia tekemään kaupparekisteri-ilmoituksen, mutta osalle sen tekeminen on vapaaehtoista. Ne yritysmuodot, joiden on aina tehtävä ilmoitus kaupparekisteriin, on lueteltu kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentissa. Esimerkiksi osakeyhtiö, avoin yhtiö ja osuuskunta ovat aina velvolliset tekemään ilmoituksen kaupparekisteriin. Rekisteriin voi vapaaehtoisesti ilmoittautua myös sellainen elinkeinonharjoittaja, joka ei ole siihen velvollinen.

Kaupparekisteriin tehdään merkintöjä pääasiassa elinkeinonharjoittajien ja heidän edustajiensa tekemien ilmoitusten johdosta. Lisäksi tuomioistuinten päätöksistä sekä eräistä viranomaisrekistereistä tehdään kaupparekisteriin tiedonantoja, joista syntyy rekisterimerkintä. Rekisteriin merkittävät tiedot riippuvat rekisteröitävästä yritysmuodosta. Pääsääntöisesti merkinnät koskevat yrityksen sääntöjä (esimerkiksi yhtiöjärjestys), lakisääteisiä edustajia (esimerkiksi hallitus), nimenkirjoitusoikeuksia ja pääoman määrää. Yrityksen tiedot täytetään perustamisilmoituksen yhteydessä. Sen jälkeen rekisteritietoja päivitetään muutosilmoituksin, jotka tehdään rekisteriin merkittyjen tietojen muuttuessa. Ilmoituksen tekemisestä vastuussa olevat henkilöt

on lueteltu yritys- ja yhteisötietolain 14 §:ssä. Yritys- ja yhteisötietolaki sisältää säännökset ilmoitusvelvollisuudesta sekä sanktiot sen varalle, että ilmoituksen tekeminen laiminlyödyään.

Kaupparekisteriin merkittyjen tai sinne toimitettujen tietojen luotettavuus ja tietojen oikeellisuus perustuvat asianosaisen kaupparekisterille toimittamiin tietoihin. Rekisteriviranomaisen tehtävänä on ilmoituksiin liittyen tarkistaa, että ilmoitus täyttää laissa asetetut vaatimukset. Kaupparekisterilain 21 §:n mukaan rekisteriviranomainen voi pyytää ilmoituksen korjaamista, jos ilmoitus on puutteellinen tai jos rekisteriviranomainen havaitsee muun esteen rekisteröinnille. Rekisteriviranomaisella on lisäksi oikeus vaatia ilmoituksen antajalta muutakin tarpeellista selvitystä ilmoituksen lainmukaisuudesta tai ilmoitetun seikan oikeellisuudesta (kaupparekisteriasetus (208/1979), 25 §).

PRH kattaa noin 95 prosenttia menoistaan omilla palvelutuloillaan. PRH:n perimistä maksuista on säädetty patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (1032/1992). Kaupparekisteriasioissa perittävien maksujen suuruus määräytyy lain 2 ja 3 §:n mukaan niin sanotun suoriteryhmäkohtaisen kustannusvastaavuuden perusteella eli rekisterikohtaisesti. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että yksittäisestä suoritteesta tai asiaryhmästä perittävien maksujen ei tarvitse olla kustannusvastaavia, kunhan kustannusvastaavuuteen päästään rekisteritasolla. Koska kaupparekisteriasiat muodostavat oman suoriteryhmänsä, mitoitetaan kaupparekisteri-ilmoitusten maksutaso niin, että PRH:n ja paikallisviranomaisten kustannukset katetaan täysimääräisesti. Lain 10 §:n mukaan muilta osin noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään. Kaupparekisteriasioissa perittävien maksujen tasosta säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella (696/2014).

Verohallinnon rekisterit

Yrityksistä ja yhteisöistä ylläpidetään verotuksen tarpeita varten asiakastietoja. Näihin tietoihin perustuvat muun muassa arvonlisäverovelvollisten rekisteri, ennakkoperintärekisteri ja työnantajarekisteri. Arvonlisäverollista toimintaa harjoittavan yrityksen on ilmoitauduttava arvonlisäverovelvollisten rekisteriin. Ilmoittautumista ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos liikevaihto jää tilikauden (12 kuukauden) aikana alle 8 500 euron ja vuoden 2016 alusta alkaen alle 10 000 euron. Ennakkoperintärekisteriin voidaan merkitä jokainen, joka harjoittaa tai todennäköisesti ryhtyy harjoittamaan elinkeinotoimintaa, maataloutta tai muuta tulonhankkimistoimintaa muutoin kuin työsuhteessa. Ennakkoperintärekisteriin kuulumisen ei ole pakollista. Ennakkoperintärekisteriin merkitsemisen tarkoitus on osoittaa, ettei suorituksen maksajan tarvitse tehdä maksusta ennakonpidätystä vaan rekisteriin merkitty toimija huolehtii ennakkoverojen maksamisesta itse. Työnantajan on ilmoitauduttava työnantajarekisteriin, kun se aloittaa säännöllisen palkanmaksun ja sen palveluksessa on kalenterivuoden aikana joko vähintään kaksi vakituista palkansaajaa tai vähintään kuusi tilapäistä palkansaajaa. Kaikkien työnantajien on annettava kausiveroilmoitus ja vuosi-ilmoitus maksamistaan palkoista.

Verohallinnon rekistereihin voidaan merkitä sellaisia yhteisöjä (muun muassa yhtymiä, kuolinpesiä, ulkomaisia oikeushenkilöitä), joita ei ole mahdollista merkitä kaupparekisteriin. Lisäksi Verohallinnon rekistereissä on sellaisia yrityksiä, joiden osalta ilmoittautuminen kaupparekisteriin on vapaaehtoista, ja toisaalta kaupparekisterissä on yrityksiä, jotka eivät ole velvollisia ilmoittautumaan Verohallinnon rekistereihin.

PRH:n ja Verohallinnon tietojärjestelmä uudistukset

PRH:n ja Verohallinnon tavoitteena on kehittää sähköistä asiointia erityisesti yhteisen YTJ:n sähköisten asiointipalvelujen kautta. PRH uudistaa samanaikaisesti sisäisiä käsittely- ja tietojärjestelmiään. Verohallinnossa on käynnissä tietojärjestelmien uudistamiseksi Valmis

–hanke, jossa korvataan vuosien 2014—2018 aikana nykyiset verotusohjelmistot yhdellä valmisohjelmistolla, GenTaxilla. Samalla verotuksen toimintaprosessit virtaviivaistetaan ja työn aikana toteutetaan verotusmenettelyä yksinkertaistavia ja yhtenäistäviä lakimuutoksia. Asiakastietojen hallinta siirtyy pääosiltaan GenTaxiin toteutuksen ensimmäisessä vaiheessa vuoden 2016 alussa. Verohallinnossa on tehty periaatepäätös, jonka mukaan tulevaisuuden sähköiset asiointipalvelut rakennetaan nykyisen asiointialustan sijasta FAST:in TAP-ratkaisun päälle.

Kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelma

Valtiovarainministeriössä on valmisteilla kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelma vuosina 2014—2017. Ohjelman tarkoituksena on rakentaa julkisten palvelujen sähköinen infrastruktuuri, johon sisältyvät seuraavat osat ja niiden toteutusperiaatteet:

- julkisyhteisöjen tietovarantojen kytkeminen osaksi palveluarkkitehtuuria ja niiden yhteentoimivuuden varmistaminen;
- kansallinen sähköinen tunnistusmalli, jossa sähköisesti todennettu henkilöllisyys tuotetaan valtion ja yksityisten toimijoiden yhteistyönä;
- kansalliset ratkaisut yritysten, muiden organisaatioiden ja luonnollisten henkilöiden roolien ja valtuutusten hallintaan;
- kansallinen palveluväylä, joka toteutetaan Viron X-road ratkaisua hyödyntäen avoimilla rajapinnoilla ja avoimella ohjelmakoodilla, ja jonka käyttöön julkinen hallinto velvoitetaan ja jota tuetaan suunniteltavan siirtymäaikataulun puitteissa;
- kansalaisten, yritysten ja viranomaisten tarvitsemat yhteiset palvelunäkymät, jotka kokoavat tunnistautuneelle käyttäjälle häntä koskevat julkisen hallinnon palvelut ja tietoaineistot, muun muassa omat rekisteritiedot ja niihin liittyvät palvelut omien asiointi- ja tietotarpeiden mukaan;
- huolehtia tarvittavien lainsäädäntötoimien valmistelusta;
- ohjelman toimeenpanon ja toteutettavien kokonaisuuksien jatkuvan ylläpidon ja valvonnan edellyttämät ohjaus- ja hallinta-mallit.

Ohjelman tavoitteena on yksinkertaistaa ja helpottaa julkisen hallinnon asiakkaiden asiointia viranomaisten kanssa ja muuttaa sitä turvallisemmaksi, edistää julkisen hallinnon avoimuutta sekä parantaa julkisen hallinnon palvelujen laatua, mahdollistaa julkisten palvelujen kustannustehokkuus niiden elinkaaren ajan, parantaa tietojen yhteiskäyttöä ja tietojärjestelmien yhteentoimivuutta koko julkisessa hallinnossa, edistää yritysten mahdollisuuksia hyödyntää julkisen hallinnon tietovarantoja ja palveluja, ja tukea kansantaloutta tehostamalla julkista hallintoa ja luomalla uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Kansallisen palveluarkkitehtuurin taustalla olevalla ajatuksella parantaa viranomaisella olevien tietojen yhteiskäyttöä pyritään kansalaisten ja yhteisöjen hallinnollisen taakan vähentämiseen. Keskeisinä ajatuksina on pyrkiä kysymään asiakkaalta vain sellaisia tietoja, joita viranomaisella ei jo ole sekä merkittävästi helpottaa viranomaisten välistä tietojen vaihtoa. Kansallisen palveluarkkitehtuurin rinnalla toteutetaan useita muita hankkeita, esimerkiksi Kuntatieto-ohjelma ja Kansallinen tulorekisteri, joiden lopputuloksena viranomaisten tiedonhankinnan rakenteet ja käytännöt tulevat muuttumaan.

Palveluväylän avulla on tarkoitus madaltaa eri viranomaisrekistereiden yhteiskäyttöä asiakkaan näkökulmasta tarjoamalla asiakkaalle yksi näkymä useista eri rekistereistä kerättyihin tietoihin. Tämä edellyttää rekisteröityjen kohteiden ja rekisteritietojen hallinnoijien yhdenmukaista identifiointia eri viranomaisten ylläpitämässä rekistereissä. Edunsaajarekisterin yhteydessä tämä tarkoittaa esimerkiksi y-tunnuksen nykyistä laajempaa käyttöä.

Palveluarkkitehtuurin ja tiedonhankinnan kehittämisen taustalla on pyrkimys mahdollistaa huomattavasti nykyistä voimakkaammin asiointipalveluiden tarjoaminen pelkästään sähköisesti sekä poistaa asiointiin liittyvää turhaa tiedonhankintaa. Sähköinen asiointi ei tarkoita ainoastaan itsepalvelua, vaan asiointi voidaan toteuttaa myös avustettuna sähköisen palvelun kautta.

Henkilötietojen antaminen viranomaisen rekisteristä

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on ottanut lausunnoissaan kantaa henkilötietojen käsittelyyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa koskevan perustuslain 10 §:n kannalta (katso esimerkiksi PeVL 18/2012 vp, PeVL 14/2009, PeVL 11/2008 vp, PeVL 51/2002, PeVL 21/2012). Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavara rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Edunsaajatietojen rekisteröinti ja tietojen julkistaminen ovat merkityksellisiä perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta. Tärkeinä sääntelykohteina on perustuslakivaliokunnan käytännössä pidetty rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia, tietojen luovutettavuutta ja tietojen säilytysaikaa sekä rekisteröidyn oikeusturvaa samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuutta ja yksityiskohtaisuutta lain tasolla (katso PeVL 25/1998 vp, s. 2/II). Tietosuojan peruseriaatteisiin kuuluu myös vaatimus määritellä henkilötietojen käsittelyn tarkoitus, johon liittyy läheisesti niin sanottu käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate. Henkilötietojen käsittelyn yleisestä suunnitteluvollisuudesta ja käyttötarkoitussidonnaisuudesta säädetään henkilötietolain (523/1999) 6 ja 7 §:ssä. Käyttötarkoitussidonnaisuusperiaatteen mukaan tiettyyn tarkoitukseen kerätyt henkilötietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen.

Lailla säätämisen vaatimus koskee myös mahdollisuutta luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Perustuslakivaliokunta on kannanotoissaan (PeVL 12/2002 vp, PeVL 14/2002 vp) todennut, että tekninen käyttöyhteys mahdollistaa hyvin laajan ja nopean henkilötietojen siirron ja siksi henkilötietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä on säädettävä aina laintasoinen säännöksin.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa (KHO:2015:41) oli kyse luonnollisen henkilön verotusta koskevien henkilötietojen antamisesta yhtiölle, jolla on henkilötietolain mukainen oikeus luottoa hakevien asiakkaidensa tietojen käsittelyyn. Yhtiö oli pyytänyt Verohallintoa luovuttamaan sille sähköisessä muodossa verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 5 §:n 1 momentin mukaiset luonnollisten henkilöiden tuloverotuksen julkiset tiedot välitettäväksi edelleen yhtiön asiakkaille. Yhtiö ei olisi tallettanut tietoa omaan järjestelmäänsä, vaan ainoastaan välittänyt sen asiakkailleen. Tietojen käyttäjät olivat luotto- ja rahoituslaitoksia tai muita rahoitustoimintaa harjoittavia, joilla on henkilötietolain mukainen oikeus tiedon käsittelyyn. Ne tarvitsivat tietoja luotto- tai vastaavan päätöksen tekemiseen ja tiedot olivat käsittelyn kannalta tarpeellisia. Kyselyt olisi kohdennettu luotonhakijoihin. Verohallinto hylkäsi hakemuksen todeten, että sillä ei ole lakiin perustuvaa oikeutta luovuttaa pyydettyjä tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että julkisuuslain 16 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Tietojen luovuttamisella sähköisessä muodossa tarkoitetaan esimerkiksi tietojen luovuttamista cd-levyllä tai turvasähköpostin välityksellä. Sähköisessä muodossa luovuttaminen on tapauskohtaisesti tai luovutuskohtaisesti kontrolloitua tietojen käyttötarkoituksen ja luovutettavien tietojen suhteen. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan teknisen käyttöyhteyden avaaminen tuloverotuksen julkisiin tietoihin ei ollut mahdollista, koska tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä ei ole säädetty laissa.

2.1.8 Rahapelit

Rahapeliin toimeenpanosta säädetään arpajaislaissa. Suomen rahapelijärjestelmä perustuu kolmen rahapeliyhteisön yksinoikeuksille. Veikkaus Oy:llä on yksinoikeus raha-arpajaisien sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanemiseen. Raha-automaattiyhdistyksellä, jäljempänä RAY, on yksinoikeus raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen ja pelikasinotoimintaan. Fintoto Oy:llä on puolestaan yksinoikeus totopelien toimeenpanemiseen. Rahapeliin toimeenpanon valvonnasta vastaa Poliisihallitus. Sisäministeriön esittelyvastuulle kuuluvalla valtioneuvoston asetuksella säädetään muun ohella rahapeliin palautusprosentista, voittojen pyöristämisestä sekä raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinoiden lukumääristä. Lisäksi sisäministeriön asetuksilla annetaan rahapeliin tarkemmat pelisäännöt. Ahvenanmaalla arpajaislainsäädäntö kuuluu itsehallintolain nojalla maakunnan omaan lainsäädäntövaltaan. Rahapeliin toimeenpanosta Ahvenanmaalla säädetään maakunnan arpajaislailla. Ahvenanmaalla rahapeliin toimeenpanosta vastaa PAF, jolle maakunnan hallitus on myöntänyt yksinoikeuden raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinotoimintaan sekä vedonlyöntipelien järjestämiseen. PAF toimeenpanee rahapelejä myös Itämeren matkustaja-aluksilla, joiden kotisatama on Ahvenanmaalla. PAF:n toiminnan valvonnasta vastaa Ahvenanmaan maakunnan hallitus.

Rahapelit ovat osa taloudellista toimintaa ja siten myös yksi alue, jota voidaan käyttää rahanpesuun. Rahanpesulaki koskee kaikkia kolmea Suomessa toimivaa rahapeliyhteisöä sekä elinkeinoharjoittajia ja yhteisöjä, jotka välittävät rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja. Edellä mainitut toimijat ovat velvollisia tietyin perustein tunnistamaan asiakkaansa, seuraamaan toiminnassaan tavallisuudesta poikkeavia liiketoimia ja tekemään ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista rahanpesun selvittelykeskukselle. Rahapeliyhteisöt tarkistavat menettelyitään yhdessä keskusrikospoliisin ja rahapeliyhteisöjä ja rahapelitoimintaa valvovan Poliisihallituksen arpajaishallinnon kanssa. Rahapeliyhteisöt tekevät vuosittain suuren määrän ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista rahanpesun selvittelykeskukselle. Esimerkiksi vuonna 2014 näitä ilmoituksia tehtiin yhteensä 9 100 kappaletta.

Rahapeliyhtiöiden tuotoista yhä suurempi osa kertyy asiakkaan tunnistavasta rahanpesuriskiä vähentävästä verkkopelaamisesta. Vuonna 2014 RAY:n rahapelitoiminnan liikevaihto oli noin 684 miljoonaa euroa. RAY:n tuotoista lähes kahdeksan prosenttia kertyi verkkopelituotteista. Tuottojen kasvusta valtaosa tuli digitaalisista kanavista ja erityisesti mobiililaitteilla pelaamisesta. Tunnistettujen asiakkaiden järjestelmässä oli vuoden 2014 loppuun mennessä runsaat 328 000 henkilöä. Veikkaus Oy:n liikevaihto oli 1,9 miljardia euroa vuonna 2014. Yli 40 prosenttia yhtiön myynnistä tuli verkkopelaamisesta. Rekisteröityneitä asiakkaita oli 1,6 miljoonaa. Fintoto Oy:n liikevaihto vuonna 2013 oli 249 miljoonaa euroa. Puolet yhtiön pelivaihdosta tuli verkkopelaamisesta. Ahvenanmaalaisen PAF:n koko vuoden 2013 liikevaihdosta (108 miljoonaa euroa) noin kaksi kolmasosaa kertyi verkkopelaamisesta.

Sisäministeriössä valmistui maaliskuussa 2015 parlamentaarinen selvitys Suomen rahapelijärjestelmän vaihtoehtoisista ratkaisumalleista (sisäministeriön julkaisu 12/2015). Selvityshankkeen asettamisen taustalla oli rahapelialan digitalisoituminen ja tästä kehityssuunnasta johtuva voimakas toimintaympäristön muutos. Selvitystyön lähtökohtana oli, että rahapelijärjestelmämme perustuu jatkossakin yksinoikeusjärjestelmään. Selvityksessä esitettiin johtopäätöksenä, että yksinoikeusjärjestelmän ylläpitäminen edellyttää toimenpiteitä. Yksinoikeusjärjestelmää tulisi kehittää siten, että Veikkaus Oy:n, RAY:n ja Fintoto Oy:n rahapelitoiminta yhdistetään, tai vähintään siten, että Veikkaus Oy:n ja RAY:n rahapelitoiminta yhdistetään. Hankkeen parlamentaarinen ohjausryhmä yhtyi selvityksen ensisijaiseen esitykseen rahapeliyhteisöjen rahapelitoiminnan yhdistämisestä. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta puolsi syyskuussa 2015 lainsäädäntöhankkeen asettamista siitä lähtökohdasta, että uutta lainsäädäntöä valmistellaan kaikkien kolmen rahapeliyhteisön rahapelitoiminnan yhdistämiseksi. Tämän jälkeen sisäministeriössä käynnistyi lainsäädäntöhankkeen uuden tuontajakolain sekä arpajais- ja muun lainsäädäntömuutosten valmistelemiseksi. Hankkeen toimeksiannon mukaisesti lainsäädäntöehdotukset valmistellaan hallituksen esityksen muotoon siten, että hallituksen esitykset voidaan antaa eduskunnalle viimeistään kevästuntokaudella 2017.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

2.2.1 FATF

FATF on vuonna 1989 tapahtuneen perustamisensa jälkeen antanut rahanpesun torjuntaa koskevat ensimmäiset suosituksensa vuonna 1990, minkä jälkeen niitä on tarkistettu vuosina 1996 ja 2003. Vuonna 2001 FATF laajensi mandaattiaan ja hyväksyi ensimmäiset terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevat erityissuositukset, jotka sisällytettiin myös vuoden 2003 suosituksiin, ja vuonna 2008 sen mandaatti laajennettiin koskemaan joukkotuhoojien lainvastaisen rahoittamisen torjuntaa. Vuoden 2003 suosituksia on sovellettu yli 180 valtiossa, joista suurin osa on edustettuina FATF:n kaltaisissa alueellisissa toimintaryhmissä. Suomi ja muut Pohjoismaat ovat useiden EU:n jäsenvaltioiden tavoin FATF:n jäseniä, mutta osa EU:n jäsenvaltioista kuuluu Euroopan neuvoston alaiseen toimintaryhmään (*Moneyval*), joka noudattaa myös FATF:n suosituksia. Suomessa FATF:n suositukset on suureksi osaksi pantu täytäntöön rahanpesulailla, jonka säännökset perustuvat pitkälti vastaaviin kolmannen rahanpesudirektiivin säännöksiin. FATF arvioi jäseniään suositusten noudattamisessa lainsäädännön ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmän osalta maa-arviointiraporteilla ja seurantaraporteilla. Suomen osalta viimeisin yhdeksäs seurantaraportti on hyväksytty FATF:n täysistunnossa kesäkuussa 2013.

FATF hyväksyi helmikuussa 2012 täysistunnossaan uudet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen sekä joukkotuhoojien leviämisen vastaiset suositukset. Samassa yhteydessä hyväksyttiin myös suosituksia koskevat tulkintaohjeet. Vuonna 2013 FATF hyväksyi suositusten noudattamisen arviointimenettelyä koskevat ohjeet. FATF on aloittanut niin sanotun neljännen maa-arviointikierröksensä, joka pohjautuu vuoden 2012 suosituksiin. Tällä maa-arviointikierröksellä FATF:n jäsenten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmiä arvioidaan korostetusti myös järjestelmän tehokkuuden osalta teknisen vastaavuuden lisäksi. FATF:n uudet suositukset on huomioitu myös EU:n neljännen rahanpesudirektiivin valmistelussa.

Lähtökohtaisesti FATF:n suositukset koskevat sekä rahanpesun että terrorismin rahoittamisen torjuntaa, mutta niihin sisältyy muutama nimenomaisesti terrorismin rahoitusta koskeva suositus (terrorismin rahoittamisen kriminalisointia, kohdennettuja talouspakotteita ja voittoa tavoittelemattomien järjestöjen hyödyntämisen torjuntaa koskevat suositukset). Vanhoihin suosituksiin verrattuna uusissa FATF:n suosituksissa on useita merkittäviä muutoksia. Niihin on

lisätty suositus, joka koskee joukkotuhousoseiden leviämistä tukevan rahoittamisen torjuntaa kohdennetuilla talouspakotteilla YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien mukaisesti. Asiakkaan tunnistamista koskevissa suosituksissa on tavoitteena yritysrakenteiden avoimuuden lisääminen sen estämiseksi, että oikeushenkilöitä ja juridisia järjestelyjä voitaisiin käyttää rikoksenteelijöiden ja terroristien henkilöllisyyden tai varojen salaamiseen. Poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä koskevia tunnistamiseen liittyviä vaatimuksia on myös tiukennettu aiempiin verrattuna. Suositukseen on sisällytetty myös tehostettu riskinarviointiin perustuva lähestymistapa, joka mahdollistaa julkis- ja yksityissektorin resurssien kohdentamisen tehokkaammin korkean riskin alueisiin. Niihin sisältyy myös uusi suositus 1, joka edellyttää FATF:n jäseniltä riskien arvioimista kokonaisvaltaisesti kansallisella tasolla siten, että mahdolliset haavoittuvuudet ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit tunnistetaan ja ymmärretään ja viranomaiset suhteuttavat toimenpiteensä paikannettuihin riskeihin. Lisäksi tavoitteena on tehokkaampi kansainvälinen yhteistyö, mukaan lukien viranomaisten välinen tiedonvaihto, yhteiset rikostutkinnat, sekä laittomien varojen jäljittäminen, jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen. Tavoitteena ovat siten tehokkaammat operatiiviset menetelmät sekä rahanpesun selvittelykeskuksille että rikostutkinnasta ja syytetoimista vastaaville viranomaisille.

2.2.2 Neljäs rahanpesudirektiivi

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat neljännen rahanpesudirektiivin 20 päivänä toukokuuta 2015.

Neljännellä rahanpesudirektiivillä kumottiin parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/60/EY rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen, jäljempänä *kolmas rahanpesudirektiivi*. Lisäksi kumottiin komission direktiivi 2006/70/EY Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY täytäntöönpanotoimenpiteistä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön -määritelmän sekä yksinkertaistettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä sekä satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti harjoitetun rahoitustoiminnan perusteella myönnettyjä poikkeuksia koskevien teknisten perusteiden osalta, jäljempänä *komission täytäntöönpanodirektiivi*.

Neljännen rahanpesudirektiivin tavoitteena on estää unionin rahoitusjärjestelmän käyttö rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen. Luotto- ja finanssilaitosten luotettavuus, koskemattomuus ja vakaus sekä koko rahoitusjärjestelmän uskottavuus voisivat vakavasti vaarantua rikollisten ja näiden rikoskumppaneiden pyrkiessä peittämään rikollisuudesta saadun hyödyn alkuperä tai ohjaamaan varoja terrorismiin. Rikollisen toimintansa helpottamiseksi rahanpesijät ja terrorismin rahoittajat voisivat yrittää hyötyä unionin yhtenäiseen rahoitusalueeseen liittyvästä pääomien vapaasta liikkuvuudesta ja rahoituspalvelujen tarjoamisen vapaudesta. Tämän vuoksi unionin tasolla on toteutettava koordinoivia toimenpiteitä. Nämä tavoitteet on kuitenkin suhteutettava tarpeeseen luoda sellainen sääntely-ympäristö, jossa yritykset voisivat kasvattaa liiketoimintaansa ilman, että sääntelyn noudattamisesta syntyy suhteettoman suuret kustannukset. Direktiivi koskee myös muita ilmoitusvelvollisia kuin luotto- ja finanssilaitoksia.

Direktiivin tarkoituksena on varmistaa EU-sääntelyn yhdenmukaisuus FATF:n helmikuussa 2012 hyväksymien rahanpesun sekä terrorismin ja joukkotuhousoseiden leviämisen rahoittamisen torjuntaa koskevien kansainvälisten normien kanssa.

Neljännessä rahanpesudirektiivissä säädetään kokonaisvaltaisesta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiperusteisesta lähestymistavasta, asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta, tosiasiasta omistajaa ja edunsaajaa koskevista tiedoista sekä ilmoitusvelvollisuuksista. Lisäksi

direktiivissä säädetään toimintaperiaatteista kolmansien maiden osalta, hallinnollisten seuraamusten yhdenmukaistamisesta, tietosuojan turvaamisesta, rahanpesun selvittelykeskusten yhteistyön lisäämisestä sekä toimivaltuuksien antamisesta Euroopan rahoitusmarkkinaviranomaisille.

Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017. Direktiivissä sallitaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi jäsenvaltioiden antavaa tai pitää voimassa direktiivin soveltamisalalla tiukempia säännöksiä unionin oikeuden rajoissa (5 ja 67 artikla).

Soveltamisala

Rahanpesuna pidetään direktiivissä sellaista tahallisesti harjoitettua toimintaa, jossa varoja muunnetaan tai siirretään tietoisena siitä, että ne on saatu rikollisesta toiminnasta tai osallisuudesta tällaiseen toimintaan, ja jossa tarkoituksena on salata tai peittää niiden laiton alkuperä tai auttaa tällaisen toiminnan harjoittamiseen osallistuvaa henkilöä välttämään toimintansa oikeudellisia seuraamuksia. Rahanpesua on myös varojen todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin, niistä määrittämisen, niiden liikkeiden, niitä koskevien oikeuksien tai niiden omistajan salaaminen tai peittely tietoisena siitä, että kyseiset varat on saatu rikollisesta toiminnasta tai osallisuudesta tällaiseen toimintaan. Samoin rahanpesua on varojen hankkiminen, hallussa pitäminen tai käyttö tietoisena niiden vastaanottohetkellä siitä, että ne on saatu rikollisesta toiminnasta tai osallisuudesta tällaiseen toimintaan. Direktiivissä pidetään rahanpesuna myös mihin tahansa edellä mainittuun toimintaan osallistumista tai sellaista toimintaa koskevaa yhteenliittymistä, yritystä, avunantoa, yllytystä, suosimista tai neuvomista (1 artiklan 3 kohta).

Terrorismin rahoittamisella tarkoitetaan varojen antamista tai keräämistä eri tavoin suoraan tai välillisesti, kun toiminnan tarkoituksena on tai kun toiminta tapahtuu tietoisena siitä, että varat käytetään kokonaan tai osittain terrorismin torjumisesta 13 päivänä kesäkuuta 2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS 1—4 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin.

Direktiivin 2 artiklassa määritetään ne ilmoitusvelvolliset, joihin direktiiviä sovelletaan. Näitä ovat luotto- ja finanssilaitokset, tilintarkastajat, ulkopuoliset kirjanpitäjät, veroneuvojat, trustit tai yrityspalveluiden tarjoajat, kiinteistönvälittäjät ja rahapelipalveluiden tarjoajat. Ilmoitusvelvollisia ovat myös notaarit ja muut lakimiesammattien harjoittajat silloin, kun nämä joko toimivat asiakkaan puolesta tai lukuun taloudelliseen toimintaan tai kiinteään omaisuuteen liittyvissä liiketoimissa taikka osallistuvat asiakkaansa puolesta seuraavien liiketoimien suunnitteluun tai suorittamiseen: kiinteän omaisuuden tai liiketoimintayksiköiden ostaminen ja myyminen, asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitaminen, pankki-, säästö- tai arvopaperitilien avaaminen tai hoitaminen, yhtiöiden perustamista, toimintaa tai hallinnointia varten tarvittavien varojen järjestely taikka trustien, yhtiöiden, säätiöiden tai vastaavien rakenteiden perustaminen tai johtaminen tai niiden toiminnasta vastaaminen. Direktiivin soveltamisalaan kuuluvia ilmoitusvelvollisia ovat lisäksi kaikki tavarakauppaa käyvät henkilöt silloin, kun maksu suoritetaan tai vastaanotetaan käteisenä yhtenä vähintään 10 000 euron suorituksena tai toisiinsa kytkettyinä suorituksina, jotka ovat yhteensä vähintään 10 000 euroa.

Direktiivissä laajennetaan rahapelipalvelujen määritelmää kattamaan kasinoiden lisäksi myös muut palvelut, joihin liittyy raha-arvoa sisältävän panoksen asettaminen rahapeleissä. Määritelmän piiriin kuuluvat myös rahapelit, joiden pelaamisessa tarvitaan taitoa, kuten arpajaiset, pokeripelit ja vedonlyöntitoiminta. Määritelmä kattaa fyysisessä paikassa tarjottavien palvelujen lisäksi myös millä tahansa keinoin etäpalveluina, sähköisessä muodossa tai muun viestintää helpottavan tekniikan avulla ja palvelujen vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tarjottavat palvelut. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin asianmukaisen riskiarvion jälkeen päättää sul-

kea tietyt rahapelipalvelujen tarjoajat, lukuun ottamatta kasinoita, kokonaan tai osittain direktiivin vuoksi annettujen kansallisen säännösten ulkopuolelle näiden palvelujen luonteesta ja toiminnan laajuudesta johtuvan todistetun alhaisen riskin vuoksi (2 artiklan 2 kohta ja 3 artiklan 14 kohta).

Jäsenvaltiot voivat päättää, ettei direktiiviä sovelleta henkilöihin, jotka harjoittavat rajoitetusti tai hyvin satunnaisesti sellaista taloudellista toimintaa, jossa rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski on pieni. Satunnaiselle tai hyvin rajoitetusti harjoitetulle taloudelliselle toiminnalle asetetuista edellytyksistä sekä tällaisen toiminnan määrittelemiseen käytetyistä kynnysarvoista säädetään tarkemmin direktiivin 2 artiklan 3—8 kohdassa.

Riskiarvio

Neljännän rahanpesudirektiivin kantava lähestymistapa on direktiivin 6—8 artiklassa säädetty arviointi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi, arvioimiseksi sekä vähentämiseksi. Komissio laatii viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017 kertomuksen sisämarkkinoihin vaikuttavista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä, jotka liittyvät rajat ylittäviin toimiin. Kertomuksessa määritellään nämä riskit sekä analysoidaan ja arvioidaan niitä unionin tasolla. Komissio saattaa kertomuksen tämän jälkeen ajan tasalle vähintään joka toinen vuosi. Arviointia tehdessään komissio ottaa huomioon myös Euroopan valvontaviranomaisten yhteiskomitean kautta antamat lausunnot rahoitusalaan vaikuttavista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä. Komissio asettaa kertomuksen sekä Euroopan valvontaviranomaisten antamat lausunnot jäsenvaltioiden ja ilmoitusvelvollisten saataville sekä antaa jäsenvaltioille suosituksia sopivista toimenpiteistä tunnistettujen riskien käsittelemiseksi (6 artikla).

Direktiivissä jäsenvaltiot veloitetaan toteuttamaan asianmukaisia toimia, jotta ne tunnistaisivat niihin vaikuttavat rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskit ja mahdolliset asiaan liittyvät tietosuoaongelmat ja arvioisivat, ymmärtäisivät ja vähentäisivät niitä. Riskiarvio on pidettävä ajan tasalla. Kunkin jäsenvaltion on nimettävä toimivaltainen viranomainen koordinoimaan kansallisia toimia, joilla puututaan näihin riskeihin. Jäsenvaltion on hyödynnettävä riskiarviota muun muassa parantaakseen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmäänsä yksilöimällä sellaiset alat, joilla ilmoitusvelvollisten on sovellettava tehostettuja toimenpiteitä. Jäsenvaltion on lisäksi tunnistettava tarvittaessa sellaiset alat tai alueet, joilla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski on normaalia pienempi tai suurempi. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan käytettäviä resursseja on myös pyrittävä kohdistamaan niihin osa-alueisiin, joissa riskit ovat suurimmat (7 artikla).

Jäsenvaltioiden lisäksi myös valvontaviranomaisten ja ilmoitusvelvollisten on toteutettava asianmukaiset toimet tunnistaa ja arvioida rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. Ilmoitusvelvollisten tulee arvioinnissaan ottaa huomioon muun muassa ne riskitekijät, jotka liittyvät niiden asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin, tuotteisiin, palveluihin, liiketoimiin tai jakelukanaviin. Ilmoitusvelvollisilla on oltava käytössään toimintaperiaatteet, valvontatoimenpiteet ja menettelytavat, joilla vähennetään ja hallitaan tehokkaasti unionin, jäsenvaltion ja ilmoitusvelvollisen tasolla tunnistettuja riskejä. Ilmoitusvelvollisilta vaadittavien toimien on oltava oikeassa suhteessa ilmoitusvelvollisten luonteeseen ja kokoon nähden (8 artikla).

Toimintaperiaatteet kolmansien maiden osalta

Komissiolle siirretään valta hyväksyä delegoituja säädöksiä, joissa yksilöidään sellaiset kolmannet maat, joiden kansallisissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmissä on strategisia puutteita, jäljempänä *suuririskiset kolmannet maat* (9 ja 64 artikla).

Asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Jäsenvaltioiden on kiellettävä luotto- ja finanssilaitoksia ylläpitämistä anonyymejä tilejä tai haltijavastakirjoja. Jäsenvaltioiden on lisäksi toteutettava toimenpiteitä haltijaosakkeiden ja niiden merkintäoikeuksien väärinkäytön estämiseksi (10 artikla).

Direktiivin 11 artiklassa määritetään olosuhteet, joissa on toteutettava asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä. Ilmoitusvelvollisen on toteutettava tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä perustaessaan liikesuhteen tai suorittaessaan yksittäisen liiketoimen, jonka rahamäärä on vähintään 15 000 euroa tai joka muodostaa maksajan tiedot -asetuksen 3 artiklassa 9 kohdassa määritellyn varainsiirron, jonka suuruus on yli 1 000 euroa. Asiakas on tunnettava myös, kun tavarakaupassa käteisellä suoritettavan yksittäisen liiketoimen tai toisiinsa kytkeytyneiden suoritusten suuruus on vähintään 10 000 euroa. Rahapelipalvelujen asiakkaat on tunnettava lisäksi, kun voittoja nostettaessa tai panosta asettaessa taikka molemmissa suoritetaan joko yhtenä suorituksena tai useina toisiinsa kytkeytyneinä suorituksina vähintään 2 000 euroa. Edellä mainittujen olosuhteiden lisäksi asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä on toteutettava aina, kun rahanpesua tai terrorismin rahoitusta on syytä epäillä sekä silloin, kun epäillään, että asiakkaasta aiemmin saadut tunnistetiedot eivät ole oikeita tai riittäviä (11 artikla).

Jäsenvaltiot voivat sallia, että ilmoitusvelvollisen ei tarvitse soveltaa tiettyjä asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä sähköisen rahan osalta, jos asianmukainen riskiarvio osoittaa alhaista riskiä ja jos kaikki direktiivissä säädetyt edellytykset täyttyvät. Edellytyksenä on, että maksuvälinettä ei voi ladata uudestaan tai että maksutapahtumien kuukausittainen enimmäismäärä on 250 euroa, joka voidaan käyttää vain kyseisessä valtiossa. Maksuvälineeseen saa tallentaa sähköisesti enintään 250 euroa. Jäsenvaltio voi kuitenkin nostaa tämän enimmäismäärän 500 euroon, jos maksuvälinettä voidaan käyttää vain kyseisessä valtiossa. Lisäksi edellytetään, että maksuvälinettä käytetään ainoastaan tavaroiden ja palvelujen ostamiseen, eikä siihen voida tallentaa anonyymiä sähköistä rahaa. Maksuvälineen liikkeeseenlaskijan on myös seurattava liiketoimia riittävästi voidakseen havaita epätavalliset tai epäilyttävät liiketoimet. Jäsenvaltioiden on kuitenkin varmistettava, ettei tätä poikkeusta sovelleta, jos sähköisen rahan raha-arvosta lunastetaan tai nostetaan käteisenä yli 100 euroa (12 artikla).

Asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskeviin toimenpiteisiin on kuuluttava asiakkaan tunnistaminen ja tämän henkilöllisyyden todentaminen luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella. Lisäksi asiakkaan tunteminen edellyttää tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan tunnistamista sekä kohtuullisten toimenpiteiden toteuttamista tämän henkilöllisyyden todentamiseksi. Tosiasialliseksi omistajaksi tai edunsaajaksi katsotaan esimerkiksi luonnollinen henkilö, joka suoraan tai välillisesti omistaa yli 25 prosenttia oikeushenkilön osakkeista tai äänioikeuksista. Oikeushenkilöiden osalta ilmoitusvelvollisen on toteutettava kohtuulliset toimenpiteet asiakkaan omistus- ja määräysvaltarakenteen ymmärtämiseksi. Näiden toimenpiteiden lisäksi ilmoitusvelvollisen on arvioitava liikesuhteen tarkoitusta ja luonnetta sekä hankittava tarvittaessa tietoa niistä. Liikesuhdetta on myös seurattava jatkuvasti. Jos joku henkilö toimii asiakkaan puolesta, ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa henkilö ja todentaa hänen henkilöllisyytensä sekä tarkistaa hänen lupansa toimia asiakkaan puolesta (13 artiklan 1 kohta ja 3 artiklan 6 kohta).

Henkivakuutustoiminnassa tai muussa sijoitusvakuutustoiminnassa luotto- ja finanssilaitosten on edellä mainittujen asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien toimenpiteiden lisäksi toteutettava direktiivin 13 artiklan 5 kohdassa yksilöidyt lisätoimenpiteet henkivakuutusopimusten ja muiden sijoitusvakuutusopimusten edunsaajien osalta heti, kun edunsaajat on yksilöity tai nimetty. Ulkomaisten trustien tai vastaavien oikeudellisten järjestelyjen edunsaajien osalta ilmoitusvelvollisen on hankittava riittävästi tietoa kyseisestä edunsaajasta, jotta se pystyy selvittämään kyseisen edunsaajan henkilöllisyyden maksuajankohtana tai kun edunsaaja aikoo käyttää saavutettuja oikeuksiaan (13 artiklan 6 kohta).

Asiakkaan sekä tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan henkilöllisyys on todennettava ennen liikesuhteen aloittamista tai liiketoimen suorittamista. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin sallia, että henkilöllisyyden todentaminen viedään päätökseen liikesuhdetta luotaessa, jos se on tarpeen liiketoiminnan keskeyttämisen välttämiseksi ja jos rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski on vähäinen. Samoin jäsenvaltiot voivat sallia tilin avaamisen luotto- tai finanssilaitoksessa, jos varmistetaan, ettei asiakas suorita liiketoimia ennen kuin tietyt asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevat toimenpiteet on suoritettu. Jäsenvaltioiden on edellytettävä, että jos ilmoitusvelvollinen ei pysty noudattamaan asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia vaatimuksia, se ei saa aloittaa liikesuhdetta tai suorittaa liiketoimea. Ilmoitusvelvollisen on lopetettava liikesuhde ja harkittava asiakkaaseen liittyvän epäilyttävän liiketoimen ilmoittamista rahanpesun selvittelykeskukselle (14 artiklan 1—4 kohta).

Ilmoitusvelvollisen on sovellettava asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä kaikkien uusien asiakkaiden lisäksi myös olemassa oleviin asiakkaisiin riskialttiuden perusteella asianmukaisessa tilanteessa, kuten silloin, kun asiakkaan merkitykselliset olosuhteet ovat muuttuneet (14 artiklan 5 kohta).

Jäsenvaltio voi sallia, että ilmoitusvelvollinen soveltaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä (*yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus*), jos jäsenvaltio tai ilmoitusvelvollinen yksilöi vähäriskisempiä aloja. Ilmoitusvelvollisen on ennen näiden toimenpiteiden soveltamista varmistuttava siitä, että asiakassuhteeseen tai liiketoimeen liittyy vähäisempi riski. Ilmoitusvelvollisen on myös seurattava asiakassuhdetta ja liiketoimia riittävästi epätavallisten tai epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi (15 artikla).

Kun rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski on puolestaan suurempi, ilmoitusvelvollisten on sovellettava tehostettuja asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä (*tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus*). Tällainen riski liittyy muun muassa rajat ylittäviin kirjeenvaihtajapankkisuhteisiin sekä liiketoimiin ja liikesuhteisiin poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden tai näiden perheenjäsenien taikka läheisiksi yhtiökumppaneiksi tiedettyjen henkilöiden kanssa. Tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta on sovellettava myös suorittaessa liiketoimia komission suuririskisiksi kolmansiksi maiksi nimeämien maiden alueelle sijoittautuneiden henkilöiden kanssa sekä muissakin jäsenvaltioiden tai ilmoitusvelvollisten yksilöimissä suuririskisimmissä tapauksissa (18 artikla).

Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus edellyttää, että ilmoitusvelvollinen tutkii niin pitkälle kuin kohtuullisesti on mahdollista kaikkien monimutkaisten ja poikkeuksellisten suurten liiketoimien taustan ja tarkoituksen sekä sellaisten epätavallisten liiketoimien taustan ja tarkoituksen, joilla ei ole selvää taloudellisesta tai laillista tarkoitusta (18 artikla). Rajat ylittävien kirjeenvaihtajasuhteiden ja poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden osalta direktiivin 19—24 artiklassa yksilöidään asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevat lisätoimenpiteet.

Euroopan valvontaviranomaiset antavat viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017 toimivaltaisille viranomaisille sekä luotto- ja finanssilaitoksille ohjeet huomioon otettavista riskitekijöistä

ja toteutettavista toimenpiteistä sellaisissa tilanteissa, joissa on asianmukaista toteuttaa yksinkertaistettua tai tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta (17 artikla ja 18 artiklan 4 kohta).

Kolmansien osapuolien suorittamat toimenpiteet

Jäsenvaltiot voivat sallia sen, että ilmoitusvelvollinen antaa kolmannen osapuolen suoritettavaksi asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevat toimenpiteet, jotta voidaan välttää moninkertaiset asiakkaan tunnistamista ja todentamista koskevat menettelyt. Vastuu kyseisten vaatimusten täyttämisestä säilyy kuitenkin ilmoitusvelvollisella (25 artikla).

Direktiivin 26—29 artiklassa säädetään edellytyksistä kolmansien osapuolien käyttämiselle. Kolmannen osapuolen tulee muun muassa noudattaa direktiivin mukaisia asiakkaan tuntemisvelvollisuutta sekä tietojen säilyttämistä koskevia vaatimuksia, minkä lisäksi vaatimusten noudattamista on valvottava direktiivin VI luvun 2 jakson mukaisesti. Asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä ei kuitenkaan saa antaa suuririskisiin kolmansiin maihin sijoittautuneiden kolmansien osapuolien tehtäväksi. Kolmansia osapuolia koskevat säännökset eivät koske ulkoistamista tai asiamiessuhteita silloin, kun ulkoistamispalvelun tarjoajan tai asiamiehen voidaan sopimussuhteen perusteella katsoa olevan osa ilmoitusvelvollista.

Tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden alueelle perustettujen oikeushenkilöiden edellytetään hankkivan riittävät, tarkat ja ajantasaiset tiedot tosiasiallisista omistajistaan ja edunsaajistaan sekä näiden omistusosuuksista. Oikeushenkilöiden on annettava ilmoitusvelvolliselle laillista omistajaa koskevien tietojen lisäksi tiedot tosiasiallisesta omistajastaan ja edunsaajastaan ilmoitusvelvollisen toteuttaessa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä (30 artiklan 1 kohta).

Direktiivissä edellytetään, että edellä mainittuja tietoja tosiasiallisista omistajista ja edunsaajista säilytetään kunkin jäsenvaltion keskitetyssä rekisterissä, kuten esimerkiksi kaupparekisterissä. Keskitetyn rekisterin on varmistettava, että tiedot ovat toimivaltaisten viranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskuksen saatavilla ajallaan ja esteettä sekä ilman, että kyseiselle oikeushenkilölle ilmoitetaan asiasta etukäteen. Toimivaltaiset viranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskuksien on voitava antaa tiedot tosiasiallisista omistajista ja edunsaajista muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille ja selvittelykeskuksille ajallaan (30 artiklan 3, 6 ja 7 kohta).

Toimivaltaisten viranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskuksien lisäksi myös ilmoitusvelvollisten on saatava tiedot rekisteristä ajallaan niiden toteuttaessa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä. Asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien vaatimusten osalta ei ole kuitenkaan riittävää, että ilmoitusvelvollinen luottaa pelkästään keskitetyn rekisterin tietoihin, vaan kyseiset vaatimukset on täytettävä riskiperusteista lähestymistapaa käyttäen (30 artiklan 6 ja 8 kohta).

Keskitetyn rekisterin tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevien tietojen on oltava myös sellaisten henkilöiden saatavilla, jotka pystyvät osoittamaan tietojen koskevan niiden oikeutettua etua. Tietojen antamisessa on noudatettava tietosuojasäännöksiä eikä tietojen antamisesta velvoitettavat mahdolliset maksut saa ylittää siitä aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia (30 artiklan 5 kohta).

Jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksesta, jonka mukaan ilmoitusvelvollisten tai niiden henkilöiden, joiden oikeutettua etua tiedot koskevat, pääsy tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa

koskeviin tietoihin voidaan evätä poikkeustapauksessa. Tällaisissa poikkeustapauksissa pääsy tietoihin saattaisi asettaa tosiasiallisen omistajan tai edunsaajan alttiiksi petokselle, sieppaukselle, kiristykselle, väkivallalle tai pelottelulle. Poikkeustapauksia muodostavat myös tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan alaikäisyys tai muuten rajoitettu oikeustoimikelpoisuus. Tämän kohdan nojalla säädetyt poikkeukset eivät kuitenkaan koske luotto- ja finanssilaitoksia eikä direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan b alakohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia, jotka ovat virkamiehiä (30 artiklan 9 kohta).

Komissio antaa viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2019 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa arvioidaan edellytyksiä sekä teknisiä vaatimuksia ja menettelyjä keskitettyjen rekisterien turvaamiselle ja tehokkaalle yhteenliittämiseksi eurooppalaisen keskusjärjestelmän kautta.

Direktiivin 31 artiklassa säädetään express trust -järjestelyjen omaisuudenhoitajien velvollisuudesta hankkia tiedot näiden järjestelyjen tosiasiallisista omistajista ja edunsaajista. Näihin tietoihin on sisällyttävä tiedot trustin perustajasta, omaisuudenhoitajasta, mahdollisesta suojeelijasta, edunsaajista sekä kaikista muista luonnollisista henkilöistä, jotka käyttävät tosiasiallista määräysvaltaa trustin osalta. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että trustien omaisuudenhoitajat ilmoittavat asemastaan sekä antavat edellä mainitut tiedot ajallaan ilmoitusvelvollisille. Trustin synnyttäessä veroseuraamuksia edellä mainittuja tietoja on säilytettävä keskitetyssä rekisterissä. Artiklassa säädettyjä toimenpiteitä sovelletaan myös muihin oikeudellisiin järjestelyihin, joilla on vastaava rakenne tai tehtävä kuin trusteeilla.

Ilmoitusvelvollisuudet

Direktiivissä edellytetään, että kukin jäsenvaltio perustaa rahanpesun selvittelykeskuksen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja tehokasta torjumista varten. Rahanpesun selvittelykeskuksen on oltava toiminnallisesti riippumaton ja itsenäinen. Kansallisena keskusyksikkönä rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä on vastaanottaa ja analysoida epäilyttävistä liiketoimista tehtyjä ilmoituksia sekä muita rahanpesuun, rahanpesun esirikoksiin ja terrorismin rahoittamiseen liittyviä tietoja. Rahanpesun selvittelykeskus vastaa myös analyysiensä tulosten sekä mahdollisten muiden olennaisten tietojen luovuttamisesta tarvittaessa toimivaltaisille viranomaisille (32 artikla 1 ja 3 kohta).

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oltava valtuudet toteuttaa kiireellisiä toimia keskeyttääkseen liiketoimen tai kieltääkseen sen jatkamisen, kun on syytä epäillä, että liiketoimi liittyy rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. Rahanpesun selvittelykeskuksella on oltava valtuudet toteuttaa tällaisia toimia myös suoraan tai välillisesti toisen jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskuksen pyynnöstä (32 artikla 7 kohta).

Ilmoitusvelvollisen on viipymättä ja omasta aloitteestaan ilmoitettava rahanpesun selvityskeskukselle, kun ilmoitusvelvollinen saa tietoonsa tai epäilee, että varat ovat rikollisen toiminnan tuottamaa hyötyä tai liittyvät terrorismin rahoittamiseen. Kaikista epäilyttävistä liiketoimista, kuten myös niiden yrityksistä, on ilmoitettava. Ilmoitusvelvollisen on lisäksi toimitettava viipymättä rahanpesun selvittelykeskukselle sen pyynnöstä kaikki tarvittavat tiedot sovellettavassa lainsäädännössä säädettyjen menettelyjen mukaisesti (33 artiklan 1 kohta).

Jäsenvaltiot voivat tilintarkastajien, ulkopuolisten kirjanpitäjien, veroneuvojen, notaarien, muiden itsenäisten lakimiesammattinharjoittajien sekä kiinteistönvälittäjien osalta nimetä kyseisen alan soveliaan itsesääntelyelimen viranomaiseksi, joka vastaanottaa ilmoitukset epäilyttävistä liiketoimista. Nimetyn itsesääntelyelimen on tässä tapauksessa toimitettava saamansa

tiedot rahanpesun selvittelykeskukselle viipymättä ja niiden alkuperäisessä muodossa (34 artiklan 1 kohta).

Jäsenvaltiot eivät kuitenkaan saa soveltaa 33 artiklan 1 kohdassa säädettyä epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitusvelvollisuutta notaareihin, muihin itsenäisiin lakimiesammattinharjoittajiin, tilintarkastajiin, ulkopuolisiin kirjanpitäjiin eikä veroneuvojiin niiden tietojen osalta, jotka nämä ovat saaneet selvittäessään asiakkaansa oikeudellista asemaa tai edustaessaan tätä oikeuskäsittelyssä taikka siihen liittyen (34 artiklan 2 kohta).

Ilmoitusvelvollinen ei saa suorittaa liiketoimea, jonka se tietää tai epäilee liittyvän rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen, ennen kuin se on ilmoittanut epäilyttävästä liiketoimesta ja noudattanut rahanpesun selvittelykeskuksen tai toimivaltaisen viranomaisen muita erityisohjeita. Kuitenkin jos epäilyttävän liiketoimen suorittamatta jättäminen olisi mahdotonta tai todennäköisesti vaikeuttaisi mahdollisuuksia jäljittää liiketoimen edunsaajia, direktiivissä sallitaan ilmoitusvelvollisen ilmoittaa asiasta rahanpesun selvittelykeskukselle viipymättä liiketoimen jälkeen (35 artikla).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yksityishenkilöitä, jotka ilmoittavat rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevista epäilyistä sisäisesti tai rahanpesun selvittelykeskukselle, suojellaan uhkailulta tai vihamielisiltä teoilta ja erityisesti kielteisiltä tai syrjiviltä toimilta työpaikalla (38 artikla).

Tietojen salassapito ja tietojen säilyttäminen

Direktiivin 39 artiklassa säädetään kiellosta ilmaista asiakkaalle tai kolmannelle henkilölle, että rahanpesun selvittelykeskukselle on toimitettu tai aiotaan toimittaa tietoja tai että rahanpesua tai terrorismin rahoitusta tutkitaan tai aiotaan tutkia. Salassapitovelvollisuudesta on poikkeuksia muun muassa luotto- ja finanssilaitosten tai näiden laitosten ja niiden kolmansissa maissa sijaitsevien sivuliikkeiden ja enemmistöomisteisten tytäryritysten osalta (39 artikla).

Ilmoitusvelvollisen on säilytettävä asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien toimenpiteiden osalta jäljennökset vaadituista asiakirjoista ja tiedoista sekä liiketoimia koskevat asiakirjaineistot viiden vuoden ajan asiakassuhteen päättymisestä tai yksittäisen liiketoimen suorittamispäivästä. Säilyttämisaika päättyttyä ilmoitusvelvollisen on poistettava henkilötiedot, jollei kansallisessa lainsäädännössä säädetä toisin. Jäsenvaltiot voivat sallia säilyttämisen jatkamisen tai vaatia sitä, kun säilyttämisen tarpeellisuudesta ja oikeasuhteisuudesta on suoritettu perusteellinen arviointi ja kun säilyttäminen katsotaan perustelluksi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämisen, paljastamisen tai selvittämisen vuoksi. Säilyttämisaikaa voidaan jatkaa enintään viidellä vuodella (40 artikla).

Direktiivin mukaiseen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan direktiiviä 95/46/EY, jäljempänä henkilötietodirektiivi. Ilmoitusvelvolliset saavat käsitellä henkilötietoja neljännen rahanpesudirektiivin perusteella ainoastaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi. Henkilötietojen käsittelyä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi pidetään henkilötietodirektiivin mukaisena yleistä etua koskevana asiana (41 artiklan 1 ja kohta sekä 43 artikla).

Edellä 39 artiklassa säädetyn salassapitovaatimuksen soveltamiseksi jäsenvaltioiden on hyväksyttävä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joilla kokonaan tai osittain rajoitetaan rekisteröidyn oikeutta päästä omiin henkilötietoihinsa. Tällaisen rajoituksen on oltava tarpeellinen ja oikeasuhtainen toimenpide asianomaisen henkilön oikeutetut edut huomioon ottaen, jotta il-

moitusvelvollinen tai toimivaltainen viranomainen voi suorittaa direktiivin mukaiset tehtävänsä asianmukaisesti (41 artiklan 4 kohta).

Direktiivin 44 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta ylläpitää kattavia tilastoja, joilla ne pystyvät tarkastelemaan rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmiensä tehokkuutta.

Sisäiset menettelyt, koulutus ja palaute

Jäsenvaltioiden on vaadittava konserniin kuuluvia ilmoitusvelvollisia panemaan täytäntöön koko konsernia koskevat toimintaperiaatteet ja menettelyt mukaan luettuina tietosuojaperiaatteet sekä konsernin sisäistä tietojenvaihtoa koskevat toimintaperiaatteet ja menettelyt rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi. Jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että konsernin sisäinen tietojenvaihto on sallittua. Kun ilmoitusvelvollisella on sivuliikkeitä tai enemmistöomisteisia tytäryhtiöitä sellaisissa kolmansissa maissa, joissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevat vähimmäisvaatimukset ovat lievempiä kuin kyseisessä valtiossa, näiden sivuliikkeiden ja tytäryhtiöiden on noudatettava kyseisen jäsenvaltion vaatimuksia siinä määrin kuin kolmannen maan lainsäädäntö sen sallii (45 artiklan 1, 3 ja 8 kohta).

Euroopan rahoitusmarkkinoiden valvontaviranomaiset laativat luonnokset teknisiksi standardeiksi, joissa yksilöidään minkä tyyppisiä lisätoimenpiteitä ilmoitusvelvollisen on toteutettava, jos kolmannen maan lainsäädäntö ei salli 45 artiklan 1 ja 3 kohdassa edellytetyjen toimenpiteiden täytäntöönpanoa. Komissiolle siirretään valta hyväksyä nämä tekniset standardit (45 artiklan 6 ja 7 kohta).

Direktiivissä edellytetään myös, että ilmoitusvelvollisen työntekijät osallistuvat jatkuvaan erityiskoulutukseen, joka auttaa heitä tunnistamaan rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen mahdollisesti liittyvät toimet ja joissa heitä ohjeistetaan, miten tällaisissa tilanteissa on toimittava (46 artikla).

Valvonta

Jäsenvaltioiden on säädettävä, että valuutanvaihtotoimistoilla, sekinlunastustoimistoilla sekä trusti- tai yrityspalvelujen tarjoajilla on oltava toimilupa tai niiden on rekisteröidyttävä. Rahapelipalvelujen tarjoajien on oltava säänneltyjä. Lisäksi toimivaltaisten viranomaisten on varmistettava, että edellä mainittujen yhteisöjen johtotehtävissä olevat henkilöt sekä tosiasialliset omistajat ja edunsaajat ovat luotettavia ja sopivia. Tilintarkastajien, ulkopuolisten kirjanpitäjien, veroneuvojien, notaarien, muiden itsenäisten lakimiesammattin harjoittajien sekä kiinteistönvälittäjien osalta direktiivissä edellytetään, että toimivaltaiset viranomaiset toteuttavat tarvittavia toimenpiteitä, joilla estetään asian kannalta merkityksellisillä aloilla rikoksista tuomitut tai näiden rikoskumppaneita toimimasta kyseisissä ilmoitusvelvollisissa johtotehtävissä tai olemasta niiden tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia (47 artikla).

Toimivaltaisten viranomaisten on valvottava tehokkaasti direktiivin noudattamista ja toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen noudattamisen varmistamiseksi. Toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava riittävät valtuudet sekä resurssit tehtäviensä hoitamiseen. Luotto- ja finanssilaitosten sekä rahapelipalvelujen tarjoajien osalta toimivaltaisella viranomaisella on oltava laajemmat valtuudet. Tilintarkastajien, ulkopuolisten kirjanpitäjien, veroneuvojien, notaarien, muiden itsenäisten lakimiesammattin harjoittajien sekä kiinteistönvälittäjien osalta jäsenvaltiot voivat sallia, että itsesääntelyelimet suorittavat nämä edellä mainitut tehtävät (48 artiklan 1—3 ja 9 kohta).

Toimivaltaisten viranomaisten on valvonnassa sovellettava riskiperusteista lähestymistapaa. Euroopan rahoitusmarkkinoiden valvontaviranomaiset antavat viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017 toimivaltaisille viranomaisille ohjeet valvontaa koskevan riskiperusteisen lähestymistavan ominaisuuksista sekä niistä toimista, jotka on otettava huomioon toteutettaessa riskiperusteista valvontaa (48 artiklan 6 ja 10 kohta).

Yhteistyö

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että päätöksentekijöillä, rahanpesun selvittelykeskuksilla, valvojilla ja muilla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan osallistuvilla toimivaltaisilla viranomaisilla on tehokkaat mekanismit, jotta ne voivat tehdä yhteistyötä sekä koordinoita kansallisesti toimintaperiaatteiden ja toiminnan kehittämistä ja toteuttamista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi (49 artikla).

Toimivaltaisten viranomaisten on toimitettava Euroopan valvontaviranomaisille kaikki tiedot, joita nämä tarvitsevat direktiivin mukaisten tehtävien hoitamiseen (50 artikla).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset rahanpesun selvittelykeskukset tekevät mahdollisimman laajaa keskinäistä yhteistyötä. Rahanpesun selvittelykeskusten on vaihdettava kaikkia tietoja, joilla voi olla merkitystä rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen ja siihen osallistuvaan henkilöön liittyvien tietojen käsittelyssä tai analysoimisessa. Kun rahanpesun selvittelykeskus vastaa toisen rahanpesun selvittelykeskuksen esittämään tietopyyntöön, sen on käytettävä tietojen saamiseksi ja analysoimiseksi kaikkia käytettävissä olevia valtuuksiaan, joita sillä tavallisesti olisi kansallisessa tilanteessa (52 ja 53 artikla).

Seuraamukset

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että ilmoitusvelvolliset voidaan saattaa vastuuseen direktiivin täytäntöönpanon vuoksi annettujen kansallisten säännösten rikkomisesta. Määrättävien seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia (58 artikla 1 kohta).

Jäsenvaltioiden on vahvistettava hallinnollisia seuraamuksia koskevat säännöt ja varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset voivat määrätä tällaisia seuraamuksia ja toimenpiteitä. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin päättää, että ne eivät säädä hallinnollisia seuraamuksia koskevia säännöksiä sellaisten rikkomisten osalta, joihin sovelletaan rikosoikeudellisia seuraamuksia kansallisen lainsäädännön nojalla (58 artikla 2 kohta).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeushenkilön veloitteita koskevien rikkomusten osalta seuraamuksia voidaan soveltaa ylimmän hallintoelimen jäseniin ja muihin luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat kansallisen lainsäädännön mukaan vastuussa rikkomisesta (58 artikla 3 kohta).

Keskeisimmät vaatimukset, joiden vakavasta, toistuvasta ja järjestelmällisestä rikkomisesta voidaan määrätä hallinnollinen seuraamus, ovat asiakkaan tuntemisvelvollisuus (10—24 artikla), epäilyttävistä liiketoimista ilmoittaminen (33—35 artikla), tietojen säilyttäminen (40 artikla) sekä sisäiset tarkastukset (45 ja 46 artikla).

Näihin hallinnollisiin seuraamuksiin tulee kuulua muun muassa julkinen lausuma, joka yksilöi tekijän sekä rikkomisen luonteen, kieltomääräys jatkaa rikkomista, toimiluvan peruminen tai keskeyttäminen, väliaikainen kieltä, jolla johtotehtävissä toimivaa henkilöä tai muuta rikkomisesta vastuussa olevaa luonnollista henkilöä kielletään hoitamasta johtotehtäviä ilmoitusvelvollisessa sekä hallinnolliset taloudelliset seuraamukset. Taloudellisten seuraamusten on olta-

va määrältään vähintään kaksinkertaiset rikkomisesta saatuun hyötyyn nähden, jos hyöty on määriteltävissä, tai vähintään 1 000 000 euroa. Jos asianomainen ilmoitusvelvollinen on luotto- tai finanssilaitos, seuraamusten tulee kuitenkin olla oikeushenkilöiden osalta vähintään 5 000 000 euroa tai 10 prosenttia vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta edellisenä tilikautena ja luonnollisten henkilöiden osalta vähintään 5 000 000 euroa (59 artikla).

Hallinnollisista seuraamuksista päätettäessä on otettava huomioon kaikki merkitykselliset olosuhteet, kuten rikkomisen vakavuus, kesto ja siitä saatu hyöty, vastuussa olevan henkilön vastuun aste ja varallisuus, tämän halukkuus tehdä yhteistyötä toimivaltaisen viranomaisen kanssa ja aiemmat rikkomiset sekä kolmansille osapuolille aiheutetut tappiot, jos ne ovat määriteltävissä (60 artikla 4 kohta).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeushenkilö voidaan saattaa vastuuseen rikkomisista, jotka sen hyödyksi itsenäisesti tai osana oikeushenkilön organisaatiota toimien on toteuttanut kuka tahansa johtavassa asemassa oleva henkilö. Tällainen johtava asema perustuu joko oikeuteen edustaa oikeushenkilöä, valtuuteen tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta tai valtuuteen käyttää määräysvaltaa oikeushenkilössä. Oikeushenkilö on saatettava vastuuseen myös, jos johtavassa asemassa olevan henkilön harjoittaman valvonnan tai käyttämän määräysvallan puutteellisuus on mahdollistanut sen, että oikeushenkilön alaisena toimiva henkilö on voinut toteuttaa rikkomiset oikeushenkilön hyödyksi (60 artikla 5 ja 6 kohta).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset luovat tehokkaat ja luotettavat mekanismit, joilla kannustetaan ilmoittamaan mahdollisista rikkomuksista. Ilmoitusvelvollisilla on lisäksi oltava käytössään asianmukaiset ja oikeasuhteiset menettelyt työntekijöitään ja vastaavassa asemassa olevia henkilöitä varten, jotta nämä voivat ilmoittaa rikkomisista sisäisesti riippumattoman ja nimettömän kanavan kautta (61 artikla).

2.2.3 Maksajan tiedot -asetus

Maksajan tiedot -asetusta sovelletaan 26 päivästä kesäkuuta 2017 ja se on Suomessa sellaisenaan sovellettavaa oikeutta. Asetuksella kumotaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1781/2006 maksajaa koskevien tietojen toimittamisesta varainsiirtojen mukana.

Rahanpesunvastaisen toimintaryhmän puitteissa tehtävällä kansainvälisellä yhteistyöllä ja FATF:n suositusten maailmanlaajuisella täytäntöönpanolla pyritään estämään varojen siirron yhteydessä tapahtuva rahanpesu ja terrorismin rahoitus. Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että koko unionin alueella pannaan täytäntöön yhtenäisellä tavalla FATF:n 16 päivänä helmikuuta 2012 hyväksymät rahanpesun sekä terrorismin ja joukkotuhoaseiden leviämisen rahoittamisen torjuntaa koskevat kansainväliset normit ja erityisesti FATF:n suositus 16 sähköisistä rahalahetyksistä sekä sen täytäntöönpanoa koskeva tarkastettu tulkintahuomaus.

Asetuksessa vahvistetaan säännökset maksajaa ja maksunsaajia koskevista tiedoista, jotka on toimitettava missä tahansa valuutassa tehtävien varainsiirtojen mukana rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten (1 artikla). Asetusta sovelletaan varainsiirtoihin, jotka unioniin sijoittautunut maksupalveluntarjoaja tai välittäjänä toimiva maksupalveluntarjoaja lähettää tai vastaanottaa. Asetusta sovelletaan myös maksukortteihin, sähköisen rahan välineisiin, matkapuhelimiin sekä muihin digitaalisiin ja tietoteknisiin laitteisiin, joiden käytöstä maksetaan etu- tai jälkikäteen ja joilla on samanlaiset ominaisuudet, silloin kun niitä käytetään kahden henkilön väliseen varainsiirtoon (2 artiklan 1 ja 3 kohta).

Asetuksen 2 artiklan 4 kohdassa säädetään soveltamisalan poikkeuksista. Asetusta ei esimerkiksi sovelleta varainsiirtoihin, joissa maksaja nostaa käteistä omalta maksutililtään tai joissa

viranomaiselle siirretään varoja verojen, sakkojen tai muiden maksujen maksamista varten. Myös sellaiset varainsiirrot, joissa sekä maksaja että maksunsaaja ovat omaan lukuunsa toimivia maksupalveluntarjoajia tai jotka toteutetaan muunnetuilla sekeillä, rajautuvat asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Jäsenvaltiot voivat lisäksi päättää olla soveltamatta asetusta alueellaan tapahtuviin varainsiirtoihin, jotka tapahtuvat maksunsaajan maksutilille maksujen suorittamiseksi yksinomaan tavaroitten luovutuksista tai palvelujen suorituksista. Edellytyksenä on lisäksi, että maksunsaajan maksupalveluntarjoajaan sovelletaan neljättä rahanpesudirektiiviä, maksunsaajan maksupalveluntarjoaja pystyy yksilöllisellä tapahtumatunnuksella jäljittämään varainsiirron henkilöltä, jolla on sopimus maksunsaajan kanssa tavaroiden luovuttamisesta tai palvelujen suorittamisesta, ja varainsiirto on enintään 1 000 euroa (2 artiklan 5 kohta).

Maksajan maksupalveluntarjoajan velvollisuudet

Asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetään maksajaa koskevista tiedoista, jotka on toimitettava varainsiirtojen mukana. Näitä tietoja ovat maksajan nimi, tilinumero sekä osoite, virallisen henkilöasiakirjan numero, asiakasnumero tai syntymäaika ja -paikka. Maksajaa koskevien tietojen lisäksi varainsiirtojen mukaan on liitettävä myös tiedot maksunsaajan nimestä ja tilinumerosta. Jos kyseessä ei ole maksutililtä tai -tilille tehtävä varainsiirto, siirron mukana on tilinumeron sijasta toimitettava yksilöllinen tapahtumatunnus (4 artiklan 2 ja 3 kohta).

Maksajan maksupalveluntarjoajan on ennen varojen siirtämistä todennettava maksajaa koskevien tietojen oikeellisuus. Tämän todentamisen katsotaan tulleen suoritetuksi, kun maksajan henkilöllisyys on todennettu neljännen rahanpesudirektiivin 13 artiklan mukaisesti ja tällä todentamisella saadut tiedot on tallennettu tai kun maksajaan sovelletaan kyseisen direktiivin 14 artiklan 5 kohtaa (4 artiklan 4 ja 5 kohta). Maksajan henkilöllisyyttä ei kuitenkaan tarvitse todentaa, jos kyse on enintään 1 000 euron suuruisesta varainsiirrosta, paitsi silloin, kun maksupalveluntarjoaja on vastaanottanut varat käteisellä tai anonyyminä sähköisenä rahana tai kun maksupalveluntarjoajalla on perusteltu syy epäillä rahanpesua tai terrorismin rahoitusta (5 artiklan 3 kohta ja 6 artiklan 2 kohta).

Niissä tapauksissa, joissa kaikki maksuketjuun osallistuvat maksupalveluntarjoajat ovat sijoittautuneet unioniin, on kuitenkin riittävää, että varainsiirron mukana toimitetaan pelkästään tiedot maksajan ja maksunsaajan tilinumeroista tai yksilöllisestä tapahtumatunnuksesta. Asetuksessa säädetään kuitenkin maksajan maksupalveluntarjoajan tiedonantovelvollisuudesta maksunsaajan maksupalveluntarjoajan tai välittäjänä toimivan maksupalveluntarjoajan esittämän tietopyynnön perusteella (5 artiklan 1 ja 2 kohta).

Jos maksunsaajan maksupalveluntarjoaja on sijoittautunut unionin ulkopuolelle, enintään 1000 euron suuruisen varainsiirtojen kohdalla on riittävää, että varainsiirron mukana toimitetaan maksajan ja maksunsaajan nimet sekä näiden tilinumerot taikka yksilöllinen tapahtumatunnus. Asetuksessa säädetään myös poikkeuksesta varainsiirron mukana toimitettaviin maksajaa koskeviin tietoihin silloin, kun kyse on yhden maksajan suorittamasta eräsiirrosta, jossa maksunsaajien maksupalveluntarjoajat ovat sijoittautuneet unionin ulkopuolelle (6 artiklan 1 ja 2 kohta).

Maksunsaajan maksupalveluntarjoajan velvollisuudet

Maksunsaajan maksupalveluntarjoajan on otettava käyttöön tehokkaat menettelyt, joiden avulla se havaitsee, puuttuvatko asetuksessa edellytetyt maksajaa tai maksunsaajaa koskevat tiedot varainsiirroista. Kun kyse on yli 1 000 euron varainsiirroista, maksupalveluntarjoajan on en-

nen maksunsaajan maksutilin hyvittämistä tai varojen asettamista maksunsaajan käyttöön todennettava maksunsaajaa koskevien tietojen oikeellisuus todentamalla maksunsaajan henkilöllisyys. Enintään 1 000 euron suuruisissa varainsiirroissa maksunsaajaa koskevien tietojen oikeellisuus on todennettava ainoastaan, jos maksupalveluntarjoaja maksaa varat käteisenä tai anonyyminä sähköisenä rahana tai jos maksupalveluntarjoajalla on perusteltu syy epäillä rahanpesua tai terrorismin rahoitusta (7 artikla).

Maksupalveluntarjoajan on lisäksi otettava käyttöön tehokkaat riskiperusteiset menettelyt, joiden avulla määritetään, voidaanko maksajaa tai maksunsaajaa koskevien tietojen osalta puutteellinen varainsiirto toteuttaa vai onko se evättävä tai keskeytettävä. Lisäksi menettelyn avulla on toteutettava aiheelliset jatkotoimet. Jos maksupalveluntarjoaja havaitsee varainsiirtoa vastaanottaessaan, että maksajaa tai maksunsaajaa koskevat tiedot puuttuvat tai ne ovat puutteellisia, tämän on evättävä siirto tai pyydyttävä vaaditut tiedot maksajasta ja maksunsaajasta riskialttiuden perusteella ennen maksunsaajan maksutilin hyvittämistä tai varojen asettamista maksunsaajan käyttöön taikka tämän jälkeen (8 artiklan 1 kohta).

Maksunsaajan maksupalveluntarjoajan on ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle tietojen toimittamatta jättämisestä sekä toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt sellaista maksupalveluntarjoajaa kohtaan, joka toistuvasti jättää toimittamatta vaadittuja tietoja. Näihin toimenpiteisiin voi alussa kuulua varoitusten antaminen ja määräaikojen asettamisen ennen kuin maksunsaajan maksupalveluntarjoaja epäilee kyseisen maksupalveluntarjoajan myöhemmät varainsiirrot, rajoittaa liikesuhdetta tai lopettaa liikesuhteen kokonaan (8 artiklan 2 kohta).

Maksupalveluntarjoajan on otettava huomioon varainsiirron mukana toimitettavien tietojen puuttuminen tai puutteellisuus arvioidessaan, onko varainsiirto ja siihen liittyvät liiketoimi epäilyttävä ja onko siitä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle (9 artikla).

Välittäjänä toimivien maksupalveluntarjoajien velvollisuudet

Välittäjänä toimivien maksupalveluntarjoajien on varmistettava, että kaikki varainsiirron mukana saadut maksajaa ja maksunsaajaa koskevat tiedot säilytetään siirron mukana. Välittäjänä toimivan maksupalveluntarjoajan on lisäksi otettava käyttöön tehokkaat menettelyt, joiden avulla se havaitsee maksajaa tai maksunsaajaa koskevien tietojen puuttumisen (10 ja 11 artikla). Lisäksi asetuksessa säädetään vastaavista velvoitteista välittäjinä toimivien maksupalveluntarjoajien osalta kuin mitä 8 ja 9 artiklassa on säädetty maksunsaajan maksupalveluntarjoajista (12 ja 13 artikla).

Tietosuoja ja tietojen säilyttäminen

Asetuksen mukaiseen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietodirektiiviä. Ilmoitusvelvolliset saavat käsitellä henkilötietoja asetuksen perusteella ainoastaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi (15 artikla).

Maksajan ja maksunsaajan maksupalveluntarjoajien on säilytettävä asetuksen 4—7 artiklassa tarkoitetut tiedot viiden vuoden ajan, jonka jälkeen tiedot on poistettava, jollei kansallisessa lainsäädännössä muuta säädetä. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin sallia säilyttämisen jatkamisen tai vaatia sitä vasta sitten, kun säilyttämisen jatkamisen tarpeellisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta on suoritettu perusteellinen arvio ja kun säilyttämisen katsotaan olevan perusteltua rahanpesun tai terrorismin estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Säilyttämisen jatkaminen ei saa kestää kauempaa kuin viisi vuotta (16 artikla).

Seuraamukset ja valvonta

Jäsenvaltioiden on vahvistettava asetuksen rikkomisesta määrättäviä hallinnollisia seuraamuksia koskevat säännöt sekä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia sekä johdonmukaisia neljännen rahanpesudirektiivin nojalla vahvistettujen seuraamusten kanssa. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin päättää, että ne eivät säädi hallinnollisia seuraamuksista sellaisten rikkomisten osalta, joihin sovelletaan rikosoikeudellisia seuraamuksia (17 artiklan 1 kohta).

Seuraamuksia on voitava soveltaa myös ylimmän hallintoelimen jäseniin ja kaikkiin muihin rikkomisesta vastuussa oleviin luonnollisiin henkilöihin, jos asetuksen maksupalveluntarjoajia koskevia velvoitteita rikotaan. Jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että oikeushenkilö voidaan saattaa vastuuseen rikkomisista, jotka on sen hyödyksi itsenäisesti tai osana oikeushenkilön organisaatiota toimien toteuttanut johtavassa asemassa oleva henkilö. Oikeushenkilö on saatettava vastuuseen myös, jos edellä tarkoitetun johtavassa asemassa olevan henkilön harjoittaman valvonnan tai käyttämän määräysvallan puutteellisuus on mahdollistanut sen, että oikeushenkilön alaisena toimiva henkilö on voinut toteuttaa rikkomiset oikeushenkilön hyödyksi (17 artiklan 2, 5 ja 6 kohta).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että neljännen rahanpesudirektiivin 59 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädettyjä seuraamuksia sovelletaan ainakin silloin, kun maksupalveluntarjoaja jättää toistuvasti tai järjestelmällisesti pois maksajaa tai maksusaajaa koskevia tietoja tai kun tämä toistuvasti tai järjestelmällisesti laiminlyö tietojen säilyttämistä koskevat velvollisuutensa. Samoin seuraamuksia on sovellettava, kun maksupalveluntarjoaja ei ota käyttöön tehokkaita riskiperusteisia menettelyjä tai kun välittäjä toimiva maksupalveluntarjoaja laiminlyö vakavasti 11 tai 12 artiklan noudattamisen (18 artikla).

Toimivaltaisten viranomaisen on julkistettava seuraamus ilman aiheetonta viivytystä, mukaan lukien tiedot rikkomisen tyypistä ja luonteesta sekä rikkomisesta vastuussa olevien henkilöiden nimistä, jos nimien julkaiseminen on tarpeellista ja oikeasuhtaista (19 artikla).

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset valvovat tehokkaasti asetuksen noudattamista sekä toteuttavat aiheellisia toimenpiteitä, joilla varmistetaan asetuksen noudattaminen. Jäsenvaltioiden on myös luotava tehokkaat mekanismit, joilla kannustetaan ilmoittamaan toimivaltaisille viranomaisille asetuksen rikkomisista. Myös maksupalveluntarjoajien on yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisien kanssa otettava käyttöön asiamukaiset ja oikeasuhteiset sisäiset menettelyt työntekijöitään ja vastaavassa asemassa olevia henkilöitä varten, jotta nämä voivat ilmoittaa rikkomisista (21 ja 22 artikla).

Poikkeukset ja ohjeet

Komissio voi antaa jäsenvaltiolle luvan tehdä kolmannen maan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksessa määritetyn Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen alueellisen soveltamisalan ulkopuolella olevan alueen kanssa sopimuksia, joissa myönnetään poikkeuksia asetuksen soveltamista, jotta kyseisen maan tai alueen ja asianomaisen jäsenvaltion välisiä varainsiirtoja voidaan käsitellä jäsenvaltion sisäisinä varainsiirtoina. Tarkemmista edellytyksistä tällaisen luvan myöntämiselle säädetään asetuksen 24 artiklassa.

Euroopan valvontaviranomaiset antavat toimivaltaisille viranomaisille ja maksupalveluntarjoajille viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017 ohjeet toimenpiteistä, joita asetuksen mukaisesti on toteutettava.

2.2.4 Toinen maksupalveludirektiivi

Euroopan komissio antoi 24 päivänä heinäkuuta 2013 ehdotuksen KOM(2013) 547 lopullinen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi maksupalveluista sisämarkkinoilla, direktiivien 2002/65/EY, 2013/36/EU ja 2009/110/EY muuttamisesta ja direktiivin 2007/64/EY kumoamisesta, jäljempänä *toinen maksupalveludirektiivi*. Neuvostossa saavutettiin yhteisnäkemyks joulukuussa 2014 ja neuvottelut Euroopan parlamentin kanssa alkoivat keväällä 2015.

Direktiivillä kumottaisiin voimassa oleva Euroopan parlamentin ja neuvoston 13 päivänä marraskuuta 2007 antama direktiivi 2007/64/EY maksupalveluista sisämarkkinoilla, jäljempänä *ensimmäinen maksupalveludirektiivi*. Ensimmäinen maksupalveludirektiivi pantiin Suomessa täytäntöön maksulaitoslailla (297/2010) ja maksupalvelulailla (290/2010).

Ehdotetun direktiivin uudelleentarkastelun tavoitteena on ajantasaistaa ja täydentää nykyistä maksupalveluita koskevaa direktiivikehitystä lisäämällä kilpailua ja innovatiivisuutta edistäviä säännöksiä. Toisessa maksupalveludirektiivissä laajennettaisiin sääntelyn soveltamisalaa nykyisestä. Soveltamisalaa laajennettaisiin EU-alueen sisäisistä maksuista maksupalveluntarjoajien tiedonantovelvollisuuksien ja arvokirjauksien osalta kolmansista maista tuleviin ja kolmansiin maihin lähteviin maksuihin. Maksupalveluntarjoajien tiedonantovelvollisuudet ulotettaisiin europohjaisista maksuista myös muihin valuuttoihin. Lisäksi tiedonantovelvollisuuksia koskevaa sääntelyä tehostettaisiin.

Toiseen maksupalveludirektiiviin sisältyvistä uusista säännöksistä merkittävä osa liittyy niin kutsuttujen kolmansien osapuolien maksupalveluntarjoajiin. Kolmansien osapuolien maksupalveluntarjoajilla ei ole varsinaisia omia maksutilejä, vaan ne luovat asiakkailleen yhteyksiä varsinaisiin maksutilejä ylläpitäviin maksu-, e-raha- tai luottolaitoksiin saldotietojen yhdistämiseksi tai maksujen lähettämiseksi. Ehdotuksen mukaan toimiminen kolmantena osapuolena maksupalveluketjussa vaatisi jatkossa maksulaitoksen toimiluvan. Kolmantena osapuolena toimivat maksupalveluntarjoajat saisivat oikeuden lähettää maksajien puolesta maksuja maksutiliä pitävälle palveluntarjoajalle ja yhdistää maksutilejä pitävien palveluntarjoajien saldo- ja muita tietoja.

Asiakaansuojaa ehdotetaan parannettavaksi tiukentamalla sääntelyä verkkopankkien turvallisuusratkaisuista ja verkkopankkimaksuja hyödyntävien kolmansien osapuolten palveluista. Maksajien vastuuta kadonneesta ja varastetusta maksuvälineestä ehdotetaan alennettavan 150 eurosta 50 euroon.

2.2.5 Korttimaksujen siirtohintasetus

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 29 päivänä huhtikuuta 2015 asetuksen (EU) 2015/751 korttipohjaisista maksutapahtumista veloittavista siirtohinnoista, jäljempänä *korttimaksujen siirtohintasetus*. Asetusta sovelletaan 8 päivästä kesäkuuta 2015 muutamien poikkeuksin.

Korttimaksujen siirtohintasetusta sovelletaan korttipohjaisiin maksutapahtumiin silloin, kun sekä maksajan että maksunsaajan maksupalveluntarjoajat ovat sijoittautuneet unioniin. Asetuksessa asetetaan ensinnäkin neljän osapuolen korttijärjestelyissä käytettäville siirtohinnoille enimmäismäärät. Lisäksi asetuksessa säädetään korttimaksuihin sovellettavista yleisistä ja yhtenäisistä liiketoimintasäännöistä muun muassa alueellisten lupasäännösten kieltämisestä, maksukorttijärjestelyjen ja käsittely-yksiköiden erottamisesta toisistaan, rinnakkaisten maksutuotemerkkien käyttömahdollisuuksista sekä kauppiaiden mahdollisuudesta valita korttipalveluita.

Asetuksella pyritään purkamaan kilpailua rajoittavia tekijöitä korttimaksujen osalta sekä rajoittamaan korttimaksuista perittäviä siirtohinnoja, joilla kuluttajille aiheutetaan liiallisia piilokustannuksia.

2.2.6 Perusmaksutilidirektiivi

Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät 23 päivänä heinäkuuta 2014 direktiivin 2014/92/EU maksutileihin liittyvien maksujen vertailukelpoisuudesta, maksutilien siirtämisestä ja mahdollisuudesta käyttää perusmaksutilejä, jäljempänä *perusmaksutilidirektiivi*. Direktiivi tulee panna kansallisesti täytäntöön ennen 18 päivää syyskuuta 2016.

Direktiivi yhtenäistää maksupalvelujen termistöä, edistää maksupalveluhintojen vertailtavuutta, helpottaa maksupalvelujen siirrettävyyttä maksupalvelutarjoajalta toiselle sekä parantaa kuluttajien mahdollisuuksia avata perusmaksutilejä. Direktiivin tarkoituksena on lisätä kilpailua markkinoilla parantamalla palvelujen saatavuutta ja alentamalla kuluttajien kustannuksia.

Perusmaksutilidirektiivin 16 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että unionissa laillisesti asuvilla kuluttajilla, myös kuluttajilla, joilla ei ole pysyvää osoitetta, turvapaikanhakijoilla sekä kuluttajilla, joille ei ole myönnetty oleskelulupaa mutta joiden poistaminen maasta on oikeudellisten tai tosiasiallisten syiden vuoksi mahdotonta, on oikeus avata jäsenvaltion alueella sijaitsevan luottolaitoksen ylläpitämä perusmaksutili ja oikeus käyttää tällaista tiliä. Tätä oikeutta on sovellettava kuluttajan asuinpaikasta riippumatta. Mainitun artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että luottolaitokset hylkäävät perusmaksutilihakemuksen, jos tällaisen tilin avaaminen merkitsisi kolmannessa rahanpesudirektiivissä säädettyjen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevien säännösten rikkomista.

Sisäasiainministeriö asetti syyskuussa 2011 hankkeen selvittämään mahdollisuutta ottaa käyttöön turvapaikanhakijan asiointikortti. Työryhmän tehtävänä oli selvittää turvapaikanhakijan asiointikortin käyttöönoton oikeusvaikutukset tunnistamisasiakirjana erityisesti suhteessa rahanpesulakiin sekä selvittää mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet. Työryhmä katsoi, että Suomessa tulisi harkita ulkomaalaisen henkilökortin myöntämistä myös ulkomaalaisrekisteriin merkittyjen henkilöllisyystietojen perusteella niille oleskeluluvan saaneille ulkomaalaisille, joilla ei ole esittää kansallista, henkilöllisyyden osoittavaa luotettavaa asiakirjaa (Sisäasiainministeriön julkaisuja 46/2012). Perusmaksutilidirektiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä arvioitaneen myös edellytyksiä avata turvapaikanhakijalle tili suhteessa rahanpesulakiin.

2.2.7 Rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 15 päivänä toukokuuta 2014 direktiivin 2014/65/EU rahoitusvälineiden markkinoista sekä direktiivin 2002/92/EY ja direktiivin 2011/61/EU muuttamisesta, jäljempänä *rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi*. Direktiivi tulee saattaa kansallisesti voimaan viimeistään 3 päivänä heinäkuuta 2016 ja sitä sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2017 alkaen.

Direktiivin tavoitteena on parantaa sijoittajansuojaa ja lisätä rahoitusmarkkinoiden tehokkuutta, läpinäkyvyyttä ja vakautta kaikkien rahoitusvälineiden osalta. Tarkoituksena on myös ohjata mahdollisimman suuri osa kaupasta järjestäytyneille markkinapaikoille OTC-kaupankäynnin sijaan. Direktiivi sisältää yhtenäistetyt säännökset, jotka koskevat toimilupaa liiketoiminnan harjoittamiseksi, huomattavien omistusosuuksien hankkimista, sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden käyttöä, sijoituspalveluyritysten toimintaedellytyksiä sijoittajansuojan varmistamiseksi, valvontaviranomaisten toimivaltuuksia sekä seura-

musten määräämistä koskevaa järjestelmää. Direktiivi sisältää algoritmista kaupankäyntiä ja uusia järjestäytyneitä kaupankäyntijärjestelmiä koskevat säännökset sekä täsmentää monenkeskisiä kaupankäyntijärjestelmiä. Lisäksi sijoituspalveluyritysten hallintoelimiä ja niissä toimivia henkilöitä koskevia vaatimuksia täsmennetään.

2.2.8 EU:n tietosuojalainsäädännön uudistus

Komissio antoi 29 päivänä tammikuuta 2012 ehdotuksen yleiseksi tietosuoja-asetukseksi KOM (2012) 11 lopullinen ja tietosuojadirektiiviksi KOM (2012) 10 lopullinen. Ehdotuksen tavoitteena on luoda Euroopan unionille ajanmukainen, vahva, yhtenäinen ja kattava tietosuojakehys. Lisäksi ehdotuksen tavoitteena on parantaa luottamusta online-palveluihin ja näin edistää EU:n digitaalista sisämarkkinoiden kehittämistä.

Keskeisinä tavoitteina on yksilön oikeuksien ja sisämarkkinaulottuvuuden lujittaminen, rikosasioissa tehtävää poliisi- ja oikeudellista yhteistyötä koskevien tietosuojasääntöjen tarkistaminen, tietosuojan globaalinen ulottuvuuden huomioon ottaminen ja tietosuojasääntöjen täytäntöönpanon valvonnan tehostaminen institutionaalisia järjestelyjä lujittamalla.

Uudistusehdotus sisältää ehdotuksen asetukseksi, jolla vahvistettaisiin EU:n yleinen tietosuojakehys (*tietosuoja-asetus*), ja ehdotuksen direktiiviksi, jolla vahvistettaisiin säännöt henkilötietojen suojaamiseksi tilanteissa, joissa niitä käsitellään rikosten torjumista, tutkimista, selvittämistä ja syytteenpanoa tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten (*tietosuojadirektiivi*). Tietosuoja-asetuksella kumottaisiin EY:n henkilötietodirektiivi 95/46/EY. Tietosuoja-asetuksen ja -direktiivin neuvottelut ovat edelleen keskeneräiset.

Ehdotetun uuden EU-lainsäädännön ei arvioida merkittävästi muuttavan tilannetta Suomessa, mutta rahanpesudirektiiviä ja vastaavasti rahanpesulakia joudutaan sen sisältämien viittausten osalta muuttamaan tietosuojalainsäädännön voimaantulon myötä. Tarkemmat vaikutukset viranomaisen ja yritysten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn rahanpesulain soveltamistarcoituksessa arvioidaan kuitenkin erikseen tietosuojalainsäädännön täytäntöönpanon yhteydessä.

Neljäs rahanpesudirektiivi sisältää voimassa olevaan direktiiviin verrattuna eräitä henkilötietojen käsittelyä koskevia täsmennyksiä. Näitä ovat erityisesti yksityiskohtaisemmat säännökset rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta. Direktiivissä on otettu huomioon tarve löytää tasapaino rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisten luotettavien järjestelmien ja valvontaan ja ennaltaehkäisemiseen käytettyjen toimenpiteiden, ja tietosuojavaatimusten ja rekisteröidyn henkilön oikeuksien välillä. Neljännen rahanpesudirektiivin säännökset rekisteröidyn oikeuksista vastaavat sitä lähestymistapaa, joka sisältyy jo voimassa olevaan henkilötietojen käsittelyä koskevaan EU:n ja kansalliseen lainsäädäntöön, jonka mukaan rekisteröidyn oikeuksia voidaan rajoittaa muun muassa, jos rekisteröidyn pääsy tietoihin voisi haitata rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä. Näiden rajoitusten tulee kuitenkin ihmisoikeus- ja perusoikeussääntösten mukaisesti olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Neljännen rahanpesudirektiivin mukaan siinä tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettua henkilötietodirektiiviä siten kuin se on pantu kansallisesti täytäntöön. Direktiivi ei kuitenkaan rajoita rikosasioissa tehtävässä poliisi- ja oikeudellisessa yhteistyössä käsiteltävien henkilötietojen suojaa, mukaan lukien neuvoston puitepäätös 2008/977/YOS (*tietosuojapuitepäätös*). Henkilötietodirektiiviä sovelletaan siltä osin kuin rahanpesudirektiiviin ei sisälly asiasta tarkempia säännöksiä. Rahanpesudirektiivin henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset, jotka ovat yleisesti sovellettavan henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön mahdollistamaa erityislainsäädäntöä, liittyvät asiakkaan tuntemistietojen käsittelyyn, tosiasiallisia edunsaajia

koskevien tietojen säilyttämiseen, epäilyttäviä liiketoimia koskevien henkilötietojen käsittelyyn ilmoitusvelvollisen rekisterissä ja rahanpesun selvittelykeskuksen suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn, mukaan lukien niiden tallentaminen niin sanottuun rahanpesurekisteriin sekä tietojen luovuttaminen ja vastaanottaminen.

2.3 Nykytilan arviointi

FATF:n suositukseen perustuvan neljännen rahanpesudirektiivin voimaan saattaminen edellyttää merkittäviä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskeva lainsäädäntö ei vastaa kaikilta osin FATF:n uusia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan suosituksia. Kansallista lainsäädäntöä on tarkistettu FATF:n vuonna 2007 suorittaman maatarkastuksen jälkeen, mutta kaikkia FATF:n viimeisimmässä seurantaraportissa (vuodelta 2013) esiin tuomia toimenpidesuosituksia ei ole toteutettu, vaan niiden harkinta on jätetty lainsäädännön uudistamisen yhteyteen.

Neljännen rahanpesudirektiivin kansallisessa täytäntöönpanossa on syytä ottaa huomioon sen luonne niin sanottuna minimiharmonisaatiidirektiivinä. Direktiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi antaa ja pitää voimassa direktiivin soveltamisalalla tiukempia säännöksiä unionin oikeuden rajoissa. Tämä on perusteltua ottaa huomioon erityisesti arvioitaessa rahanpesulain soveltamisalaan kuuluvia ilmoitusvelvollisia.

Direktiivissä painotetaan aiempaa voimakkaammin riskiperusteista lähestymistapaa, joka kattaa sekä valvontaviranomaisten että ilmoitusvelvollisten toiminnan. Vaikka rahanpesulaissa tunnistetaan jo nyt riskiperusteinen lähestymistapa, kansallista lainsäädäntöä valmisteltaessa on perusteltua arvioida, onko lakisäätteille soveltamisalan poikkeuksille tai muille kevyemmille velvoitteille sijaa.

Direktiivi velvoittaa jäsenvaltiot laatimaan kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion. Voimassa olevassa rahanpesulaissa ei ole säädetty kansallisen riskiarvion laatimisesta. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksessa on kuitenkin otettu huomioon FATF:n suosituksen 1 vaatimukset, jotka pääosin vastaavat direktiivissä asetettavia velvoitteita. Tutkimukseen osallistuneet toimivaltaiset viranomaiset ovat arvioineet oman toimialansa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. Myös ilmoitusvelvollisten on tullut arvioida riskejä, mutta direktiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä ilmoitusvelvollisen riskiarvion merkitys kasvaa ottaen huomioon myös viranomaisille direktiivissä säädetty seuraamusvaltuudet.

Suomessa toimivat yritykset pitävät itse hallussaan omistajiaan ja tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja eikä ajantasaisia tietoja näistä ole saatavissa rekistereistä kuin osittain. Direktiivissä kuitenkin edellytetään, että yhteisöillä on riittävät, tarkat ja ajantasaiset tiedot direktiivissä tarkoitetuista tosiasiallisista omistajista ja edunsaajistaan, ja että tiedot säilytetään kansallisesti keskitetyssä rekisterissä. Suomeen on perustettava keskitetty rekisteri yritysten omistajista ja tosiasiallisista edunsaajista. Keskitettyä rekisteriä perustettaessa on otettava huomioon, että toimivaltaisilla viranomaisilla ja rahanpesun selvittelykeskuksella tulee olla rekisteriin avoin pääsy. Direktiivissä ei edellytetä rekisteriltä yleisöjulkisuutta.

Neljäs rahanpesudirektiivi velvoittaa jäsenvaltiot huolehtimaan siitä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on käytössään tarvittavat toimivaltuudet ja taloudelliset, henkilöstö- ja tekniset resurssit direktiivin nojalla annettujen säännösten valvontaan. Rahanpesulain nojalla toimivaltaisten viranomaisten toimivaltuudet etukäteiseen ja jälkikäteiseen valvontaan ovat epäyhtenäiset. Lisäksi lain säännösten rikkomisesta määrättävät rikosoikeudelliset ja hallinnolliset

seuraamukset eroavat huomattavasti ilmoitusvelvollisittain, ja seuraamusjärjestelmän yhtenäistämistä tulisi arvioida tarkemmin.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksellä saatetaan kansallisesti täytäntöön neljäs rahanpesudirektiivi ja maksajan tiedot –asetus.

Esityksen ensimmäisenä tavoitteena on, että lainsäädännössä otetaan aiempaa selkeämmin huomioon direktiivin riskiperusteinen lähestymistapa sekä viranomaisten että ilmoitusvelvollisten toiminnassa. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi esityksessä ei enää säädettäisi asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevista poikkeuksista yhtä laajasti kuin voimassa olevassa rahanpesulaissa.

Toisena tavoitteena on yhdenmukaistaa viranomaisten toimivaltuuksia ja lisätä viranomaisten välistä yhteistyötä. Nykylainsäädännön puutteet toimivaltuuksissa ovat osittain estäneet tehokkaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnan. Toimivaltuuksien yhdenmukaistamisella pyritään myös estämään ennalta sellaista tilanteiden syntyminen, joissa osa lainsäädännön soveltamisalan piiriin kuuluvista toimijoista jää valvonnan ulkopuolelle, vaikka toimialaan tai toimintaan liittyy vähäistä suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski. Esityksellä luodaan myös yhtenäiset valtuudet hallinnollisten seuraamusten määrittämiseksi direktiivin ja asetuksen soveltamisalan piiriin kuuluville valvontaviranomaisille.

Esityksen tavoitteena on myös luoda toimiva ja mahdollisimman kustannustehokas kansallinen järjestelmä sen varmistamiseksi, että yritysten omistajista ja tosiasiallisista edunsaajista on olemassa tieto keskitetyssä rekisterissä. Esityksessä on tarkoitus varmistaa, että PRH:lla ja yrityksillä olisi aikaa kerätä rekisteriin tarvittavat tiedot ottaen huomioon myös kaupparekisteriin vaikuttavat vireillä olevat muut lainsäädäntöhankkeet.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

3.2.1 Hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten määrääminen

Voimassa olevan rahanpesulain 40 §:ssä säädetään tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta, 41 §:ssä rekisteröintirikkomuksesta ja 42 §:ssä rahanpesun ilmoitusrikkomuksesta. Luottolaitosten vakavaraisuussäätelyn yhteydessä vuonna 2014 täytäntöön pantiin kansallisesti myös säännökset seuraamusmaksun määräämisestä, jos luottolaitos tai sijoituspalveluyritys rikkoo rahanpesulain 6—9 ja 17—21 §:n säännöksiä asiakkaiden tuntemisesta, 10 §:n säännöstä asiakkaan tuntemistietojen säilyttämisestä tai 23 ja 24 §:n säännöksiä ilmoitusvelvollisuudesta. Seuraamusmaksun suuruus voi olla enintään 10 prosenttia oikeushenkilön konsernin liikevaihdosta ja luonnollisten henkilöiden osalta enintään viisi miljoonaa euroa. Seuraamusmaksun määrää Finanssivalvonta Finanssivalvonnasta annetun lain 41 §:n nojalla, jos seuraamusmaksu on enintään miljoona euroa ja muutoin markkinaoikeus. Luonnollisten henkilöiden seuraamusvastuu on yhä pääsääntöisesti rikosvastuuta, sillä Finanssivalvonnasta annetun lain 40 §:n 3 momentin mukaan seuraamusmaksua ei voida muutoin kuin vähäisissä tapauksissa määrätä luonnolliselle henkilölle teosta tai laiminlyönnistä, joka on laissa säädetty rangaistavaksi.

Rahanpesulaissa tarkoitettuina valvontaviranomaisina toimivat Finanssivalvonta, Poliisihallitus, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, PRH, Etelä-Suomen aluehallintovirasto ja asianajajajärjestys eli Suomen asianajajaliitto.

Seuraamusten määräämisestä ja hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten tasosta säädetään neljännen rahanpesudirektiivin 6 luvun 4 jaksossa. Hallinnollinen seuraamus voidaan määrätä ilmoitusvelvolliselle, joka vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti rikkoo säännöksiä asiakkaan tuntemis- ja tunnistamisvelvollisuudesta, epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekemisestä rahanpesun selvittelykeskukselle, tietojen säilyttämisestä tai sisäisestä valvonnasta. Direktiivissä tarkoitettuja hallinnollisia seuraamuksia ovat julkinen varoitus, toiminnan keskeytyspäätös, toimiluvan peruminen tai tilapäinen rajoittaminen, johdon toiminnan rajoittaminen ja hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset. Rahamääräisiä seuraamuksia lukuun ottamatta on tarkoituksenmukaista, että hallinnollisten seuraamusten keinovalikoima ulotetaan kaikille toimivaltaisille viranomaisille.

Hallinnollisen rahamääräisen seuraamuksen enimmäismäärä vaihtelee direktiivissä sen mukaan, onko kyseessä luotto- tai rahoituslaitos taikka muu ilmoitusvelvollinen. Luotto- ja rahoituslaitokselle rahamääräisen seuraamuksen enimmäismäärä on viisi miljoonaa euroa tai 10 prosenttia konsernin edellisen tilikauden liikevaihdosta ja luotto- ja rahoituslaitoksessa toimivalle luonnolliselle henkilölle enintään viisi miljoonaa euroa tai kaksi kertaa menettelyllä saatu hyöty. Muille ilmoitusvelvollisille rahamääräisen seuraamuksen enimmäismäärä on kaksi kertaa menettelyllä saatu hyöty tai enintään miljoona euroa.

Direktiivin nojalla jäsenvaltioiden on huolehdittava, että tieto kansallisen viranomaisen määräämästä lainvoimaisesta hallinnollisesta seuraamuksesta julkaistaan internetsivuilla ja että se sisältää tiedon rikkomuksesta ja sen luonteesta sekä luonnollisista henkilöistä ja oikeushenkilöistä, jotka ovat syyllistyneet rikkomukseen. Viranomaisen voi poikkeuksellisesti ja tapauskohtaisesti kuitenkin päättää, että julkistamista viivästytetään, seuraamus julkistetaan anonyymisti tai seuraamusta ei julkisteta lainkaan.

Direktiivin 55 artikla mahdollistaa myös sen, että direktiivissä säädettyjen hallinnollisten seuraamusten sijaan jäsenvaltiot voivat säätää rikosoikeudellisista seuraamuksista. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että seuraamuksia voidaan määrätä niille luonnollisille henkilöille, jotka ovat vastuussa oikeushenkilöihin kohdistuvien säännösten rikkomisista. Direktiivi sallii myös sen, että toimivaltaiset viranomaiset käyttävät direktiivin edellyttämiä seuraamusvaltuuksia eri tavoin, kuten yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, delegoimalla tai saattamalla ne oikeusviranomaisten ratkaistavaksi.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti (esimerkiksi PeVL 57/2010 vp) hallinnollisen seuraamusjärjestelmän toimivuuden kannalta on olennaista, että menettely on oikeusturvavaatimuksen asettamissa rajoissa mahdollisimman yksinkertaista.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa määrätään, että ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti (niin sanottu *ne bis in idem sääntö*). Korkein oikeus päätyi samasta asiasta määrättyä veronkorotusta ja veropetosta koskevassa ratkaisussa (KKO:2013:59) siihen, että *ne bis in idem* -sääntöä on tulkittava perustuslakivaliokunnan perustuslain 21 §:ään perustuviin kannanottoihin tukeutuen sekä ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklan 1 kappaleen sisältö ja perustuslain 6 §:n velvoitteet huomioon ottaen. *Ne bis in idem* -säännöstä johtuvaa estevaikutusta ei ole korkeimman oikeuden mukaan perusteltua kytkeä vasta siihen menettelyn vaiheeseen, jossa seuraamusratkaisu tulee lopulliseksi,

mutta ei toisaalta myöskään seuraamukseen mahdollisesti johtavan hallinnollisen menettelyn vireille tuloon. Usealla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa tarkoitetuilla valvontaviranomaisilla on jo tällä hetkellä toimivalta rajoittaa perustuslain 18 §:ssä turvattua elinkeinonharjoittamisen vapautta esimerkiksi peruuttamalla toimilupa tai hyväksyminen. Jos viranomainen rajoittaa tai estää valvottavan oikeutta harjoittaa elinkeinotoimintaa ja samanaikaisesti määrää hallinnollisen rahamääräisen seuraamuksen, kahta hallinnollista rinnakkaista toimenpidettä olisi arvioitava myös ne bis in idem -säännöksen valossa.

Voimassa olevan lainsäädännön nojalla vain Finanssivalvonnalla on rahanpesudirektiiviä vastaavat hallinnollisia seuraamuksia koskevat valtuudet. Muiden valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen tulisi direktiivin voimaan saattamiseksi rakentaa erillinen tutkinta- ja päätöksentekomenettely asioiden ratkaisemiseksi. Kun rahanpesulaissa tarkoitettujen viranomaisten toimivaltuuksia on direktiivin panemiseksi täytäntöön laajennettava merkittävästi nykyisestä, työryhmä on pitänyt tarpeellisena arvioida vaihtoehtoisia toteutusmalleja. Vaihtoehtoisia malleja arvioitaessa voidaan usein samoin arviointitekijöihin puoltaa eri malleja hieman eri näkökulmasta. Vaihtoehdon valinnassa onkin kyse eri tekijöille annettavasta painoarvosta.

Perustuslain 124 §:ssä säädetään, että julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Merkittävänä julkisen vallan käyttönä pidetään perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan hallinnollisen rahamääräisen seuraamuksen määräämistä (katso tarkemmin yksityiskohtaisten perustelujen luku 2 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys). Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa valvontatehtävä on säädetty asianajajayhdistykselle, joka ei ole viranomainen. Kun merkittävää julkista valtaa ei voida antaa kuin viranomaiselle, asianajajayhdistys ei voisi itse määrätä hallinnollista rahamääräistä seuraamusta.

Keskitetty malli. Keskitetyssä mallissa yksi viranomainen ratkaisee keskitetysti kaikki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain rikkomisesta määrättävät hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset muiden valvontaviranomaisten esityksestä. Esimerkki keskitetystä mallista voimassa olevassa lainsäädännössä on luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisinsäätöviraston kriisinsäätöviraston tekemän esityksen perusteella.

Keskitetyssä mallissa seuraamusta koskeva tutkinta- ja päätöksentekomenettely on erotettava toisistaan siten, että valvontahavainnon tehnyt tekee esityksen asian tutkintaan ottamisesta, mutta ei osallistu tutkintaa koskevaan päätöksentekoon. Vastaavasti tutkinnan suorittaneet henkilöt eivät osallistu seuraamuksen määräämistä koskevaan päätöksentekoon kuin asian esittelijöinä.

Keskitetyssä mallissa oikeus määrätä hallinnollisia rahamääräisiä seuraamuksia toisen valvontaviranomaisen esityksestä voitaisiin säätää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa tarkoitettulle valvontaviranomaiselle, kuten Finanssivalvonnalle, tai jollekin uudelle viranomaiselle. Keskitetyn uuden valvontaviranomaisen perustaminen ei kuitenkaan olisi tarkoituksenmukaista ottaen huomioon uuden viranomaisen perustamisesta aiheutuvat kustannukset ja todennäköinen käsiteltävien asioiden määrä.

Työryhmä on arvioinut myös, voisiko jokin ministeriö toimia keskitetyssä mallissa hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset määräävänä viranomaisena. Esimerkiksi valtiovarainministeriön tehtävänä on valtiovarainministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (610/2013) 1 §:n mukaan muun muassa rahajärjestelmä, maksuvälineet ja -järjestelmät, luottolaitosten, sijoituspalveluyritysten ja muiden rahoituspalveluja tarjoavien yritysten, säästökassatoimintaa harjoittavien osuuskuntien sekä panttilainauslaitosten toimintaa koskevat asiat, arvopaperi- ja johdannaiskauppaa sekä niiden selvitystä, arvo-osuusjärjestelmää ja niitä ylläpitävien yhteisöjen toimintaa koskevat asiat, ja rahoitusmarkkinoiden valvonnan sääntely. Valtiovarainministeriö toimii arvopaperipörssin ja arvopaperikeskuksen sekä keskusvastapuolen toimilupaviranomaisena ja voi näitä toimilupavalvottavia koskevien erityislakien perusteella peruuttaa toimiluvan laissa tarkemmin säädetyin perustein. Vaikka valtiovarainministeriö toimii mainittujen yhteisöjen toimilupaviranomaisena, toimilupavalvottavien toimintaa valvoo Finanssivalvonta ja Finanssivalvonta määrää näille muun muassa hallinnollisia rahamääräisiä seuraamuksia. Keskitetyn hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten säätäminen valtiovarainministeriön tehtäväksi ei vastaa ministeriön muita tehtäviä ja vaatisi uusien henkilöresurssien sitomista toimintaan lähes vastaavalla tavalla kuin uuden viranomaisen perustaminen.

Hajautettu malli. Hajautetussa hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten määräämisen mallissa rahanpesulain rikkomisesta määrättävän seuraamuksen määräisi kukin laissa tarkoitettu valvontaviranomainen erikseen. Kun uhkasakkoa ei ole pidettävä hallinnollisena seuraamuksena, muilla valvontaviranomaisilla kuin Finanssivalvonnalla ei ole voimassa olevan lainsäädännön nojalla oikeutta määrätä hallinnollisia seuraamuksia. Tulevien käsiteltävien asioiden määrä voi vaihdella suuresti valvontaviranomaisittain, koska ilmoitusvelvollisten määrä vaihtelee yhdestä ilmoitusvelvollisesta tuhansiin ilmoitusvelvollisiin ja ilmoitusvelvollisten edellytykset noudattaa lainsäädännön velvoitteita ja valvontaviranomaisen mahdollisuudet valvoa toimintaa eroavat merkittävästi. Lisäksi valvontaviranomaisten toimivaltuudet poikkeavat merkittävästi valvontaviranomaisittain ja valvontakohteen mukaan.

Hajautetussa mallissa asianajajayhdistykselle ei kuitenkaan voida lähtökohtaisesti säätää oikeutta määrätä hallinnollisia rahamääräisiä seuraamuksia, jolloin olisi samalla ratkaistava, miten rahamääräisten hallinnollisten seuraamusten määrääminen yhdistyksen osalta järjestetään. Vaihtoehtoisia malleja olisi se, että asianajajayhdistys tekee esityksen seuraamuksen määräämisestä toiselle valvontaviranomaiselle. Työryhmän näkemyksen mukaan seuraamusta ei tulisi säätää tuomioistuimen tehtäväksi, koska tällöin korkein hallinto-oikeus olisi ensimmäinen muutoksenhakutuomioistuin eikä se ole perusteltua, koska yksittäiset tapaukset eivät ole yhteiskunnallisesti niin merkittäviä, että korkeimman hallinto-oikeuden käsittely ainoana oikeusasteena olisi perusteltu.

Vaihtoehtoisia malleja arvioitaessa voidaan usein samoin arviointitekijöihin puoltaa eri malleja hieman eri näkökulmasta. Vaihtoehdon valinnassa onkin kyse eri tekijöille annettavasta painoarvosta. Keskitettyä mallia puoltaa muun muassa yhdenvertaisuus seuraamusten määräämisessä. Perustuslakivaliokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen rahamääräisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 4/2001 vp, s. 7, PeVL 32/2005 vp, s. 2, PeVL 55/2005 vp, s. 2). Keskitetyssä mallissa yhdenvertaisuus olisi hajautettua mallia paremmin toteutettavissa, koska rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevaa sääntelyä sovelletaan, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta, eri toimialalla toimintaa harjoittaviin ilmoitusvelvollisiin ja rahamääräisiä seuraamuksia ei todennäköisesti ole lukumääräisesti montaa vuodessa. Lisäksi vaihtoehto olisi perusteltu asiantuntemuksen keskitymisen näkökulmasta. Monessa valvontaviranomaisessa hallinnollisia seuraamuksia koskeva päätöksenteko on säädetty monijäsenisen toimielimen, kuten johtokunnan tai lautakunnan tehtäväksi, tai viranomaisen ylimmälle johdolle, jolla ei välttämättä ole rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnasta sellaista asiantuntemusta, joka puoltaisi hajautettua mallia. Keskitet-

tyä mallia puoltaisi myös asianajajayhdistyksen asema, sillä hajautetussa mallissa valvontaviranomaiset määräisivät hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset itse ja asianajajayhdistys tekisi siitä esityksen toiselle viranomaiselle. Valtuuksien hajonneisuus ei olisi omiaan edistämään yhdenmukaista seuraamuskäytäntöä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain säännösten rikkomisesta.

Hajautettua mallia puoltaa muun muassa se, että toimivaltaisella valvontaviranomaisella on paras asiantuntemus valvomiensa ilmoitusvelvollisten toiminnasta. Tämä puoltaa osaltaan sitä, että valvontaviranomainen tekee päätöksen myös hallinnollisen rahamääräisen seuraamuksen määräämisestä. Valitusta ratkaisusta riippumatta toimivaltainen valvontaviranomainen määräisi muut hallinnolliset seuraamukset kuin rahamääräiset seuraamukset. Jo rahamääräiset seuraamukset eriytetään muista seuraamuksista, asian käsittely hajautuisi eri viranomaisiin seuraamuksesta riippuen. Hajautetussa mallissa voitaisiin lisäksi välttää asian kahdenkertaista käsittelyä, sillä keskitetyssäkin mallissa valvontaviranomaisen olisi huolehdittava asian selvittämisestä ja seuraamusta koskevan esityksen tekemisestä toiselle viranomaiselle. Hallinnollisten rahamääräisten seuraamusten yhdenmukaisuutta voidaan edistää viranomaisten välisellä yhteistyöllä. Lisäksi käytäntöjen harmonisointia tukee seuraamusten julkistaminen. Jos hallinnollisia seuraamuksia ei määrätä usein, tapauskohtaisen arvioinnin rooli ja alan erityistunteumuksen merkitys korostuvat.

Kokonaisuutena arvioiden työryhmä pitää rahamääräisten hallinnollisten seuraamusten määräämisessä hajautettua mallia perusteltuna vaihtoehtona.

3.2.2 Edunsaajarekisterin vaihtoehtoiset toteutustavat

Edunsaajarekisterin valmistelun yhteydessä on arvioitu kahta mahdollista rekisterin ylläpitäjää; PRH:ta ja Verohallintoa. PRH ylläpitää kaupparekisteriä, yhdistysrekisteriä ja säätiörekisteriä. PRH ja Verohallinto ylläpitävät yhdessä YTJ-järjestelmää. Edunsaajarekisteriin tarvittavia yritysten perustietoja voidaan kerätä useista olemassa olevista järjestelmistä ja suurelta osin kaupparekisteristä, säätiörekisteristä, yhdistysrekisteristä, Verohallinnon rekistereistä ja YTJ-järjestelmästä. Sen sijaan omistajatietoja on saatavissa hyvin rajoitetusti. Verohallinto voi kerätä tietoa tällä hetkellä vain lakisäateistä tehtävänsä, verotuksen toimittamista varten. Verohallinnon saamat tiedot ovat salassa pidettäviä tietoja. Osakeyhtiöt ilmoittavat Verohallinnolle tilikausittain muun muassa tiedot sellaisen osakkeenomistajista, jotka omistavat vähintään 10 prosenttia yhtiön osakkeista. Osakeyhtiöt antavat tiedot veroilmoituksella, mutta tietoja ei erikseen rekisteröidä. Tiedot kerätään kerran vuodessa ja ne antavat vain tilannekatsauksen tietyn hetken tietoihin. Lisäksi velvollisuus ei koske kaikkia yritysmuotoja. Näistä syistä rekisteriä ei voida rakentaa Verohallinnon nykyisten omistajatietojen varaan. Ehdotuksena on, että uusi rekisteri rakennetaan yrityksiä ja yhteisöjä koskevien perusrekisterien eli kauppa-, yhdistys-, ja säätiörekisterin varaan. Verohallinnolla olevia omistaja-tietoja käytetään mahdollisuuksien mukaan pohjatieloina uuden rekisterin perustamisessa.

Vaihtoehtoisina toteutustapoina on harkittu uuden erillisrekisterin perustamista sekä hajautettua mallia, jossa edunsaajatietoja hallinnoitaisiin osana perusrekistereitä. Kummassakin vaihtoehdossa YTJ toimisi keskitettynä kanavana sähköisessä asiointissa ja ilmoitusten tekemisessä sekä tietopalvelussa. Uuden rekisterin toimivuuden kannalta on oleellista, että yrityksen tai yhteisön tiedoissa tapahtuneet muutokset päivittyvät automaattisesti uuteen rekisteriin, jotta omistajatietojen pohjana olevat yritystiedot pysyvät ajantasaisina. Jotta asiointimahdollisuudet ja tietopalvelu voidaan toteuttaa, edunsaajarekisterin on oltava myös YTJ:n kantarekisteri. Nämä toiminnallisuudet voidaan paremmin toteuttaa hajautetussa mallissa, sillä kauppa- ja säätiörekisterit ovat jo YTJ:n kantarekistereitä ja sisältävät ajantasaiset perustiedot. Yhdistysrekisteri olisi lisättävä YTJ:n uudeksi kantarekisteriksi, mikä edellyttää y-tunnuksen antamista

jokaiselle yhdistykselle. Lisäksi yhdistysrekisteriin merkittäisiin jatkossa puheenjohtajan lisäksi muutkin hallituksen jäsenet. Muutoksen käytännön toteutus edellyttää kohtuullista siirtymäaikaa, sillä rekisteröityjä yhdistyksiä on noin 135 000.

3.2.3 Tilintarkastajat, kirjanpitäjät, veroneuvojat, asianajajat ja muut lakipalveluita tarjoavat sekä kiinteistönvälittäjät

Rahanpesudirektiivin 48 artiklan 1 kohdassa säädetään, että valuutanvaihtotoimistoilla ja yrityspalvelujen tarjoajilla tulee olla toimilupa tai niiden tulee olla rekisteröityä. Rahapelipalvelujen tarjoajien tulee olla säänneltyjä toimijoita. Mainitun säännöksen 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vaadittava toimivaltaisia viranomaisia varmistamaan, että henkilöt, jotka ovat johtotehtävissä edellä tarkoitetuissa yhteisöissä tai ovat tällaisten yhteisöjen tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia, ovat luotettavia ja sopivia. Rahanpesulaki ja muut toiminnan harjoittajia koskevat erityislait täyttävät nämä vaatimukset.

Säännöksen 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava direktiivin 2 artiklassa tarkoitettujen tilintarkastajien, ulkopuolisten kirjanpitäjien, veroneuvojien, itsenäisten lakimiesammattien harjoittajien sekä kiinteistönvälittäjien osalta, että toimivaltaiset viranomaiset toteuttavat tarvittavat toimenpiteet, joilla estetään asian kannalta merkityksellisillä aloilla rikoksista tuomittuja rikollisia tai näiden rikoskumppaneita toimimasta kyseisissä ilmoitusvelvollisissa johtotehtävissä tai olemasta niiden tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia.

Suomessa rahanpesudirektiivin 47 artiklan 3 kohdan edellytykset toteutuvat jo nyt asianajajien, luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitettujen oikeudenkäyntiasiamiesten ja -avustajien ja tilintarkastajien osalta. Lisäksi kiinteistönvälittäjien johdolta tai omistajilta voidaan kansallisesti edellyttää luotettavuutta. Direktiivin 47 artiklan 3 kohtaa ei ole syytä tulkita siten, että sen soveltamisalaan kuuluvia ammattiryhmiä, joiden toiminta ei ole luvanvaraista (kirjanpitäjät, veroneuvojat ja muut lakipalveluita tarjoavat), tulisi direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä luvanvaraistaa. Luvanvaraistettavista toimialoista säädetään artiklan 1 kohdassa. Riittävänä voidaan pitää, että velvoitteet toteutetaan lupavalvonnan yhteydessä niiden ammattiryhmien osalta, joiden toimintaa valvotaan.

Luvanvaraistaminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi tarkoittaisi merkittävää hallinnollista taakkaa suomalaisille yrityksille. Johdon ja omistajien luotettavuuden selvittäminen edellyttäisi taustatietojen selvittämistä oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämästä sakko- ja rikosrekisteristä. Kyselyjä tulisi 35 000—45 000 kappaletta aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin perustamisvaiheessa, jatkossa kyselyitä tulisi vuosittain tuhansia. Yhteensä kyselyistä aiheutuisi kuluja 31 500—40 500 euroa. Oikeusrekisterikeskukselle tämä merkitsisi lisäresurssitarvetta. Lisäksi harmaan talouden selvitysyksikölle tulisi kyselyjä 3500—4500 kappaletta. Aluehallintovirasto tarvitsisi rekisterin perustamisvaiheessa 3—4 lisähenkilötyövuotta. Perustamisvaiheen jälkeen työvoiman tarve pienenesi kahteen henkilötyövuoteen. Yrityksille aiheutuisi rekisteröitymisestä rekisteriin perustamisvaiheessa 1,2—1,6 miljoonaa euroa kuluja.

Liiketoimintakiellosta annetun lain 3 §:n nojalla liiketoimintakieltoon voidaan määrätä lain 2 §:ssä tarkoitettu henkilö,

- 1) jos hän on liiketoiminnassa olennaisesti laiminlyönyt siihen liittyviä lakisääteisiä velvollisuuksia; tai
- 2) jos hän on liiketoiminnassa syyllistynyt rikolliseen menettelyyn, jota ei voida pitää vähäisenä,

ja hänen toimintaansa on kokonaisuutena arvioiden pidettävä velkojien, sopimuskumppaneiden, julkisen talouden taikka terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta vahingollisena.

Työryhmän arvion mukaan liiketoimintakieltoon asettaminen on riittävä tapa varmistaa, että kirjanpitäjien, veroneuvojien ja muiden lakipalveluita tarjoavien johdolla tai omistajilla ei ole rikostaustaa.

Työryhmä ehdottaa, että aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin kirjattaisiin aluehallintoviraston rahanpesulain nojalla valvomat ilmoitusvelvolliset, jotka eivät ole toimilupa-valvottuja tai rekisteröityjä muun lainsäädännön nojalla. Rekisteröitäviin kuuluvat myös kirjanpitäjät, veroneuvojat ja muut lakipalveluita tarjoavat. Ehdotuksen mukaan yhtenä rekisteröinnin edellytyksenä olisi, että hakijaa ei ole määrätty liiketoimintakieltoon.

Lisäksi työryhmä on arvioissaan kiinnittänyt huomiota siihen, että sen ehdotuksen hallinnolliset kustannukset olisivat huomattavasti pienemmät kuin toiminnan luvanvaraistamisessa. Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriä varten ei olisi tarvetta tehdä kyselyjä rikos- tai sakkorekisteristä, kun on kyse kirjanpitäjistä, veroneuvojista ja muista lakipalveluita tarjoavista. Aluehallintoviraston tarvitsisi lisäresursseja rekisterin perustamisvaiheessa 1—2 henkilötyövuotta ja rekisterin ylläpitoon yhden henkilötyövuoden. Yrityksille aiheutuisi rekisteröimisestä rekisteriin perustamisvaiheessa kuluja 300 000—400 000 euroa.

3.3 Keskeiset ehdotukset

3.3.1 Soveltamisala

Esityksen 1. lakiehdotuksen soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavan voimassa olevasta laista.

Soveltamisalaan eivät kuuluisi kasinon ulkopuoliset raha-automaatit. Muussa rahapelitoiminnassa kuin pelikasinotoiminnassa asiakas olisi tunnistettava ja tämän henkilöllisyys todennettava, jos pelaajan asettama rahapanos on yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 2 000 euroa. Pelikasinon ulkopuolisissa kasinopeleissä asiakas olisi kuitenkin tunnistettava vähintään 2 000 euron suuruisen voiton maksamisen yhteydessä, jollei asiakasta ole tunnistettu jo panoksen asettamisen yhteydessä. Lisäksi asiakas olisi tunnistettava ja henkilöllisyys todennettava asiakasta rekisteröitäessä, kun rahapeliyhteisö toimeenpanee sähköisesti välitettäviä rahapelejä.

Lakia sovellettaisiin myös neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan e luetelmakohdan mukaisesti tavarakauppaa käyviin henkilöihin, jos maksu suoritetaan tai vastaanotetaan käteisenä ja sen suuruus on yhtenä tai useina toisiinsa kytkeytyneinä suorituksina yhteensä vähintään 10 000 euroa. Euromääräinen raja-arvo laskisi voimassa olevan lain 15 000 eurosta 10 000 euroon.

Lain soveltamisalan piiriin kuuluisivat voimassa olevasta laista poiketen virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskija, sitä liike- tai ammattitoimintana toiseksi valuutaksi vaihtava tai sen markkinapaikka. Neljännessä rahanpesudirektiivissä ei ole säädetty virtuaalivaluutoista, mutta sen lisäämisestä direktiivin soveltamisalan piiriin käytiin direktiivin neuvotteluiden aikana lukuisia keskusteluja. Rahanpesun selvittelykeskuksen ilmiösurannassa on havaittu virtuaalivaluuttoihin liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kohonneita riskejä. Lisäksi FATF on julkaissut ohjeen virtuaalivaluuttojen määritelmistä ja niihin liittyvistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä. Myös Euroopan pankkiviranomainen on julkaissut asiasta

oman selvityksensä. Julkisasiamiehen asiassa C-264/14 antaman suosituksen ja neutraalisuusperiaatteen mukaisesti ei ole perusteltua sulkea rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan lainsäädännön ulkopuolelle toimintaa, jossa virtuaalivaluuttaa vaihdetaan lailiseen maksuvälineeseen.

Soveltamisala laajenisi myös siten, että poliittisesti vaikutusvaltaisilla henkilöillä tarkoitettaisiin ulkomaisten lisäksi kotimaisia poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä. Näin myös poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden perheenjäsenen ja tämän läheisen yhtiökumppanin määritelmän kattama henkilöpiiri laajenee myös kotimaisiin henkilöihin. Muutos perustuu rahanpesudirektiivin 3 artiklan 9 kohtaan ja johdanto-osan 32 kohtaan.

Soveltamisalan poikkeuksen piiriin kuuluvia toimintoja täsmennettäisiin neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 3—7 kohdan mukaisesti.

3.3.2 Riskiarvio

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että Suomessa on laadittava kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio, jonka tarkoituksena on yksilöidä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit toimialoilla, tukea ja tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa ja voimavarojen kohdentamista, tukea eri toimialojen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevien yhdenmukaisten toimintatapojen laadintaa, ja antaa toimivaltaisille valvontaviranomaisille, asianajajayhdistykselle ja ilmoitusvelvollisille tietoa näiden oman riskiarvion laatimisen tueksi.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi myös laadittava riskiarvio myös niiden oman valvonnan piiriin kuuluvien ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä. Riskiarviossa olisi otettava huomioon komission laatima EU:n laajuisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio, kansallinen riskiarvio, ja ilmoitusvelvollisten ja niiden asiakkaisiin, tuotteisiin ja palveluihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit.

Ilmoitusvelvollisen on laadittava riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi, ja se olisi toimitettava kirjallisesti toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tai asianajajayhdistykselle pyynnöstä. Velvollisuus perustuu rahanpesudirektiivin 8 artiklan 2 kohtaan.

3.3.3 Riskiperusteinen lähestymistapa

Neljännen rahanpesudirektiivin riskiperusteisen lähestymistavan korostamiseksi 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan, että tietyistä lakisäateisistä yksinkertaistettua ja tehostettua asiakkaan tuntemista koskevista menettelysäännöksistä luovuttaisiin. Näin lainsäädäntö asettaisi ilmoitusvelvolliselle aiempaa laajemman velvollisuuden huolehtia riskiperusteisesti asiakkaansa tuntemisesta ja tunnistamisesta.

3.3.4 Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemista koskevassa luvussa suurimmat muutokset voimassa olevaan lakiin liittyvät riskiperusteiseen lähestymistapaan ja muihin neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanon edellyttämiin muutoksiin. Ilmoitusvelvollisen olisi huomioitava asiakkaan tuntemisvelvollisuutta täyttäessään asiakkaaseen liittyvät riskitekijät, tuotteeseen, palveluun, maksuliikenteeseen tai toimitustapaan liittyvät riskitekijät ja maantieteelliset riskitekijät.

Laissa säädettäisiin keskitetystä yhteyshenkilöstä (*central contact point*), jolla tarkoitetaan henkilöä, joka huolehtii ulkomaisen maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön lukuun Suomessa toimivien edustajien rahanpesulaissa tarkoitettujen säännösten noudattamisesta ja Finanssivalvonnalle toimitettavista asiakirjoista ja tiedoista.

3.3.5 Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan, että aluehallintovirastoon perustetaan rahanpesun valvontarekisteri, johon kerättäisiin kaikki tiedot aluehallintoviraston rahanpesulain nojalla valvomista ilmoitusvelvollisista lukuun ottamatta kuitenkin niitä, jotka ovat toimilupavalvottavia tai ovat jo rekisteröityneet aluehallintoviraston valvottavaksi jonkin muun lainsäädännön nojalla. Sääntelyn tarkoituksena on selkeyttää nykytilaa sillä, että aluehallintovirastolla olisi ajantasainen ja kattava tieto valvomistaan ilmoitusvelvollisista.

Laissa täsmennettäisiin erikseen edellytyksiä, joiden nojalla aluehallintovirasto arvioi rekisteröitäväksi hakeneen valuutanvaihtotoimintaa harjoittavan ja yrityspalveluiden tarjoajan johdon ja merkittävien omistajien luotettavuutta.

Rekisteri olisi julkinen. Laissa säädettäisiin myös erikseen tietojen poistamisesta rekisteristä sekä tietojen antamisesta verkkopalvelun kautta. Tarkoituksena on, että rekisteriin tehtäisiin ilmoituksia sähköisesti ja myös mahdolliset rekisterikyselyt toteutettaisiin sähköisesti. Aluehallintoviraston oikeutta luovuttaa tiedot rekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta rajoitettaisiin siten, että luovuttamisen tulee täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset.

3.3.6 Edunsaajarekisteri

Tosiasiallisilla edunsaajilla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka viime kädessä käyttää määräysvaltaa oikeushenkilössä. Tosiasiallisena edunsaajana pidetään henkilöä, jolla on oikeushenkilössä yli 25 prosentin määräysvalta. Jos määräysvaltaa ei pystytä muuten määrittämään, siitä pidetään osoituksena yli 25 prosentin omistusosuutta yrityksessä. Jos yritys ei pysty kohtuullisin toimenpitein selvittämään sen omistajaa tai tosiasiallista edunsaajaa, tosiasiallisena edunsaajana pidetään sen ylempään johtoon kuuluvia henkilöitä, esimerkiksi hallituksen puheenjohtajaa tai toimitusjohtajaa.

Yrityksille asetettaisiin velvollisuus tuntea ja selvittää tosiasialliset edunsaajansa. Lähtökohtana on, että yritys hyödyntää kaikkia sen käytettävissä olevia tietoja edunsaajan selvittämisessä. Sen lisäksi yrityksille asetettaisiin aktiivinen selonottovelvollisuus, joka koskisi suoraan omistajana olevia ihmisiä ja oikeushenkilöitä, jos nämä käyttävät yli 25 prosentin määräysvaltaa. Oikeushenkilöiden osalta yritys olisi velvollinen selvittämään omistusketjun seuraavaan portaaseen asti. Tällä tarkoitetaan sitä, että jos Yritys A omistaa yli 25 prosenttia Yrityksestä B, Yrityksen B on selvitettävä ne luonnolliset henkilöt, jotka voivat tehdä itsenäisiä päätöksiä yrityksessä A. Tällainen asema olisi esimerkiksi osakeyhtiön osakkaalla, joka hallitsee yli 50 prosenttia osakkeiden tuottamasta äänimäärästä sekä kommandiittiyhtiön vastuunalaisella yhtiömiehellä. Laissa ei edellytettäisi, että yrityksen aktiivinen selonottovelvollisuus sen omistajayhtiöstä ulottuisi tämän pienempiin omistusosuuksiin tai pidempiin omistusketjuihin, koska siitä aiheutuva hallinnollinen taakka olisi kohtuuttoman suuri ottaen huomioon säännöksen tavoitteen. Tämä koskee kuitenkin vain aktiivista selonottovelvoitetta. Yrityksen olisi edunsaajan määrittelyssä ja rekisteröinnissä nojaututtava kaikkiin sen käytettävissä oleviin tietoihin, esimerkiksi jos yhtiö tietää osakassopimuksesta, jossa on sovittu päätösvallan käytöstä nimellisistä äänimääristä poikkeavalla tavalla.

Riippumatta siitä, onko yhdistys voittoa tavoitteleva vai voittoa tavoittelematon, yhdistyksen toiminnasta on usein mahdotonta yksilöidä neljännessä rahanpesudirektiivissä tarkoitettua tosiasiallista edunsaajaa. Säätiöiden toiminta on taas rajoitettu tiettyyn tarkoitukseen. Näistä syistä yhdistysten edunsaajana pidettäisiin pääsääntöisesti yhdistysrekisteriin merkittyä puheenjohtajaa ja säätiöiden osalta niiden hallituksen jäseniä. Jos yhdistyksellä ja säätiöllä poikkeuksellisesti kuitenkin olisi joku muu tosiasiallinen edunsaaja, edunsaaja olisi tunnistettava ja ilmoitettava yhdistys- tai säätiörekisteriin.

Rahanpesudirektiivin mukaan jäsenvaltion on pidettävä rekisteriä niiden alueelle perustettujen yhteisöjen ja muiden oikeushenkilöiden tosiasiallisista edunsaajista. Esityksessä ehdotetaan, että tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot kerätään ja niitä ylläpidetään osana kauppa-, yhdistys-, ja säätiörekisteriä. YTJ:stä tulisi yhteinen ilmoituskanava kantarekistereihin ja yhteinen väylä tietopalveluihin. Kantarekistereihin lisättäisiin uusina tietoina yritysten, yhdistysten ja säätiöiden ilmoittamat tiedot siitä, ketkä ovat niiden omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia. Kaupparekisterin osalta omistajatiedot täytyy kerätä rekisterissä olevilta yrityksillä, yksityisiä elinkeinonharjoittajia ja sellaisia yrityksiä, jotka ovat kaupankäynnin kohteena säännellyllä markkinalla, lukuun ottamatta.

PRH:ssa edunsaajarekisterin perustamiseen liittyvä tiedonkeruu edellyttää arviolta 295 000 kaupparekisteri-ilmoituksen vastaanottoa ja käsittelyä. Lisäksi tietoja oletettavasti ilmoitetaan vähäisessä määrin myös yhdistys- ja säätiörekisteriin. Kaupparekisteri käsittelee nykyisin noin 154 000 ilmoitusta vuodessa, joten ensi vaiheessa kerättävä ilmoitusmäärä vastaa noin kahden vuoden ilmoituskertymää. Lisäksi kaupparekisteriin ilmoitettaisiin tosiasiallisia edunsaajia koskevia muutoksia. Pienissä yrityksissä ja yhdistyksissä tosiasialliset edunsaajat eivät muutu tai muuttuvat harvoin, jolloin päivityskuluja ei aiheudu. Keskikokoisissa ja suurissa yrityksissä päivityskulut voivat kasvaa yllättävänkin suuriksi, jos omistajarakenne muuttuu useasti. Muutosilmoitusten määrää ei voida tarkasti arvioida, mutta muutosilmoituksiin suhteutettuna niiden määräksi arvioidaan noin 40 000 vuodessa.

Koska rekisteriin kerättävä tietomäärä olisi erittäin suuri, rekisteröintimenettelystä tehtäisiin vastaavasti mahdollisimman yksinkertainen. Sähköisessä asiointissa asiakas tunnistetaan ja asiointivaltuudet varmennetaan, jolloin ilmoitettuihin tietoihin voidaan luottaa vahvemmin kuin paperiasioinnissa. Siksi ehdotetaan, että tiedot rekisteröitäisiin pääasiassa ilmoittajan vastuulla eikä viranomaisen erikseen tarkastaisi ilmoitettuja tietoja. Ilmoitukseen ei myöskään liitettäisi selvityksiä omistuksen tai määräysvallan perusteesta. Sen lisäksi, että menettelystä tehdään yksinkertainen, edellyttää edellä mainittu ilmoitusmäärän käsittely lisäksi sitä, että ilmoitusten tekeminen ohjataan YTJ:n sähköiseen asiointipalveluun. Työryhmän arvion mukaan käsittelymaksuilla voidaan vähäisessä määrin ohjata asiakkaita sähköisen asiointipalvelun käyttöön, kuten PRH:n nykyisillä maksuilla tehdään. Ilmoitusmääriin nähden riittävän tehokasta ohjausvaikutusta ei pystytä saavuttamaan pelkästään paperi-ilmoitusten ja sähköisten ilmoitusten hinnoittelulla (katso PeVL 35/2010 vp). Jos sähköisen asiointin osuus olisi alkuvaiheessa muita PRH:n palveluja vastaava 25—30 prosenttia, PRH:ssa jouduttaisiin rekrytoimaan paperi-ilmoitusten käsittelyyn merkittävästi lisähenkilöstöä. Sen seurauksena ilmoituksesta olisi perittävä käsittelymaksuja, joilla katettaisiin syntyvät kustannukset. Yrityksille aiheutuvien kulujen ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi ehdotetaan, että edunsaajatietoja voisi ilmoittaa rekisteriin vain sähköisesti.

Internetin käytön perusedellytykset paranevat jatkuvasti, kun tietokoneet ja nettiyhteydet yleistyvät. Internetin käyttö yleistyy Suomessa enää yli 55-vuotiaiden ikäluokissa, sillä lähes kaikki sitä nuoremmat jo käyttävät internetiä. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2014 koko 16—89-vuotiaasta väestöstä 86 prosenttia käytti internetiä. Netin käyttäjien osuus 55—64-vuotiaista kasvoi vuonna 2014 viisi prosenttiyksikköä 90 prosenttiin ja 65—74-vuotiaistakin

kolme prosenttiyksikköä 68 prosenttiin. Tutkimuksen ikääntyneimmässä ryhmässä, 75—89-vuotiaissa, netin käyttäjien osuus kasvoi prosenttiyksiköllä 28 prosenttiin. Tiedot käyvät ilmi Tilastokeskuksen väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö tutkimuksesta. Tutkimuksen tiedot kerättiin huhti-elokuussa 2014. YTJ:n sähköisessä asiointipalvelussa palvelun käyttäjä tunnustetaan verkkopankkitunnuksin tai sirullisen henkilökortin (HST-kortti) avulla. Verkkopankkitunnuksia on varsin laajasti käytössä, sillä verkkopankkia käyttää nykyisin arviolta 87 prosenttia 16—74-vuotiaista suomalaisista. Väestörekisterikeskuksen kansalaisvarmenne on tällä hetkellä käytössä poliisin myöntämällä sirullisella henkilökortilla. Lähes jokaisella on mahdollisuus hankkia sähköisen ilmoituksen edellyttämät välineet (verkkopankkitunnukset tai sirullinen henkilökortti).

Yritysten ja muiden oikeushenkilöiden vastuuhenkilöinä toimivilla on varsin hyvät valmiudet sähköiseen asiointiin. Kaikilla näitä välineitä ei kuitenkaan ole käytössään, vaan osa PRH:n asiakkaista tulisi hankkia sähköisessä asiointissa tarvittavat asiointitunnukset. Tästä mahdollisesti aiheutuvaa haittaa kompensoisi se, ettei tosiasiallista edunsaajaa koskevista ilmoituksista perittäisi lainkaan käsittelymaksuja, vaan tietojärjestelmiin tehtävät muutokset rahoitettaisiin budjettivaroin, ja automatisoidun ilmoitusmenettelyn ansiosta PRH:ssa ei tarvittaisi myöskään lisäresursseja tehtävän hoitamiseen.

Edunsaajatietojen julkisuus määräytyisi kantarekistereitä koskevan sääntelyn mukaan. Kaupparekisterin osalta tiedonsaantia tosiasiallisen edunsaajan henkilötunnuksen tunnusosasta ja kotiosoitteesta rajoitettaisiin. Tieto luovutetaan kaupparekisteristä vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Mainitun säännöksen mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jollei laissa ole toisin erikseen säädetty, jos luovutuksensaajalla on henkilötietojen suoja koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Henkilötietoja saa kuitenkin luovuttaa suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten vain, jos niin erikseen säädetään tai jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa. Omistajia ei voida asemansa puolesta rinnastaa esimerkiksi yrityksen toimivaan johtoon, vaan osakkeenomistus mahdollistaa myös passiivisen roolin yrityksessä. Siksi omistajia koskevien tietojen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia laajemmalle tiedonsaannille ei ole perusteita. Tarkoituksena on samalla vähentää omistajatietojen julkisuudesta mahdollisesti aiheutuvaa haittaa, esimerkiksi omistajiin kohdistettavaa suoramarkkinointia. Julkisissa rekisteritiedoissa olisi esillä neljännessä rahanpesudirektiivissä edellytetyt vähimmäistiedot; omistajan tai edunsaajan nimi, syntymäkuukausi ja -vuosi, kansalaisuus, asuinvaltio ja tosiasiallisen edunsaajan aseman luonne ja laajuus. Viranomaisille avoimena olevassa rekisterinosassa kävisi ilmi edellä mainittujen tietojen lisäksi luonnollisen henkilön henkilötunnus tai muu sitä vastaava tunnus ja kotiosoite.

Jos yrityksen ilmoittamissa omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia koskevissa tiedoissa tapahtuu muutoksia, yrityksen olisi ilmoitettava niistä ilman aiheetonta viivytyksiä. Sääntelyn noudattamista koskisi sama ilmoitusvelvollisuus kuin kantarekistereihin tehtäviä ilmoituksia. Kantarekistereitä koskevaan sääntelyyn ja rahanpesulakiin sisältyy mahdollisuus määrätä seuraavuuksia yrityksille, jotka laiminlyövät edunsaajan tuntemisvelvoitetta tai edunsaajarekisteriä koskevat velvollisuutensa.

Rekisterimerkinnällä ei olisi oikeutta luovaa vaikutusta tai julkista luotettavuutta, eivätkä ilmoitusvelvolliset voi nojautua asiakkaan tuntemis- ja tunnistamisvelvollisuuksia täyttäessään vain edunsaajarekisteriin kirjattuihin tietoihin, esimerkiksi jos rekisteritietoja ei ole päivitetty tai ilmoitusvelvollisella on syytä epäillä niiden paikkansapitävyyttä.

Edunsaajarekisteriin merkittäisiin nimenomaiseen sopimukseen perustuvat trusti -järjestelyn tai sitä vastaavan yritysjärjestelyn trusteet (omaisuudenhoitajat) ja tosiasialliset edunsaajat. Suomessa tällaisia toimijoita voivat olla esimerkiksi asianajajat.

3.3.7 Rahanpesun selvittelykeskus

Esityksen 1. lakiehdotuksen 7 luvussa säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksesta ja sen tehtävistä, joita ovat esimerkiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen ja selvittäminen sekä tutkintaan saattaminen. Rahanpesun selvittelykeskus ylläpitäisi nykytilaa vastaavasti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten henkilörekisteriä, johon merkittävistä tiedoista, niiden käyttämisestä ja säilyttämisestä säädettäisiin ehdotetussa rahanpesulaissa.

Rahanpesun selvittelykeskuksen tietojenvaihtoa koskevia säännöksiä täydennettäisiin neljännen rahanpesudirektiivin rahanpesun selvittelykeskusten välistä tietojenvaihtoa koskevien säännösten mukaisiksi.

Rahanpesun selvittelykeskus voisi voimassa olevaa rahanpesulakia vastaavasti antaa ilmoitusvelvolliselle määräyksen liiketoimen keskeyttämisestä. Ilmoitusvelvollisen olisi viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä. Ilmoitus tehtäisiin lähtökohtaisesti aina sähköisesti. Ilmoitusvelvollisen olisi keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä liiketoimesta, jos liiketoimi on epäilyttävä tai ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen.

Rahanpesurekisterin käyttötarkoitus määriteltäisiin esitysehdotuksen 7 luvun 2 §:ssä. Rekisterin käyttötarkoitus olisi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen ja selvittäminen. Tietojen luovuttamisesta rahanpesurekisteristä esitetään säädettäväksi luvun 3 §:ssä. Tietojen luovuttaminen olisi mahdollista rekisterin käyttötarkoitusta, eli rahanpesun estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten. Ehdotuksen perusteella rahanpesurekisterin tietoja ei voisi luovuttaa muuhun tarkoitukseen, esimerkiksi Verohallinnon verotuksen toimittamista tai verovalvontaa varten. Ehdotuksen mukaan tietoja voitaisiin kuitenkin luovuttaa Verohallinnolle silloin, kun rahanpesuepäilyyn liittyvä esirikos on verorikos.

3.3.8 Energiaviraston asema

Energiavirastosta ja sen tehtävistä säädetään Energiavirastosta annetussa laissa (870/2013). Energiaviraston asemasta ei ole erikseen säädetty voimassa olevassa rahanpesulaissa. Komission asetuksen (EU) N:o 389/2013 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/87/EY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston päätösten N:o 280/2004/EY ja N:o 406/2009/EY mukaisen unionin rekisterin perustamisesta ja komission asetusten (EU) N:o 920/2010 ja (EU) N:o 1193/2011 kumoamisesta, jäljempänä rekisteriasetus, 98 artiklassa säädetään asetuksessa tarkoitettun kansallisen valvojan yhteistyöstä toimivaltaisten viranomaisten sekä rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa ja ilmoituksista rahanpesusta, terrorismin rahoittamisesta tai rikollisesta toiminnasta.

Energiavirasto on rekisteriasetuksessa tarkoitettu kansallinen valvoja. Suomessa ei ole lailla säädetty rekisteriasetuksen 98 artiklan panemisesta täytäntöön. Energiavirastoa voitaisiin pitää 1. lakiehdotuksessa tarkoitettuna toimivaltaisena valvontaviranomaisena, ilmoitusvelvollisena tai tahona, jolla on lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa epäilyttäviä liiketoimia koskevista havainnoistaan rahanpesun selvittelykeskukselle.

Ensimmäinen vaihtoehto tarkoittaisi sitä, että Energiavirastolle säädettäisiin rahanpesulaissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten valtuudet. Toinen vaihtoehto tarkoittaisi sitä, että Energiavirasto säädettäisiin rahanpesulaissa ilmoitusvelvolliseksi, kuten luottolaitokset, vakuutusyhtiöt, asianajajat ja tilintarkastajat. Jos Energiavirasto olisi ilmoitusvelvollinen, sen rahanpesulainsäädännön noudattamisen valvonta tulisi säätää jonkin muun viranomaisen tai esimerkiksi eduskunnan pankkivaltuuston tehtäväksi.

Kolmas vaihtoehto tarkoittaisi sitä, että Energiavirastolle säädettäisiin velvollisuus ilmoittaa havainnoistaan rahanpesun selvittelykeskukselle, mutta virastolla ei olisi rahanpesulaissa toimivaltaisen valvontaviranomaiselle ehdotettuja toimivaltuuksia. Tämä kuitenkin johtaisi siihen, ettei Energiavirastolla olisi käytössään työkaluja valvonnan suorittamiseksi rekisteriasetuksen 98 artiklassa tarkoitettulla tavalla.

Työryhmä esittää, että Energiavirastolle säädettäisiin velvollisuus ilmoittaa epäilyttäviä liiketoimia koskevista havainnoistaan rahanpesun selvittelykeskukselle. Tämä selkeyttäisi rahanpesulain suhdetta suoraan sovellettavaan rekisteriasetukseen, jonka nojalla Energiavirastolla on jo tällainen velvollisuus. Lisäksi työryhmä ehdottaa päästökauppalakia (311/2011) muutettavaksi eräiltä osin.

3.3.9 Tietosuojat

Ehdotetussa uudessa rahanpesulaissa on tehty direktiivin perusteella eräitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan liittyviä henkilötietojen käsittelytilanteita koskevien pykälien täsmennyksiä. Kokonaisuutena ehdotetut uudet säännökset eivät kuitenkaan toisi merkittäviä muutoksia nykytilanteeseen henkilötietojen suojan osalta. Neljännen rahanpesudirektiivin linjausten mukaisesti rahanpesulaki sisältäisi henkilötietojen käsittelyä koskevat erityissäännökset. Siltä osin kuin asiasta ei säädetä rahanpesulaissa, henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin pääsääntöisesti henkilötietolakia, jolla henkilötietodirektiivi on pantu Suomessa täytäntöön. Poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullin suorittamaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä sovellettaisiin henkilötietolain ohella edelleen näihin viranomaisiin, ottaen huomioon tietosuojapuittepäätöksen kansallisen täytäntöönpanon.

3.3.10 Viranomaisten toimivaltuudet

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan toimivaltaisten valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen toimivaltuuksia laajennettavan merkittävästi nykyisestä. Toimivaltaisista valvontaviranomaisista olisivat Finanssivalvonta, Poliisihallitus, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, PRH ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Toimivaltuuksien soveltamisesta asianajajayhdistykseen säädettäisiin erikseen. Viranomaisilla olisi oikeus tehdä tarkastuksia, rajoittaa ilmoitusvelvollisen toimiluvanvaraista toimintaa, perua toimilupa, rajoittaa ilmoitusvelvollisen johdon toimintaa määrääjäksi sekä asettaa toimeenpanokielto ja oikaisukehoitus. Lisäksi ilmoitusvelvollisten ja toimivaltaisten valvontaviranomaisten sekä asianajajayhdistyksen olisi ylläpidettävä järjestelmää, johon ilmoitusvelvollisten työntekijät voisivat ilmoittaa havaitsemistaan rikkomuksista.

Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat muun muassa rikosoikeutta ja lainkäyttöä. Lain 18 §:n 25 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta teon rangaistavaksi säätämisestä ja rangaistuksen määräämisestä, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta. Pelitoiminta kuuluu Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lainsäädäntövaltaan, mutta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen ja selvittäminen Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n nojalla valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Esityksessä on tulkittu toimivaltaisen viran-

omaisen toimivallan kuuluvan osaksi yleistä pelitoiminnan valvontaa ja siten Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lainsäädäntövaltaan.

Ilmoitusvelvollisen olisi salassapitosäännösten estämättä ilman aiheutonta viivytystä toimitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle sen pyytämät tiedot ja selvitykset. Lisäksi toimivaltaisella valvontaviranomaisella olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä sakkorekisteristä tiedot, jotka ovat välttämättömiä ilmoitusvelvollisen omistajan, hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan tai palveluksessa olevan laissa säädetyn luotettavuuden selvittämiseksi tai rekisteristä poistamiseksi.

Toimivaltaisella valvontaviranomaisella ja asianajajayhdistyksellä olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus toimittaa tarkastus ilmoitusvelvollisen muussa toimipaikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Lisäksi tiettyjen edellytysten täytyessä muilla toimivaltaisilla valvontaviranomaisilla kuin PRH:lla olisi oikeus mennä ilmoitusvelvollisen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi enintään viiden vuoden määräajaksi kieltää henkilöä toimimasta ilmoitusvelvollisen hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitusjohtajan sijaisena taikka muuna ylimpään johtoon kuuluvana laissa tarkemmin säädettyjen edellytysten täytyessä. Lisäksi toimivaltainen valvontaviranomainen voisi muun lainsäädännön nojalla rajoittaa ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaista toimintaa tai perua toimiluvan.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi kieltää ilmoitusvelvollisen tekemän päätöksen tai sen suunnitteleman toimenpiteen toteutuksen taikka velvoittaa sen lopettamaan toiminnassaan soveltamansa menettelyn laissa tarkemmin säädettävien edellytysten täytyessä. Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi myös asettaa uhkasakon.

Laissa säädettäisiin uudesta rikkomusjärjestelmästä. Ilmoitusvelvollisella olisi joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta oltava menettelytavat, joita noudattamalla sen palveluksessa olevat tai asiamiehet voivat ilmoittaa sen sisällä riippumattoman kanavan kautta tämän lain säännösten ja määräysten epäilyistä rikkomisesta. Lisäksi toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi ylläpidettävä järjestelmää, jonka kautta se voi vastaanottaa ilmoituksia rahanpesulakiin liittyvistä väärinkäytösepäilyistä.

3.3.11 Seuraamukset ja muutoksenhaku

Rahanpesulaissa ehdotetaan säädettävän hallinnollisista seuraamuksista, joista osa on rahanmääräisiä. Voimassa olevan rahanpesulain säännökset tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta, rekisteröintirikkomuksesta ja rahanpesun ilmoitusrikkomuksesta dekriminalisoitaisiin.

Toimivaltainen valvontaviranomainen määräisi rikemaksun sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö tai rikkoo asiakkaan tuntemis- ja tunnistamisvelvoitteen, epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekemisen rahanpesun selvittelykeskukselle, tietojen tallentamisen, työntekijöiden koulutuksen tai suojelemisen taikka toimintaohjeet, rikkomusepäilyistä ilmoittamisesta tai aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin rekisteröitymisen. Rikemaksu määrättäisiin myös maksajan tiedot -asetuksen rikkomisesta. Oikeushenkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 5 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Luonnolliselle henkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

Toimivaltainen valvontaviranomainen antaisi ilmoitusvelvolliselle julkisen varoituksen, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee muiden rahanpesulain säännösten tai niiden

nojalla annettujen määräysten kuin rikemaksua ja seuraamusmaksua koskevien säännösten vastaisesti.

Toimivaltainen valvontaviranomainen määräisi seuraamusmaksun vastaavien säännösten rikkomisista kuin rikemaksussa on kyse lukuun ottamatta rekisteröitymistä aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin. Edellytyksenä seuraamusmaksun tunnusmerkistön täyttymiselle asetettaisiin kuitenkin huomattavasti korkeammalle. Edellytyksenä olisi, että henkilö on tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti rikkonut säännöksiä.

Luotto- ja rahoituslaitoksille määrättävät seuraamukset eroaisivat muille ilmoitusvelvollisille määrättävistä seuraamuksista. Finanssivalvonnan määräämä seuraamusmaksu saisi olla enintään joko kymmenen prosenttia luotto- tai rahoituslaitoksen tekoa tai laiminlyöntiä edeltävän vuoden liikevaihdosta tai viisi miljoonaa euroa, sen mukaan kumpi on suurempi. Muille toimijoille määrättävä seuraamusmaksu saisi olla enintään joko kaksi kertaa suurempi kuin teolla tai laiminlyönnillä saavutettu hyöty, jos se on määritettävissä, tai miljoona euroa, sen mukaan kumpi on korkeampi.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi jättää rikemaksun määräämättä tai julkisen varoituksen antamatta, jos henkilö on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin virheen korjaamiseksi välittömästi virheen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut virheestä viivytyksettä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle, virheellistä menettelyä on pidettävä vähäisenä, tai rikemaksun määräämistä tai julkisen varoituksen antamista on muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen olisi julkistettava rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu. Seuraamusta koskevat tiedot on pidettävä toimivaltaisen valvontaviranomaisen internetsivuilla viiden vuoden ajan. Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi ehdotuksen mukaan lykätä julkistamista, julkistaa seuraamuksen ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä tai jättää seuraamusta koskevan päätöksen julkistamatta, jos seuraamuksen kohteena olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön henkilöllisyyden julkistaminen olisi kohtuutonta taikka jos seuraamuksen julkistaminen vaarantaisi meneillään olevan viranomais-tutkinnan.

Esityksessä ehdotetaan niin sanotun hajautetun mallin mukaisesti, että toimivaltainen valvontaviranomainen voisi määrätä rikemaksun, julkisen varoituksen tai seuraamusmaksun ilmoitusvelvolliselle. Työryhmä on päätenyt esityksessään hajautettuun malliin, koska näin turvataisiin kaikkien toimivaltaisten viranomaisten yhdenmukaiset toimivaltuudet, ilmoitusvelvollisen toimintaa koskevan asiantuntemuksen säilyttäminen läpi koko valvonta-, tutkinta- ja sanktiointiprosessin sekä seuraamusjärjestelmän vertailtavuus. Asianajajayhdistyksen olisi kuitenkin tehtävä esitys edellä mainitun seuraamuksen määräämisestä aluehallintovirastolle.

Toimivaltaisten valvontaviranomaisten päätöksistä voitaisiin valittaa hallinto-oikeuteen lukuun ottamatta Finanssivalvontaa ja Tilintarkastusvalvontaa, joiden tekemiä päätöksiä koskevasta valitusoikeudesta säädettäisiin Finanssivalvonnasta annetussa laissa ja tilintarkastuslaissa.

Finanssivalvonnasta annetun lain 41 §:ää muutettaisiin siten, että Finanssivalvonta määräisi seuraamusmaksun aina euromääräisestä rajasta riippumatta. Muutoksella selkeytettäisiin erityisesti muutoksenhakua, koska ensimmäisenä muutoksenhakuasteena ei toimisi enää korkein hallinto-oikeus. Lain 73 §:ää muutettaisiin siten, että Helsingin hallinto-oikeus toimisi muutoksenhakutuomioistuimena myös 4 luvussa tarkoitettujen hallinnollisten seuraamusten osalta.

4 Esityksen vaikutukset

Esitetyillä säännöksillä on suoria vaikutuksia valtionalouteen, yrityksiin, viranomaisiin ja rikostorjuntaan. Lisäksi lakiehdotuksen säännöksistä voi aiheutua välillisiä vaikutuksia kotitalouksiin.

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Valtionaloudelliset vaikutukset

Lakiehdotus liittyy valtion vuoden 2017 talousarvioesitykseen.

Etelä-Suomen aluehallintovirastolle aiheutuu suoria kustannuksia aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin perustamisesta. Sähköisen rekisterin perustaminen maksaa arvion mukaan 100 000 euroa. Rekisterin perustamiskulut ehdotetaan katettavan valtion talousarviosta. Arvioidaan, että rekisterin perustamiskustannukset jakautuvat kahdelle vuodelle. Vuoden 2017 aluehallintoviraston rekisterin perustamiseen liittyviksi kuluiksi on arvioitu 50 000 euroa ja sen menot ehdotetaan vuoden 2017 talousarvioesityksessä budjetoitavaksi bruttomääräisesti momentille 28.40.01 (aluehallintoviraston toimintamenot). Vuoden 2018 aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin liittyviksi kuluiksi on arvioitu olevan 50 000 euroa.

PRH:lle syntyy suoria kustannuksia edunsaajarekisterin perustamisesta. Nettobudjetoituna virastona PRH ei käytännössä pysty varmistamaan tarvittavien tietojärjestelmien etukäteistä rahoitusta, vaan tietojärjestelmiin tehtävät muutokset olisi katettava pääasiassa budjettivaroin. Ilmoittamista tukevat sähköiset asiointipalvelut olisi saatava valmiiksi ennen edunsaajatietojen keräämistä.

Yhdistysrekisteristä olisi tehtävä YTJ:n kantarekisteri, jotta edunsaajatietoja voidaan hallinnoida keskitetysti YTJ:n sähköisen asiointipalvelun kautta. Kaikille yhdistyksille olisi tässä yhteydessä annettava y-tunnus. Suurimmaksi osaksi työ voidaan automatisoida, eli y-tunnus annettaisiin viran puolesta automaattisesti, ja yhdistys voisi tarkastaa tunnuksensa YTJ:n tietopalvelusta. Käytännössä Verohallinnon rekisterissä on jo noin 50 000 y-tunnuksen omaavaa yhdistystä. Ennen y-tunnusten antamista yhdistysrekisteristä on tarkoitus poistaa toimimattomia yhdistyksiä, jolloin uusi y-tunnus annettaisiin noin 50 000 yhdistykselle. PRH:n ja Verohallinnon nykyisten rekisterien tiedot olisi yhdistettävä y-tunnuksen jo omaavien yhdistysten osalta.

Suuremmat kustannukset aiheutuvat tietojärjestelmiin tehtävistä muutoksista. Suurimmaksi osaksi rekisterien perustamisessa hyödynnetään olemassa olevia järjestelmiä eli YTJ:ää ja sen sähköisiä asiointipalveluja sekä kantarekistereiden omia tietojärjestelmiä. Niihin on kuitenkin jokaiseen tehtävä muutoksia, kun rekisterin tietosisältöä lisätään. Kaupparekisteriin ja säätiörekisteriin tehtäviin muutoksiin kuuluu arviolta miljoona euroa. Lisäksi yhdistysrekisterijärjestelmä on saatettava yhteistoimintaan YTJ:n kanssa. Koska kyseessä on suhteellisen vanha järjestelmä, yhdistykset on tarkoituksenmukaisinta siirtää samaan järjestelmäkokonaisuuteen, jossa kaupparekisterikin toimii ja jossa tarvittavat toiminnallisuudet ovat jo olemassa. Tämä siirtymä on tarkoitus rahoittaa pääasiassa PRH:n maksutuloilla, koska yhdistysrekisterijärjestelmä olisi tullut uusittavaksi joka tapauksessa lähivuosina. Sen sijaan valtion talousarviosta katettaisiin yhdistysten liittäminen YTJ-kokonaisuuteen, mikä edellyttää myös merkittäviä järjestelmämuutoksia. Niiden kustannukseksi arvioidaan noin kaksi miljoonaa euroa.

Alustava arvio edunsaajarekisterin perustamisesta aiheutuvista tietojärjestelmäkustannuksista on yhteensä noin kolme miljoonaa euroa, joka määrä esitetään katettavaksi valtion talousarvi-

osta. Kaksi miljoonaa euroa ehdotetaan budjetoitavaksi vuoden 2017 valtion talousarvioon bruttomääräisesti momentille 32.40.03 (Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot). Vuodella 2018 budjetoitavaksi ehdotetaan miljoona euroa.

Välitysvälitysliike-, valuutanvaihto- ja yrityspalvelurekisterien henkilöpiiriin luotettavuuden tarkastamisesta aiheutuva sakko- ja rikosrekisterikyselyjen määrä kasvattaa Oikeusrekisterikeskuksen hallinnollista taakkaa. Oikeusrekisterikeskuksen kuluiksi arvioidaan 10 000 euroa ja menot ehdotetaan budjetoitavaksi vuoden 2017 valtion talousarvioon bruttomääräisesti momentille 25.01.05 (Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot).

4.1.2 Vaikutukset yrityksiin

Lakiehdotuksen esittämät uudistukset koskettavat laajaa eri toimialojen yritysjoukkoa. Vaikutukset yrityssektorille jakautuvat kahteen eri osa-alueeseen. Ensiksi edunsaajarekisterin perustaminen ja tietojen keruu tulee koskettamaan suurinta osaa kotimaisista oikeushenkilöistä. Toiseksi rahanpesulain mukaisille ilmoitusvelvollisille yrityksille aiheutuu kustannuksia uusista velvoitteista. Ilmoitusvelvollisia on arviolta 15 000—20 000, jotka eroavat toisistaan toimialan, kokoluokan ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskialttiuden mukaan. Ilmoitusvelvollisille aiheutuu kustannuksia pitkälti riskiarvioiden tekemisestä, sisäisen valvonnan lisäämisestä käytäntöihinsä ja asiakkaan tunnistamisen lisääntymisestä. Ilmoitusvelvollisen riskiarvion kustannusten kokoluokka riippuu paljon yrityksen koosta ja toimialasta. Suhteessa yrityksen kokoon riskiarvioon käytetyn työmäärän ei ole tarkoitus olla suuri, etenkin silloin, jos yrityksen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski jää pieneksi riskiperusteisessa arvioinnissa.

Edunsaajarekisteri. Edunsaajarekisteristä aiheutuisi hallinnollisia kustannuksia yrityksille. Edunsaajarekisteriin rekisteröitäisiin kaikki yritykset, yhdistykset ja säätiöt lukuun ottamatta yksityisiä elinkeinonharjoittajia ja yrityksiä, jotka ovat kaupankäynnin kohteita säännellyllä markkinalla. Rekisteriin rekisteröityvien yritysten määräksi arvioidaan 295 000. Rekisteröityminen ja tietojen muuttaminen rekisterissä on ilmaista yritykselle, kun edunsaajarekisteri on täysin sähköinen.

Sähköisen rekisterin käyttö vaatisi sähköistä tunnistamista joko verkkopankkitunnuksilla tai sirullisella henkilökortilla. Suurimmalla osalla suomalaisista on verkkopankkitunnukset, mutta edunsaajarekisteriin saattaa rekisteröityä toimijoita, joilla ei ole vielä sähköiseen tunnistamiseen tarvittavia välineitä, joille aiheutuu kustannuksia kyseisten välineiden hankinnasta. Esimerkiksi sirullisen henkilökortin hankkiminen maksaa 55 euroa ja siihen tarvittavan lukulaitteen hinta on tyypillisesti noin 30—60 euroa.

Yrityksen työ määrää kasvattaisi yrityksen omistajien ja tosiasiallisten edunsaajien selvittäminen. Ennen rekisteriin rekisteröitymistä yrityksen tulee selvittää sen omistajat ja tosiasialliset edunsaajat siltä osin kuin niiden omistus tai määräysvalta ylittää 25 prosenttia. Selvitys voi viedä aikaa, jos omistusrakenne on monimutkainen. Omistusrakenteen selvittäminen on rajattu ensimmäiseen omistusportaaseen. Työmäärän kasvu ei ole erityisen suuri, mutta se koskee laajasti suurinta osaa suomalaisista oikeushenkilöistä. Työmäärää hillitsee kuitenkin se, että yrityksen aktiivinen selonottovelvollisuus on rajattu ensimmäiseen omistajaportaaseen. Lisäksi yritykset hallinnoivat nykyisinkin omistaja- ja jäsentietojaan, johon edunsaajatietojen ylläpito käytännössä liitettäisiin.

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri. Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin kerättäisiin kaikki tiedot Etelä-Suomen aluehallintoviraston valvomista ilmoitusvelvollisista lukuun ottamatta kuitenkin niitä, jotka ovat toimilupavalvottavia, tai jo rekiste-

röityneet Etelä-Suomen aluehallintoviraston valvottavaksi jonkin muun lainsäädännön nojalla. Rekisteriin arvioidaan tulevan noin 3 500—4 500 yritystä.

Suoria maksukuluja yrityksille aiheutuu rekisteröitymisestä rekisteriin. Rekisteröitymisestä Etelä-Suomen aluehallintovirasto perii 86 euron rekisteröintimaksun. Poikkeuksena kuitenkin ovat valuutanvaihtotoimistot ja yrityspalveluita tarjoavat yritykset, joiden johdon luotettavuus on ehtona rekisteröinnille. Luotettavuuden tarkastamisesta aiheutuu valvontaviranomaisille kustannuksia, jonka takia kyseisten toimijoiden rekisteröinti-ilmoituksen hinta on korkeampi, 350 euroa. Yhteensä yrityssectorille aiheutuu rekisteristä suoria kustannuksia 300 000—400 000 euroa. Rekisteröitymiskulut ovat yritykselle kertaluontoisia, mutta mahdollisista tietojen päivityksestä rekisteriin yritys joutuu maksamaan 86 euron muutosilmoituksesta aiheutuvan maksun. Yrityksille, joiden johdon luotettavuus tarkastetaan, muutosilmoituksen hinta on 250 euroa. Rekisteröinti- ja muutosilmoitusten hinnat ovat sidottuina valvontaviranomaisen käyttämään ilmoituksen käsittelyaikaan, joten tulevaisuudessa saattaa olla tarvetta tarkastaa hintojen tasoa vastaamaan käsittelyaikoja.

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin rekisteröityvien yritysten joukossa on uusia ilmoitusvelvollisia, joita ovat virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijat ja markkinapaikan ylläpitäjät sekä yritykset, jotka tavaroita tai palveluita myydessään tai välittäessään ottavat käteismaksusuorituksena vähintään 10 000 euroa vastaan kertsuorituksena tai toisiinsa kytkeytyneinä tapahtumina. Aikaisemmin käteismaksusuorituksen raja oli 15 000 euroa, joten osa 10 000 euron käteismaksusuorituksen vastaanottavista yrityksistä kuuluu jo rahanpesulain valvonnan piiriin. Toimialoja, joita 10 000 euron rajoituksen arvioidaan koskevan, ovat esimerkiksi taide-, antiikki-, turkis-, vene- ja autokauppiat sekä kello- ja kultasepät.

Uusille ilmoitusvelvollisille aiheutuu hallinnollisia kustannuksia toimintansa mukauttamisesta ehdotettujen säännösten mukaiseksi, kuten asiakkaan tunnistamisesta ja tämän tietojen säilytyksestä. Lisäksi rekisteristä aiheutuu siihen kaikille kuuluville yrityksille sisäisiä kustannuksia ylläpitäessään toimintaansa rekisterin vaatimalla tasolla ja ilmoitusvelvollisen riskiarvioiden tekemisestä. Riskiarviota ei tarvitse kuitenkaan tehdä joka vuosi ja yrityksen kerralla sopeuttaessa toimintansa lain vaatimalle tasolle yritys ei joudu kuin ylläpitämään kyseisiä toimintoja. Näiden syiden vuoksi yrityksille aiheutuvien hallinnollisten kustannusten arvioidaan olevan rekisterin perustamisvaiheen jälkeen pieniä.

Luotto- ja rahoituslaitokset. Ehdotetuilla säännöksillä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia rahoitussectoriin, koska ilmoitusvelvollisten menettelytapasäännöksiä asiakkaan tuntemisvelvollisuuden osalta ei esimerkiksi ehdoteta merkittävästi muutettavan verrattuna nyky-lainsäädäntöön. Kustannuksia voi kuitenkin aiheutua poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön käsitteen laajentumisesta, riskiarvioiden tekemisestä ja uusista rekistereistä. Luotto- ja rahoituslaitoksille mahdollisia hallinnollisia kustannuksia aiheutuu poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilön käsitteen laajentumisesta. Lisäksi rahoitussectorin yritysten tulee luoda ja päivittää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvioitansa, mikä aiheuttaa kustannuksia. Kustannuksia rahoitussectorilta mahdollisesti vähentää lakiehdotuksen rekistereistä saatavat yritysten tiedot, joita luotto- ja rahoituslaitosten ei enää tarvitse omatoimisesti selvittää.

Tilintarkastajat, asianajajat ja lakimiehet. Tilintarkastajien, asianajajien ja lakimiesten kustannuksiin lakiehdotuksella ei ole suuria vaikutuksia, koska asiakkaan tuntemiskäytäntöjä on jo voimassa kyseisillä toimialoilla. Kustannuksia voi kuitenkin syntyä riskiarvioiden tekemisestä ja poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön käsitteen laajenemisesta. Komission vaikutusarviossa esitetään Euroopan tilintarkastajaliitto (*European Federation of Accountants*) arvio, että tilintarkastajalta normaalin asiakkaan tunnistus vie 0,5—1 työtuntia, mutta monimutkaisempien asiakkaiden tunnistaminen voi viedä jopa pari päivää. Saman tuloksen uskotaan

pätevän myös oikeussektorilla toimiviin yrityksiin. Edunsaajarekisterin ansiosta asiakkaan tunnistukseen käytetty aika voi tulla pienemmään. Asianajajien kustannukset voivat kasvaa myös asianajajayhdistyksen jäsenmaksun kasvun myötä, jos Suomen asianajajaliitto nostaa jäsenmaksuja valvontakustannusten kasvun takia.

Kiinteistön- ja vuokrahuoneiston välittäjät. Esitetyissä säännöksissä laajennetaan välitysliikkeen luotettavuuden arviointiin kuuluvien henkilöiden piiriä. Voimassa olevassa laissa ainoastaan liikkeen vastaavan hoitajan luotettavuus selvitetään. Esityksessä esitetään, että myös liikkeen johdon ja omistajien luotettavuus selvitetään. Tämä korottaa rekisteröinnin kustannuksia. Tällä hetkellä rekisteröintipäätös maksaa 300 euroa ja muutospäätös 200 euroa. Lakiehdotuksen esittämän valvojan työmäärän kasvun takia perittävät maksut nousisivat 325 euroon ja 225 euroon. Tulevaisuudessa saattaa olla perusteltua tarkistaa ilmoitusten hintojen tasoa vastaamaan käsittelyaikoja. Lisäksi välitysliikkeiden tulisi jatkossa tehdä muiden ilmoitusvelvollisten tavoin riskiarvio, mutta riskiarviosta aiheutuvien kustannusten arvioidaan olevan pieniä ja muistuttavan aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin ilmoitusvelvollisten kustannuksia.

Panttilainauslaitokset, perintätoimen harjoittajat ja eräät kuluttajaluoton tarjoajat. Panttilainauslaitokset, perintätoimen harjoittajat ja kuluttajaluottoa tarjoavat yritykset, jotka eivät kuulu Finanssivalvonnan valvontaan, ovat Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimilupavalvottavia. Kyseiset toimijat ovat jo rahanpesulain valvonnan piirissä, joten uusia hallinnollisia kustannuksia toimijoille aiheutuu vain riskiarvioiden tekemisestä. Riskiarvioista aiheutuvien kustannusten nousun arvioidaan olevan pieni, ja muistuttavan muiden aluehallintovirastojen valvomien ilmoitusvelvollisten kustannusten kasvua.

Rahapeliyhteisöt ja -elinkeinonharjoittajat. Esitetyillä säännöksillä on vaikutuksia rahapeliyhteisöihin ja -elinkeinonharjoittajiin. Rahapelejä pelaavan asiakkaan tunnistamisen lisääntyessä asiakkaan tunnistukseen käytetään rahapeliyhteisöjen tiloissa pidettävissä peleissä entistä enemmän työntekijöiden aikaa, mikä voi lisätä yrityksen työvoiman tarvetta. Lisäksi rahapeliyhteisöjen tulee tehdä ilmoitusvelvollisia koskevat riskiarviot ja päivittää niitä, mitkä luovat kustannuksia. Rahapelejä liiketoimintatiloissaan pitävälle elinkeinonharjoittajille kustannusten arvioidaan olevan pieniä, mutta vaikutukset rahapeliyhteisöihin voivat olla suuria. Kolmen rahapeliyhteisön, Veikkauksen, RAY:n ja Fintoton, lisäksi ahvenanmaalainen PAF kuuluu sääntelyn piiriin.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti 17 päivänä syyskuuta 2015 kotimaisten monopoliasemalla toimivien rahapeliyhteisöiden, RAY:n, Veikkauksen ja Fintoton, yhdistämisestä yhdeksi rahapeliyhteisöksi tulevaisuudessa. Kotimaisten rahapeliyhteisöjen yhdistäminen tukee esitettyjä säännöksiä. Veikkauksen, RAY:n ja Fintoton yhdistämisen arvioidaan pienentävän riskiarvioista aiheutuvia kuluja, koska kolmen riskiarvion sijasta täytyisi tehdä ainoastaan yksi riskiarvio. Lisäksi kyseisten pelitoimijoiden yhdistäminen helpottaisi rahanpesun tutkimista ja rikkomusten huomaamista tietojen ollessa yhdessä tietokannassa monen tietokannan sijaan.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitetyillä säännöksillä on vaikutuksia monen eri viranomaisten toimintaan.

Sisäministeriö. Sisäministeriö koordinoi kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion 3—5 vuoden välein. Kansallisen riskiarviossa on otettava huomioon Euroopan komission riskiarvio. Lisäksi yhteenveto kansallisesta riskiarviosta on julkistettava. Kansallisen riskiarvion tekemisen kustannuksiksi arvioidaan 60 000—80 000 euroa. Suurin osa kuluis-

ta aiheutuu tutkimustyöstä, mutta pieniä kuluja aiheutuu myös toimialoille erilaisista kyselyistä ja tiedusteluista.

Poliisihallitus. Poliisihallituksen arpajaishallinto valvoo kolmen peliyhteisön lisäksi välillisesti peliyhteisöjen käyttämiä asiamiehiä, joita on 7650 kappaletta. Vastuu toiminnasta säilyy aina peliyhteisöllä eikä asiamiehiin voida kohdistaa esimerkiksi hallinnollisia seuraamuksia. Välillinen valvonta, jota Poliisihallitus suorittaa nykyisinkin, sekä muut Poliisihallitukselle ohjautuvat uudet tehtävät aiheuttavat alustavan arvion mukaan Poliisihallitukselle 1—2 henkilötyövuoden verran työn lisäystä.

Rahanpesun selvittelykeskus. FATF:n suositusten ja neljännen rahanpesudirektiivin kansallisen täytäntöönpanon myötä rahanpesun selvittelykeskuksen analyysin ja jatkuvan riskiarvion tekemisen merkitys korostuu. Tämä edellyttää myös rahanpesun selvittelykeskuksen analyysitoiminnan tehostamista. Epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten määrä on ollut vuosia jatkuvassa kasvussa ja analyysitoiminnan resurssit ovat liian vähäiset. Analyysitoiminta edellyttää pitkäjänteistä perehtyneisyyttä ja asioiden syvällistä hallintaa, jota on vaikea pitää yllä muun toiminnan ohessa. Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäväksi 1. lakiehdotuksessa osoitetun analyysitoiminnan ja jatkuvan riskiarvioinnin jatkuvuuden ja laadun varmistamisen ennakoidaan lisäävän rahanpesun selvittelykeskuksen työmäärää kahdella henkilötyövuodella.

Finanssivalvonta. Uusi sääntely lisää Finanssivalvonnan velvoitteita sekä omien että valvottavien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien arvioinnissa ja hallinnassa. Finanssisektorin valvontaa on näiltä osin tehostettava, mikä osaltaan tulee tukemaan myös harmaan talouden torjuntaa. Valvonnan tehostamisen myötä on oletettavaa, että Finanssivalvonnan määräämien hallinnollisten seuraamusten määrä lisääntyy ja tähän tarvitaan resursseja. Resurssitarpeisiin vaikuttavat myös FATF:n vuonna 2012 antamat suositukset, joissa myös korostetaan valvojan toiminnan riskiperusteisuutta ja tehokkuutta. Yhtenä tehokkaan valvonnan kriteerinä pidetään valvojan määräämiä hallinnollisia seuraamuksia. FATF tulee tekemään maa-arvion Suomeen muutaman vuoden sisällä, jolloin Finanssivalvonnan toiminta on erityisen tarkastelun kohteena. Edellä mainituista syistä esityksessä arvioidaan, että Finanssivalvonta tarvitsee kaksi uutta henkilötyövuotta, joista yksi on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaan ja yksi esikuntatoimintoon tutkinta-asioiden käsittelyyn.

Patentti- ja rekisterihallitus. PRH:lle ei esitetä työvoiman lisäystä, vaikka sille tulee uusia tehtäviä. Edunsaajarekisterin kaikkien ilmoitusten ollessa sähköisiä PRH:n työmäärän ei ennakoida kasvavan merkittävästi, joten henkilöstön lisäykselle ei arvioida olevan tarvetta. Edunsaajarekisterin lisäksi vuoden 2016 alusta alkaen PRH:n yhteydessä toimii Tilintarkastusvalvonta ja itsenäinen tilintarkastuslautakunta, joka valvoo tilintarkastajia. Tilintarkastuslautakuntaan tai Tilintarkastusvalvontaan ei esitetä lisäresursseja, sillä Tilintarkastusvalvonnan ja tilintarkastuslautakunnan valvontatoimi organisoidaan uudelleen vuodenvaihteessa.

Aluehallintovirasto. Lakiehdotuksessa esitetään Etelä-Suomen aluehallintovirastolle huomattavasti uusia tehtäviä ja valvottavia, mikä lisää työvoiman tarvetta. Etelä-Suomen aluehallintovirastolla on erilaisissa rekistereissä ja lupaluetteloissa noin 1870 valvottavaa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto arvioi, että aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin tulee noin 3500—4500 yritystä, joten valvottavien määrä kasvaa moninkertaiseksi.

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin arvioidaan lisäävän aluehallintoviraston työvoiman tarvetta 1—2 henkilötyövuodella. Lisäksi Etelä-Suomen aluehallintovirasto tarvitsee yhden henkilötyövuoden lisää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvontaan. Tutkinta-asioiden käsittely ja hallinnollisia seuraamuksia koskevien asioiden päättäminen aluehallintoviraston ilmoitusvelvollisten suhteen ja asianajajayhdistyksen esityksestä arvioidaan lisää-

vän asiantuntijuuden tarvetta yhdellä henkilötövuodella. Etelä-Suomen aluehallintoviraston työmäärän ja henkilöstön lisäyksen tarpeen kasvu riippuu pitkälti siitä, kuinka suureksi ilmoitusvelvollisten määrä kasvaa. Aluehallintovirastojen työmäärä kasvaa myös jonkin verran välitysliikeregisterin yritysten laajemman henkilöpiirin luotettavuuden tarkastamisesta.

Välillisiä kustannuksia aluehallintovirastolle aiheutuu rekisterien ylläpitämisestä, uusien rekisteröitäviksi hakevien yritysten hakemusten ja muutosilmoitusten käsittelystä. Edellä mainitut kustannukset on tarkoitus kattaa yrityksiltä ilmoitusten yhteydessä kerättävillä rekisteröinti- ja muutosilmoitusten maksuilla. Suoria kustannuksia aluehallintovirastolle aiheutuu välitysliikeregisterin yhteyteen tarvittavan käyttöliittymäyhteyden luomisesta Harmaan talouden selviytyskikköön, jonka on arvioitu maksavan 7 500—20 000 euroa. Lisäksi käyttöliittymäkustannuksia voi aiheutua Valtion yhteiseen integraatiopalveluun (VIA) sähköisen käyttöliittymäyhteyden perustamisesta sakko- ja rikoskyselyiden toteuttamista varten. VIA-käyttöliittymän perustamiskustannukset ovat arviolta 1 000—10 000 euroa riippuen järjestelmän monimutkaisuudesta. Edellisten kustannusten lisäksi VIA-käyttöliittymän käytöstä aiheutuu maksukuluja, sillä liittymän käyttäminen maksaa muutama sataa euroa kuukaudessa. Aluehallintovirastolla on myös vaihtoehtona toteuttaa rikos- ja sakkorekisterikyselyt ilman sähköistä yhteyttä. VIA-käyttöliittymäyhteyden perustaminen ja ylläpitäminen kasvattaisi aluehallintovirastolle aiheutuvia maksukuluja, mutta sen avulla henkilöstön käyttämä aika ilmoitusten käsittelyssä pienensisi, joka lisäksi voisi laskea yrityksiltä perittävien käsittelymaksujen hintoja.

Suomen asianajajaliitto. Asianajajayhdistyksellä on tarve tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaa ja asianajajien koulutusta kyseisestä aiheesta. Valvonnan tiukentumisen takia asianajajayhdistyksen tekemät toimistotarkastuskäynnit asianajajatoimistoihin tulevat kasvamaan. Suomessa toimii noin 2070 asianajajaa, 800 asianajajatoimistoa ja 210 sivutoimistoa. Arvioiden mukaan toimistotarkastusten määrä tulee kasvamaan noin 200—250 tarkastukseen 30—40 tarkastuksesta vuodessa. Valvontatyön ja asianajajien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvän koulutuksen tehostamisen arvioidaan edellyttävän 1—3 henkilötövuoden resurssilisäyksen asianajajayhdistykseen.

Tuomioistuimet, poliisi ja syyttäjät. Lakiehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia tuomioistuinten, poliisin tai syyttäjien toimintaan.

Oikeusrekisterikeskus. Oikeusrekisterikeskus ylläpitää rikos- ja sakkorekistereitä. Välitysliikeregisterin piiriin kuuluvien toimijoiden, valuutanvaihtotoimintaa harjoittavien ja yrityspalveluita tarjoavien yritysten vastuuhenkilöiden luotettavuuden selvittämiseksi aluehallintoviraston tulee tehdä rikos- ja sakkorekisterikyselyitä. Aluehallintoviraston rekistereissä jo olevien yritysten henkilöpiirin luotettavuuden tarkastaminen aiheuttaa rikos- ja sakkorekisterikyselyiden kasvun 3000—5000 yksittäiseen kyselyyn vuodessa muutaman vuoden ajan. Muutaman vuoden jälkeen kyselyiden kasvun arvioidaan putoavan 500—700 yksittäiseen kyselyyn vuodessa.

Oikeusrekisterikeskus käyttää vuodesta 2016 alkaen Valtion yhteistä integraatiopalvelua (VIA) eräiden muiden viranomaisten rikos- ja sakkorekisterikyselyihin vastaamisessa. Aluehallintoviraston tehdessä rikos- ja sakkokyselyt sähköisen käyttöliittymän (VIA) kautta Oikeusrekisterikeskukseen ei tarvita henkilöstön lisäystä, koska Oikeusrekisterikeskus voi antaa vastaukset kyselyihin helposti sähköisen VIA-käyttöliittymän avulla, mikä laskee henkilöstön työmäärää verrattuna manuaaliseen vastaamiseen. Sähköisen käyttöliittymän käyttäminen maksaa Oikeusrekisterikeskukselle noin 10 000 euroa ensimmäisinä vuosina. Jos aluehallintovirasto ei käytä sähköistä käyttöliittymää kyselyissään, rekisterien uudistamisvaiheessa Oikeusrekisterikeskus tarvitsisi 0,1 henkilötövuoden verran työvoimaa lisää manuaaliseen kyselyiden läpikäyntiin ja vastaamiseen.

Energiavirasto. Energiavirastolle tulee velvollisuus ilmoittaa epäilyttäviä liiketoimia koskevista havainnoistaan rahanpesun selvittelykeskukselle. Tämä voi merkitä tarvittavan asiantuntemuksen lisäämistä ja siten mahdollisesti valvontatoimen kustannusten kasvua. Työryhmä kuitenkin arvioi, ettei Energiavirasto tarvitse henkilöstön lisäystä kyseisten tehtävien hoitamiseen.

Verohallinto. Verohallinnolle aiheutuu lisää työtä erityisesti yhdistysrekisterin liittämisestä YTI:n kantarekisteriksi, mutta myös muista rekistereihin liittyvistä järjestelmämuutoksista voi aiheutua kuluja. Työmäärän ei ennakoita kuitenkaan lisääntyvän niin merkittävästi, että Verohallinnolle tulisi osoittaa tehtävään lisäresursseja.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Lailla on rikostorjuntaan sekä suoria että välillisiä vaikutuksia. Uusien säännösten on tarkoitus lisätä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ennalta estettävyttä ja valvonnan tehokkuutta. Lakiehdotuksella on suoria vaikutuksia rikosten tilannetorjuntaan rikkomuksen seuraamusmaksujen nousun ja kiinnijäämisen helpommaksi tulon kautta. Välillisiä vaikutuksia ovat rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvän rikollisuuden väheneminen rikosten vaaties-
sa entistä enemmän suunnittelua ja uskallusta lain tultua voimaan. Lisäksi virtuaalipalvelujen ja -valuuttojen sekä niihin liittyvien rikosten lisääntyessä lakiehdotuksen tarkoituksena on päivittää nykyistä lainsäädäntöä.

Rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien liiketoimen keskeyttämisten kohteena olevat varat tammikuun 2012 ja syyskuun 2015 välillä olivat 58 miljoonaa euroa, josta viranomaisten haltuun otettiin pakkokeinojen kautta 52 miljoonaa euroa. Ehdotettujen säännösten vaikutuksesta rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien ilmoitusten lukumäärä kasvane ja tätä kautta liiketoimien keskeyttämisten uskotaan lisääntyvän, jolloin viranomaisten haltuun saama rikoshyöty kasvaa.

Rahanpesun selvittelykeskus on huomannut entistä useamman rahanpesuilmoituksen koskevan virtuaalivaluuttoja, etenkin bitcoina (*Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2014, 2015*). Talous-, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen siirtyessä internetiin on entistä tärkeämpää saada kiinni virtuaalimaailmassa toimivat rikolliset. Lakiehdotuksessa virtuaalivaluuttojen liikkeeseenlaskijat ja valuutanvaihtajat kuuluisivat sääntelyn soveltamisalan piiriin ja tällä ennakoidaan jäädytettävän rikoshyötyä entistä enemmän ja sääntelyn ennalta estävä vaikutus tehostuu.

Rikosten torjuntaan liittyvien vaikutusten lisäksi ehdotetuilla säännöksillä on vaikutuksia yhteiskunnan avoimuuteen, joka on yksi pääministeri Sipilän hallitusohjelman pyrkimyksistä. Edunsaaja- ja aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekistereiden osan tietojen ollessa sähköisiä ja julkisia, kenellä hyvänsä on mahdollisuus saada tietoja yrityksestä tai yhteisöstä. Lisääntynyt tietojen saanti yrityksistä ja valvonnan lisääntyminen lisää myös yritysten välistä luottamusta, mikä voi lisätä yritysten välisiä kauppasuhteita ja yhteistyötä.

Ehdotetuilla säännöksillä ei ole välittömiä eikä selkeitä välillisiä vaikutuksia kotitalouksiin. Välillisiä vaikutuksia voi kuitenkin syntyä kotitaloussektorille, jos luottolaitokset, asianajajat, tilintarkastajat ja muut yritykset, joita säännöstely koskee, maksattavat kasvaneet kustannukset asiakkaillansa hintojen nousuna. Toinen välillinen vaikutus kotitalouksiin voi aiheutua poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön käsitteen laajenemisesta, mikä voi aiheuttaa kotitalouksille kysymyksiä omasta tai lähipiirinsä asemasta.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Valtiovarainministeriö asetti 19 päivänä joulukuuta 2014 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia esitys neljännen rahanpesudirektiivin ja maksajan tiedot -asetuksen sekä FATF:n rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevien suositusten panemiseksi täytäntöön, arvioida rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvontarakenne ja seuraamusjärjestelmä sekä tarvittavat viranomaisresurssit, poistaa tarpeettomat esteet riittävän viranomaisyhteistyön turvaamiseksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi, varmistaa tarkoituksenmukainen järjestely yritysten omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen saamiseksi, ja panna täytäntöön kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansallisen riskiarvion osoittamat tarpeelliset lainsäädäntömuutokset. Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotukset hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmän työn kuluessa Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat neljännen rahanpesudirektiivin ja maksajan tiedot -asetuksen. Säännöksiin olennaisesti liittyvät komission ehdotukset tietosuojadirektiiviksi ja -asetukseksi eivät olleet valmistuneet työryhmän työn aikana. Työryhmä otti keskeneräiset ehdotukset kuitenkin huomioon osana työtään. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimus Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansallisista riskeistä valmistui työryhmän työn aikana, ja se on otettu huomioon työryhmän esitystä valmisteltaessa.

Työryhmässä olivat edustettuina valtiovarainministeriön lisäksi ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Finanssivalvonta ja keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus sekä työryhmän kutsumina pysyvinä asiantuntijoina aluehallintovirasto ja Poliisihallitus. Työryhmä laati ehdotuksensa toimeksiannon mukaisesti hallituksen esityksen muotoon ja järjesti kolme julkista kuulemistilaisuutta. Sen lisäksi työryhmä kuuli työnsä aikana useita asiantuntijoita.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Työryhmän esitysluonnos lähetettiin julkiselle lausuntokierrokselle [ ] päivänä marraskuuta 2015 (Valtioneuvoston hankerekisteri VM/139:00/2014). Lausuntoaika päättyi [ ] päivänä tammikuuta 2016. Esitysluonnos on ollut nähtävänä myös ministeriön internetsivuilla. [...]

6 Riippuvuus muista esityksistä

Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan yrityksiä koskevan rekisterilainsäädännön uudistamista (TEM030:00/2015). Työryhmän tehtävänä on laatia ehdotus kaupparekisterin pitkän aikavälin kehittämistavoitteista, toimintaperiaatteista ja rahoitusmallista, ja arvioida yrityksiä ja yhteisöjä koskevien perusrekisterien sekä niihin liittyvän lainsäädännön nykytila ja muutostarpeet. Lisäksi työryhmän tehtävänä on arvioida muun kaupparekisterin toimintaan läheisesti liittyvän lainsäädännön nykytila ja muutostarpeet sekä laatia ehdotus uudeksi lainsäädännöksi. Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän ehdotukset vaikuttavat yleisesti kaupparekisterin kehittämiseen ja siten rahanpesulakiin ehdotettavaan edunsaajarekisteriä koskevaan sääntelyyn.

Valtiovarainministeriössä käynnistetään todennäköisesti vuoden 2015 lopussa hanke niin sanotun perusmaksutilidirektiivin panemiseksi kansallisesti täytäntöön. Esitys vaikuttaa erityisesti luonnollisten henkilöiden oikeuteen saada asiointitili ja tietyt peruspankkipalvelut EU:n alueella.

Oikeusministeriössä on valmisteilla yhdistyslain muutos, jossa on tarkoitus selvittää virkatyönä yhteistyössä PRH:n kanssa vapaaehtoisen rekisteripoiston ja sähköisten rekisteri-ilmoitusten tekemisen helpottamista sekä selvitetään edellytyksiä Y-tunnuksen käyttöönoton helpottamiselle.

Sisäministeriössä on ollut vuosina 2014—2015 käynnissä hanke, jonka on tarkoitus tehdä esiselvitys henkilökorttilakiin kohdistuvista muutostarpeista. Työryhmän tehtävänä on selvittää muun muassa tarvetta muuttaa henkilökortin myöntämisen edellytyksiä erityisesti ulkomaalaisen henkilökortin ja henkilön tunnistamisen osalta ja tarvetta tarkentaa henkilökortin hakemista koskevia säännöksiä sähköisen asioinnin käyttöönoton näkökulmasta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä

Neljännän rahanpesudirektiivin kansallinen täytäntöönpano edellyttää merkittäviä muutoksia rahanpesulakiin. Tästä syystä säädettäisiin uusi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä, ja voimassa oleva laki kumottaisiin.

1 luku Yleiset säännökset

1 §. *Lain tavoite.* Säännös vastaisi voimassa olevan lain tavoitesäännöstä.

2 §. *Soveltamisala.* Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin niistä toimijoista, jotka kuuluvat lain soveltamisalaan ja jotka ovat laissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia. Momentin *1 kohdassa* viitattaisiin Finanssivalvonnasta annetun lain 4 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään Finanssivalvonnan toimilupavalvottavista. EU:n ja kansallisessa rahoitusmarkkinalainsäädännössä rahanpesun ja terrorismin rahoittamista koskevia säännöksiä sovelletaan käytännössä kaikkiin toimijoihin, joiden toimilupavalvoja Finanssivalvonta on. Kun rahoitusmarkkinalainsäädännössä on turvattu lähes poikkeuksetta palveluntarjonnan vapaus ETA:lla sivuliikkeessä tai sivuliikettä perustamatta, lakia sovellettaisiin nykytilaa vastaavasti myös ulkomaisen toimilupavalvottavaa vastaavan toimijan Suomessa sijaitsevaan sivuliikkeeseen tai sen edustajaan. Lain soveltamisalan piirissä olisivat nykytilaa vastaavasti myös vahinkovakuutusyhtiöt. Arvopaperikeskus ja pörssi, joiden toimilupaviranomainen on valtiovarainministeriö, eivät kuuluisi lain soveltamisalan piiriin, koska niiden toimintaa koskevassa EU-lainsäädännössä ei säädetä rahanpesulainsäädännön soveltamisesta niiden toimintaan.

Momentin *2—6 kohdassa* tarkoitetut Finanssivalvonnan valvottaviin kuuluvat yhteisöt ja elinkeinonharjoittajat olisivat lain soveltamisalan piirissä nykytilaa vastaavasti.

Momentin *7 ja 8 kohdan* mukaan lain soveltamisalan piiriin kuuluvat arpajaislaissa ja Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitetut rahapeliyhteisöt sekä elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt, jotka välittävät rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja. Säännökset vastaisivat voimassa olevan rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 14 kohtaa ja 15 kohtaa. Nykytilaa vastaavasti rahapeliyhteisöt vastaisivat tämän lain nojalla kaikesta muille elinkeinonharjoittajille, kuten kioskiyrityksille, ulkoistamastaan toiminnasta. Arpajaishallinnon valvonta kohdistuu Veikkaukseen, RAY:een ja Fintoon ja osana näiden yhteisöjen valvontaa arpajaishallinto voi tehdä paikan päällä tehtäviä tarkastuksia myös kohdassa tarkoitetuissa elinkeinonharjoittajissa.

Lakia sovellettaisiin nykytilaa vastaavasti tilintarkastuslaissa ja julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetussa laissa tarkoitettuun tilintarkastajaan (*9 kohta*). Tilintarkastaja voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Jos tilintarkastaja suorittaa muuta kuin tilintarkastuslain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua lakisääteistä tilintarkastusta eli esimerkiksi laatii selvityksen yhtiön johdon käyttöön, tilintarkastajaan ei sovelleta tämän lain säännöksiä.

Lakia sovellettaisiin *10 kohdan* mukaan nykytilaa vastaavasti asianajajaan ja hänen apulaiseensa. Pykälän *11 kohdan* mukaan lakia sovellettaisiin myös muuhun liike- tai ammattitoimintana oikeudellisia palveluita tarjoavaan.

Momentin 11—22 kohdassa säädettäisiin aluehallintoviraston valvomista ilmoitusvelvollisista, joiden velvollisuudesta rekisteröityä aluehallintoviraston ylläpitämään rahanpesun valvontarekisteriin säädettäisiin 5 luvussa.

Lain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi siten, että sitä sovellettaisiin myös virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijoihin, virtuaalivaluutanvaihtajiin ja markkinapaikkoihin, joissa virtuaalivaluutalla käydään kauppaa (12 kohta). Virtuaalivaluutan tarjoamista maksuvälineenä ei ole EU:ssa toistaiseksi harmonisoitu eikä neljäs rahanpesudirektiivi tunnista tätä toimintaa. Direktiivin 5 artiklassa säädetään, että direktiivi on niin sanottu minimiharmonisointidirektiivi ja jäsenvaltiot voivat kansallisesti säätää direktiiviä tiukemmista vaatimuksista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Lisäksi direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa säädetään, että jäsenvaltion päättäessä laajentaa direktiivin säännösten soveltamisalaa muuhun liiketoimintaa kuin direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa on lueteltu, jäsenvaltion on tehtävä siitä ilmoitus Euroopan komissiolle.

Virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskija määriteltäisiin erikseen 4 §:ssä. Virtuaalivaluutanvaihtaja on luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka vaihtaa virtuaalivaluutaa lailliseksi maksuvälineeksi, varoiksi tai muiksi virtuaalivaluutoiksi. Valuutanvaihtajat voivat hyväksyä erilaisia maksuvälineitä kuten käteistä, luottokortteja ja muita virtuaalivaluuttoja. Suurimmat valuutanvaihtajat voivat tarjota myös kokonaiskuvan virtuaalivaluutan markkina-arvosta ja vakaudesta. Markkinapaikat ovat internetissä toimivia toimijoita, jotka tarjoavat virtuaalivaluuttojen ostajille ja myyjille kohtauspaikan virtuaalivaluutan vaihtamiselle. Virtuaalivaluuttojen markkinapaikat, kuten Kyproksella toimiluvan saanut Plus500CY Limited, saattavat harjoittaa myös muuta toimintaa, jonka nojalla niiden toimintaa valvotaan.

Lakia sovellettaisiin aluehallintoviraston rekisteröimään luottolaitostoiminnasta annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin 3—11 kohdassa tarkoitettuja palveluita liike- ja ammattitoimintana tarjoavaan (13 kohta). Näitä palveluita ovat luotonanto ja rahoitustoiminta sekä muu rahoittamisen järjestäminen kuten kulutusluottojen, kiinnitysluottojen ja kauppatapahtumien rahoitus sekä factoring. Lisäksi tällaisia palveluita ovat rahoitusleasing ja maksupalveluiden tarjoaminen, muun maksuliikkeen harjoittaminen sekä sähköisen rahan liikkeeseenlasku, siihen liittyvä tietojenkäsittely ja tietojen tallentaminen sähköiselle tietovälineelle muun yrityksen lukuun, kun kyseessä ei ole Finanssivalvonnan valvoma toiminta. Lisäksi kohdassa tarkoitettuja palveluita ovat maksujen periminen, valuutanvaihto, notariaattitoiminta ja takaustoiminta.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettu maksujen periminen, kun kyseessä ei ole Finanssivalvonnan toimilupavalvottavan toiminta, tulisi lain soveltamisalan piiriin myös 18 kohdan nojalla. Viittaus luottolaitoslakiin maksujen perimisen osalta ja 18 kohta vastaavat sisällöllisesti toisiaan.

Momentin 14 kohdassa säädettäisiin, että luotonantajat, joihin sovelletaan eräiden luotonantajien rekisteröinnistä annettua lakia, kuuluvat lain soveltamisalaan. Tällä tarkennetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten joukkoa, joten 14 kohdassa tarkoitetut ilmoitusvelvolliset sisältyvät myös 13 kohtaan.

Lakia sovellettaisiin sijoituspalvelulain 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua oheispalvelua liike- tai ammattitoimintana tarjoavaan ja panttilainauslaitokseen (15 kohta). Kohdan nojalla soveltamisalan piiriin kuuluvat toimijat eivät ole sijoituspalveluyrityksiä, jotka voivat tarjota oheispalveluita toimiluvassa asetettujen ehtojen mukaisesti eivätkä ne siitä syystä ole tämän momentin 1 kohdan nojalla Finanssivalvonnan toimilupavalvottavia. Momentin 16 kohdassa sää-

dettäisiin lain soveltamisesta panttilainauslaitoksista annetussa laissa tarkoitettuun panttilainauslaitokseen.

Soveltamisalan piiriin kuuluvalla arvopaperikaupalla ja muulla arvopaperitoiminnalla tarkoitetaan muuta kuin sijoituspalvelulaissa tarkoitettua toimiluvanvaraista toimintaa. Sijoituspalvelulain 1 luvun 11 §:n mukaan sijoituspalvelua ovat:

- 1) yhtä tai useampaa rahoitusvälinettä koskevien toimeksiantojen vastaanottaminen ja välittäminen,
- 2) toimeksiantojen toteuttaminen asiakkaiden lukuun,
- 3) kaupankäynti omaan lukuun,
- 4) salkunhoito,
- 5) sijoitusneuvonta,
- 6) rahoitusvälineiden merkinnän ja rahoitusvälineiden liikkeeseenlaskun järjestäminen merkintätakauksen perusteella,
- 7) rahoitusvälineiden liikkeeseenlaskun järjestäminen ilman merkintätakausta,
- 8) monenkeskisen kaupankäyntijärjestelmän ja organisoidun kaupankäyntijärjestelmän ylläpito, sekä
- 9) rahoitusvälineiden säilyttäminen ja hoito asiakkaiden lukuun, mukaan lukien säilytyspalvelut ja muut asiaan liittyvät palvelut, kuten kassan tai vakuuksien hallinta, mutta pois lukien arvopaperitilien ylläpito arvopaperikeskuksessa.

Oheispalvelua, jonka tarjoaminen ei edellytä sijoituspalveluyrityksen toimilupaa, ovat:

- 1) luoton- tai lainananto sijoittajalle, jotta tämä voi toteuttaa liiketoimen yhdellä tai useammalla rahoitusvälineellä, silloin kun luottoa tai lainaa myöntävä yritys on mukana liiketoimessa,
- 2) yrityksille annettava neuvonta pääomarakenteesta, teollisuusstrategiasta sekä muista näihin liittyvistä kysymyksistä sekä yritysten sulautumista ja yritysostoja koskeva neuvonta ja palvelut,
- 4) sijoitustutkimus ja rahoitusanalyysi tai muuntyyppiset yleiset suositukset, jotka liittyvät rahoitusvälineillä toteutettuihin liiketoimiin,
- 5) merkintäsitoumuksia koskevat palvelut, ja
- 6) eräisiin johdannaisten kohde-etuuksiin liittyvät palvelut, kun nämä johdannaiset ovat yhteydessä sijoitus- tai oheispalvelujen tarjoamiseen.

Lisäksi oheispalveluihin tulee kuulumaan rahoitusvälineiden markkinat -direktiivin muutoksen kansallisen täytäntöönpanon jälkeen rahoitusvälineiden säilyttäminen.

Lain soveltamisesta kiinteistön- ja vuokranhuoneiston välityslikkeeseen säädettäisiin *17 kohdassa*. Kohdan soveltamisala on laajempi kuin neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1

kohdan d alakohta, jonka nojalla direktiiviä sovelletaan ainoastaan kiinteistönvälittäjiin. Myös voimassa olevaa lakia sovelletaan vuokranhuoneiston välitysluokkaan.

Perintätoimen luvanvaraisuudesta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaisen perintätoimen luvan haltijat olisivat nykytilaa vastaavasti ilmoitusvelvollisia, joiden toimintaa aluehallintovirasto valvoo (18 kohta). Perintätoiminta, jota harjoitetaan satunnaisesti ja jota ei ole markkinoitu, ei edellytä mainitun lain 1 §:n 3 momentin nojalla perintätoimenlupaa. Tällainen toiminta sisältyy myös ehdotetun lain 3 §:n soveltamisalan poikkeuksiin, joten lakia ei sovelletaisi tällaiseen toimintaan.

Momentin 19 kohdassa säädettäisiin lain soveltamisesta yrityspalveluiden tarjoajiin. Voimassa olevassa rahanpesulaissa viitataan kolmannen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohtaan, joka on määritelty omaisuudenhoito- ja yrityspalveluiden tarjoamiseksi. Omaisuudenhoitopalvelu rinnastetaan usein sijoituspalvelulaissa tarkoitetun sijoituspalvelun kaltaisen palvelun tarjoamiseen. Trustin liiketoiminnassa ei kuitenkaan ole kyse säilytys- tai omaisuudenhoitopalvelusta siinä merkityksessä kuin se ymmärretään sijoituspalveluna. Suomalainen oikeusjärjestelmä ei tunne trustia tai sen rakenteita. FATF on kiinnittänyt huomiota aiempien maatarkastusten yhteydessä siihen, että Suomessa ei ole riittävästi lainsäädännön tasolla säädetty rahanpesulainsäädännön soveltumisesta trusteihin. Näistä syistä laissa käytettäisiin nimenomaisesti ulkomaisen trustin käsitettä, joka määriteltäisiin 4 §:ssä viittaamalla neljännen rahanpesudirektiivin määritelmäsääntöön. Ulkomaista trustia ja sen omaisuudenhoitajana toimivaa trusteeta koskevat erityisesti tämän lain edunsaajarekisteriä koskevat säännökset kuten kaikkia yhteisömuotoja, vaikka kaikki yhteisöt eivät olekaan lain soveltamisalan piirissä.

Nykytilaa vastaavasti lakia sovellettaisiin 20 ja 21 kohdan mukaan veroneuvontapalveluita tarjoavaan ja kirjanpitoitehtäviä toimeksiannosta hoitavaan.

Lakia sovellettaisiin 22 kohdan nojalla edelleen myös liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyviin tai välittäviin, mutta yhden tai useamman toiseensa liittyvän käteismaksun suuruus olisi ehdotuksen mukaan 10 000 euroa, kun se on voimassa olevassa laissa 15 000 euroa. Direktiivin johdanto-osassa ei kolmannen rahanpesudirektiivin johdanto-osan 18 kohdasta poiketen määrätä siitä, että arvokkaiden tavaroiden kuten jalokivien ja -metallien tai taideteosten jälleenmyyjät sekä huutokaupanpitäjät kuuluvat aina direktiivin soveltamisalaan. Neljännessä rahanpesudirektiivissä säädetään valvontaviranomaisille merkittäviä uusia valtuuksia määrätä hallinnollisia seuraamuksia ilmoitusvelvollisille, mikä korostaa soveltamisalan selkeyden merkitystä. Soveltamisalaan kuuluisivat kolmatta rahanpesudirektiiviä vastaavasti aina arvokkaiden tavaroiden myyjät. Muut tavaroiden myyjät tulisivat 22 kohdan nojalla soveltamisalan piiriin ja niille syntyisi velvollisuus rekisteröityä 5 luvussa tarkoitettuun yrityspalvelurekisteriin vasta silloin, kun ne vastaanottavat ensimmäisen kerran käteisenä yhtenä tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina vähintään 10 000 euroa taikka muutoin täyttävät rekisteröinnin edellytykset. Muutoksella pantaisiin täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan e kohta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti lain soveltamisesta varoihin, jotka ovat peräisin toisen valtion alueella suoritetusta toimesta.

3 §. Soveltamisalaa koskeva poikkeus. Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaisesti taloudellinen toiminta, johon lakia ei sovellettaisi. Toisin kuin voimassa olevassa laissa, soveltamisalan poikkeusta ei rajattaisi ainoastaan luottolaitosten, sijoituspalveluyritysten tai maksulaitosten harjoittamaan toimintaan vaan poikkeus koskisi direktiivin mukaisesti myös muuta taloudellista toimintaa toimialasta riippumatta. Soveltamisalan poikkeuksen piiriin voisivat kuulua esimerkiksi virtuaalivaluutta lail-

liseksi maksuvälineeksi vaihtavat, kun vaihdantatoiminnan osuus yrityksen kokonaisliikevaihdosta on vain vähäinen. Taloudelliselle toiminnalle asetettavista raja-arvoista säädettäisiin 10 luvun 6 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lain soveltamisalan poikkeuksesta säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena olevaan yhtiöön, jos osakasluetteloon on osakkeenomistajan sijaan merkitty toinen henkilö eli käytännössä hallintarekisteröinnin hoitaja. Säännös vastaa neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 6 kohdan e alakohtaa.

Lakia ei sovellettaisi 3 momentin mukaan toimintaan, joka koskee oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista. Momentin tavoitteena on suojata asianajajan ja tämän asiakkaan välisen asiakassuhteen salassapitoa ja luottamuksellisuutta.

Pykälän 4 momentissa suljettaisiin lain soveltamisalasta pois kaikki pelikasinon ulkopuoliset raha-automaatit. Säännös vastaisi voimassa olevan rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 2 momenttia. Neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan toisen alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat asianmukaisen riskiarvion jälkeen päättää sulkea eräiden rahapelipalvelujen tarjoajat, lukuun ottamatta kasinoita, kokonaan tai osittain direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten soveltamisalan ulkopuolelle näiden palvelujen luonteesta ja, soveltuvin osin, toiminnan laajuudesta johtuvan todistetun alhaisen riskin vuoksi.

Raha-automaattien ominaispiirteisiin kuuluu korkea palautusprosentti ja välitön voitonmaksu. Rahanpesuriski raha-automaateissa on kuitenkin vähäinen, myöskään 2 luvun 1 §:ssä tarkoitettu kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä koskeva tutkimus ei nostanut raha-automaatteja riskikohteiksi.

4 §. Määritelmät. Pykälän 1 ja 5—7 kohdan määritelmät vastaavat voimassa olevan lain vastaavaa määritelmää. Pykälän 2 kohdassa viitattaisiin rikoslain 34 a luvun 5 §:n lisäksi sen 5 a §:ään, jossa säädetään terroristiryhmän rahoittamisen kriminalisoinnista. Säännös täydentää terrorismin rahoittamista koskevaa rikoslain 34 a luvun 5 §:ää. Voimassa olevan rahanpesulain terrorismin rahoittamisen määritelmässä ei ole otettu huomioon vuoden 2015 alussa voimaan tullutta 5 a §:ää.

Pykälän 3 kohdan määritelmä rahanpesudirektiivistä ja 4 kohdan määritelmä maksajan tiedot -asetuksesta olisivat uusia.

Henkilöllisyyden todentaminen tarkoittaa 7 kohdassa nykyllä lainsäädäntöä vastaavasti asiakkaan henkilöllisyyden varmistamista luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella. Suomessa henkilöllisyys voidaan todentaa jo nykyisin vahvaa sähköistä tunnistetta käyttämällä. Merkittävä osa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta tapahtuu käyttämällä luottolaitosten myöntämiä niin sanottuja TUPAS-tunnisteita. Vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain (617/2009) 17 §:ssä, jonka muutos tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016, säädetään tunnistusvälineen hakijan tunnistamisesta, jos hakijalla ei ole aikaisempaa mainitun lain mukaista vahvaa sähköistä tunnistusvälinettä. Tällöin ensitunnistaminen tulee tehdä henkilökohtaisesti. Henkilökohtaista ensitunnistusta tehtäessä tunnistuspalvelun tarjoajan on tunnistettava tunnistusvälineen hakija huolellisesti todentamalla hänen henkilöllisyytensä voimassa olevasta Euroopan talousalueen jäsenvaltion, Sveitsin tai San Marinon viranomaisen myöntämästä passista tai henkilökortista. Halutessaan tunnistuspalvelun tarjoaja voi käyttää ensitunnistamisessa myös Euroopan talousalueen jäsenvaltion viranomaisen 1 päivän lokakuuta 1990 jälkeen myöntämää voimassa olevaa ajokorttia tai muun valtion viranomaisen myöntämää voimassa olevaa passia. Jos tunnistusvälineen hakijan henkilöllisyyttä ei voida luotettavasti todentaa, hakemukseen liittyvän en-

situnnistamisen tekee poliisi. Perusmaksutiliä koskevan direktiivin kansallinen täytäntöönpano saattaa aiheuttaa kansallisia muutostarpeita 5 kohtaan.

Virtuaalivaluutta määriteltäisiin *8 kohdassa*. Virtuaalivaluutta on yleensä digitaalisessa muodossa, mutta se voidaan esittää myös fyysisessä muodossa esimerkiksi kolikkona tai paperina. Virtuaalivaluutta ei ole valuutta sen perinteisessä merkityksessä, koska sitä ei ole laskettu liikkeeseen keskuspankin tai muun valtion viranomaisen toimesta, eikä se ole laillinen maksuväline. Kun virtuaalivaluutta ei ole laillinen maksuväline, sitä ei ole pakko hyväksyä maksuvälineenä, sitä ei tarvitse hyväksyä täyteen arvoon eikä velallinen voi virtuaalivaluutta käyttämällä vapautua maksuvelvoitteestaan. Virtuaalivaluutan arvonmuodostus ei ole vakaata eikä se ole suojassa inflaatiolta tai deflaatiolta.

Virtuaalivaluutta voidaan käyttää vaihdannan välineenä joko luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden välillä, jotka hyväksyvät sen maksuksi.

Virtuaalivaluutta voidaan siirtää henkilöltä toiselle sähköisesti, se voidaan tallentaa sähköiseen laitteeseen tai sitä voidaan vaihtaa sähköisesti. On kuitenkin mahdollista, että virtuaalivaluutta vaihdetaan myös fyysisinä esineinä. Virtuaalivaluutta ei ole sähköistä rahaa, josta säädetään muun muassa luottolaitostoiminnasta annetussa laissa. Lisäksi virtuaalivaluutat eroavat toisistaan siinä, onko virtuaalivaluutta muunnettavissa lailliseksi maksuvälineeksi eli esimerkiksi euroksi tai Yhdysvaltojen dollareiksi ja onko niiden arvo vaihtuva vai kiinteä. Esimerkiksi Webmoney on virtuaalivaluutta, jolla on liikkeeseenlaskija ja joka voidaan muuttaa lailliseksi maksuvälineeksi. Sen sijaan esimerkiksi monia internetpeleihin liittyviä virtuaalivaluuttoja, kuten E-gold, Liberty Reserve ja World of Warcraft Gold, ei voida vaihtaa laillisiin maksuvälineisiin, vaikka niiden liikkeeseenlaskija on yksilöitävissä. Bitcoin, Litecoin ja Ripple ovat esimerkkejä hajautetusta virtuaalivaluutan tarjoamisesta ilman yksiselitteistä liikkeeseenlaskijaa. Bitcoin voidaan vaihtaa lailliseen maksuvälineeseen.

Virtuaalivaluutalla on usein liikkeeseenlaskija tai hallinnoija, englanniksi *administrator*, joka laskee valuutan liikkeelle, asettaa sen käytölle säännöt, pitää sen käytöstä päättilikirjaa ja päättää sen liikkeeseenlaskun lopettamisesta. Pykälän *9 kohdassa* virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijalla tarkoitettaisiin luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka laskee *8 kohdassa* tarkoitettua virtuaalivaluutan liikkeeseen.

Pykälän *10 kohta* sisältäisi ulkomaisen trustin määritelmän. Suomen lainsäädäntö ei tunne trust-järjestelyjä. Trust-järjestely on kehittynyt Englannin oikeusjärjestelmässä ja otettu käyttöön pääpiirteissään samantyyppisenä kaikissa *Common law* -maissa. Trustit ovat olleet lähes tuntemattomia Manner-Euroopan niin sanottujen roomanis-germaanisten oikeusjärjestelmien piirissä. Trust on kolmen osapuolen eli perustajan (*settlor*), edunvalvojan (*trustee*) ja edunsaajan (*beneficiary*) välinen rakennelma. Trustissa perustajan ja edunsaajan välille on edunvalvojan suostumuksella perustettu yksipuolisella oikeustoimella järjestely, jossa perustaja siirtää trustin kohteena olevan omaisuuden täysin omistusoikeuksin ja määräysvaltuuksin edunvalvojalle. Säännöksen mukaan ulkomaisella trustilla tarkoitettaisiin neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua trustia, muttei kuitenkaan kohdassa tarkoitettua yrityspalvelujen tarjoajaa tai sen liiketoimintaa. Koska Suomen lainsäädäntö ei tunne eikä Suomessa säädetä trustista, määritelmässä viitattaisiin neljänteen rahanpesudirektiiviin, vaikka direktiivissä ei sellaisenaan määritellä, mitä trustilla tarkoitetaan. Viittaus koskisi yleisesti ulkomaisen lainsäädännön mukaan trustina pidettäviä järjestelyjä niissä valtioissa, joiden lainsäädäntö tuntee kyseisen yritysmuodon.

Pykälän *11 kohta* sisältäisi yrityspalvelun tarjoajan määritelmän. Määritelmällä saatettaisiin voimaan direktiivin 3 artiklan 7 kohta. Direktiivin määritelmä koskee tietyn tyyppistä liiketoi-

mintaa. Tällaista toimintaa harjoittavan elinkeinonharjoittajan olisi muun muassa rekisteröidyttävä Etelä-Suomen aluehallintoviraston ylläpitämään rahanpesun valvontarekisteriin. Rekisteröinnistä säädettäisiin lain 5 luvussa.

Pykälän 11 kohdan *a alakohdan* mukaan yrityspalvelun tarjoajana pidettäisiin henkilöä, joka liiketoimintana tarjoaa yhteisön perustamista kolmannen osapuolen lukuun. Kyse olisi toiminnasta, jossa perustamisessa jo toimitaan toisen lukuun tai toimeksiannosta. Siihen ei siten kuuluisi esimerkiksi valmisyhtiöiden kauppa, jossa yhtiötä perustetaan siinä tarkoituksessa, että ne voidaan tulevaisuudessa myydä toisille elinkeinonharjoittajille.

Pykälän 11 kohdan *b alakohdan* mukaan yrityspalvelun tarjoajana pidettäisiin myös henkilöä, joka liiketoimintaan kuuluu yhtiöoikeudellisesti vastuullisena henkilönä, yhtiömiehenä tai muussa samankaltaisessa asemassa toimiminen oikeushenkilössä.

Pykälän 11 kohdan *c alakohdan* mukaan yrityspalvelun tarjoajan liiketoimintaan kuuluisi kotipaikan, yritys- tai postiosoitteen tai muiden vastaavien palvelujen tarjoamista.

Pykälän 11 kohdan *d alakohdan* mukaan yrityspalvelun tarjoajana pidettäisiin henkilöä, joka tarjoaisi liiketoimintana rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitetun ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajan palveluita Suomessa. Ulkomaisella express trustilla tarkoitetaan ulkomaisen trust-järjestelyn erityistä muotoa. Määrittely tehtäisiin sen valtion lainsäädännön mukaisesti, jota ulkomaiseen trustiin sovelletaan.

Pykälän 11 kohdan *e alakohdan* mukaan yrityspalvelun tarjoaja olisi henkilö, joka harjoittaa liiketoimintana hallintarekisteröinnin hoitajan toimintaa, kun hallintarekisteröinnin hoitaja on merkitty muun kuin julkisen osakeyhtiön osakasluetteloon.

Pykälän 12 kohdassa tarkoitettua poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön, 13 kohdassa tarkoitettua poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenen ja 14 kohdassa tarkoitettua poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppanin määritelmät vastaavat voimassa olevan valtioneuvoston asetuksen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä (616/2008) 1 §:ää. Asetus ehdotetaan kumottavaksi. Poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön käsite laajenisi direktiivin mukaisesti kattamaan myös suomalaiset poliittisesti vaikutusvaltaiset henkilöt. Tämän muutoksen seurauksena on oletettavissa, että ilmoitusvelvollisten asiakkailtaan kysymien tietojen määrä tulee kasvamaan ja ilmoitusvelvollisten tehostetun asiakkaan tuntemisen piiriin kuuluvien asiakkaiden ja heidän lähipiirinsä joukko tulee kasvamaan. Tehostettu asiakkaan tunteminen edellyttää ilmoitusvelvolliselta laajempia ja kattavampia toimenpiteitä asiakkaan tuntemiseksi kuin normaali tai yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus. Henkilöä ei pidettäisi enää poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä, jos on kulunut vuosi tai enemmän siitä, kun hänet on lopettanut tehtävässä.

Toimivaltaisella valvontaviranomaisella tarkoitettaisiin 15 kohdan mukaan 8 luvun 1 §:n 1–4 kohdassa lueteltuja viranomaisia. Asianajajayhdistys ei kuuluisi toimivaltaisen valvontaviranomaisen käsitteeseen.

Euroopan rahoitusmarkkinaviranomaisilla tarkoitettaisiin Euroopan pankkiviranomaista, arvopaperimarkkinaviranomaista sekä vakuutus- ja lisäeläkeviranomaista (16 kohta).

Rahoituslaitos määriteltäisiin 17 kohdassa neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 2 kohtaa vastaavasti.

5 §. Yhteisön tosiasiallinen edunsaaja. Pykälä sisältäisi yhteisön tosiasiallisen edunsaajan määritelmän. Määritelmällä saatettaisiin voimaan direktiivin 3 artiklan 6 kohdan a alakohta, jossa säädetään yhteisön omistajasta ja tosiasiallisesta edunsaajasta. Pykälän *1 momentissa* olisi kaksi alakohtaa. Tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin *1 kohdan* mukaan luonnollista henkilöä, jolla on enemmän kuin 25 prosenttia oikeushenkilön kaikkien osakkeiden tai osuuk-sien tuomasta äänimäärästä tai muu vastaava päätösvalta, ja tämä äänimäärä perustuu omis-tukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattavaan muuhun sopimukseen. Muu vastaava päätösvalta olisi esimerkiksi kommandiittiyhtiön vastuunalaisilla yhtiömiehillä, vaikka prosentuaalista osuutta ei pystyttäisi määrittämään.

Sen lisäksi tosiasiallisena edunsaajana pidetään momentin *2 kohdan* mukaan luonnollista hen-kilöä, jolla on oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä oikeushenkilön hallituksessa tai siihen verrattavissa olevassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus. Oikeu-den olisi perustuttava 1 kohdassa tarkoitettuun seikkoihin.

Jos kenelläkään ei ole 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua määräysvaltaa kohdeyritykses-sä, *2 momentin* mukaan tosiasiallisena edunsaajana pidetään luonnollista henkilöä, jolla on enemmän kuin 25 prosentin omistusosuus oikeushenkilön kaikista osakkeista tai osuuksista.

Pykälän *3 momentti* koskisi tapausta, jossa yhdellä tai useammalla oikeushenkilöllä on 1 tai 2 momentissa tarkoitettu määräysvalta. Siinä tapauksessa tosiasiallisena edunsaajana pidettäi-siin luonnollista henkilöä, joka käyttää itsenäistä päätösvaltaa näissä oikeushenkilöissä. Itse-näisellä päätösvalalla tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö voi tosiasiasa tehdä päätöksiä oi-keushenkilössä. Tällainen määräysvalta olisi esimerkiksi avoimen yhtiön yhtiömiehellä, kommandiittiyhtiön vastuunalaisella yhtiömiehellä tai henkilöllä, joka omistaa yli 50 prosent-tia osakeyhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Tosiasiallisen edunsaajan asema yhtei-sössä voi muodostua myös niin, että usealla oikeushenkilöllä yhdessä on 1 tai 2 momentissa tarkoitettu määräysvalta ja sama luonnollinen henkilö käyttää niissä itsenäistä päätösvaltaa.

Pykälän *4 momentti* sisältäisi yleisen säännöksen muista perusteista, joilla luonnollisen henki-lön katsotaan olevan tosiasiallinen edunsaaja. Säännös on tarpeen, koska tosiasiallisen edun-saajan käsite on laaja ja voi perustua tosiasialliseen toimintaan tai sopimukseen, esimerkiksi osakassopimukseen. Pykälän 4 momentin mukaan luonnollista henkilöä pidettäisiin tosiasialli-sena edunsaajana, jos oikeushenkilöä johdetaan yhdessä hänen kanssaan tai hän muulla tavoin käyttää määräysvaltaa yhteisössä.

Pykälän *5 momentti* kattaisi tilanteet, joissa tosiasiallista edunsaajaa ei ole pystytty luotetta-vasti tunnistamaan tai on syytä olettaa, ettei tunnistettu luonnollinen henkilö ole tosiasiallinen edunsaaja. Niissä tapauksissa tosiasiallisena edunsaajana pidetään oikeushenkilön hallituksen jäseniä, yhtiömiehiä tai muussa vastaavassa asemassa toimivia luonnollisia henkilöitä. Koska hallituksen jäsenenä voi poikkeuksellisesti olla myös oikeushenkilö, täsmennettäisiin lisäksi, että siinä tapauksessa tosiasiallisena edunsaajana pidetään niitä luonnollisia henkilöitä, jotka käyttävät itsenäistä päätösvaltaa oikeushenkilössä, joka on toisen oikeushenkilön edunsaaja.

6 §. Ulkomaisen trustin tosiasiallinen edunsaaja. Säännöksellä saatettaisiin voimaan direktii-vin 3 artiklan 6 kohdan b alakohta. Pykälän *1 momentin* mukaan ulkomaisen trustin tosiasialli-sella edunsaajalla tarkoitetaan tosiasiallista määräysvaltaa käyttävää luonnollista henkilöä, jo-ka on trustin perustaja tai tämän mahdollisesti asettama suojelija, trustin omaisuudenhoitaja tai edunsaaja.

Pykälän *2 momentin* mukaan tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin 1 momentissa säädettä-vän lisäksi myös muuta luonnollista henkilöä, joka viime kädessä käyttää määräysvaltaa suo-

ran tai välillisen omistuksen kautta tai muilla keinoin ulkomaisessa trustissa. Säännös on tarpeen, koska trust-järjestelyt perustuvat sopimukseen, jolloin määräysvalta voi tosiasiallisesti olla myös muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla taholla.

2 luku Riskiarvio

Riskiarviota koskeva luku on uusi. Luku perustuu FATF:n suositukseen 1 ja neljännen rahanpesudirektiivin 6—8 artiklaan. Euroopan komissio laatii ylikansallisen EU:n rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion ja ottaa huomioon arviota laatiessaan muun muassa Euroopan rahoitusmarkkinaviranomaisten, kansallisten rahanpesunselvittelykeskusten ja muiden viranomaisten näkemyksen. Jäsenvaltioiden on kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarviossaan otettava huomioon komission riskiarvion tulokset ja edelleen ilmoitusvelvollisten on otettava nämä molemmat arviot huomioon oman toimintansa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarviossa.

1 §. *Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio.* Pykälässä säädettäisiin kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laadinnasta ja sen sisällöstä. Riskiarvion laadinnan koordinoijana toimisi *1 momentin* mukaan sisäministeriö, jonka talousarviossa olisi otettava huomioon riskiarvion laadinnasta aiheutuvat kustannukset. Sisäministeriö ilmoittaisi tämän pykälän mukaisesta tehtävästään Euroopan komissiolle, Euroopan rahoitusmarkkinaviranomaisille ja muille jäsenvaltioille. Riskiarvio olisi päivitettävä säännöllisesti esimerkiksi 3—5 vuoden välein. Momentin mukaan riskiarviossa on tunnistettava ja arvioitava rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. Lisäksi riskiarviossa on otettava huomioon Euroopan komission laatima EU:n ylikansallinen riskiarvio siinä määrin kuin se on mahdollista. Jos kansallisessa riskiarviossa päädytään olemaan hyödyntämättä EU:n ylikansallista riskiarviota joiltakin osin, sisäministeriö toimittaa tästä tiedon perusteluineen Euroopan komissiolle neljännen rahanpesudirektiivin 6 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin kansallisen riskiarvion tarkoituksesta neljännen rahanpesudirektiivin 7 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Kansallisen riskiarvion osoittamat havainnot voitaisiin ottaa huomioon mahdollisesti laadittavassa kansallisessa strategiassa.

Sisäministeriön olisi *3 momentin* mukaan julkistettava yhteenveto kansallisesta riskiarviosta. Kun kansallisen riskiarvion laadinnassa on hyödynnetty myös arkaluonteista ja salassa pidettävää materiaalia, koko riskiarviota ei olisi julkistettava viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 2 tai 9 kohdan nojalla. Sisäministeriön olisi toimitettava yhteenveto Euroopan komission, Euroopan rahoitusmarkkinaviranomaisten ja muiden jäsenvaltioiden saataville.

2 §. *Valvojakohtainen riskiarvio.* Pykälässä säädettäisiin direktiivin 48 artiklan 6—8 kohdassa tarkoitettu toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen velvollisuudesta laatia arvio sen valvottavina olevien ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi *1 momentin* mukaan otettava huomioon ensinnäkin komission laatima riskiarvio siltä osin kuin sitä ei ole jo otettu huomioon kansallisessa riskiarviossa. Lisäksi viranomaisten tulisi ottaa huomioon kansalliset rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. Viranomainen voisi hyödyntää tässä kansallisen riskiarvion tuloksia. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi otettava arviossa huomioon myös toimialaa koskevat ilmoitusvelvollisen ja sen asiakkaisiin, tuotteisiin ja palveluihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit sekä Suomessa että ulkomailla, ja niihin liittyvä teknologinen kehitys. Ulkomaisten riskien arviossa olisi hyödynnettävä esimerkiksi toisten valtioiden kansallisia riskiarvioita niiltä osin kuin ne ovat julkisia sekä FATF:n tekemiä maa-arvioita.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi yksilöitävä valvomansa tai rekisteröimiensä ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen uhat ja haavoittuvuudet, ja tehtävä näiden perusteella arvio riskeistä. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi arvioitava sekä riskit että niiden kontrollit, jotta valvoja saa tilanteesta oikean kuvan. Viranomaisen olisi toimittava arvion perusteella ja seurattava riskien kehittymistä. Riskien arvioinnin ja sen seurauksena tehtävien toimien tarkoituksena on olla jatkuva menettely, joka tukee riskiperusteista valvontaa sekä valvonnan ja viranomaisresurssien kohdentamista sektoreihin tai ilmoitusvelvollisiin, joilla on muita suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Riskiarvio voidaan laatia yleisellä tasolla siten, ettei siinä tarvitse arvioida ilmoitusvelvolliskohtaisesti riskejä vaan arvio voidaan tehdä esimerkiksi sektorikohtaisesti. Ilmoitusvelvollisten toimittaessa omat riskiarvionsa ehdotetun 3 §:n mukaisesti toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tai asianajajayhdistykselle, viranomaisilla olisi kuitenkin käytettävissään tarvittaessa kattavat tiedot myös yksittäisistä ilmoitusvelvollisista.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin muista tekijöistä, joita viranomaisen olisi otettava huomioon suunnitellessaan valvonnan toistuvuutta ja laajuutta. Jos ilmoitusvelvollinen on toimijana pieni tai sille on muulla perusteella sallittu lakisääteisesti tai viranomaisen toimesta poikkeuksia esimerkiksi asiakkaan tuntemis- ja tunnistamisvelvollisuudesta, nämä olisi otettava huomioon ilmoitusvelvollisen asiakkaiden, tuotteiden tai palveluiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioitaessa. Jos jollain valvottavien toimialalla on useita pieniä ilmoitusvelvollisia, viranomainen voisi laatia toimialakohtaisen riskiarvion niputtamalla ilmoitusvelvollisten liiketoiminnalle luonteenomaiset toimialaa koskevat piirteet yhteen ja arvioimalla näiden ilmoitusvelvollisten riskejä yhtenä kokonaisuutena.

Riskiarvio olisi 3 *momentin* mukaan päivitettävä säännöllisesti tai aina, kun ilmoitusvelvollisen toiminnassa on merkittäviä tapahtumia tai muutoksia, jotka vaikuttavat ilmoitusvelvollisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeihin. Esimerkiksi ilmoitusvelvollisen yhtiökokouksen päätös hallituksen vaihtumisesta, toimitusjohtajan eroaminen tai erottaminen taikka ilmoitusvelvollisen toiminnan laajentaminen uusille toimialueille tai uudelle maantieteelliselle alueelle ovat *momentissa* tarkoitettuja merkittäviä tapahtumia tai muutoksia, jos ne toimivaltaisen valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen arvion mukaan lisäävät rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskiä.

3 §. Ilmoitusvelvollisen riskiarvio. Ilmoitusvelvollisen olisi tunnistettava ja arvioitava rahanpesun ja terrorismin rahoittamisesta toiminnalleen aiheutuvia riskejä ja sen olisi laadittava tähän tarkoitukseen kirjallinen riskiarvio 1 *momentin* mukaisesti. Riskiarvio olisi päivitettävä säännöllisesti, vähintään kuitenkin viiden vuoden välein, ja riskiarvio ja sen muutokset olisi toimitettava tämän lain mukaiselle toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tai asianajajayhdistykselle ilman aiheetonta viivytystä tämän pyynnöstä. Riskiarviossa olisi otettava huomioon muun muassa asiakkaat, maat tai maantieteelliset alueet, tuotteet ja palvelut, liiketoimet ja jakelukanavat.

Riskiarvion laajuutta ja kattavuutta arvioitaessa olisi 2 *momentissa* säädettävällä tavalla otettava huomioon ilmoitusvelvollisen toiminnan luonne, koko ja laajuus. *Momentissa* ei ehdoteta säädettäväksi neljännen rahanpesudirektiivin 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua valtuudesta, jonka nojalla toimivaltainen viranomainen voisi yksittäistapauksissa päättää, että ilmoitusvelvollisen ei tarvitse laatia riskiarviota, jos ilmoitusvelvollinen tuntee toimialaan liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. Toimivaltaisten valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen valvottavana on vajaat 20 000 ilmoitusvelvollista ja yksittäisten poikkeusmahdollisuuksien arviointi merkitsisi valvontaviranomaisille ylimääräistä hallinnollista taakkaa. Lisäksi ilmoitusvelvollisen riskiarvio auttaa ilmoitusvelvollista suunnittelemaan riskiperusteista lähestymistapaa toimintaansa ja toimii näyttönä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle

tai asianajajayhdistykselle niistä perusteista, joita ilmoitusvelvollinen on yksittäisissä tapauksissa käyttänyt päätyessään esimerkiksi yksinkertaistettuun tai tehostettuun asiakkaan tuntemiseen.

Momentissa säädettäisiin myös ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta ylläpitää riittäviä sisäisiä toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja valvontaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien hallitsemiseksi. Riskeillä tarkoitetaan tässä momentissa EU:n ylikansallisia, kansallisia ja ilmoitusvelvollisen omia riskejä. Toimintaperiaatteita ja menettelytapoja ovat esimerkiksi riskienhallintaan liittyvät käytänteet, asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen, raportointi, tietojen tallentaminen, sisäinen valvonta ja menettelytapavalvonta sekä työntekijöiden toiminnan läpikäynti. Ilmoitusvelvollisen olisi huolehdittava siitä, että sen sisäinen tarkastus tai muu vastaava toiminto testaa toimintoja ja menettelytapoja.

Pykälän 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen olisi huolehdittava myös siitä, että se laatii, valvoo ja kehittää edelleen tässä pykälässä tarkoitettuja toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja valvontaa. Jos ilmoitusvelvollinen on oikeushenkilö, hyväksyminen olisi sen toimitusjohtajan tai muun ylimpään johtoon kuuluvan, kuten hallituksen puheenjohtajan tai muu nimenkirjoittamiseen oikeutetun, tehtävä.

3 luku Asiakkaan tunteminen

Yleiset asiakkaan tuntemista koskevat toimet

1 §. Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi. Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat teknisluonteisia muutoksia lukuun ottamatta voimassa olevan lain 6 §:n 1 ja 2 momenttia. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön osin neljännen rahanpesudirektiivin 12 artikla.

Pykälän 3 momentti perustuisi aiempaa laajemmin ilmoitusvelvollisen tekemän riskiarvion painottamiseen osana asiakkaan tuntemista. Ilmoitusvelvollisen olisi otettava huomioon neljännen rahanpesudirektiivin liitteen mukaiset kriteerit arvioidessaan asiakkaaseen liittyviä riskejä kirjallisesti.

Ilmoitusvelvollisen olisi otettava yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta soveltaessaan huomioon 1 kohdan mukaan asiakkaaseen liittyvät riskiä alentavat riskitekijät. Näitä ovat:

- 1) säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena olevat yritykset, joilla on velvollisuus antaa arvopaperimarkkinalain (746/2012) 9 luvun 5 §:ssä tarkoitettu tai sitä toisessa valtiossa vastaava liputusilmoitus,
- 2) asiakkaat, jotka ovat julkisyhteisöjä, ja
- 3) asiakkaat, jotka toimivat maantieteellisellä alueella, jolla on alhainen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski.

Tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta ennakoivina, asiakkaaseen liittyvinä riskitekijöinä on direktiivin liitteessä II mainittu esimerkiksi se, että liiketoimi on solmittu epätavanomaisissa olosuhteissa, liiketoiminta on käteispainotteista tai omistusrakenne vaikuttaa epätavanomaiselta tai poikkeuksellisen monimutkaiselta asiakkaan liiketoiminta huomioon ottaen.

Maantieteelliset riskitekijät olisi 2 kohdan mukaan otettava myös huomioon osana asiakkaan tuntemisvelvollisuutta. Jos asiakas asuu tai asiakkaana olevalla yhteisöllä on esimerkiksi koti-

paikka EU:n jäsenvaltiossa tai muussa kuin ETA-valtiossa, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeva järjestelmä on tehokas, asiakkaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvät riskit ovat lähtökohtaisesti pienempiä kuin muutoin. Yksittäinen riskitekijä ei kuitenkaan ole ratkaiseva yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevan säännöksen soveltamisessa, vaan asiakasta ja tämän taustatekijöitä on arvioitava kokonaisuutena. Valtioneuvostolle ehdotetaan annettavan asetuksenantovaltuus neljännen rahanpesudirektiivin liitteen II kansalliseksi täytäntöön panemiseksi 10 luvussa.

Maantieteellinen korkeampi riskitekijä olisi esimerkiksi se, että asiakas on saanut toimiluvan tai on rekisteröitynyt valtiossa, jossa ilmenee luotettavien arvioiden mukaan laajaa korruptiota tai muuta rikollista toimintaa, taikka EU tai YK on asettanut valtiolle pakotteita. Valtioneuvostolle säädettäisiin 10 luvussa asetuksenantovaltuus neljännen rahanpesudirektiivin liitteen III kansalliseksi täytäntöön panemiseksi.

Momentin 3 kohdan mukaisesti ilmoitusvelvollisen tulisi ottaa huomioon tuotteisiin, palveluihin ja liiketoimiin liittyvät riskitekijät. Yleisesti alhaisemman rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin tuotteita ovat esimerkiksi henkivakuutukset, joiden preemio on alhainen, eläkevakuutusjärjestelmien tuotteet, jos niissä ei ole aikaistettua takaisinosto-oikeutta eikä niitä voida käyttää vakuutena, ja rahoitustuotteet tai palvelut, joita tarjotaan rajoitetusti tietyille asiakasryhmälle. Tällaisia tuotteita ovat myös valtioneuvoston asetuksessa (1204/2011) eräisiin rahoitussopimuksiin liittyvästä yksinkertaistetusta asiakkaan tuntemismenettelystä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä ja selvittämisessä tarkoitettut rahoitussopimukset. Asetus on tarkoitus kumota, koska neljännellä rahanpesudirektiivillä kumotaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/60/EY täytäntöönpanotoimenpiteistä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön - määritelmän sekä yksinkertaistettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä sekä satunnaisesti tai hyvin rajoitetusti harjoitetun rahoitustoiminnan perusteella myönnettyjä poikkeuksia koskevien teknisten perusteiden osalta.

Ilmoitusvelvollisen olisi otettava huomioon 4 kohdan mukaan myös jakelukanaviin liittyvät riskitekijät.

Velvollisuutta soveltaa tehostettua asiakkaan tuntemismenettelyä tuotteisiin, palveluihin, maksuliikenteeseen tai toimitustapaan ennakoivaa anonymiteettia suosivat tuotteet tai maksutapahtumat, etäasiakkuudet ja -asiointi sekä tuntemattomilta kolmansilta osapuolilta saatavat maksut.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti 4 ja 5 momentissa säädettäisiin asiakkaan tuntemista koskevien toimien riskiperusteisesta noudattamisesta koko asiakassuhteen ajan ja ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta tarvittaessa osoittaa, että sen menetelmät ovat riittävät sen toimintaan liittyvien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien kannalta.

2 §. Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys. Voimassa olevan lain 7 §:n 1 momentin 1 kohtaa vastaavasti tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen olisi tehtävä 1 kohdan mukaan vakituista asiakassuhdetta perustettaessa. Momentin 2 kohtaa muutettaisiin neljännen rahanpesudirektiivin 11 artiklan b alakohdan toisen luetelmakohdan mukaisesti siten, että siinä viitattaisiin myös toisessa maksajan tiedot -asetuksessa tarkoitettuun varojen siirtoon, joka on määrältään enemmän kuin 1 000 euroa.

Momenttiin lisättäisiin uusi 3 kohta, jossa säädettäisiin asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta tavaroiden käteismyynnin yhteydessä, kun liiketoimien suuruus on yksittäisessä tai toisiinsa liittyvissä liiketoimissa yli 10 000 euroa ja asiakkuus on satunnainen.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin asiakkaan tunnistamisesta pelikasinotoiminnassa. Kohdan mukaan asiakkaan henkilöllisyys olisi aina todennettava pelikasinotoiminnassa. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 7 §:n 1 momentin 3 kohtaa. Neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan f kohdan mukaan kasinoiden tulee olla kansallisen rahanpesulain soveltamisalassa. Direktiivin mukaan rahapelipalvelujen tarjoajien, joilla on fyysiset toimitilat, kuten kasinot ja pelipaikat, on varmistettava, että tilojen sisäänkäynnin yhteydessä toteutetut asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevat toimenpiteet voidaan yhdistää suorituksiin, jotka asiakas tekee kyseisissä tiloissa. Tämä tarkoittaa sitä, että kasinoon saavuttaessa suoritettu asiakkaan tunnistamisen ja henkilöllisyyden todentaminen riittää eikä asiakkaan henkilöllisyyttä tarvitse todentaa uudelleen silloin, kun ostettavien tai vaihdettavien pelimerkkien määrä nousee 2 000 euroon, jos asiakas pystytään yhdistämään tehtyihin asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskeviin toimenpiteisiin. Pelikasinotoiminnan harjoittajana Suomessa on yksinoikeudella RAY, jolla on yksi kasino. Kasino todentaa asiakkaan henkilöllisyyden asiakkaan saapuessaan kasinoon.

Momentin 5 ja 6 kohta vastaisivat voimassa olevan lain 7 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohtaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asiakkaan tunnistamisesta muussa rahapelitoiminnassa kuin pelikasinotoiminnassa silloin, kun pelaajan asettama rahapanos on yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 2 000 euroa. Lisäksi säädettäisiin siitä, että pelikasinon ulkopuolisissa kasinopeleissä asiakas olisi edellä todetusta poiketen tunnistettava vähintään 2000 euron suuruisen voiton maksamisen yhteydessä, jollei asiakasta ole tunnistettu jo panoksen asettamisen yhteydessä. Lisäksi asiakas olisi tunnistettava ja henkilöllisyys todennettava asiakasta rekisteröitäessä, kun rahapeliyhteisö toimeenpanee sähköisesti välitettäviä rahapelejä.

Neljännen rahanpesudirektiivin 11 artiklan d kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että ilmoitusvelvolliset toteuttavat asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevat toimenpiteet, kun on kyse sellaisten rahapelipalvelujen tarjoajista, joissa asiakkaat suorittavat panosta asettaessa ja/tai voittoja nostettaessa liiketoimia, joiden rahamäärä on vähintään 2 000 euroa, riippumatta siitä, suoritetaanko liiketoimi yhdellä kertaa vai useina erillisinä suorituksina, jotka vaikuttavat olevan yhteydessä toisiinsa. Ehdotettu säännös olisi tältä osin yhdenmukainen direktiivin säännöksen kanssa.

Edelleen neljännen rahanpesudirektiivin 11 artiklan a kohdan mukaan tuntemisvelvollisuutta koskevat toimenpiteet on suoritettava aloitettaessa liikesuhde. Sähköisesti välitettävissä rahapeleissä liikesuhteen on katsottava syntyvän asiakkaan rekisteröityessä pelaajaksi.

Voimassa olevan rahanpesulain 7 §:n 2 momentin mukaan muussa rahapelitoiminnassa, pelikasinotoiminnassa ja raha-automaattitoiminnassa asiakas on tunnistettava ja tämän henkilöllisyys todennettava, jos pelaajan asettama rahapanos on yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina vähintään 3 000 euroa.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisten on 2 luvun 2 §:n mukaan laadittava riskiarvio sen valvonnan piiriin kuuluvien ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä. Lain 1 luvun 2 §:n 7 kohdassa tarkoitettujen rahapeliyhteisöjen valvojana toimii 8 luvun 1 §:n 4 kohdan mukaan Poliisihallitus ja 8 kohdassa tarkoitettujen rahapeliyhteisön valvojana 8 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan Ahvenanmaan maakuntahallitus. Lain 2 luvun 3 §:n mukaan myös ilmoitusvelvollisten on laadittava oma riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien arvioimiseksi ja tunnistamiseksi. Riskiarvio ja siihen tehtävät muutokset on toimitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Valvojakohtainen riskiarvio ja ilmoitusvelvollisen riskiarvio saattavat nostaa esille toimintaan liittyviä sellaisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä, jotka antavat jatkossa aiheen tarkastella rahapelite toimintaa sääntelevän lainsäädännön ajantasaisuutta.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että ilmoitusvelvollisen tulee varmistua edustajan valtuudesta edustaa asiakasta esimerkiksi valtakirjalla.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevan lain 7 §:n 4 momenttia ja 5 momentin euromääräisiä rajoja tarkistettaisiin 1 momenttia vastaavasti.

Pykälän 6 momenttiin tehtäisiin tekninen säädösviittauksen tarkistus.

3 §. Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen. Pykälä vastaisi viimeistä momenttia lukuun ottamatta voimassa olevan lain 10 §:ää, ja sillä pannaan täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 40 artiklan 1 kohta. Pykälän 1 momentin mukaan asiakkaan tuntemistiedot olisi säilytettävä viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä tai, jos kyseessä on satunnainen liiketoimi, viiden vuoden ajan liiketoimen suorittamisesta. Kun asiakas on 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla etätunnistettu käyttäen vahvan sähköisen tunnistamisen välineitä, ilmoitusvelvollisella ei ole 7 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Tällöin ilmoitusvelvollisen on säilytettävä tässä kohdassa tarkoitetut yksilöintitiedot vahvaa sähköistä tunnistamista koskevasta todentamistapahtumasta. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin yksityiskohtaisesti niistä asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista, jotka on säilytettävä rahanpesulain mukaisten velvoitteiden täyttämiseksi. Pykälän 3 momenttiin liittyy ajankohtainen kysymys pakolaisten, turvapaikanhakijoiden ja muiden ulkomaisten henkilöllisyyden todentamisesta ulkomaisista matkustusasiakirjoista ja esimerkiksi pankkitilin avaamisesta silloin, kun ulkomaisella henkilöllä ei ole virallista matkustusasiakirjaa. Esityksessä ei ole selvitetty tätä erityiskysymystä eikä momenttia eikä 1 luvun 4 §:n 7 kohtaa ehdoteta tästä syystä muutettavaksi.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan voimassa olevasta laista poiketen säädettäväksi ilmoitusvelvolliselle velvollisuus ilmoittaa asiakkaalle, että tämän tuntemistietoja ja muita henkilötietoja voidaan käyttää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu, tutkintaan saattamista varten. Tietoja ei saisi käyttää muuhun tarkoitukseen.

4 §. Asiakasta koskevien tietojen hankkiminen, jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan lain 9 §:ää. Pykälän 2 momenttiin asiakassuhteen jatkuvasta seurannasta lisättäisiin kuitenkin neljännen rahanpesudirektiivin liitteen 1 kolmannen luetelmakohdan mukaisesti asiakassuhteen pysyvyys ja kesto. Jos asiakassuhde on tarkoitettu kertaluonteiseksi, asiakkaalla ja ilmoitusvelvollisella on määräaikainen palvelusopimus tai asiakas hankkii ilmoitusvelvollisen tuotteita tai palveluita vain satunnaisesti, asiakassuhteen seurannalle asetettavat vaatimukset ovat erilaiset kuin jos kyseessä on ilmoitusvelvollisen vakituinen asiakas tai asiakas, joka on laatinut toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen.

5 §. Vakuutuslaitteisiin liittyvä erityinen tunnistamisvelvollisuus. Säännös olisi uusi ja sillä pantaisiin täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 13 artiklan 5 kohta. Henki- ja muita sijoitusvakuutuksia myyvien luotto- ja rahoituslaitosten olisi 1 momentin mukaan selvitettävä tämän luvun muiden säännösten lisäksi vakuutuksen edunsaajan nimi tai muulla tavalla jaoteltujen edunsaajien riittävät yksilöintitiedot. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että edunsaaja olisi todennettava maksuhetkellä.

Pykälän *3 momentti* koskisi tilanteita, jolloin vakuutus tuotetta koskeva maksumääräys osoitetaan osittain tai kokonaan kolmannelle osapuolelle. Luotto- ja rahoituslaitoksen on tällöin tuluttuaan tietoisesti maksumääräyksestä tunnistettava henkilö, joka saa maksun itselleen, riippumatta siitä, onko kyse luonnollisesta henkilöstä, oikeushenkilöstä tai muusta omistusjärjestelystä kuten trustista.

Luotto- ja rahoituslaitoksen tulisi *4 momentin* mukaan huolehtia siitä, että sillä on riittävät tiedot ulkomaisen trustin tai yrityspalveluja tarjoavan tosiasiallisista edunsaajista. Säännöksen tarkoituksena on, että edunsaaja on selvitettävissä vakuutuksen maksuajankohtana tai kun edunsaaja aikoo käyttää palveluihin liittyviä oikeuksiaan.

Pykälän *5 momentissa* säädettäisiin luotto- ja rahoituslaitoksen velvollisuudesta selvittää, onko tässä pykälässä tarkoitettun vakuutus tuotteen edunsaajana poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö. Lisäksi momentissa säädettäisiin luotto- ja rahoituslaitoksen sisäisestä menettelystä silloin, kun vakuutukseen tai sen edunsaajana olevaan poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski.

6 §. *Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen.* Pykälä vastaisi teknisluonteisia muutoksia lukuun ottamatta voimassa olevan lain 8 §:ää.

7 §. *Kolmannen osapuolen toimet asiakkaan tuntemiseksi.* Pykälässä säädettäisiin, milloin kolmas osapuoli voi ilmoitusvelvollisen puolesta tehdä asiakkaan tuntemista koskevat toimet neljännen rahanpesudirektiivin 25—28 artiklaa vastaavasti.

Voimassa olevan lain 11 §:n 1 momentista poiketen pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että kolmas osapuoli voi olla muu tässä laissa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen tai sitä vastaava toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saanut tai rekisteröity toimija. Edellytyksenä toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneen tai rekisteröidyn kolmannen osapuolen käyttämiselle on, että sitä koskevat tätä lakia vastaavat asiakkaan tuntemisen velvoitteet ja sitä valvotaan niiden noudattamisesta.

Kolmannelle osapuolella tarkoitettaisiin *2 momentissa* myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saanutta tai rekisteröityä, ilmoitusvelvollista vastaavaa toimijaa. Jos komissio on arvioinut, että kyseisen valtion rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen järjestelmä muodostaa merkittävän riskin EU:n sisämarkkinalle, ilmoitusvelvollinen ei voisi käyttää tässä valtiossa toimiluvan saanutta tai rekisteröityä toimijaa asiakkaan tuntemisvelvoitteidensa täyttämiseen.

Pykälän *3 ja 4 momentti* vastaisivat sisällöltään voimassa olevan lain 11 §:n 3 ja 4 momenttia.

Säännöksen *5 momentissa* säädettäisiin konsernin koti- ja isäntävaltioiden valvontaviranomaisten mahdollisuudesta arvioida, että kolmannelle osapuolelle tässä pykälässä asetetut velvoitteet täytetään noudattamalla konsernin ohjelmaa. Tämän momentin soveltaminen saattaa tulla kyseeseen erityisesti luotto- ja rahoituslaitosten osalta, joiden konsernintason koti- ja isäntävaltioiden valvontaviranomaisten yhteistyöstä on erikseen säädetty. Momentin soveltamisen edellytyksenä kuitenkin on, että kolmas osapuoli kuuluu ilmoitusvelvollisen kanssa samaan konserniin, konsernissa noudatetaan tätä lakia vastaavia asiakkaan tuntemismenettelyä, asiakastietojen säilyttämistä ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ohjelmia koskevia säännöksiä, ja näiden edellytysten noudattamista valvoo konsernin emoyhtiön tasolla kotivaltion valvontaviranomainen.

Pykälän 6 ja 7 momentti vastaisivat teknisluonteisia muutoksia lukuun ottamatta voimassa olevan lain 11 §:n 6 ja 7 momenttia.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 momentti, jolla pantaisiin täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 29 artikla. Luvun säännöksiä tehostetusta asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta ja kolmansista osapuolista ei sovellettaisi, jos ilmoitusvelvollinen on ulkoistanut asiakkaan tuntemista koskevan tehtävän tai käyttää edustajaa, ja ulkoistetun palvelun tarjoaja tai edustaja on osa ilmoitusvelvollista sopimuksen nojalla.

Yksinkertaistettu asiakkaan tunteminen

8 §. *Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus.* Voimassa olevan lain 12 §:stä poiketen säännöksessä painotettaisiin ilmoitusvelvollisen omaa riskiarviota perusteena yksinkertaistettulle asiakkaan tuntemisvelvollisuudelle. Ilmoitusvelvollisen olisi jatkuvasti seurattava asiakassuhdetta poikkeuksellisten tai epätavallisten liiketoimien havaitsemiseksi. Säännöksellä pannaan täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 15 artikla. Ilmoitusvelvollisen olisi suoritettava asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyvä arvio tämän luvun 1 §:n 3 momentin riskiperusteisen arvion mukaisesti. Laissa ei enää säädettäisi yksityiskohtaisesti tilanteista, jolloin ilmoitusvelvollinen voi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä.

9 §. *Sähköiseen rahaan liittyvä yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus.* Voimassa olevan lain 16 §:ssä säädetään sähköiseen rahaan liittyvästä yksinkertaistetusta tuntemisvelvollisuudesta. Sähköisellä rahalla tarkoitetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/46/EY sähköisen rahan liikkeeseenlaskijoiden liiketoiminnan aloittamisesta, harjoittamisesta ja toiminnan vakauden valvonnasta 1 artiklan mukaisesti rahallista arvoa, joka ilmenee liikkeeseenlaskijaan kohdistuvana saatavana:

- 1) joka on tallennettu sähköiseen välineeseen;
- 2) joka on laskettu liikkeeseen varoja vastaan, joiden arvo on vähintään liikkeeseen laskettu rahallinen arvo;
- 3) jonka hyväksyvät maksuvälineenä muut yritykset kuin liikkeeseenlaskija.

Direktiivin sallimaa poikkeusta on kuitenkin rajattu aiempaa enemmän neljännen rahanpesudirektiivin 12 artiklassa ja kaikkien ehdotetussa säännöksessä lueteltujen tekijöiden tulee täyttyä, jotta ilmoitusvelvollinen voi käyttää yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä. Esimerkiksi sähköisen tietovälineen käyttöalaa ehdotetaan rajattavan direktiivin mukaisesti siten, että sitä voidaan käyttää vain tuotteiden tai palveluiden ostamiseen ja siitä voidaan nostaa käteistä rahaa enintään 100 euroa. Säännöksessä ehdotetaan käytettävän direktiivin sallima jäsenvaltio-optio siitä, että maksuvälineeseen voi tallettaa sähköisesti enintään 500 euroa, jos maksuvälinettä käytetään vain Suomessa.

Tehostettu asiakkaan tunteminen

10 §. *Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus.* Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan lain 17 §:ää. Säännöksessä kuitenkin korostettaisiin voimassa olevasta laista poiketen ilmoitusvelvollisen riskiarviota ja sen merkitystä. Sen sijaan, että säännöksessä viitataan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelyjärjestelmiin, jotka eivät täytä kansainvälisiä velvoitteita, säännöksessä viitattaisiin Euroopan komission neljännen rahanpesudirektiivin 8 artiklan mukaan tekemään arvioon. Ilmoitusvelvollisen olisi suoritettava asiakassuhteeseen

seen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyvä arvio tämän luvun 1 §:n 3 momentin riskiperusteisen arvion mukaisesti.

11 §. *Etätunnistamiseen liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus.* Säännös vastaisi voimassa olevan lain 18 §:ää ja neljännen rahanpesudirektiivin 18 artiklaa.

12 §. *Kirjeenvaihtajapankkisuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus.* Säännöksen 1–3 momentti vastaisivat pääosin voimassa olevan lain 19 §:ää. Nykytilasta poiketen säännöstä sovellettaisiin luottolaitosten lisäksi rahoituslaitoksiin. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että sopimuksessa olisi sovittava asiakasta koskevien merkityksellisten tietojen toimittamisesta pyynnöstä vastapuolena toimivalle luotto- tai rahoituslaitokselle.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettävän nimenomaisesta kiellosta luotto- tai rahoituslaitoksen aloittaa tai jatkaa kirjeenvaihtajapankkisuhdetta niin sanotun pöytälaatikkopankin kanssa tai luottolaitoksen kanssa, jonka tilejä käytetään pöytälaatikkopankin toiminnan harjoittamiseen. Pöytälaatikkopankilla tarkoitetaan neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 17 kohdan mukaisesti luotto- tai rahoituslaitosta tai vastaavaa toimintaa harjoittavaa laitosta, jolla ei ole fyysistä toimipaikkaa tai todellista johtoa valtiossa, jossa se on perustettu, ja joka ei ole sidoksissa sääntelyn ja valvonnan piirissä olevaan konsolidoituun rahoitusryhmään.

Säännöksellä pantaisiin täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 19 ja 24 artikla.

13 §. *Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus.* Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan lain 20 §:ää. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtävän määritelmistä johtuva teknisluonteinen tarkistus. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 20, 22 ja 23 artiklaan.

14 §. *Keskitetty yhteyshenkilö.* Pykälässä säädettäisiin neljännen rahanpesudirektiivin 45 artiklan 9 kohdassa tarkoitettua keskitetystä yhteyshenkilöstä (*central contact point*). Maksulaitos ja sähkörahayhteisö voivat tarjota palveluja rajan yli Suomeen varsinaista sivuliikettä perustamatta agentin tai jakelijan välityksellä. Finanssivalvonnalle on tullut yhteensä noin 130 ilmoitusta maksulaitosten agenteista. Yhdellä rahanvälitystä tarjoavalla ulkomaisella maksulaitoksella tai sähkörahayhteisöllä saattaa olla Suomessa useita kymmeniä agentteja. ETA:lla sijaitsevien maksulaitosten ja sähkörahayhteisöjen edustajat ja jakelijat kuuluvat rahanpesulain soveltamisalan piiriin jo tällä hetkellä. Suomessa tapahtuvan toiminnan valvonnan osalta on tärkeää, että Finanssivalvonnalla on mahdollisuus saada tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksulaitoksen ja sähkörahayhteisön agenteilta ja jakelijoilta. Kun agentteja on paljon, valvonnan kannalta on perusteltua, että agenttien ja jakelijoiden välityksellä toimintaansa harjoittavia maksulaitoksia ja sähkörahayhteisöjä voidaan edellyttää nimeämään keskitetty yhteyshenkilö, joka vastaa maksulaitokseen tai sähkörahayhteisöön liittyvistä asiakirja- tai tietopyynnöistä kaikkien Suomessa toimivien agenttien tai jakelijoiden puolesta. Euroopan pankkiviranomainen valmistelelee yhdessä muiden rahoitusmarkkinaviranomaisten kanssa komissiolle keskitettyjen yhteyshenkilöiden määräämisen edellytyksistä ja tehtävistä teknistä sääntelystandardia. Jäsenvaltiot, jotka ovat valinneet mahdollisuuden edellyttää keskitettyä yhteyshenkilöä, eivät voi itse päättää nimeämisen edellytyksistä eivätkä yhteyshenkilön toimenkuvasta, vaan komission teknisessä sääntelystandardissa määrätään kriteerit kaikkia jäsenvaltioita sitovasti.

4 luku **Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen**

1 §. *Velvollisuus tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta.* Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin ilmoitusvelvollisuudesta. Pykälän 1 momentti vastaa pääosin voimassa olevan rahanpesulain 23 §:ää. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 33 artiklaan. Ilmoitusvel-

vollisen olisi ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta. Ilmoitus olisi tehtävä pääsääntöisesti viipymättä, kun epäilyttävä liiketoimi havaitaan. Epäilyttävällä liiketoimella tarkoitetaan kaikkia asiakkaan normaalista toiminnasta poikkeavia tai epätavallisia liiketoimia, myös taloudelliselta arvoltaan poikkeuksellisia liiketoimia, huomioiden asiakkaan tuntemistiedot. Ilmoitusvelvollisen olisi esimerkiksi tehtävä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle, jos asiakas ei anna selonottovelvollisuuden täyttämiseksi pyydettyä selvitystä tai annettu selvitys on ilmoitusvelvollisen arvion mukaan epäluotettava tai asiakirjojen aitoutta epäillään. Samoin olisi meneteltävä, jos liiketoimen peruste ja varojen alkuperä ei ilmoitusvelvollisen hankkimien selvitysten perusteella riittävästi selviä. Lisäksi ilmoitus olisi tehtävä, jos oikeushenkilöä ei pystytä tunnistamaan tai tosiasiallisia edunsaajia tai henkilöä, jonka puolesta asiakas toimii, ei pystytä tunnistamaan tai luotettavasti selvittämään. Ilmoitus olisi tehtävä myös, jos asiakkaalla on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen- ja selvittelyjärjestelmä ei täytä kansainvälisiä velvoitteita, eikä edellä mainittuja seikkoja pystytä luotettavasti selvittämään. Käytännössä epäilyttävää voi olla esimerkiksi se, että asiakas kierrättää varoja eri tilien tai rahalaitosten välillä ilman selkeää taloudellista perustetta, tai sijoittaa varoja sellaisiin kohteisiin, joilla ei ole luonnollista yhteyttä asiakkaan aiempaan liiketoimeen, tai kiinteistön myynti takaisinostoehdoin ilman, että tälle ehdolle on selkeää perustetta. Myös toimialalta saadun kokemuksen mukaan varojen poikkeuksellisen suuri määrä voi tehdä liiketoimesta epäilyttävän. Epäilyttävää voi olla myös se, että asiakas avaa usean tilin, joille tehdään useita pieniä talletuksia, jotka kuitenkin yhdessä muodostavat poikkeuksellisen suuren summan, ja pyytää näiden varojen siirtämistä edelleen.

Ilmoitusvelvolliselta ei edellytetä sen arviointia, onko kyse rikoksesta, vaan liiketoimen luonteen arviointia toimialalta saatujen yleisten kokemusten valossa. Varojen alkuperän ja liiketoimen todellisen luonteen selvittäminen kuuluu rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviin. Vasta epäilyttävän liiketoimen selvittämisen yhteydessä sekä mahdollisessa esitutkinnassa voidaan tarkemmin selvittää, mitä rikosoikeudellisia tunnusmerkistöjä teko täyttää. Ilmoituksen tekemisessä on pyrittävä toimimaan mahdollisimman nopeasti, jotta ilmoituksen kohteena olevia varoja tai muuta omaisuutta ei onnistuta siirtämään viranomaisten ulottumattomiin. Momentissa ei ehdoteta säädettävän nykytilasta poiketen panttilainauslaitoksen erityisestä ilmoitusvelvollisuudesta, koska ilmoitusvelvollisuus koskee niitä jo soveltamisalasaännöksen nojalla.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niin sanotuista kynnyсарvoilmoituksista. Tämä säännös olisi voimassa olevaan lakiin verrattuna uusi. Tilanteissa, joissa riskiperusteisen lähestymistavan noudattamisesta seuraisi kohtuutonta hallinnollista taakkaa esimerkiksi asiakastapahtumien huomattavan määrän vuoksi, ilmoituskynnyksenä tulisi voida käyttää erikseen määriteltyä kynnyсарvoa. Ilmoitusvelvollinen noudattaisi pääsääntöisesti toimintansa näkökulmasta tarkoituksenmukaisuutta ja riskiperusteista harkintaa epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten tekemiseen, mutta sillä tulisi olla mahdollisuus tehdä tietyn kynnyсарvon ylittävistä maksusta tai muusta suorituksesta ilmoitus. Ilmoitusvelvollinen voisi myös koota yhteen yksittäisen asiakkaan osalta toisiinsa liittyviä yksittäisiä liiketoimia ja tehdä niistä yhden epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen. Muulla suorituksella tarkoitettaisiin esimerkiksi eräisiin rahapelipalveluihin liittyvää voitonmaksua, voitonlunastusta, panostusta tai rahansiirtoa. Ilmoitusvelvollinen voisi itse ratkaista, minkä pituiselta ajanjaksolta suoritukset laskeetaan yhteen. Säännöksen tarkoituksena olisi siten riskiperusteisen lähestymistavan soveltamisen helpottaminen ja hallinnollisen taakan vähentäminen. Säännöksen tarkoituksena ei kuitenkaan olisi, että kaikista kynnyсарvon ylittävistä maksuista tulisi aina tehdä epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus, vaan tarkoituksena on tarjota mahdollisuus siihen sellaisille ilmoitusvelvollisille, joiden liiketoiminnan ja palvelujen luonteesta johtuen se on tarkoituksenmukaista. Tällaisia palveluja voisivat olla eräiden rahapelipalveluiden lisäksi esimerkiksi maksunvälityspalvelut ja valuutanvaihtajat.

Pykälän 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen olisi annettava maksutta rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki tarpeelliset tiedot ja asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi. Pykälä vastaa muuten voimassa olevan rahanpesulain 23 §:n 3 momenttia, mutta loppuun on lisätty velvollisuus vastata viipymättä rahanpesun selvittelykeskuksen tietopyyntöihin. Tällä vahvistetaan osaltaan rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnan tehokkuutta.

2 §. Ilmoituksen rakenne ja sisältö. Pykälän 1 momentin mukaan ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle olisi tehtävä sähköisenä rahanpesun selvittelykeskuksen tarkoitukseen varaamaa erityistä sovellusta käyttäen. Sähköisen salatun yhteyden käyttö parantaa tietosuojan ja tietoturvan tasoa ja vähentää virheiden mahdollisuutta. Sähköinen ilmoittaminen myös nopeuttaa asian vireille saamista ja käsittelyä. Sen lisäksi sähköisen yhteyden avulla voidaan säästää merkittävästi henkilöresursseja niin tietoja pyytävällä ja käytävällä kuin tietoja luovuttavalla taholla. Erityisistä syistä, kuten internetyhteyksien puuttumisen vuoksi, voitaisiin yksittäisiä ilmoituksia edelleen toimittaa muilla keinoin. Jo nyt valtaosa rahanpesuilmoituksista tehdään sähköisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, mitä tietoja epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tulisi vähintään sisältää. Säännös ei ole uusi, mutta aiemmasta poiketen se on nostettu asetuksesta lain tasolle. Lisäksi aiemmasta poiketen viitataan yksittäisten henkilötietojen sijasta 3 luvun 6 §:ssä tarkoitettuihin asiakkaan tuntemistietoihin. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus on mahdollista käsitellä ilman tarpeetonta viivytystä.

3 §. Epäilyttäviä liiketoimia koskevien tietojen säilyttäminen. Pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevan rahanpesulain 23 §:n 4 ja 5 momenttia, mutta säännösten soveltamisen helpottamiseksi ne on katsottu tarkoituksenmukaiseksi sisällyttää erilliseen pykälään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ilmoitusvelvollisuuden suorittamiseksi hankittujen tietojen säilyttämisestä. Ilmoituksen suorittamiseksi hankitut välttämättömät tiedot ja selvitykset olisi säilytettävä viisi vuotta. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 40 artiklaan. Lisäksi momentissa säädettäisiin tietojen poistamisesta. Tiedot olisi poistettava viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä, jollei tietojen edelleen säilyttäminen ole tarpeen rikostutkinnan, vireillä olevan oikeudenkäynnin taikka ilmoitusvelvollisen tai sen palveluksessa olevan oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus olisi tutkittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta. Tietojen uudelleen tarkastamisesta olisi tehtävä merkintä. Direktiivistä poiketen rahanpesulaissa olisi siten lähtökohtana, että tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta tulee tarkastella. Tiedot olisi myös pidettävä erillään asiakasrekisteristä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rajoituksia rekisteröidyn tarkastusoikeuteen. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 41 artiklan 4 kohtaan. Rekisteröidyllä ei olisi tarkastusoikeutta selvennättövelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden suorittamiseksi hankittuihin tietoihin silloin, kun niitä säilytetään 1 momentin mukaisesti erillään asiakasrekisteristä epäilyttävään liiketoimeen liittyvinä tietoina. Tietosuojavaltuutetulla olisi kuitenkin oikeus rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuus. Momentissa on kyse henkilötietolain 27 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettusta poikkeuksesta, jonka mukaan rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan rajoittaa, jos tiedon antaminen saattaisi vahingoittaa valtion turvallisuutta, puolustusta tai yleistä järjestystä ja turvallisuutta taikka haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä. Henkilötietojen tarkastusoikeuden rajoituksella puututaan yksityisyyden suojaa koskevaan sääntelyyn, joten rajoituksen on tarkoituksenmukaista kohdistua ainoastaan niihin tietoihin, joiden osalta se on välttämätöntä tavoiteltuun päämäärään nähden. Asiakkaan tuntemistietojen säilyttämisestä säädettäisiin 2 luvussa. Siltä osin kuin

kyse olisi normaalista ilmoitusvelvollisen asiakasrekisterissä tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä, sovellettaisiin henkilötietolakia, mukaan lukien rekisteröidyn tarkastusoikeus. Menettelyn ja säilytysaikojen tulee myös olla oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään ja perusoikeuksiin ei tule puuttua pidempään kuin on välttämätöntä tarkoituksen toteuttamiseksi.

4 §. *Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset.* Pykälässä säädettäisiin rahanpesuilmoituksiin liittyvästä salassapitovelvollisuudesta. Pykälän *1 momentin* mukaisesti ilmoitusvelvollinen ei saisi paljastaa edellä 1 §:ssä tarkoitettun ilmoituksen tekoa sille, johon epäily kohdistuu eikä muulle henkilölle. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 25 §:n 1 momenttia. Neljännen rahanpesudirektiivin 39 artikla sisältää vastaavan kiellon. Salassapitovelvollisuus koskisi myös ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevaa sekä sitä, joka on saanut salassa pidettäviä tietoja jäljempänä tässä pykälässä säädettyjen poikkeusten nojalla. Säännösten tarkoituksena on toisaalta varmistaa epäilyttävää liiketoimia koskevien ilmoituksen tehokas käsittely mahdollista rikostutkinnan tavoitetta vaarantamatta sekä toisaalta vahvistaa 10 luvun 1 §:n 3 momentissa säädetyn työntekijöiden suojeleluvoitteen soveltamista.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin poikkeus salassapitovelvollisuuteen. Ilmoitusvelvollinen voisi luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty, ja tiedot ilmoituksen sisällöstä rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (699/2004) tarkoitettulle samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle. Samoin tieto voitaisiin luovuttaa samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle, jos yhteisöä koskee tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta. Poikkeus salassapitovelvollisuuteen perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 39 artiklan 3 ja 4 kohtaan. Poikkeus salassapitovelvollisuuteen mahdollistaa sen, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamista koskevat toimenpiteet voidaan keskittää rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisällä.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin edelleen poikkeuksesta salassapitovelvollisuuteen. Ilmoitusvelvollinen voisi luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena sellaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy samaan asiakkaaseen ja samaan liiketoimeen. Samoilla edellytyksillä tieto voitaisiin luovuttaa muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, jos tiedon vastaanottajaa koskee tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta sekä tiedon vastaanottajaa koskee lisäksi henkilötietolain vastaavat henkilötietojen suoja koskevat velvollisuudet. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 39 artiklan 5 kohtaan. Pykälän edellytykset tietojen luovuttamiselle ovat tiukat. Tieto voidaan luovuttaa ainoastaan silloin, kun kyse on yksittäisestä liiketoimesta, joka liittyy samaan asiakkaaseen ja samaan liiketoimeen. Kyse voisi olla esimerkiksi maksusta, joka tulee toisesta luottolaitoksesta toiseen. Jos kyse olisi epäilyttävästä liiketoimesta, josta toinen luottolaitoksista tekee ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle, ilmoituksen tehnyt luottolaitos voisi ilmoittaa liiketoimessa osallisena olevalle toiselle osapuolelle, että on tehnyt asiasta rahanpesuilmoituksen.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin, mitä tietoja 3 momentin tarkoittamissa tapauksissa tiedon luovuttamisen yhteydessä ilmoitusvelvollinen voisi antaa. Tiedon luovuttamisen yhteydessä saisi antaa asiakkaan nimen, syntymäajan ja henkilötunnuksen sekä perusteen ilmoituksen tekemiselle. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, myös tieto kansalaisuudesta voitaisiin antaa.

5 §. Liiketoimen keskeyttäminen ja siitä kieltäytyminen. Pykälän 1 ja 2 momentti vastaavat voimassa olevaa rahanpesulain 26 §:n 3 ja 4 momenttia ja perustuvat neljännen rahanpesudirektiivin 34 artiklaan. Ilmoitusvelvollisen olisi keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä liiketoimesta, jos liiketoimi on epäilyttävä tai ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen. Jos liiketointa ei kuitenkaan voida jättää toteuttamatta taikka jos liiketoimen keskeyttäminen tai siitä kieltäytyminen todennäköisesti vaikeuttaisi liiketoimen tosiasiallisen edunsaajan selville saamista, ilmoitusvelvollinen voisi suorittaa liiketoimen. Säännöksen tarkoituksena on jättää ilmoitusvelvolliselle harkinnanvaraa sen osalta, missä vaiheessa ilmoitus on tehtävä, ottaen huomioon, että joissakin tilanteissa liiketoimen luonnetta on vaikea ratkaista selvittämättä ensin liiketoimen tosiasialliset edunsaajat. Kyseessä olisi siten poikkeus 1 §:n mukaiseen pääsääntöön, jonka mukaan ilmoitus tulee tehdä viipymättä, kun se havaitaan.

5 luku Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri

Luku olisi uusi ja se korvaisi muun muassa voimassa olevan rahanpesulain 4 luvun säännökset eräiden toiminnanharjoittajien rekisteröitymisvelvollisuudesta. Henkilötietojen suojasta säädetään perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan tarkemmin lailla.

1 §. Soveltamisala. Yrityspalvelurekisteriin merkittäisiin ne ilmoitusvelvolliset, joita aluehallintovirasto tämän lain nojalla valvoo ja jotka eivät ole toimilupavalvottavia tai joita ei ole muun lainsäädännön nojalla rekisteröity muuhun toimivaltaisen valvontaviranomaisen ylläpitämään rekisteriin.

2 §. Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin rekisterinpitäjäksi aluehallintovirasto. Rekisteriin merkittäisiin tämän luvun 1 §:ssä tarkoitetut ilmoitusvelvolliset, jollei niiden toimintaa koske 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettu soveltamisalan poikkeus. Rahanpesun valvontarekisterin tiedot olisi mahdollisuuksien mukaan koottava jo saatavilla olevista viranomaisten ylläpitämistä rekistereistä valtionhallinnon niin sanotun palveluväylähankkeen mukaisesti. Tästä säädettäisiin luvun 8 §:ssä. Rekisteriin tallennettaisiin myös aluehallintovirastolla olevat voimassa olevan rahanpesulain mukaiset valuutanvaihtorekisterin ja yrityspalvelurekisterin tiedot.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekisterin käyttötarkoituksesta.

Ilmoitusvelvollisen olisi haettava 3 momentin mukaan rekisteröintiä 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun ilmoitusvelvollinen on tullut lain soveltamisalan piiriin. Jos esimerkiksi korukauppias myy yksittäisenä kauppana käteisellä yli 10 000 euron arvosta koruja, hänen tulee tehdä hakemus 14 vuorokauden kuluessa kaupasta. Rekisterimerkintä ei kuitenkaan ole yhteydessä tässä luvussa tarkoitetun ilmoitusvelvollisen toiminnan harjoittamisen luvanvaraisuuteen.

3 §. Rekisteröinnin edellytykset. Aluehallintoviraston olisi rekisteröitävä ilmoitusvelvollinen rahanpesun valvontarekisteriin, jos pykälän 1 momentissa tarkoitetut edellytykset täyttyvät. Hakijalla tulisi olla momentin 1 kohdan mukaan olla oikeus harjoittaa elinkeinotoimintaa Suomessa. Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta säädetään elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 1 §:ssä. Mainitun säännöksen mukaan Suomessa elinkeinoa saa harjoittaa luonnollinen henkilö, jolla on asuinpaikka ETA:lla, suomalainen yhteisö ja säätiö, sekä Suomessa sivuliikkeen rekisteröinyt ulkomainen yhteisö ja säätiö, joka on perustettu jonkin ETA:een kuuluvan valtion lainsäädännön mukaan ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka jossakin ETA:een kuuluvassa valtiossa. Oikeus elinkeinon harjoittamiseen Suomessa on myös niillä, jolle PRH on siihen erikseen myöntänyt luvan.

Momentin 2 kohdassa edellytettäisiin, että hakijaa ei ole määrätty liiketoimintakieltoon. Liiketoimintakiellon asettamisesta säädetään liiketoimintakiellosta annetussa laissa (1059/1985). Momentin 3 kohdan nojalla rekisteröinnin edellytyksenä olisi, että hakija toimittaa 4 §:ssä tarkoitetut tiedot.

Luvun 5 §:ssä säädettäisiin tarkemmin, millä edellytyksillä momentin 4 kohdassa tarkoitetulla tavalla valuutanvaihtotoimintaa harjoittavaa ja yrityspalveluita tarjoavaa luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä pidettäisiin luotettavana. Valuutanvaihtotoimintaa harjoittavaa ja yrityspalveluita tarjoavaa henkilöä koskeva luotettavuuden arviointi perustuu rahanpesudirektiivin 47 artiklan 3 kohtaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hakijalle velvollisuus ilmoittaa elinkeinotoiminta, jonka perusteella hakija on ilmoitusvelvollinen.

4 §. *Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin merkittävät tiedot ja muutoksista ilmoittaminen.* Rekisteriin merkittävistä tiedoista säädettäisiin 1 momentissa. Ne vastaavat pääosin voimassa olevan rahanpesulain 29 §:n 2 momentin sisältöä valuutanvaihtorekisteriin ja yrityspalvelurekisteriin merkittävistä tiedoista. Rekisteriin merkittäisiin nykytilasta poiketen 9 luvussa tarkoitettu hallinnollinen seuraamus sekä sellaiset kehotukset ja kiellot, joiden tehosteeksi on asetettu uhkasakko. Aluehallintovirasto saisi kaupparekisteristä tarvittaessa tiedot 8 §:n nojalla esimerkiksi oikeushenkilön vastuuhenkilöistä. Oikeushenkilölle asetettavat velvoitteet koskisivat myös ulkomaisia oikeushenkilöitä.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen olisi ilmoitettava rekisteriin merkittyjen tietojen muutoksista aluehallintovirastolle viipymättä.

5 §. *Luotettavuus.* Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin, mitä luotettavuudella 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetaan. Ilmoituksen tekijää ei pidetä luotettavana, jos hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden arviota edeltäneen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton harjoittamaan yrityspalvelurekisteriin merkittävää elinkeinotoimintaa, omistamaan tällaista toimintaa harjoittavaa yhteisöä tai säätiötä taikka toimimaan sen ylimmässä johdossa. Momentissa tarkoitettun lainvoimaisen tuomion perustana voi olla esimerkiksi rahanpesu- tai kirjanpitorikos, veropetos taikka muu taloudelliseen toimintaan liittyvä rikos.

Vaikka henkilöä ei olisikaan tuomittu edellä tarkoitettuun vankeus- tai sakkorangaistukseen, häntä ei voida pitää luotettavana myöskään silloin, kun hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan edellä kuvatussa tehtävässä. Vastaavanlainen säännös sisältyy luottolaitostoiminnasta annetun lain 4 luvun 4 §:ään ja maksulaitoslain 13 a §:ään.

Muuta sopimattomuutta voisi osoittaa esimerkiksi lainvoimaa vailla oleva tuomio momentissa tarkoitettusta rikoksesta. Käytännössä voi kuluja useita vuosia, ennen kuin tuomio esimerkiksi rekisteröinnin esteenä olevasta talousrikoksesta on lainvoimainen. Aikaisempaa toimintaa koskevassa luotettavuusarvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon myös se, että henkilö on lainvoimaisesti tuomittu vankeusrangaistukseen rikoksesta yli viisi vuotta sitten, jos rikos osoittaa henkilön ilmeistä sopimattomuutta harjoittamaan yrityspalvelurekisteriin merkittävää elinkeinotoimintaa, omistamaan tällaista toimintaa harjoittavaa yhteisöä tai säätiötä taikka toimimaan sen ylimmässä johdossa.

Aikaisemmalla toiminnalla muutoin osoitettu ilmeinen sopimattomuus ei edellyttäisi, että henkilö on tuomittu rikoksesta rangaistukseen. Hänet on voitu esimerkiksi määrätä liiketoimintakiellosta annetun lain mukaiseen liiketoimintakieltoon, mikä ei välttämättä edellytä, että laiminlyönnistä on tuomittu rangaistus. Kieltoon ovat saattaneet johtaa esimerkiksi verovelvollisuuden tai kirjanpitoon liittyvät laiminlyönnit. Myös päättynyt liiketoimintakiello voidaan ottaa huomioon arvioitaessa henkilön luotettavuutta.

Ilmoituksen tekijää ei pidettäisi *2 momentin* mukaan luotettavana, jos hän on kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen tai hän on ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan. Rekisteriviranomaiselle annettaisiin tämän arviointia varten oikeus harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvityksiin, joista käy ilmi edellä mainitut arvioinnissa huomioitavat seikat.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin, keitä 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu vaatimus luotettavuudesta koskee silloin, kun ilmoituksen tekijänä on oikeushenkilö. Jotta luotettavuusvaatimus oikeushenkilön kohdalla täyttyy, kaikkien säännöksessä lueteltujen tahojen on oltava luotettavia. Ulkomaisen oikeushenkilön sivuliikkeen edustajan luotettavuutta ei kuitenkaan arvioida vaan arviointi kohdistuisi ulkomaisen oikeushenkilön momentissa tarkoitettuihin henkilöihin. ETA-alueen lainsäädännön mukaan perustetun sivuliikkeen edustajalla on oltava kotipaikka ETA-alueella. Jos yritys on ETA-alueen ulkopuolella, edustajan kotipaikan on oltava Suomessa.

Henkilön sopimattomuutta tehtävään voi osoittaa myös julkisoikeudellisten velvoitteiden, kuten verojen, laiminlyönti. Toimivaltaiset valvontaviranomaiset voisivat hyödyntää Harmaan talouden selvitysyksikön laatimia velvoitteidenhoitoselvityksiä, joista säädetään laissa Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2007). Velvoitteidenhoitoselvityksessä kuvataan organisaation tai organisaatiohenkilön sekä näihin välittömästi tai välillisesti kytkeytyvän organisaation ja organisaatiohenkilön toimintaa ja taloutta sekä lakisääteisten velvoitteiden hoitamista. Harmaan talouden selvitysyksikkö laatii velvoitteidenhoitoselvityksiä vain viranomaisen pyynnöstä laissa säädettyihin käyttötarkoituksiin. Velvoitteidenhoitoselvitysten laatimiseksi selvitysyksiköllä on vastaava tiedonsaantioikeus salassa pidettäviin tietoihin kuin selvitystä pyytävällä viranomaisella. Velvoitteidenhoitoselvitys ja siinä käytettävät tiedot olisivat selvitysyksikössä salassa pidettäviä. Velvoitteidenhoitoselvitystä pyytänyt toimivaltainen valvontaviranomainen arvioi itse, mikä merkitys selvitykselle on sen lakisääteisten tehtävien hoitamisessa annettava.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin voimassa olevan rahanpesulain 31 §:n 3 momenttia vastaavasti aluehallintoviraston oikeudesta saada tietoja sakkorekisteristä. Aluehallintoviraston oikeudesta saada tietoja rikosrekisteristä säädetään rikosrekisterilaissa.

6 §. *Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin merkittyjen tietojen poistaminen.* Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin tilanteista, jolloin aluehallintoviraston olisi poistettava rekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja. Rekisteristä poistaminen voi tapahtua joko ilmoitusvelvollisen omasta ilmoituksesta, kun se on lopettanut toimintansa tai kun ilmoitusvelvollinen ei aluehallintoviraston arvion mukaan täytä tämän luvun mukaisia rekisteröinnin edellytyksiä.

Pykälän *2 momentin* mukaan tiedot rekisterimerkinnöistä olisi säilytettävä viisi vuotta sen vuoden lopusta, jona tieto on poistettu rekisteristä.

7 §. *Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin tietojen antaminen verkkopalveluna.* Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin oikeudesta saada yksilöityjä tietoja rahanpesun valvonta-

rekisteristä. Viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Henkilön taloudellista asemaa kuvaavat asiakirjat ovat salassa pidettäviä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan perusteella.

Tietojen luovutus järjestettäisiin sähköisen asiointipalvelun kautta ja josta palvelun käyttäjä saisi yritys- ja yhteisötunnuksella tai toiminimellä taikka aputoiminimellä yksilöimäänsä ilmoitusvelvollista koskevat tiedot. Verkkopalvelun ohella tietoja voitaisiin antaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Tietojen haku järjestettäisiin siten, että tietoja voisi hakea vain yksittäisinä hakuina. Lisäksi tietojen hakumahdollisuutta rajoitettaisiin siten, että sama hakija voisi vuorokauden aikana hakea tietoja vain rajallisesta määrästä yrityksiä.

Aluehallintovirasto valvoisi kyselyjärjestelmän tietojen käyttöä siten kuin valvonnasta on erikseen säädetty viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 §:ssä, henkilötietolain 32 §:ssä sekä tietoturvallisuudesta valtionhallinnossa annetun asetuksen (681/2010) 5 §:ssä. Aluehallintovirasto tallettaisi rekisteriinsä tiedon tietojen hakijasta ja siitä, kenen tietoja on kyselyjärjestelmän kautta haettu.

Pykälä 2 *momentti* koskisi henkilötietojen luovuttamista. Aluehallintovirastolla olisi oikeus luovuttaa rekisteristä henkilötietoja.

Henkilötunnuksen tunnusosasta tiedot voitaisiin luovuttaa vain viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin edellytysten täytyessä. Säännös ei kuitenkaan rajoitaisi tietojen luovuttamista rekisteristä viranomaisille. Henkilötietolain 13 §:ssä säädetään henkilötietojen käsittelystä. Henkilötunnusta saa henkilötietolain 13 §:n 1 momentin mukaan käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi, tai historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten. Mainitun säännöksen 4 momentin mukaan rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että henkilötunnusta ei merkitä tarpeettomasti henkilörekisterin perusteella tulostettuihin tai laadittuihin asiakirjoihin.

Pykälän 3 *momentissa* säädetäisiin siitä, että aluehallintovirasto voisi päättää tietojen antamisesta

teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Teknisen käyttöyhteyden avaaminen tai tietojen antaminen muutoin sähköisesti edellyttäisi aluehallintoviraston päätöstä tietojen luovuttamisesta ja että tietopyynnön tekijä antaa aluehallintovirastolle selvityksen tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

8 §. *Tietojen päivittäminen väestötietojärjestelmästä, kaupparekisteristä ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä.* Pykälän 1 *momentin* mukaan aluehallintovirasto voisi päivittää tiedostojaan väestötietojärjestelmästä ja tarkistaa rekisteröitäväksi ilmoitettujen henkilötiedot.

Lisäksi aluehallintovirastolla olisi 2 *momentin* nojalla oikeus päivittää rekisterin tietojään kaupparekisteristä ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä. Säännöksen tarkoituksena on niin sanotun palveluväylähankkeen mukaisesti huolehtia siitä, että kerran viranomaisen rekisteriin merkityt perustiedot ovat hyödynnettävissä muissa rekistereissä, ja rekisteröitävän ei tarvitse ilmoittaa samoja tietoja useaan kertaan.

6 luku **Edunsaajarekisteri**

1 §. *Yhteisön tosiasiallisen edunsaajan rekisteröinti.* Neljännen rahanpesudirektiivin 30 artikla edellyttää tosiasiallista edunsaajaa koskevien tietojen rekisteröintiä. Yhteisön velvollisuudesta ilmoittaa edunsaajatiedot rekisteriin säädettäisiin tässä laissa. Vastaavasti kaupparekisterilakiin, yhdistyslakiin ja säätiölakiin lisättäisiin tosiasiallinen edunsaaja rekisteriin merkittäväksi tiedoksi. Jatkossa yritys- ja yhteisötietojärjestelmä olisi näiden kolmen rekisterin osalta yhteinen asiointikanava ja yhteinen tietopalvelu myös edunsaajatietoihin. Yhdistysrekisteristä tehtäisiin samalla yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kantarekisteri.

Pykälän *1 momentin* mukaan kaupparekisterilain 3 §:n 1—2 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun rekisteröintivelvollisen yrityksen olisi ilmoitettava tieto tosiasiallisesta edunsaajasta kaupparekisteriin. Ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jäisi ainoastaan yksityinen elinkeinonharjoittaja, joka ei ole oikeushenkilö ja sellainen yritys, joka on kaupankäynnin kohteena säännellyllä markkinalla, koska viimeksi mainitun osakkeenomistajia koskee arvopaperimarkkinain 9 luvun 5 §:n mukainen liputusvelvollisuus. Liputusvelvollisuuden alaraja on viisi prosenttia kohdeyhtiön äänimäärästä tai osakkeiden kokonaismäärästä ja se on vaatimuksena huomattavasti tiukempi kuin rekisteröitymisen edellytyksenä oleva 25 prosenttia. Rekisteröintivelvollisen määritelmä kattaisi siten Suomessa oikeushenkilönä pidettävät yhteisömuodot. Säännökset perustamis- ja muutostoimituksen tekemisestä ovat yritys- ja yhteisötietolain 10 ja 11 §:ssä. Lisäksi tietojen ilmoittamiseen ja rekisteröintiin sovelletaan kaupparekisterilakia ja -asetusta.

Pykälän *2 momentin* mukaan yhdistyksen tosiasiallisena edunsaajana pidetään hallituksen puheenjohtajaa. Pääsääntöisesti yhdistyksessä päätösvaltaa käyttävät yhdistyksen jäsenet eikä tässä laissa tarkoitettua muuta tosiasiallista edunsaajaa yleensä ole. Jos poikkeuksellisesti yhdistyksessä kuitenkin on tosiasiallinen edunsaaja, esimerkiksi yhdistyksen yksittäisen jäsenen äänimäärä ylittää 25 prosenttia, siitä on *2 momentin* mukaan ilmoitettava yhdistysrekisteriin.

Pykälän *3 momentin* mukaan säätiön tosiasiallisena edunsaajana pidetään säätiörekisteriin merkityjä hallituksen jäseniä. Säätiössä ei ole omistajia tai jäseniä, joten säätiöllä ei yleensä voi olla äänimäärään tai omistusosuuteen perustuvaa tosiasiallista edunsaajaa. Jos poikkeuksellisesti säätiössä kuitenkin on muu tosiasiallinen edunsaaja, siitä on *3 momentin* mukaan ilmoitettava säätiörekisteriin.

Tosiasiallista edunsaajaa koskevat tiedot ilmoitettaisiin kauppa-, yhdistys-, ja säätiörekisteriin. Ilmoitus tehtäisiin yritys- ja yhteisötietolain 10 ja 11 §:n mukaisesti. Tämän mahdollistamiseksi yhdistysrekisteristä tehtäisiin YTJ:n kantarekisteri. Muista ilmoituksista poiketen tosiasiallista edunsaajaa koskevia tietoja voisi ilmoittaa vain sähköisesti. Kuten edellä yleisperusteluiden jaksossa 3.3 on todettu, yritysten ja oikeushenkilöiden vastuuhenkilöinä toimivilla ihmisillä on hyvät edellytykset asioida sähköisesti. Ratkaisulla pyritään myös vähentämään yritysten hallinnollista taakkaa sekä rekisteröintimenettelystä aiheutuvia kustannuksia. Tosiasiallista edunsaajaa koskevilla merkinnöillä ei olisi julkista luotettavuutta, vaan tieto olisi luonteeltaan informatiivinen. Viranomaisen ei myöskään tarkastaisi ilmoitettuja tietoja, vaan ilmoituksen tekijä vastaisi niiden oikeellisuudesta. Sähköisessä asiointissa ilmoituksen tekijä tunnistetaan luotettavasti ja tämän asiointivaltuudet varmennetaan, jolloin ilmoitettuihin tietoihin voidaan luottaa vahvemmin kuin paperiasioinnissa.

2 §. *Ulkomaisen trustin tosiasiallisen edunsaajan rekisteröinti.* Neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitetun ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajan olisi ilmoitettava tieto 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettua ulkomaisen trustin tosiasiallisesta edunsaajasta merkittäväksi kaupparekisteriin siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 10 ja 11 §:ssä säädetään. Ulkomainen ex-

press trust on edellä kuvatun ulkomaisen trust-järjestelyn erityismuoto. Se perustetaan tahdonilmauksin, jossa perustaja suullisesti tai kirjallisesti ilmaisee tahtonsa perustaa trustin ja siirtää omaisuutensa joko itselleen edunvalvojan ominaisuudessa tai edelleen toiselle edunvalvojalle täysin omistusoikeuksin ja määräysvaltuuksin. Vaikka tiedot trustin tosiasiallisista edunsaajista merkitään kaupparekisteriin, ulkomaista trustia ei itsessään ole pidettävä rekisteriin merkittynä elinkeinonharjoittajana. Trustia koskevien tietojen merkitys on ainoastaan yksilöidä, mihin ulkomaiseen järjestelyyn ilmoitetut edunsaajatiedot liittyvät.

3 §. Yhteisön velvollisuus tuntea tosiasiallinen edunsaaja. Pykälän 1 momentin mukaan tuntemisvelvollisuus koski oikeushenkilönä pidettäviä yrityksiä ja yhteisöjä eli muita kaupparekisterilain mukaan rekisteröintivelvollisia yrityksiä kuin yksityisiä elinkeinonharjoittajia ja säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena olevia yrityksiä. Tuntemisvelvollisuus koski lisäksi säätiörekisteriin merkittyjä säätiöitä ja yhdistysrekisteriin merkittyjä yhdistyksiä. Säätiöillä ja yhdistyksillä ei tyypillisesti ole omistajia, eikä siten laissa tarkoitettuja tosiasiallisia edunsaajia, joten edunsaajana pidetään säätiön hallituksen jäseniä tai yhdistyksen puheenjohtajaa. Jos kuitenkin määräysvaltaa poikkeuksellisesti käyttäisi joku muu, yhdistyksen ja säätiön olisi tunnistettava tosiasiallinen edunsaajansa.

Edunsaajan tuntemisessä lähtökohtana on, että oikeushenkilön on käytettävä kaikkia sen käytettävissä olevia tietojaan edunsaajan määrittelyssä. Sen lisäksi oikeushenkilöllä olisi myös aktiivinen velvollisuus selvittää tosiasialliset edunsaajansa. Selvittämisvelvollisuus koski 1 ja 2 §:ssä tarkoitettuja tapauksia, joissa henkilön määräysvalta tai omistusosuus ylittää 25 prosenttia tai, jos edunsaajaa ei yrityksistä huolimatta pystytä tunnistamaan, oikeushenkilön hallituksen jäseniä, vastuunalaisia yhtiömiehiä tai muussa vastaavassa asemassa toimivia luonnollisia henkilöitä.

Pykälän 2 momentin mukaan yrityksen tai yhteisön hallituksen tai muun johdon on huolehdittava siitä, että tosiasiallisista edunsaajista pidetään luetteloa. Luettelon pitäminen on tarpeen sen varmistamiseksi, että luonnollisten henkilöiden käyttämää määräysvaltaa tosiasiallisesti seurataan, minkä lisäksi luettelo tukee edunsaajien rekisteröintivelvoitteen täyttämistä. Yleensä luettelon pito voitaneen yhdistää muuhun omistaja- tai jäsentietojen ylläpitoon, esimerkiksi osakeyhtiön osake- ja osakasluetteloiden pitoon.

4 §. Ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan velvollisuus tuntea tosiasiallinen edunsaaja. Pykälän 1 momentin mukaan tässä laissa tarkoitettua ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan on hankkiva 1 luvun 6 §:n mukaiset tiedot tosiasiallisesta edunsaajastaan ja pidettävä niitä yllä.

7 luku **Rahanpesun selvittelykeskus**

1 §. Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät. Ehdotettu pykälä rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävistä vastaa pääosin voimassa olevan lain 6 luvun 35 §:ää. Rahanpesun selvittelykeskus on keskusrikospoliisissa toimiva yksikkö, joka on kuitenkin operatiivisesti itsenäinen. Operatiivinen itsenäisyys tarkoittaa, että rahanpesun selvittelykeskus hoitaa laissa säädetyt tehtävänsä itsenäisesti ilman ulkopuolista ohjausta.

Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviksi ehdotetaan 1 momentin 1 kohdassa ensinnäkin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen ja selvittäminen. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan tehtäviin kuuluisi 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten vastaanottaminen ja analysointi sekä palautteen antaminen niiden vaikutuksista. Säännös vastaa rahanpesudirektiivin 32 artiklan 3 kohtaa. Epäilyistä rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevista tapauksista laadittavien ilmoitusten vaikutuksista ja seurannasta on direktiivin mukaan annettava mahdollisuuksien mukaan oikea-aikaista palautetta. Palautteella ei tarkoiteta

tietojen antamista kunkin yksittäisen epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen vaikutuksista, vaan rahanpesun selvittelykeskus voi harkintansa mukaan tarvittaessa olla yhteydessä ilmoitusvelvollisiin tai viranomaisiin antaakseen tietoja ilmoituksista paljastuvista yleisistä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen taikka niiden esirikosten ilmiöistä. Säännöksen tarkoituksena on siten tukea muun muassa viranomaisten riskiperusteista valvontaa.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä olisi viranomaisten välinen yhteistyö rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa ja 4 kohdan mukaan yhteistyö ja tietojenvaihto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen selvittämisestä huolehtivien vieraiden valtioiden viranomaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa. Yhteistyöllä viranomaisten kanssa tarkoitetaan esimerkiksi koulutusyhteistyötä. Sekä Suomessa teetyn rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioivan tutkimuksen että kansainvälisten uhka-arvioiden mukaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen epäilyt ovat useimmiten rajat ylittäviä tilanteita. Tästä syystä kansainvälinen yhteistyö muodostaa oleellisen osan rahanpesun selvittelykeskuksen päivittäistä työtä. Rahanpesun selvittelykeskus voi jatkossakin sopia käytännön yhteistyöstä vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa, esimerkiksi yhteistyöpöytäkirjojen tekemisestä tiedonvaihdon mahdollistamiseksi siten, että näiden sisältö liittyy yksinomaan rahanpesun selvittelykeskuksen ydintehtäviin ja niissä sovittu yhteistyö tapahtuu voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Ehdotettu 4 kohdan säännös vastaa voimassa olevan 35 §:n 1 momentin 3 kohtaa.

Lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksen tulisi koota tilastoa 4 luvun 1 §:n nojalla saatujen ilmoitusten ja saman luvun 4 §:n nojalla tehtyjen liiketoimien keskeytysten lukumäärästä, tutkintaan saatettujen epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten lukumäärästä sekä tehdyistä, vastaanotetuista, evätyistä ja vastatuista tietopyynnöistä. Säännös perustuu direktiivin 41 artiklaan siltä osin kuin artiklassa on kyse rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaan liittyvistä tilastoista. Rahanpesun selvittelykeskuksen nykyinen käytäntö tilastoinnista vastaa ehdotettua säännöstä. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä olisi 7 kohdan mukaan jäädytyslain 3 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten vastaanotto ja käsittely, mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettujen jäädyttämispäätösten edellytysten selvittäminen ja jäädyttämispäätöksiä koskevien esitysten tekeminen. Ehdotettu kohta vastaa voimassa olevaa 35 §:n 1 momentin 7 kohtaa ja perustuu jäädytyslaissa keskusrikospoliisille osoitettuun tehtävään, mutta säännöksen tarkentamiseksi siihen on lisätty ilmoitusten käsittely.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisellä, paljastamisella ja selvittämisellä, kun kyse on rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnasta. Säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain vastaavaa säännöstä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus poliisilakiin (872/2011) lainsäädännön tilan selkiyttämiseksi. Rahanpesun selvittelykeskuksella on jo nykyisellään poliisilain mukaiset toimivaltuudet muun muassa tiedonhankinnassa siltä osin kuin asiasta ei säädetä erikseen rahanpesulaissa. Hankkimansa ja saamansa selvityksen nojalla rahanpesun selvittelykeskus arvioi, onko asiassa syytä epäillä rikoksen tapahtuneen. Sovellettavaksi tulisivat erityisesti poliisilain säännökset poliisitutkinnasta, kuultavan henkilön asemasta ja virka-avusta.

Ehdotetun 4 momentin mukaan selvitys rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnasta, edellä tarkoitetuista tilastoista sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen toiminnan yleisestä edistymisestä Suomessa tulisi vuosittain tehdä selvitys Poliisihallitukselle, joka vastaa muun muassa keskusrikospoliisin ja siihen sijoitetun rahanpesun selvittelykeskuksen tulosohjauksesta. Tämä säännös ei vaikuta rahanpesun selvittelykeskuksen operatiiviseen itsenäisyyteen.

2 §. *Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskeva rekisteri.* Pykälässä säädettäisiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten tarkoitettu pysyvästä henkilörekisteristä (*rahanpesurekisteri*), jonka rekisterinpitäjä on rahanpesun selvittämiskeskus. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin tiedoista, joita rekisteri voi sisältää, ja sen 4 momentissa säädettäisiin henkilöistä, jotka rekisteriä saavat käyttää, sekä tietojen käyttöön ja luovuttamiseen liittyvästä rajoituksesta. Ehdotetut säännökset vastaavat muutoin voimassa olevaa 36 §:ää, mutta rekisterin sisältämiä tietoja koskeva säännös ehdotetaan tarkistettavaksi vastaamaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain vastaavaa poliisiasioiden tietojärjestelmää koskevaa säännöstä. Tarkistus vastaisi rahanpesun selvittelykeskuksen tarpeita tehtäviensä hoitamisessa. Tietoja saisi myös luovuttaa vain näihin tarkoituksiin, mikä vastaa yleisiä henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn periaatteita.

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta, jonka mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Kaiken henkilötietojen käsittelyn tulee perustua lakiin. Perustuslaki- ja hallintovaliokunta ovat lausuntokäytännössään katsooneet, että henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelyn kohteita ovat ainakin: 1) henkilötietojen käsittelyn tavoite, 2) käsiteltävien henkilötietojen sisältö, 3) henkilötietojen sallitut käyttötarkoitukset, 4) henkilötietojen luovutettavuus, 5) henkilötietojen säilytysaika ja 6) rekisteröidyn oikeusturva. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Perustuslakivaliokunta on myös lausuntokäytännössään katsonut, että henkilörekisterien yhdistämisestä on säädettävä laissa. Jos eri rekisterissä olevia henkilötietoja yhdistetään valvontatarkoituksessa, perustuslakivaliokunnan mukaan on tarpeen säätää yhdistämisen perusteella saatujen tietojen hävittämisajoista (PeVL 14/2002 vp, PeVL 30/2005 vp). Tietojen luovuttaja aina vastaa siitä, ettei se oikeudettomasti luovuta tietoja ulkopuolisille. Jotta tietoja voidaan laillisesti luovuttaa kolmannelle (esimerkiksi toiselle viranomaiselle), tulee luovuttajan varmentua muun muassa siitä, että luovutuksen saajalla on laillinen peruste käsitellä pyydettyjä tietoja ja että luovutettavaksi pyydetty tiedot ovat tarpeellisia pyydettyyn käyttötarkoitukseen. Yleensä poliisien rekisteristä tapahtuvista henkilötietojen luovutuksista on säädetty tarkkaan laissa (kenelle ja mitä tietoja voidaan luovuttaa).

Ehdotettu 5 momentti olisi uusi, mutta vastaa vakiintunutta käytäntöä. Epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekijän nimi ja henkilöllisyys olisivat salassa pidettäviä tietoja. Säännöksen tarkoituksena on suojata ilmoituksen tekijän turvallisuutta. Vaatimus työntekijöiden suojelusta uhkailulta tai muulta vihamieliseltä toiminnalta taikka työhön liittyviltä vastatoimilta perustuu rahanpesudirektiivin 38 artiklaan. Käytännössä salassapitosäännös on tehokkain tapa työntekijän henkilökohtaisen turvallisuuden varmistamiseksi. Momentti ei vaikuttaisi esitutkinta- ja pakkokeinolain soveltamiseen.

Pykälän ehdotettu 6 momentti vastaa voimassa olevan lain 36 §:n 5 momenttia. Sen mukaan rekisteröidyllä ei olisi tarkastusoikeutta rahanpesurekisterin tietoihin. Tietosuojavaltuutetulla olisi kuitenkin oikeus rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuus. Nämä ehdotetut säännökset ovat välttämättömiä sekä rekisteröidyn oikeusturvan varmistamiseksi että ilmoituksen tekijän turvallisuuden ja luottamuksen suojan varmistamiseksi. Säännös ei kuitenkaan estäisi rahanpesun selvittelykeskusta luovuttamasta 3 §:n 4 momentin soveltamiseksi tietoja valvojalle silloin, kun nämä tiedot ovat välttämättömiä valvontavaltuuksien käyttämiselle eikä luovutus vaaranna yksittäisen asian käsittelyä.

Rahanpesurekisterin tarkoitus on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen epäilyihin liittyvien tietojen säilyttäminen. Rahanpesurekisterin sisältämät tiedot ovat salassa pidettäviä sen varmistamiseksi, että epäilyttäviä liiketoimia koskevat tiedot tai mahdollinen yksittäiseen henkilöön kohdistuva rikosepäily eivät päädy ulkopuolisten tietoon. Erityisesti on tarpeen varmis-

taa, että säännökset vastaavat FATF:n suosituksia ja rahanpesudirektiivin vaatimuksia epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten sisällön salassapidosta, mukaan lukien ilmoituksen tekijän henkilöllisyys. Tähän liittyy rinnakkainen velvoite rahanpesutorjuntaan liittyviä tehtäviä hoitavien henkilöiden työturvallisuuden varmistamisesta. Tämä velvoite perustuu rahanpesudirektiivin 38 artiklaan. Henkilökuntaa on suojeltava muun muassa uhkailulta. Tehokkain tapa varmistaa henkilökunnan turvallisuus on ilmoituksen tekijän nimen salassapito silloin, kun sen paljastaminen ei ole välttämätöntä rahanpesun tai terrorismin rahoitusepäilyn selvittämiseksi. Jotta työntekijöiden suojelua koskeva tavoite toteutuu, salassapitovaatimuksen tulisi koskea myös rahanpesun selvittelykeskusta. Ehdotetuilla tarkennuksilla ei kuitenkaan rajoiteta esitutkintalainsäädännön ja julkisuuslainsäädännön soveltamista, vaan varmistetaan, että rahanpesulain säännökset eivät ole niiden kanssa ristiriidassa. Näin ollen esitutkintaan saatettujen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyihin liittyvien tietojen salassapitoa sääntelisi edelleen esitutkintalaki.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin tietojen poistamisesta rekisteristä. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevasta tietojärjestelmästä ilmoitus ja sen tiedot poistettaisiin kymmenen vuoden kuluttua rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyä koskevan merkinnän tekemisestä. Voimassa olevan säännöksen mukaan ne poistetaan kymmenen vuoden kuluttua viimeisen merkinnän tekemisestä.

Pykälän 8 momentissa viitattaisiin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin, jossa säädetään muista poliisin henkilörekistereistä. Rahanpesun selvittelykeskusta koskisivat edelleen henkilötietolain säännökset siltä osin kuin asiasta ei säädetä mainitussa laissa tai rahanpesulaissa.

3 §. *Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa.* Pykälässä säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta saada rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä tarvittavia tietoja ja asiakirjoja. Ehdotettu säännös vastaa pääosin voimassa olevan rahanpesulain 37 §:ää. Siihen ehdotetaan kuitenkin eräitä tarkennuksia erityisesti sen huomioimiseksi, että kyse voi olla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen lisäksi myös rahanpesun tai sen esirikosten tai terrorismin rahoittamisen paljastamisesta. Vastaava sanamuodon tarkistus on tehty koko 7 luvussa. Tarkistukset vastaavat rahanpesulakiin 1 päivänä kesäkuuta 2015 voimaan tullutta muutosta (laki 508/2015).

Pykälän 1 momentin mukaan rahanpesun selvittelykeskuksella olisi oikeus saada viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä tarvittavat tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liike- ja ammattisalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita tai taloudellista asemaa koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Selvittelykeskuksen tiedonsaantioikeus on rajoitettu rahanpesun ja sen esirikosten sekä terrorismin rahoittamisen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi tarpeellisiin tietoihin. Koska tietojen pyytäminen yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä edellyttää tietojen tarpeellisuuden erityisen huolellista harkintaa, päätöksen kyseisten tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystön kuuluva poliisimies. Säännös vastaa pääosin voimassa olevan rahanpesulain 37 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Näillä tiedoilla tarkoitetaan tietoja tai asiakirjoja, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi. Tässä momentissa yhteisöillä, säätiöillä tai henkilöillä tarkoitetaan muita kuin epäilyttäviä liiketoimia koskevan ilmoituksen tehnyttä ilmoi-

tusvelvollista. Säännös vastaa muuten voimassa olevan lain 37 §:n 3 momenttia, mutta siihen ehdotetaan lisättäväksi viittaus toiminnantarkastajaan.

Rahanpesu ja terrorismin rahoitus ovat usein osa ammattimaista ja järjestäytynyttä rikollisuutta. Rahanpesun selvittelykeskuksen toiminta rahanpesun tai sen esirikosten taikka terrorismin rahoittamisen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi edellyttää laajaa tietojensaantioikeutta. Pykälän 1 ja 2 momentin säännöksissä kyse ei ole pelkästään rahanpesurekisterin sisältämistä henkilötiedoista, vaan myös muista rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottamista tiedoista, joita se on saanut muilta viranomaisilta tai ilmoitusvelvollisilta rahanpesulaissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi. Esimerkiksi verotustiedot käsittävät kuitenkin muitakin kuin taloudellisia olosuhteita tai taloudellista asemaa koskevia tietoja. Näillä tiedoilla voi olla ratkaiseva merkitys rahanpesua ja terrorismin rahoitusta selvitettäessä. Selvittelykeskus pyytää eri viranomaisilta lisätietoja sen selvittämiseksi, onko epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen kohteena olevan luonnollisen tai oikeushenkilön olosuhteet sellaiset, että liiketoimen kohteena olevat varat voisivat olla laillista alkuperää. Lisätietoja pyydetään muun muassa ulosotto- ja veroviranomaisilta. Erityisesti veroviranomaisten hallussa olevien tietojen pohjalta voidaan arvioida henkilön tulot, varallisuus sekä liiketoimien laajuus. Näiden avulla voidaan alustavasti arvioida, onko henkilöllä mahdollisuus hallita liiketoimen kohteena olevaa omaisuutta laillisesti. Tällä on myös merkitystä erityisesti silloin, kun rahanpesun epäilty esirikos on verorikos.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että tietoja saa luovuttaa rahanpesun selvittelykeskukselle joko tietojoukkona tai sähköisesti. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan rahanpesulain 37 §:n 4 momenttia. Sen tarkoituksena on mahdollistaa nykyaikaisen teknologian käyttäminen erityisesti sekä viranomaisten että ilmoitusvelvollisten osalta. Säännöksessä käytettyä ilmaisua ”teknisen käyttöyhteyden avulla” ehdotetaan kuitenkin tarkistettavaksi sen selvittämiseksi, että kyseessä ei ole käyttöyhteys rahanpesun selvittelykeskuksen tietojärjestelmiin, ja yhdenmukaisuuden varmistamiseksi EU:n tietosuojalainsäädännön kanssa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tietojen luovuttamista koskevasta rajoituksesta rahanpesurekisteriä koskevan pykälän säännöstä vastaavasti. Kuten rahanpesurekisterin käyttöön ja sen sisältämien tietojen luovuttamiseen myös muiden rahanpesun selvittämiskeskuksen hallussa olevien tietojen tai asiakirjojen luovuttamiseen kolmannelle on suhtauduttava varauksellisesti, ja harkinta tietojen luovuttamisesta on aina rahanpesun selvittelykeskuksella. Tietojen luovuttaminen tulee olla sidottu rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviin. Tietojen luovuttaminen olisi siten mahdollista erityisesti esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisille, mutta myös muulle viranomaiselle silloin, kun luovuttaminen on tarpeen esimerkiksi epäillyn rahanpesun esirikoksen selvittämiseksi. Ehdotetuissa säännöksissä tietojen vastaanottaminen ja luovuttaminen sidotaan niiden käyttötarkoitukseen siten, että rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa ja vastaanottaa kattavasti tietoja, jotka liittyvät rahanpesun ja sen esirikosten sekä terrorismin rahoittamisen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen. On myös välttämätöntä, että rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa luovutettavien tietojen käytölle rajoituksia. Rajoituksia epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten sisältävien tietojen luovutukselle seuraa henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön lisäksi rahanpesudirektiivin säännöksistä. Direktiivi sisältää velvoitteen, jonka mukaan epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten sisältämät tiedot on pidettävä salassa. Kyse on sekä rekisteröidyn oikeusturvasta että ilmoituksen tekijän luottamuksen suojasta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin luovutusta koskevan rajoituksen lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta luovuttaa tietoja rajalliseen tarkoitukseen ulkoasiainministeriölle ja ulosottomiehelle. Ehdotettu säännös vastaisi jo voimassa olevaa rahanpesulain 37 §:n 5 momenttia. Siihen ehdotetaan kuitenkin lisättäväksi oikeus luovuttaa välttämättömiä tietoja toi-

mivaltaiselle valvontaviranomaiselle tämän rahanpesulaissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Lisäyksen tarkoituksena on varmistaa, että toimivaltaisella valvontaviranomaisella on käytävissäään erityisesti ehdotettujen hallinnollisten seuraamusten määräämistä varten välttämättömät tiedot.

Rahanpesun selvittelykeskuksen tulisi myös voida luovuttaa tietoja ilman pyyntöä. Erityisesti rahanpesun selvittelykeskuksella tulee olla mahdollisuus luovuttaa tietoja ilman pyyntöä toiselle viranomaiselle silloin, kun nämä tiedot liittyvät rahanpesun esirikosten paljastamiseen. Siten rahanpesun selvittelykeskuksella on nimenomainen mahdollisuus tehdä yhteistyötä esimerkiksi veroviranomaisten kanssa silloin, kun rahanpesun esirikokseksi epäillään verorikosta. Tietojen luovuttamisoikeuksia on jo laajennettu rahanpesulain 1 päivänä kesäkuuta 2015 voimaan tulleella 35 §:n 2 momentin muutoksella (laki 508/2015), jolla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen, paljastamisen ja selvittämisen määritelmä on laajennettu kattamaan myös rahanpesun esirikokset. Tämän katsotaan palvelevan myös tavoitetta torjua rahanpesua, kun viranomaisille annetaan laajemmat mahdollisuudet puuttua niihin rikoksiin, joista rahanpesuun johtavaa rikoksen tuottamaa hyötyä saadaan. Pykälän 4 momentin mukaan päätöksen myös muiden kuin rahanpesurekisterin sisältämien tietojen luovuttamisesta tekisi rahanpesun selvittelykeskuksessa päällystöön kuuluva poliisimies. Ehdotetussa 4 momentissa voimassa olevan lain säännöksiä on selvennetty mainitsemalla esirikokset nimenomaisesti myös tietojen luovuttamisen yhteydessä.

Pykälän 5 momentissa olisi nimenomainen säännös siitä, että rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa luovutettavien tietojen käytölle rajoituksia. Tämä vastaa henkilötietojen käsittelyn yleisiä periaatteita ja sen tarkoituksena on varmistaa korkea henkilötietojen käsittelyn suoja.

Pykälän 6 momentin mukaan tiedustelua tai sen sisältöä ei saisi paljastaa tiedustelun kohteelle. Tiedustelun ja sen johdosta annetun vastauksen säilyttämiseen ja niiden tarkastamiseen sovellettaisiin rahanpesurekisteriin liittyviä tietojen säilyttämistä ja rekisteröidyn oikeuksia koskevia säännöksiä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 37 §:n 7 momenttia.

4 §. Tietojen vaihtaminen. Ehdotettu säännös on uusi ja koskisi tietojen vaihtoa vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskuksen tai muun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa toimivaltaisen viranomaisen kanssa. Rahanpesudirektiivin 53 artiklassa asetetaan velvoite tällaiseen tiedonvaihtoon EU:n jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskusten kanssa. Rahanpesun selvittelykeskus vaihtaa jo nykyisellään tietoja sekä EU:n jäsenvaltioiden että muiden valtioiden rahanpesun selvittelykeskusten kanssa. Rahanpesun selvittelykeskusten väliseen tiedonvaihtoon käytetään EU:n jäsenvaltioiden osalta tarkoitukseen varattua salattua kanavaa. Muiden valtioiden osalta tiedonvaihtomenettelyistä sovitaan pääsääntöisesti kahdensivuisilla yhteistyöpöytäkirjoilla.

FATF:n suosituksen 29 tavoitteena on varmistaa rahanpesun selvittelykeskukselle riittävät toimivaltuudet tehtäviensä hoitamiseksi, mukaan lukien yhteistyö muiden valtioiden rahanpesun selvittelykeskusten kanssa. Yhteistyö EU:n jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskusten kanssa sisältyy direktiiviin velvoitteena, joka tulee huomioida sen täytäntöönpanossa. Lisäksi direktiiviin sisältyvät uudet säännökset jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskusten välistä yhteistyötä koskevista järjestelyistä, joita noudatetaan tietojenvaihdossa ja jotka perustuvat osittain 17 päivänä lokakuuta 2000 tehdyn neuvoston päätöksen 2000/642/YOS säännöksiin, sekä säännöksiä, joilla laajennetaan ja tehostetaan yhteistyötä. Tästä syystä rahanpesun selvittelykeskuksen oikeuksiin luovuttaa tietoja ulkomaisille rahanpesun selvittelykeskuksille ja muille rahanpesun ja rahanpesun esirikosten sekä terrorismin rahoittamisen estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä toimivaltaisille viranomaisille ehdotetaan eräitä täsmennyksiä verrattuna voimassa oleviin säännöksiin. Uuteen rahanpesulakiin ehdotetaan myös voimassa

olevasta laista poiketen nimenomainen säännös rahanpesun selvittelykeskusten välisestä tiedonvaihdosta. Säännöksen ehdotettu sanamuoto vastaa rahanpesulain soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa tapahtuvaa tietojen luovuttamista kansalliselle viranomaiselle koskevia säännöksiä. Säännökset eivät kuitenkaan merkittävästi muuta nykytilannetta, jossa vastaavaa yhteistyötä on tehty jo FATF:n aiempien suositusten perusteella ja neuvoston päätöksen perusteella. Poliisin tiedonvaihdosta säädetään erikseen.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta pyytää toisen valtion rahanpesun selvittelykeskukselta tai muulta toimivaltaiselta viranomaiselta tietoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevan pyynnön tulisi olla yksilöity ja perusteltu siten, että tietojen käyttötarkoitus ilmenee selkeästi. Vastaavasti kuin kansallisten viranomaisten ja ilmoitusvelvollisten osalta, tiedot voitaisiin vastaanottaa yhteisesti sovittua menettelyä käyttäen joko tietojoukkona tai sähköisesti. Direktiivissä säädetään EU:n jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskusten välisestä tiedonvaihdosta. Kansallisessa sääntelyssä tulee kuitenkin huomioida myös muiden kuin EU:n jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskukset.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin vaatimuksesta pyytää tiedot luovuttaneen vieraan valtion viranomaiselta suostumus, jos tietoja on tarpeen käyttää muuhun tarkoitukseen kuin mitä varten ne on pyydetty. Säännös vastaa yleisiä henkilötietojen käsittelyä koskevia vaatimuksia.

Pykälän *3 momenttiin* sisältyisivät tietojen luovuttamista koskevat säännökset, joita sovelletaan tietojen luovutukseen vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön tulisi pääsääntöisesti vastata viipymättä, mutta rahanpesun selvittelykeskuksella olisi oikeus asettaa tietojen käytölle rajoituksia ja ehtoja. Tietojen luovuttamisesta voisi kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä. Tällainen muu syy voisi olla esimerkiksi toisen valtion viranomaisen esittämä pyyntö henkilötietojen käytön rajoittamisesta.

Pykälän *4 momentin* mukaan rahanpesun selvittelykeskus voisi luovuttaa tietoja myös vieraan valtion viranomaiselle ilman pyyntöä. Säännös tulisi sovellettavaksi erityisesti silloin, kun henkilötietoja tai muita selvittelyn kohteena olevaan rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyyn liittyviä tietoja jouduttaisiin luovuttamaan lisätietojen hankkimiseksi rajat ylittävissä tilanteissa. Rahanpesun selvittelykeskuksella tulisi myös olla laissa säädetty mahdollisuus luovuttaa tietoja rajat ylittävissä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyn tilanteissa silloin, kun epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen käsittelyyn toimivaltainen viranomainen sijaitsee toisessa valtiossa.

Pykälän *5 momentin* mukaan tietoja voisi luovuttaa tietojoukkona tai sähköisesti. Tiedonvaihtoon EU:n jäsenvaltioiden välillä käytetään pääsääntöisesti erityistä järjestelmää (FIU.net), joka mahdollistaa myös automaattisen tiedon paikantamisen toisen jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskuksen järjestelmästä potentiaalisena osumana, minkä jälkeen asianomaiseen jäsenvaltioon lähetetään erikseen henkilötietoja tai muita tietoja koskeva perusteltu tietopyyntö.

5 §. Rahanpesun selvittelykeskuksen määräys liiketoimen keskeyttämisestä. Ehdotetun pykälän säännökset vastaavat pääosin voimassa olevan lain säännöksiä. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevän päällystön kuuluvan poliisimiehen oikeudesta antaa ilmoitusvelvolliselle määräys liiketoimen keskeytyksestä. Säännös vastaa

voimassa olevan lain 26 §:n 3 momenttia. Pykälän 2 *momentin* mukaan tällaisen määräyksen voisi antaa myös ulkomaisen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen torjunnasta vastaavan viranomaisen pyynnöstä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 26 §:n 4 momenttia.

Voimassa olevan lain 26 §:n 3 momentin ja 4 momentin mukaan määräaikaisen liiketoimen keskeytysmääräyksen voi antaa enintään viiden arkipäivän ajaksi, jos tällainen toimenpide on välttämätön rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi tai selvittämiseksi. Ehdotetut säännökset vastaisivat muuten voimassa olevia säännöksiä, mutta jäädytysaikaa ehdotetaan pidennettäväksi kymmeneen arkipäivään, ottaen huomioon rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaympäristön ja rikollisuuden yhä kansainvälisemmäksi muuttuneen luonteen. Rahanpesun riskejä koskevan tutkimuksen perusteella on arvioitavissa, että suurin osa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen epäilyistä on rajat ylittäviä tapauksia, jolloin pidempi jäädytysaika tehostaisi lisäselvityksen saamista erityisesti EU:n ulkopuolelta, ottaen huomioon erilaiset rahoitusjärjestelmät ja viranomaiset. Voimassa oleva viiden arkipäivän aika on käytännössä osoittautunut usein liian lyhyeksi. Määräajan on oltava riittävän pitkä, jotta varojen alkuperä, käyttötarkoitus sekä tosiasialliset edunsaajat voidaan luotettavasti selvittää. Keskeyttämispäätöksen tarkoituksena on myös tehostaa rikoshyödyn jäljittämistä ja rikoksella saatujen varojen poisottoa, ja tarjoaa tehokkaan välineen hankkia lisäselvitystä vakuustakavarikkoa ja muita pakkokeinoja varten. Keskeyttämispäätöksen avulla voidaan rahanpesun selvittelyn lisäksi estää varojen ohjautumista terroristiseen toimintaan. Erityisesti terrorismin rahoitusepäilyn tilanteissa varojen käyttötarkoituksen selvittäminen on usein vaikeaa, kun todellinen kohde tarkoituksella salataan.

Tällä sääntelyllä on kuitenkin merkitystä perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuudensuojan kannalta. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslain takaama omaisuudensuoja ei koske rikoksen tuottamaa hyötyä. Kun rahanpesun selvittelykeskus selvittelee epäilyttäviä liiketoimia koskevia ilmoituksia, kyse ei ole aina varmasta rikosepäilystä, vaan potentiaalisesti rikostutkintaan johtavasta epäilystä. Keskeyttämispäätös rajoittaa varojen käyttöä, kunnes riittävä selvitys niiden alkuperästä tai käyttötarkoituksesta on saatu. Perusoikeusrajoitukselle asetettavan täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksen johdosta on myös aiheellista määritellä tarkemmin ne toimenpiteet, joiden yhteydessä varojen pidättäminen voi tapahtua. Kyseessä olisi mahdollisuus, joka tulisi sovellettavaksi käytännössä sellaisissa tapauksissa, joissa selvittelyä suorittavan poliisimiehen arvion mukaan liiketoimen keskeyttäminen on selvittelyn suorittamiseksi käytännössä pakko tehdä. Määräaikaista liiketoimen keskeytystä koskevan oikeuden käytössä olisi noudatettava tarkkaa harkintaa ja sitä tulisi soveltaa ainoastaan silloin, kun se on epäilyttävän liiketoimen selvittämisen kannalta välttämätöntä.

Liiketoimen keskeytysmääräyksen kohteena olevalla olisi mahdollisuus toimittaa selvitystä varojen laillisen alkuperän osoittamiseksi. Osoituksena laillisesta alkuperästä voisi olla asiakkaalta tai liiketoimen keskeytyksen kohteelta saatu selvitys, jonka mukaan varojen laillinen alkuperä, käyttökohde ja tosiasialliset edunsaajat voidaan todeta riittävän luotettavasti. Pykälän 3 *momenttiin* ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus pyytää selvitystä liiketoimesta siltä, jonka varoja tai omaisuutta keskeyttäminen koskee. Liiketoimen keskeyttämistä koskeva määräys olisi viivytyksettä peruttava, kun keskeytys ei ole enää tarpeen.

Pykälän 4 *momentin* mukaan rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies voisi antaa tulliviranomaiselle täytäntöön pantavaksi määräyksen pidättää tulitoimenpiteen ja rajavartiolaitosviranomaiselle määräyksen pidättää rajatarkastuksen tai rajavalvonnan yhteydessä tavatut rahanpesun tai terrorismin rahoituksen epäilyyn liittyvät varat enintään kymmenen arkipäivän ajaksi. Säännös vastaa voimassa olevan lain 38 §:n 2 momenttia. Tarve tällaiselle toimenpiteelle on olemassa niissä tilanteissa, joissa tulli- ja rajavartiolaitos-

omaisilla on varoja hallussaan, mutta viranomaisten omat toimivaltuudet eivät riitä varojen pidättämiseen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi. Kyse olisi lähinnä tilanteista, joissa tulli- ja rajavartiolaitosviranomaiset eivät ole tullilain tai rajavartiolaitoslain nojalla toimivaltaisia suorittamaan esitutkintaa.

Voimassa olevan rahanpesulain 38 §:n 2 momentissa varoilla tarkoitetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston 26 päivänä lokakuuta 2005 antaman asetuksen yhteisön alueelle tuotavan ja sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta (EY) N:o 1889/2005 2 artiklassa määriteltyä käteisvaroja. Artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan käteisrahalla tarkoitetaan ensinnäkin siirtokelpoisia haltijamaksuvälineitä, mukaan lukien haltijakohtaiset maksuvälineet kuten matkasekit. Lisäksi käteisrahalla tarkoitetaan siirtokelpoisia maksuvälineitä, mukaan lukien sekkit, velkakirjat ja maksumääräykset, jotka ovat joko haltijakohtaisia, rajoituksetta siirrettyjä, fiktiiviselle maksun saajalle asetettuja tai muuten sellaisessa muodossa, että niiden omistusoikeus siirtyy luovutuksen yhteydessä, ja epätäydellisiä maksuvälineitä mukaan lukien sekkit, velkakirjat ja maksumääräykset, jotka on allekirjoitettu, mutta joista maksun saajan nimi on jätetty pois. Artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan käteisrahalla tarkoitetaan myös valuuttaa eli maksuvälineenä liikkeessä olevia seteleitä ja kolikoita.

Pykälän 4 momentin soveltamisalaa ehdotetaan voimassa olevasta laista poiketen laajennettavaksi siten, että varoilla tarkoitetaan käteisrahan ja siirtokelpoisten maksuvälineiden lisäksi muuta omaisuutta, joka on helposti muunnettavissa käteisvaroiksi. Tällaista omaisuutta, jolla voi olla rikollinen alkuperä, voisi olla esimerkiksi arvokkaat autot, kulta tai muu arvotavara. Pidättämismääräyksen rajoittaminen pelkästään käteisvaroihin ei ole linjassa rahanpesun rikosoikeudellisten tunnusmerkistökäsitteiden kanssa. Rikoslain 32 luvun 6 §:n 1 momentin mukaisesti yhdeksi rahanpesun tunnusmerkistökäsitteeksi on mainittu omaisuuden muuntaminen. Rahanpesulle on tyypillistä, että rikoksella saatu omaisuus pyritään muuntamaan toisenlaiseksi omaisuudeksi sen laittoman alkuperän häivyttämiseksi. Käytännössä mahdollisuus antaa määräaikainen pidättämismääräys myös muun omaisuuden pidättämiseksi rajalla tai tullissa mahdollistaisi puuttumisen yrityksiin viedä omaisuus viranomaisten ulottumattomiin. Laajennus yhtenäistäisi myös varojen käsitettä jäädytyslain kanssa. Kyseisen lain esitöiden mukaan (HE 61/2012 vp) mukaan lakiin ei ole otettu varojen määritelmää, koska hallituksen esityksessä kansainvälisen terrorismin rahoittamisen vastaisen yleissopimuksen hyväksymisestä omaksutun linjan (HE 43/2002 vp, s. 29) mukaisesti ilmaisen varat on katsottava olevan siinä määrin vakiintunut, että määritelmää ei katsottu tarvittavan. Varoilla tarkoitetaan kaikenlaista omaisuutta, jolla on taloudellista arvoa. Omaisuus voi olla aineellista tai aineetonta taikka irtainta tai kiinteää. Ehdotettua 5 §:n 4 momenttia sovellettaisiin kuitenkin irtaimeen omaisuuteen, jolla voi olla taloudellista arvoa, erityisesti arvotavaran alkuperää epäiltäessä.

Pykälän 5 momentin mukaan arkipäiviin ei laskettaisi lauantaita. Säännös vastaa voimassa olevan lain 26 §:n 5 momenttia ja 38 §:n 2 momenttia.

6 §. Eräitä viranomaisia koskeva yleinen huolehtimisvelvoite. Pykälään 1 momenttiin ehdotetaan säännöstä, joka koskisi eräiden viranomaisten velvollisuutta huolehtia siitä, että niiden toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen. Säännös koskisi vero-, tulli-, rajavartiolaitos- ja ulosottoviranomaisia sekä konkursiasiamiestä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 38 §:n 1 momenttia. Jokainen viranomainen harkitsisi itse, miten huolenpito velvollisuus on tarkoituksenmukaisinta täyttää. Viranomaisen harkintaan kuuluisi myös niiden tehtäväalueiden määrittely, joilla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kannalta merkityksellistä tietoa voi tulla esiin. Viranomaisen tulisi sopiviksi katsomillaan tavoilla huolehtia siitä, että tehtävien hoidon yhteydessä ilmoittaneet epäilyttävät liiketoimet tai terrorismin rahoittamisen epäilyt ilmoitetaan rahanpesun selvittelykeskukselle. Huolehtimisvelvoitteen täyttämiseksi viranomaisen ei tarvitsisi arvioida sitä, täyttääkö viran-

omaisen tietoon tullut epäilyttävä liiketoimi tai määrätyn henkilön toiminta rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen tunnusmerkistön. Selvitystehtävä kuuluu rahanpesun selvittelykeskukselle. Rahanpesulainsäädännössä ei ole myöskään tarkoituksenmukaista säätää viranomaiselle viranomaisvelvoitteita rikosten estämisen, paljastamisen ja selvittämisen osalta tai ilmoitusvelvollisen asemaa siinä merkityksessä, joka ilmoitusvelvolliselle on lainsäädännössä annettu. On kuitenkin tarpeen rahanpesun ja sen esirikosten sekä terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmän näkökulmasta, että epäilyttävät liiketoimet tulevat rahanpesun selvittämiskeskuksen tietoon myös silloin, kun epäilyjä paljastuu säännöksessä tarkoitettujen viranomaisten tehtävien hoidon yhteydessä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan tulli- ja rajavartiolaitosviranomaisen tehtävistä esitutkintaviranomaisena säädettäisiin erikseen, sillä tulli- ja rajavartiolaitosviranomaiset ovat rahanpesurikosten osalta tietyillä edellytyksillä esitutkintaviranomaisia. Säännös vastaa voimassa olevan lain 38 §:n 3 momenttia. Tullilain (1466/94) 43 §:n perusteella tulliviranomainen on toimivaltainen suorittamaan tullilaisissa tarkoitettua tullirikosten esitutkintaa. Lain 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan tullirikoksella tarkoitetaan muun muassa sellaista rikoslain 32 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua kätkemisrikosta, johon sisältyy omaisuuden maahantuontia ja maasta vientiä. Rajavartiolaitoslain 42 §:n perusteella rajavartiolaitos voi toimittaa esitutkintaa muun muassa rikoksista, joissa epäillä rajavartiolaitoksen valvottavan rajan ylittämistä annettujen säännösten tai määräysten rikkomista laissa säädettyllä tavalla. Rajavartiolaitos on rajat ylittävän rikollisuuden osalta toimivaltainen suorittamaan esitutkintaa esimerkiksi rikoslain 32 luvussa tarkoitetuissa kätkemis- ja rahanpesurikoksissa.

8 luku **Valvonta**

Jäsenvaltioiden tulee neljännen rahanpesudirektiivin 58 artiklan 4 kohdan mukaan huolehtia siitä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on tarvittavat valvonta- ja tutkintavaltuudet direktiivissä säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi. Toimivaltaiset viranomaiset voivat 58 artiklan 5 kohdan mukaan käyttää toimenpiteitä ja valtuuksiaan määrätä seuraamuksia kansallisen lainsäädännön nojalla suoraan, yhdessä muiden viranomaisten kanssa, siirtämällä toimivaltaansa tai saattamalla asia tuomioistuimen päätettäväksi. Voimassa olevan lain viranomaisvaltuudet eivät vastaa niitä tehtäviä ja valtuuksia, joista säädetään neljännen rahanpesudirektiivissä, minkä vuoksi luvussa ehdotetaan säädettävän uusia toimivaltuuksista toimivaltaisille valvontaviranomaisille ja osin myös asianajajayhdistykselle.

1 §. Valvonta. Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin viranomaisista tai viranomaistehtävää hoitavista tahoista, jotka valvovat tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvontaa. Valvontatehtävä säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti Finanssivalvonnalle, Poliisihallitukselle, PRH:lle, aluehallintovirastolle ja asianajajayhdistykselle.

Voimassa olevan lain 31 §:n 4 momentin mukaisesti 2 *momentissa* säädettäisiin toimivaltaitten valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen, pörssin ja yhteenliittymän keskusyhteisön velvollisuudesta ilmoittaa rahanpesun selvittelykeskukselle, jos se havaitsee suorittamansa valvonnan tai muutoin tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen perusteella epäilyttävän liiketoimen taikka epäilee terrorismin rahoittamista tai sen rangaistavaa yritystä. Momenttiin lisättäisiin ilmoitusvelvolliseksi Energiavirasto, jonka tulee rekisteriasetuksen 98 artiklan mukaan tehdä yhteistyötä asetuksessa tarkoitettujen toimivaltaitten viranomaisten kanssa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja ehkäisemiseksi. Mainitun artiklan 2 kohdan mukaan kansallisen valvojan, sen johtajien ja muun henkilöstön on täysimääräisessä yhteistyössä rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa viipymättä:

a) omasta aloitteestaan ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle, jos ne tietävät, että harjoitetaan, on harjoitettu tai on yritetty harjoittaa rahanpesua, terrorismin rahoittamista tai rikollista toimintaa, tai jos ne epäilevät tai niillä on kohtuulliset perusteet epäillä tällaista;

b) toimitettava rahanpesun selvittelykeskukselle sen pyynnöstä kaikki tarvittavat tiedot sovellettavassa lainsäädännössä säädettyjen menettelyjen mukaisesti.

Voimassa olevasta laista poiketen Ahvenanmaan maakunnan hallituksen rahapelejä koskevista valvontatehtävistä ei säädettäisi tässä laissa vaan *3 momentissa* viitattaisiin Ahvenanmaan maakuntalainsäädäntöön.

2 §. Oikeus saada tietoja ilmoitusvelvolliselta. Ilmoitusvelvollisen olisi toimitettava pyynnöstä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tai määräyksissä säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Tiedot ja selvitykset olisi toimitettava ilman aiheetonta viivytystä.

3 §. Tarkastusoikeus. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen oikeudesta saada tarkastettavakseen ilmoitusvelvollisen muussa toimipaikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa tämän toimintaa ja hallintoa koskevat asiakirjat ja muut tallenteet sekä tietojärjestelmät. Paikan päällä tehtävä valvonta on olennainen osa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä. Valtuutta rajattaisiin kuitenkin siten, että se koskisi ainoastaan tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tai määräyksissä tarkoitettua valvontatehtävää. Ilmoitusvelvolliset eivät saisi periä maksuja asiakirjoista tai tallenteista, joita valvontaviranomaiset ja asianajajayhdistys tarvitsevat.

Pykälän *2 momentti* koskisi toimivaltaisten valvontaviranomaisten oikeutta tehdä tarkastuksia ilmoitusvelvollisten kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkintakäytännön mukaisesti säännöksessä ehdotetaan tarkastusoikeuden rajaamista tilanteisiin, jossa viranomaisella epäilee tämän lain 9 luvussa tarkoitettua rikkomusta, josta määrättäisiin seuraamusmaksu, tai rikoslain 32 luvun 6—10 §:ssä tarkoitettua rikosta.

Esimerkiksi maksupalvelujen tarjoamiseen ja erityisesti rahanvälitykseen liittyvä kohonnut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, koska varojen siirto on mahdollista toteuttaa myös perinteisen maksujärjestelmän ulkopuolella ja varoja välitetään kolmansiiin maihin. Jos Finanssivalvonta ei pääse tarkastamaan maksupalveluihin käytettäviä järjestelmiä, sen mahdollisuudet etukäteiseen valvontaan laskevat merkittävästi.

Jotta Suomessa olisi tehokkaat, oikeasuhtaiset ja varoittavat seuraamukset ja toimenpiteet maksajan tiedot -asetuksen täytäntöön panemiseksi, Finanssivalvonnalla tulee olla pääsy maksulaitoksen, sähkörahayhteisön ja sähköisen rahan liikkeeseenlaskijan sekä maksulaitoslain 7 ja 7 a §:ssä tarkoitettujen henkilöiden asiakirjoihin. Yksityiskohtaisten perusteluiden luvussa 2.2 kuvataan tarkemmin ehdotetun säännöksen suhdetta perustuslaissa turvattuun yksityiselämän suojaan. Lisäksi Finanssivalvonta voisi käyttää Finanssivalvonnasta annetussa laissa tarkoitettuja toimivaltuuksiaan.

Yritysten tiloissa tehtävien tarkastusten osalta perustuslakivaliokunta on katsonut, että hallintolain 39 §:n säännösten hallintoasian käsittelyyn liittyvässä tarkastuksessa noudatettavasta menettelystä yhdessä hallintolain 6 §:n sisältämien hallinnon oikeusperiaatteiden kanssa täyttää tarkastusten toteuttamista koskevalle lainsäädännölle asetettavat vaatimukset. Tämän vuoksi *3 momentissa* ehdotetaan viitattavan hallintolain 39 §:ään.

Pykälän 4 momentti olisi informatiivinen säännös, jossa viitattaisiin poliisilaissa säädettyyn poliisin velvollisuuteen antaa virka-apua.

4 §. *Ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaisen toiminnan rajoittaminen ja toimiluvan peruminen.* Säännös olisi informatiivinen ja siinä todettaisiin, että ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaisen toiminnan rajoittamisesta tai toimiluvan perumisesta säädetään ilmoitusvelvollisen toimintaa koskevassa erityislainsäädännössä. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen oikeus rajoittaa ilmoitusvelvollisen toimintaa tai perua toimilupa perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 59 artiklan 2 kohdan c alakohtaan.

5 §. *Ilmoitusvelvollisen johdon toiminnan määräaikainen rajoittaminen.* Neljännen rahanpesudirektiivin 59 artiklan 2 kohdan d alakohdassa säädetään, että toimivaltaisten viranomaisten hallinnollisiin toimenpiteisiin tulee kuulua väliaikainen kieltö. Ilmoitusvelvollisessa johtotehtävässä toimivaa henkilöä tai muuta luonnollista henkilöä voitaisiin kieltää hoitamasta johdotehtäviä ilmoitusvelvollisessa, jos tämä on osoittanut tehtävänsä hoidossa vakavaa ja olennaista taitamattomuutta tai varomattomuutta tai henkilö ei täytä tässä laissa säädettyjä ammattitaito- ja luotettavuusvaatimuksia, tai hänelle on aiemmin annettu oikaisukehotus, huomautus tai varoitus, joka ei ole johtanut vakavien ja olennaisten puutteiden korjaamiseen. Edellytyksenä olisi lisäksi, että taitamattomuus tai varomattomuus voi vakavasti vaarantaa tässä laissa säädettyjen tavoitteiden toteutumisen.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi pykälän 1 momentin mukaan enintään viiden vuoden määräajaksi kieltää henkilöä toimimasta ilmoitusvelvollisen hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitusjohtajan sijaisena taikka muuna ylimpään johtoon kuuluvana. Kielto voi johtaa myös siihen, että henkilö poistetaan yrityksen toimintaa koskevasta muusta rekisteristä.

Henkilö voidaan lisäksi määrätä liiketoimintakieltöön siten kuin siitä tarkemmin liiketoimintakiellosta annetussa laissa säädetään.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin Finanssivalvonnasta annettuun lakiin, jossa säädetään Finanssivalvonnan oikeudesta rajoittaa sen valvonnassa olevien yhteisöjen johdon toimintaa määräajan.

6 §. *Toimeenpanokieltö ja oikaisukehotus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimivaltaisen valvontaviranomaisen oikeudesta asettaa ilmoitusvelvollisen suunnitelmalle ja toteuttamalle päätökselle, toimenpiteelle tai menettelylle toimeenpanokieltö. Kiellon asettamisen edellytyksenä on, että päätös, toimenpide tai menettely on ristiriidassa ilmoitusvelvolliseen sovellettavien tämän lain säännösten tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten, toimiluvan ehtojen taikka ilmoitusvelvollisen toimintaa koskevien sääntöjen kanssa. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen olisi varattava ilmoitusvelvolliselle kohtuullinen määräaika lainvastaisen menettelynsä korjaamiseksi.

Pykälän 2 momentti koskisi tilanteita, joissa ilmoitusvelvollinen on pannut täytäntöön päätöksen tai muun toimenpiteen ennen kuin toimeenpanokieltö on annettu tai toimeenpanokiellosta huolimatta. Toimivaltainen valvontaviranomainen voi asettaa tällöin kohtuullisen määräajan tilanteen korjaamiseksi. Jos ilmoitusvelvollinen ei noudata toimivaltaisen valvontaviranomaisen toimeenpanokieltöä tai oikaisukehotusta, toimivaltainen valvontaviranomainen voisi ryhtyä muihin tässä laissa säädettyihin toimenpiteisiin, kuten asettaa uhkasakon.

Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 59 artiklan 2 kohdan d alakohtaan.

7 §. Uhkasakko. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen oikeudesta määrätä uhkasakko säädetäisiin pykälän 1 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niin sanotusta itsekriminointikiellosta. Uhkasakkoa ei saisi asettaa luonnolliselle henkilölle tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi silloin, kun henkilöä on aihetta epäillä rikoksesta ja tiedot liittyvät rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan. Uhkasakkoa ei saisi asettaa luonnolliselle henkilölle myöskään silloin, kun hän on vastuunalaisena yhtiömiehenä henkilöyhtiössä.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO:2015:53 arvioitiin kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen asemaa yhtiöön kohdistuneessa rikosoikeudellisessa menettelyssä ja veronkorotusmenettelyssä. Rikosoikeudellinen menettely ja veronkorotusmenettely kohdistuivat kommandiittiyhtiön alkoholimyynnin ja oluen yksityiskäytön ilmoittamatta jättämisen osalta samoihin tosiseikkoihin. Menettelyt kohdistuvat tilikausien samoihin ajanjaksoihin ja myös samaan henkilöön eli vastuunalaiseen yhtiömieheen, kun otettiin huomioon, että mainitut kommandiittiyhtiölle määrätty veronkorotukset oli kohdistettu henkilökohtaisesti vastuunalaiseen yhtiömieheen verovuosina 2003 ja 2004. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun mukaan kommandiittiyhtiölle verovuosilta 2003 ja 2004 määrätty veronkorotukset oli vastuunalaisen yhtiömiehen rikossyyteasian tultua aikaisemmin lopullisesti ratkaistuksi poistettava näiltä osin ne bis in idem -periaatteen nojalla.

Pykälän 3 momentin mukaan uhkasakon tuomitsemisesta päättäisi lähtökohtaisesti toimivaltainen valvontaviranomainen.

8 §. Rikkomuksista ilmoittaminen ilmoitusvelvollisessa. Neljännen rahanpesudirektiivin 61 artiklassa säädetään *whistle blowing* -järjestelystä eli niin sanotusta vihje- tai ilmoitusjärjestelmästä. Ilmoitusvelvollisen on luotava vihje- tai ilmoitusjärjestelmä rikkomusten ilmoittamiseksi sekä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle että ilmoitusvelvollisen sisäisesti. Mainitun artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että ilmoitusvelvollisilla on käytössään asianmukaiset, ilmoitusvelvollisen luonteeseen ja kokoon nähden oikeasuhteiset menettelyt työntekijöitään tai vastaavassa asemassa olevia henkilöitä varten, jotta nämä voivat ilmoittaa rikkomisista sisäisesti erityisen riippumattoman ja nimettömän kanavan kautta. Tästä säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Ilmoituksen tekijän ja ilmoituksen kohteena olevan henkilön henkilötiedot olisivat salassa pidettäviä. Säännöksessä ei kuitenkaan edellytettäisi, että ilmoitus on voitava tehdä nimettömästi. Poikkeuksellisissa tilanteissa ilmoitusvelvollisen ei tarvitsisi järjestää vihje- tai ilmoitusjärjestelmää, jos se on perusteltua ilmoitusvelvollisen laatiman rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevan riskiarvion perusteella. Toimivaltainen valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys voi esimerkiksi ohjeistaa, että tietyllä toimialalla toimivien, alle viisi henkilöä työllistävien ilmoitusvelvollisten ei tarvitse perustaa tässä pykälässä tarkoitettua riippumatonta kanavaa, jos myös riskiarvio puoltaa poikkeuksen myöntämistä. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen olisi tehtävä poikkeuksen myöntämisestä päätös. Tällöin poikkeuksen saaneen ilmoitusvelvollisen vihje- tai ilmoitusjärjestelmänä toimii sen toimivaltaisen valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen 10 §:ssä tarkoitettu järjestelmä.

Jos muualla ilmoitusvelvollisen, kuten luottolaitosten tai sijoituspalveluyritysten, toimintaa koskevassa laissa säädetään vastaavasta järjestelmästä, ilmoitusvelvollinen voi kerätä tiedot yhteen järjestelmään.

Säännöksessä ei rajattaisi riippumattomia ilmoituskanavia. Ilmoitusten vastaanottajatahoina voisi siten olla epäilystä ja ilmoituksen kohteena olevasta henkilöstä riippuen esimerkiksi esimies, sisäinen tarkastus, säännösten noudattamisen valvontatoiminnosta vastaava henkilö, la-

kiasiainosasto, toimiva johto tai hallituksen tarkastusvaliokunta, jos ilmoitusvelvollisella on tällainen.

Ilmoitusvelvollisen sisäisissä menettelytapoehjeissa voitaisiin käsitellä esimerkiksi ilmoittajan ja ilmoituksen kohteena olevan henkilön oikeuksia ja velvollisuuksia, ilmoitusten sisältöä, ilmoitusten käsittelyssä ja tutkinnassa noudatettavia menettelyjä ja mahdollisia muita toimenpiteitä.

Neljännän rahanpesudirektiivin 61 artiklan 2 kohdassa säädetään vihje- tai ilmoitusjärjestelmän edellytyksistä. Mainitun kohdan a alakohdan mukaan järjestelmään on sisällytettävä erityismenettelyt rikkomisia koskevien ilmoitusten vastaanottamista ja niihin liittyviä jatkotoimia varten. Kohdan b alakohdassa edellytetään, että järjestelmässä suojellaan asianmukaisesti ilmoitusvelvollisten sellaisia työntekijöitä tai vastaavassa asemassa olevia henkilöitä, jotka ilmoittavat ilmoitusvelvollisessa tehdyistä rikkomisista. Lisäksi syytettyä henkilöä tulee suojella asianmukaisesti ja rikkomisesta ilmoittavan henkilön henkilötietoja on suojattava kuten myös sen luonnollisen henkilön henkilötietoja, jonka väitetään olevan vastuussa rikkomisesta, henkilötietodirektiivissä vahvistettujen periaatteiden mukaisesti. Järjestelmässä on oltava selkeät säännöt, joilla varmistetaan, että sen henkilön, joka ilmoittaa ilmoitusvelvollisessa tehdyistä rikkomisista, tietojen luottamuksellisuus taataan kaikissa tapauksissa, jollei tietojen ilmaisemista edellytetä kansallisessa lainsäädännössä jatkotutkimusten tai myöhempien oikeudellisten menettelyjen yhteydessä.

Järjestelmän ylläpito asettaisi ilmoitusvelvollisille velvollisuuden noudattaa henkilötietojen käsittelyssä myös henkilötietolakia. Ilmoitusvelvollinen olisi henkilötietolaisissa tarkoitettu rekisterinpitäjä. Rekisteriin talletettaisiin ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevien tai muiden henkilöiden ilmoittamia tietoja epäillyistä tämän lain säännösten ja sen nojalla annettujen määräysten rikkomuksista. Tietoja voitaisiin käyttää ilmoitusvelvollisen suorittamiin sisäisiin selvityksiin mahdollisista väärinkäytöksistä. Tarvittaessa kyseisiä tietoja voitaisiin hyödyntää myös luovuttamalla niitä viranomaisille, kuten toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tai poliisille, niiden laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Henkilötietolain mukaisesti rekisteriin talletettaisiin vain väärinkäytösepäilyjen selvittämiseksi tarpeellista tietoa. Tietojen oikeellisuus olisi pyrittävä varmistamaan tietojä käytettäessä.

Ilmoituksen tekijällä ei tarvitsisi olla erityistä näyttöä rikkomusepäilyn tueksi, vaan perusteltu epäily riittäisi. Sen sijaan vahingoittamistarkoituksessa tehtyihin selkeästi perusteettomiin ilmoituksiin työnantaja voisi puuttua esimerkiksi työturvallisuuslain (738/2002) 18 §:n ja 28 §:n tarkoittamana häirintänä ja epäasiallisena kohteluna työpaikalla. Ääritapauksissa sovellettavaksi voisi tulla myös esimerkiksi rikoslain 24 luvun 9 §:n säännös kunnianloukkauksesta. Tällaisissa tapauksissa raportoinnin henkilöllisyys voitaisiin myös tarvittaessa selvittää, jos ilmoitusvelvollisella on käytössä anonyymi ilmoitusjärjestelmä.

Säännöksessä ei asetettaisi työnantajalle erityistä velvollisuutta raportoida epäillyistä tai havaituista sääntörikkomuksista toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisella voi kuitenkin olla muusta lainsäädännöstä johtuva velvollisuus raportoida rikkomukset toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Pykälän 2 momentti koskisi tarpeellisten tietojen säilyttämiselle asetettavaa määräaikaa. Tiedot olisi poistettava viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä, jollei tietojen edelleen säilyttäminen ole tarpeen momentissa mainituista erityisistä syistä. Tällöin tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus on kuitenkin tutkittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä tarkistamisesta ja siitä on tehtävä erillinen merkintä.

Ilmoituksen kohteena olevalla rekisteröidyllä henkilöllä ei olisi tarkastusoikeutta 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin tietoihin, jos tietojen antaminen saattaisi haitata rikosten tai väärinkäytösten selvittämistä (*3 momentti*). Tietosuojavaltuutettu voisi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden. Rekisteröidyn henkilön tarkastusoikeutta rajattaisiin, koska tarkastusoikeus voisi henkilötietolain 27 §:ssä tarkoitettulla tavalla haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä. Rekisteröidyn tarkastusoikeus voisi kuitenkin lisäksi haitata rikosoikeudellisiin rangaistuksiin rinnastettavien muiden väärinkäytösten ehkäisemistä tai selvittämistä, jolloin henkilötietolain 27 §:ssä määritelty yleinen tarkastusoikeuden rajoitus ei ole riittävä.

Ilmoitusvelvollisen tulisi *4 momentin* mukaan toteuttaa asianmukaiset ja riittävät toimenpiteet ilmoitusten tekijöiden suojelemiseksi. Tällaisia toimenpiteitä olisivat esimerkiksi henkilötietojen salassa pitämistä ja syrjinnän kohteeksi joutumisen ehkäisemistä koskevat toimenpiteet ilmoitusten tekijöiden suojelemiseksi.

9 §. *Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen epäillyistä rikkomuksista ylläpitämä järjestelmä.* Pykälässä säädettäisiin epäilyttäviä rikkomuksia koskevien ilmoitusten vastaanottamisesta toimivaltaisessa valvontaviranomaisessa ja asianajajayhdistyksessä. Neljännen rahanpesudirektiivin 61 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset luovat tehokkaat ja luotettavat mekanismit, joilla kannustetaan ilmoittamaan toimivaltaisille viranomaisille direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten mahdollisesta tai todellisesta rikkomisesta.

Pykälän *1 momentin* mukaan toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi ylläpidettävä järjestelmää väärinkäytösepäilyistä. Toimivaltaiset valvontaviranomaiset ja asianajajayhdistys voisivat itse arvioida, mikä olisi tarkoituksenmukainen tapa ilmoitusten vastaanottamiselle. Ilmoituksen tekijän ja ilmoituksen kohteena olevan henkilön henkilötiedot olisivat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti salassa pidettäviä. Toimivaltaisten valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen olisi huolehdittava siitä, että ilmoittajaa koskeviin henkilötietoihin on pääsy vain niillä henkilöillä, jotka niitä virkatehtävien suorittamiseksi välttämättä tarvitsevat.

Toimivaltaiset valvontaviranomaiset ja asianajajayhdistys olisivat henkilötietolaissa tarkoitettuja rekisterinpitäjiä. Rekistereihin talletettaisiin tiedot tämän lain säännöksiin tai sen nojalla annettujen määräysten rikkomusten perusteella, jotka ovat välttämättömiä väärinkäytösepäilyjen selvittämiseksi. Tietojen oikeellisuus on pyrittävä varmistamaan tietoja käytettäessä.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi *2 momentin* mukaan säilytettävä viiden vuoden ajan edellä 1 momentissa tarkoitettuja tarpeellisia tietoja. Tiedot olisi poistettava viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä. Momentissa mainituista poikkeuksellisista syistä tietoja voitaisiin kuitenkin säilyttää edelleen. Jos tietojen säilyttämiselle on poikkeuksellisia perusteita, toimivaltaisen valvontaviranomaisen olisi tutkittava tietojen säilyttämisen tarpeellisuus viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä, kun päätös tietojen säilytysajan pidentämisestä on tehty. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on tehtävä tarkistamisesta merkintä. Vääriksi tai tarpeettomiksi osoittautuneet tiedot olisi kuitenkin poistettava rekisteristä mahdollisimman nopeasti.

Ilmoituksen kohteena olevalla rekisteröidyllä henkilöllä ei olisi *3 momentin* mukaan oikeutta tarkastaa tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja, jos tietojen antaminen saattaisi haitata rikosten tai väärinkäytösten selvittämistä. Tietosuojavaltuutetulla olisi kuitenkin oikeus rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuus. Rekisteröidyn henkilön tarkastusoikeutta rajattaisiin, koska tarkastusoikeus voisi henkilötietolain 27 §:ssä tarkoitettulla

tavalla haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä. Rekisteröidyn tarkastusoikeus voisi kuitenkin lisäksi haitata rikosoikeudellisiin rangaistuksiin rinnastettavien muiden väärinkäytösten ehkäisemistä tai selvittämistä, jolloin henkilötietolain 27 §:ssä määritelty yleinen tarkastusoikeuden rajoitus ei ole riittävä.

9 luku **Hallinnolliset seuraamukset**

Hallinnollisia seuraamuksia koskevat säännökset ovat uusia ja perustuvat neljännen rahanpesudirektiivin 58—62 artiklaan ja maksajan tiedot -asetuksen 17—21 artiklaan. Hallinnollisia seuraamuksia olisivat 9 luvussa säädetyt rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu. Voimassa olevan rahanpesulain 40 § tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta, 41 § rekisteröinti-rikkomuksesta ja 42 § rahanpesun ilmoitusrikkomuksesta dekriminalisoitaisiin voimassa olevan lain kumoamisen yhteydessä.

1 §. Rikemaksu. Toimivaltainen valvontaviranomainen määräisi pykälän *1 momentin* mukaan rikemaksun sille, joka rikkoo tai laiminlyö veloitteen tuntea tai tunnistaa asiakas, tehdä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle, tallentaa tietoja, järjestää työntekijöiden koulutus tai suojeleminen taikka laatia toimintaohjeet, veloitteen laatia menettelytavat rikkomusepäilystä ilmoittamiseen tai veloitteen hakea rekisteröitäväksi aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin. Rikemaksu voidaan määrätä sekä luonnolliselle henkilölle että oikeushenkilölle.

Jos maksupalveluntarjoaja laiminlyö tai rikkoo maksajan tiedot -asetuksen 18 artiklassa tarkoitetulla tavalla asetusta, Finanssivalvonta voisi toimivaltaisena valvontaviranomaisena määrätä sille rikemaksun säännöksen *2 momentin* nojalla. Rikemaksu voitaisiin jättää määräämättä tämän luvun 5 §:ssä säädettävien perustein.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen olisi arvioitava rikkomusta tai laiminlyöntiä kokonaisuutena ja otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika. Oikeushenkilölle määrättävä rikemaksu olisi *3 momentin* mukaan vähintään 5 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Luonnolliselle henkilölle määrättävä rikemaksu olisi vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin, että rikemaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Jos toimivaltainen valvontaviranomainen arvioi, että asia kokonaisuutena arvioiden antaa aiheen ankarampiin toimenpiteisiin, rikemaksua ei voitaisi *5 momentin* mukaan määrätä. Erityistä moitittavuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon pykälän *3 momentissa* tarkoitetut rikemaksun mittaamisperusteet. Kyse on kokonaisarviointista, jossa menettelyn haitallisuuden tai toistuvuuden lisäksi voidaan ottaa huomioon tekijän syyksiluettavuuden aste, menettelyllä mahdollisesti saatu hyöty ja muut tekoon tai laiminlyöntiin liittyvät seikat.

Asianajajayhdistys tekisi *6 momentin* mukaisesti esityksen rikemaksun määräämisestä aluehallintovirastolle. Asianajajayhdistyksen olisi valmisteltava esitys hallintolain ja hallintolainkäytönlain säännösten mukaisesti ja huolehdittava asianosaisten asianmukaisesta kuulemisesta ennen esityksen tekemistä aluehallintovirastolle.

2 §. Julkinen varoitus. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin julkisen varoituksen antamisesta ilmoitusvelvolliselle, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee muiden tämän lain säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten kuin rikemaksua taikka seuraamusmaksua koskevien säännösten vastaisesti. Julkinen varoitus on hallinnollisena seuraamuksena rikemaksusta erillinen, mutta sitä ei voida kategorisesti pitää ankarampana seuraamuksena kuin

rikemaksua. Teot ja laiminlyönnit, jotka eivät täytä rikemaksun tunnusmerkistöä, voivat tulla julkisena varoituksena sanktioitavaksi. Kun esityksessä ehdotetaan kaikkien hallinnollisten seuraamusten julkistamista eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta, rikemaksun luonteeseen kuuluu julkisen moitittavuuden lisäksi taloudellinen seuraamus, jolloin se voi olla seuraamuksena tosiasiallisesti ankarampi kuin julkinen varoitus. Luonnolliselle henkilölle julkinen varoitus annetaan, jos tämä menettelee häntä henkilökohtaisesti velvoittavien säännösten tai määräysten vastaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan julkinen varoitus voidaan antaa edellyttäen, ettei asia kokonaisuutena arvioiden anna aihetta ankarampiin toimenpiteisiin.

Kun rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määrääminen ovat hallinnollisen seuraamuksen määräämisen kokonaisarviossa läheisissä sidoksissa toisiinsa ja koska hallinnollisten seuraamusten määräämisessä on kyse merkittävän julkisen vallan käytöstä, 3 momentissa ehdotetaan, että asianajajayhdistys tekee esityksen myös julkisen varoituksen määräämisestä aluehallintovirastolle.

3 §. Seuraamusmaksu. Seuraamusmaksu määrättäisiin itsenäisenä seuraamuksena. Menettelyä olisi pidettävä jatkuvana, jos toimivaltaisen valvontaviranomaisen tietoon tulee samanaikaisesti useampia tekoja ennen kuin niistä on määrätty seuraamusta. Seuraamusmaksu voidaan määrätä sekä luonnolliselle henkilölle että oikeushenkilölle ottaen kuitenkin huomioon, mitä 5 momentissa säädetään.

Pykälän 1 momentin mukaisesti toimivaltainen valvontaviranomainen määrää seuraamusmaksun sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti laiminlyö tai rikkoo velvoitteen tuntea tai tunnistaa asiakas, tehdä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle, tallentaa tietoja, järjestää työntekijöiden koulutus tai suojeleminen taikka laatia toimintaohjeet, tai velvoitteen laatia menettelytavat rikkomusepäilystä ilmoittamiseen.

Lisäksi Finanssivalvonta voisi 2 momentin nojalla määrätä seuraamusmaksun maksupalveluntarjoajalle maksajan tiedot -asetuksen 18 artiklan mukaisesti. Finanssivalvonnan olisi otettava seuraamusmaksun määräämistä arvioidessaan huomioon, mitä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa 260/2012 euromääräisiä tilisiirtoja ja suoraveloituksia koskevista teknisistä ja liiketoimintaa koskevista vaatimuksista sekä asetuksen (EY) N:o 924/2009 muuttamisesta, jäljempänä SEPA-asetus, säädetään. SEPA-asetuksessa säädetään muun muassa tilisiirtojen ja suoraveloitusten yhteydessä välitettävistä tiedoista. On mahdollista, että yksittäistapauksissa ilmoitusvelvollinen rikkoo sekä maksajan tiedot -asetuksen että SEPA-asetuksen säännöksiä, jotka voivat olla osin päällekkäisiä. Maksupalvelulain 85 a § koskee SEPA-asetuksen erinäisten säännösten rikkomisesta määrättävää sakkorangaistusta, ja Finanssivalvonta valvoo maksupalvelulain noudattamista valvottaviensa osalta. Finanssivalvonnan olisi kiinnitettävä erityistä huomiota kaksoisrangaistavuuden kieltoon.

Toimivaltainen valvontaviranomainen ei voisi 3 momentin mukaan määrätä seuraamusmaksua luonnolliselle henkilölle teosta tai laiminlyönnistä, joka on laissa säädetty rangaistavaksi. Esimerkiksi rikoslain 32 luvun 9 §:ssä tarkoitetun tuottamuksellisen rahanpesun tunnusmerkistö saattaa täytyä silloin, kun ilmoitusta epäilyttävästä liiketoimesta ei ole tehty rahanpesun selvittelykeskukselle. Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi kuitenkin määrätä seuraamusmaksun ja jättää asian ilmoittamatta esitutkintaviranomaiselle, jos teko tai laiminlyönti on sen haitallisuus, siitä ilmenevä tekijän syyllisyys sekä siitä saatu hyöty ja muut tekoon tai laiminlyöntiin liittyvät seikat huomioon ottaen kokonaisuutena arvioiden vähäinen. Poikkeusmahdollisuus vastaa pääpiirteissään verolainsäädännön verorikoksia koskevia säännöksiä.

Säännös ja sen soveltamisalan piiriin kuuluvat yksittäiset tapaukset olisivat poikkeuksellisia. Säännöksen tarkoituksena on välttää tuomioistuinmenettelyn aloittaminen asioissa, jotka voidaan ratkaista kustannustehokkaammin hallinnollisessa prosessissa loukkaamatta kuitenkaan seuraamuksen kohteen oikeussuojaa.

Toimivaltaisten valvontaviranomaisten olisi tehtävä yhteistyötä muiden valvontaviranomaisten, poliisin ja rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa, jotta samaa tekoa koskeva tutkinta ei olisi yhtä aikaa vireillä useassa viranomaisessa niin sanotun *ne bis in idem* -periaatteen (kielto syyttää ja tuomita kahdesti samasta asiasta) vastaisesti.

Asianajajayhdistys tekisi *4 momentin* mukaan esityksen seuraamusmaksun määräämisestä aluehallintovirastolle.

Pykälän *5 momentissa* säädettäisiin, että seuraamusmaksu voitaisiin määrätä oikeushenkilölle määrättävän seuraamusmaksun lisäksi tai sen sijasta sellaiselle oikeushenkilön johtoon kuuluvalla henkilölle, jonka velvollisuuksien vastainen edellä tässä pykälässä säädetty teko tai laiminlyönti on. Johtoon kuuluvana henkilönä pidetään esimerkiksi yrityksen hallituksen jäsentä ja varajäsentä, toimitusjohtajaa ja tämän sijaista sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa. Johtoon kuuluvalla henkilölle määrättävän seuraamusmaksun edellytyksenä olisi, että henkilö on merkittävällä tavalla myötävaikuttanut tekoon tai laiminlyöntiin.

Neljännän rahanpesudirektiivin 60 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeushenkilö voidaan saattaa vastuuseen 59 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista rikkomisista, jotka ovat sen hyödyksi itsenäisesti tai osana oikeushenkilön organisaatiota toimien toteuttanut kuka tahansa henkilö, jolla on oikeushenkilössä johtava asema, joka perustuu oikeuteen edustaa oikeushenkilöä, valtuuteen tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta tai valtuuteen käyttää määräysvaltaa oikeushenkilössä. Direktiivin 58 artiklan 3 kohdan mukaan ”jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos velvoitteet koskevat oikeushenkilöitä ja tämän direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettuja kansallisia säännöksiä rikotaan, seuraamuksia ja toimenpiteitä voidaan soveltaa ylimmän hallintoelimen jäseniin ja muihin luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat kansallisen lainsäädännön mukaan vastuussa rikkomisesta.”

Säännöksellä pantaisiin täytäntöön myös maksajan tiedot -asetuksen 20 artikla.

4 §. Seuraamusmaksun suuruus lotto- tai rahoituslaitokselle. Seuraamusmaksun määrääminen perustuisi *1 momentissa* kokonaisarviointiin. Seuraamusmaksun määrää arvioitaessa Finanssivalvonnan olisi otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika sekä tekijän taloudellinen asema. Lisäksi arvioinnissa olisi otettava huomioon menettelyllä saavutettu hyöty tai sillä aiheutettu vahinko, jos ne ovat määritettävissä, tekijän yhteistyö Finanssivalvonnan kanssa asian selvittämiseksi, aiemmat finanssimarkkinoita koskeviin säännöksiin kohdistuneet rikkomukset ja laiminlyönnit sekä menettelyn mahdolliset vaikutukset rahoitusjärjestelmän vakaudelle.

Neljännän rahanpesudirektiivin 60 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset ottavat hallinnollisten seuraamusten tai toimenpiteiden tyypistä ja tasosta päättäessään huomioon kaikki merkitykselliset olosuhteet. Tällaisia olosuhteita ovat ainakin rikkomisen vakavuus ja kesto, vastuussa olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön vastuun aste ja vastuussa olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön varallisuus, jonka osoittavat esimerkiksi vastuussa olevan oikeushenkilön kokonaisliikevaihto tai vastuussa olevan luonnollisen henkilön vuosiansiot. Lisäksi mainitun kohdan mukaan on otettava huomioon vastuussa olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön rikkomisesta saama hyöty ja rikkomisen kolmansille osapuolille aiheuttamat tappiot, jos ne ovat määritettävissä,

vastuussa olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön halukkuus tehdä yhteistyötä toimivaltaisen viranomaisen kanssa sekä näiden aiemmat rikkomiset.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin luottolaitoksen ja rahoituslaitoksen seuraamusmaksun enimmäismäärästä. Seuraamusmaksu saisi olla enintään joko kymmenen prosenttia oikeushenkilön tekoa tai laiminlyöntiä edeltävän vuoden liikevaihdosta tai viisi miljoonaa euroa sen mukaan, kumpi näistä on suurempi. Jos ilmoitusvelvollinen on osa konsernia, liikevaihdolla tarkoitetaan konsernin ylimmän emoyrityksen konsernitilinpäätöksen mukaista liikevaihtoa. Jos tilinpäätös ei ole seuraamusmaksua määrättäessä vielä valmistunut, seuraamusmaksu on määrättävä sitä edeltävän vuoden tilinpäätöksen mukaisesta liikevaihdosta. Jos luottolaitos tai rahoituslaitos on vasta aloittanut toimintansa eikä tilinpäätöstä ole saatavissa, liikevaihto voidaan arvioida muun saatavan selvityksen perusteella. Neljännen rahanpesudirektiivin 59 artiklan 4 kohdan mukaan luotto- ja finanssilaitoksiin sovellettavien rahamääräisten seuraamusten enimmäismäärä on vähintään viisi miljoonaa euroa, jolloin jäsenvaltiot voivat säätää myös korkeammista enimmäismääristä.

Jos ilmoitusvelvollinen on luottolaitos tai rahoituslaitos, Finanssivalvonnan luonnolliselle henkilölle määräämä seuraamusmaksu saisi 3 *momentin* mukaan olla enintään viisi miljoonaa euroa.

Seuraamusmaksu saisi 4 *momentin* mukaan olla kuitenkin enintään kaksi kertaa suurempi kuin teolla tai laiminlyönnillä saatu hyöty, jos se on määritettävissä.

Pykälän 5 *momentissa* säädettäisiin, mitä liikevaihdolla tarkoitetaan eri ilmoitusvelvollisissa. Säännös vastaa Finanssivalvonnasta annetun lain 41 §:n 7 momenttia sellaisena kuin se on eduskunnassa käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä (HE 11/2015 vp).

Seuraamusmaksun määräämisestä maksettavaksi valtiolle säädettäisiin 6 *momentissa*.

5 §. *Seuraamusmaksun suuruus muulle kuin luotto- tai rahoituslaitokselle.* Pykälän 1 *momentti* vastaisi pääosin tämän luvun 4 §:n 1 momenttia. Seuraamusmaksua määrättäessä ei kuitenkaan otettaisi erityisesti huomioon ilmoitusvelvollisen toimia finanssimarkkinoilla vaan se, miten ilmoitusvelvollinen on aiemmin noudattanut tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä. Muille ilmoitusvelvollisille kuin luottolaitoksille tai rahoituslaitoksille määrättävä seuraamusmaksu saisi olla 2 *momentin* mukaan enintään joko kaksi kertaa suurempi kuin teolla tai laiminlyönnillä saavutettu hyöty, jos se on määritettävissä, tai miljoona euroa, sen mukaan kumpi on korkeampi.

Seuraamusmaksun määräämisestä maksettavaksi valtiolle säädettäisiin 3 *momentissa*.

6 §. *Hallinnollisen seuraamuksen määräämättä jättäminen.* Pykälässä säädettäisiin perusteista, jolloin toimivaltainen valvontaviranomainen voi jättää rikemaksun tai julkisen varoituksen määräämättä. Jos henkilö on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin virheen korjaamiseksi välittömästi virheen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut virheestä viivytyksettä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle, virheellistä menettelyä on pidettävä vähäisenä tai rikemaksun määräämistä tai julkisen varoituksen antamista on muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana, rikemaksu tai julkinen varoitus voitaisiin 1 *momentin* mukaan jättää määräämättä. Virheellistä menettelyä voitaisiin pitää vähäisenä esimerkiksi silloin, kun virhe on johtunut inhimillisestä erehdyksestä eikä huolimattomuudesta.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi 2 *momentin* mukaan seuraamusmaksun määräämisen sijaan antaa julkisen varoituksen, jos virheellistä menettelyä on pidettävä vähäisenä tai

rikemaksun määräämistä tai julkisen varoituksen antamista on muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin, että rikemaksua tai seuraamusmaksua ei voida määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa. Rikemaksua tai seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä myöskään sille, jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Säännös vastaa niin sanotun *ne bis in idem* -periaatteen mukaisesti annettua kahta korkeimman oikeuden ratkaisua (KKO:2010:45, KKO:2010:46), joissa arvioitiin jälkiverotusta koskevan päätöksen lainvoimaiseksi tuloa ennen törkeää veropetosta koskevan syytteen nostamista. Korkein oikeus katsoo, että syytteen nostaminen rikosasiassa jälkiverotusta koskevan päätöksen lainvoimaisuuden jälkeen on ollut *ne bis in idem* -periaatteen vastainen. Myöhemmissä ratkaisuissa (KKO 2014:93, KKO 2014:94 ja KKO 2014:95) KKO katsoi, ettei *ne bis in idem* -kieltoa laajentaneen uuden oikeuskäytännön vuoksi ole perusteita poistaa tai purkaa jo sitä ennen lainvoimaisesti annettuja rikostuomioita.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi 4 *momentin* mukaan jättää tässä laissa tarkoitetun seuraamusmaksun määräämättä tai lykätä sen määräämistä oikeushenkilölle, jos se ryhtyy muuhun laissa säädettyyn valvontatoimenpiteeseen. Tällainen voi olla esimerkiksi muun lainsäädännön nojalla toimiluvan peruminen, jolla puututaan henkilön perustuslaissa turvattuun oikeuteen harjoittaa elinkeinoa.

7 §. *Hallinnollisten seuraamusten määräämisoikeuden vanhentuminen.* Pykälän 1 *momentin* mukaan toimivaltainen valvontaviranomainen ei saisi määrätä rikemaksua tai antaa julkista varoitusta eikä asianajajayhdistyksen esityksen johdosta saisi määrätä rikemaksua tai antaa julkista varoitusta, jos sitä ei ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettuna rikkomuksen tai laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin seuraamusmaksun määräämisen vanhentumisajasta. Toimivaltainen valvontaviranomainen ei saisi määrätä seuraamusmaksua eikä asianajajayhdistyksen tekemän esityksen johdosta saa määrätä seuraamusmaksua, jos sitä ei ole tehty kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettuna rikkomuksen taikka laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

Määräajat laskettaisiin rikkomuksen tekopäivästä. Laiminlyöntien osalta vanheneminen alkaisi siitä hetkestä, kun laiminlyöty teko olisi viimeistään tullut tehdä. Jatkettuna rikkomuksen osalta vanheneminen alkaisi jatkettuna rikkomuksen tai laiminlyönnin päätymisestä.

8 §. *Rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun julkistaminen.* Neljännen rahanpesudirektiivin 60 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset julkaisevat virallisella verkkosivustollaan päätökset, joilla määrätään hallinnollinen seuraamus tai toimenpide direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten rikkomisesta ja joihin ei saa hakea muutosta. Julkaisu on tehtävä välittömästi sen jälkeen, kun päätöksestä on ilmoitettu seuraamuksen kohteena olevalle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle. Julkaistuissa tiedoissa on oltava vähintäänkin tiedot rikkomuksen tyypistä ja luonteesta sekä rikkomisesta vastuussa olevien luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden nimet. Jäsenvaltioilla ei ole velvollisuutta soveltaa tätä säännöstä päätöksiin, joilla määrätään luonteeltaan tutkinnallisia toimenpiteitä.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että toimivaltaisen valvontaviranomaisen olisi julkistettava rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu. Julkistaminen voidaan tehdä esimerkiksi viranomaisen internetsivuilla. Julkistamisesta olisi käytävä ilmi, onko seuraamuksen antamista tai määräämistä koskeva päätös lainvoimainen. Jos muutoksenhakuviranomainen kumoaa päätöksen, toimivaltaisen valvontaviranomaisen olisi julkistettava tieto muutoksenhakuviranomaisen päätöksestä vastaavalla tavalla kuin seuraamuksen antaminen tai määrääminen on julkistettu. Seuraamusta koskevat tiedot olisi pidettävä toimivaltaisen valvontaviranomaisen internetsivuilla viiden vuoden ajan.

Pykälän *2 momentti* koskisi poikkeuksia, jolloin päätöksen julkistamista voidaan lykätä, päätös voidaan julkistaa ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä tai seuraamusta koskeva päätös voidaan jättää julkistamatta. Säännös perustuisi neljännen rahanpesudirektiivin 60 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan a ja c luetelmakohtaan.

Jos toimivaltainen valvontaviranomainen julkistaa seuraamusta koskevan päätöksen ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä, toimivaltainen valvontaviranomainen voisi *3 momentin* mukaan samalla päättää lykätä henkilöllisyyttä koskevien tietojen julkistamista kohtuullisen ajan, jos se arvioi, että anonyymien julkistamisen perusteet lakkaavat tuossa ajassa. Säännös perustuisi neljännen rahanpesudirektiivin 60 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan b kohtaan.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin, että pykälää sovelletaan myös ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaisen toiminnan rajoittamisen ja toimiluvan perumisen, johdon toiminnan määräämisen rajoittamisen, toimeenpanokiellon ja oikaisukehotuksen sekä uhkasakon julkistamiseen.

Säännöksellä täytäntöön pantaisiin myös maksajan tiedot -asetuksen 19 artikla.

9 §. *Rikemaksun ja seuraamusmaksun täytäntöönpano ja palauttaminen.* Rikemaksun ja seuraamusmaksun täytäntöönpanosta huolehtisi Oikeusrekisterikeskus. Täytäntöönpanosta säädettäisiin *1 momentin* mukaan tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin, että oikeusrekisterikeskuksen olisi palautettava hakemuksesta maksettu rikemaksu ja seuraamusmaksu, jos sitä koskeva päätös on kumottu tai jos määrätyn maksun määrää on alennettu.

10 §. *Asianajajayhdistyksen esitys aluehallintovirastolle rikemaksun, julkisen varoituksen tai seuraamusmaksun määräämisestä.* Pykälässä säädettäisiin asianajajayhdistyksen rikemaksua, julkista varoitusta tai seuraamusmaksua koskevan esityksen tekemisestä aluehallintovirastolle. Asianajajayhdistyksen ja aluehallintoviraston olisi tehtävä *1 momentin* mukaan yhteistyötä jo siinä vaiheessa, kun asianajajayhdistys tutkii yksittäistä tapausta, jossa sen alustavan arvion mukaan voi olla kyse sellaisesta lain rikkomisesta, josta olisi määrättävä rikemaksu, julkinen varoitus tai seuraamusmaksu. Tässä laissa ehdotettavat viranomaisvaltuudet, mukaan lukien hallinnolliset seuraamukset, olisivat uusia asianajajayhdistykselle ja aluehallintovirastolle. Aluehallintovirastolla ei ole vielä luotuna sisäisiä menettelytapasäännöksiä seuraamusten käsittelylle ja tästä syystä asianajajayhdistyksen ja aluehallintoviraston yhteistyökäytäntöjen kuvaaminen on esityksessä vaikeaa. Asianajajayhdistyksellä on kuitenkin muun lainsäädännön nojalla oikeus määrätä hallinnollisia seuraamuksia ja asianajajista annetussa laissa on säädetty seuraamusten käsittelystä yhdistyksessä.

Asianajajayhdistyksen olisi tehtävä esitys kirjallisesti ja siinä olisi mainittava vähintään *2 momentissa* esitetyt tiedot.

Asian käsittelyyn aluehallintovirastossa noudatettaisiin aluehallintovirastosta annettua lakia. Aluehallintovirastoon sovelletaan myös hallintolakia, jolloin asian käsittelyn aikana aluehallintoviraston olisi esimerkiksi varattava asianosaiselle mahdollisuus tulla kuulluksi hallintolain mukaisesti.

11 §. Luotto- tai rahoituslaitoksille määräytyistä seuraamuksista ilmoittaminen Euroopan rahoitusmarkkinaviranomaisille. Pykälässä säädettäisiin Finanssivalvonnan velvollisuudesta ilmoittaa Euroopan rahoitusmarkkinaviranomaisille tieto julkistetusta seuraamuksesta tai 8 luvun 4—7 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä samanaikaisesti, kun seuraamus julkistetaan sekä tieto mahdollisesta muutoksenhausta ja sen lopputuloksesta. Yhteiskomitea koordinoi arvopaperi-, pankki- ja vakuutusmarkkinoiden välistä sääntely- ja valvontayhteistyötä. Yhteiskomitean äänivaltaisina jäseninä ovat Euroopan pankkiviranomaisen, Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen ja Euroopan vakuutusviranomaisen puheenjohtajat sekä yhteiskomitean alakomiteoiden puheenjohtajat. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen olisi ilmoitettava vuosittain yhdistelmätiedot kunakin vuonna määräytyistä seuraamuksista. Säännös perustuu neljännen rahanpesudirektiivin 62 artiklaan ja maksajan tiedot -asetuksen 21 artiklaan.

10 luku **Erinäiset säännökset**

1 §. Työntekijöiden koulutus ja suojeleminen sekä toimintaohjeet. Pykälällä pantaisiin kansallisesti täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin 45 ja osin 46 artikla. Voimassa olevan lain 34 §:stä poiketen ilmoitusvelvollisen olisi *1 momentin* mukaan nimettävä henkilö, joka vastaa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten sisäisestä valvonnasta ilmoitusvelvollisessa. Jos ilmoitusvelvollinen on esimerkiksi muutaman hengen yritys tai se ei toimi toimialalla, joka toimivaltaisen valvontaviranomaisen tekemän sektorikohtaisen riskiarvion mukaan muodostaa merkittävän rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskin, sisäistä valvontaa ei tarvitsisi järjestää. Konserniin kuuluvan ilmoitusvelvollisen olisi lisäksi noudatettava konsernin sisäisiä menettelytapoja ja ohjeita tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamiseksi.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin ilmoitusvelvollisen omista toimintaohjeista tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten sekä selonteko- ja ilmoitusvelvollisuuden noudattamiseksi. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 34 §:n 3 momenttia.

Ilmoitusvelvollisen tulisi asianmukaisin ja riittävin toimenpitein varmistaa, että epäilyttävää liiketoimea tai tehostettuun ilmoitusvelvollisuuteen liittyvän ilmoituksen tehnyttä ilmoitusvelvollisen työntekijää suojellaan. Ehdotettu *3 momentti* vastaa voimassa olevan lain 34 §:n 2 momenttia.

2 §. Ilmoitusvelvollisen sivuliikkeet ja muut yhtiöt. Pykälä vastaisi muutamaa teknisluontoista muutosta lukuun ottamatta voimassa olevan lain 21 §:ää ja osin neljännen rahanpesudirektiivin 18 ja 45 artiklaa.

3 §. Toimivaltaisten valvontaviranomaisten, asianajajayhdistyksen ja rahanpesun selvittelykeskuksen yhteistyö. Pykälässä säädettäisiin viranomaisten välisestä yhteistyöstä. Toimivaltaisten valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen olisi vaihdettava keskenään tietoja sallassapitosäännösten estämättä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi, selvittämiseksi ja paljastamiseksi. Yhteistyön ja tietojenvaihdon toimivuus on olennaista sen varmistamiseksi, ettei kaksi viranomaista ryhdy yhtä aikaa 9 luvussa tarkoitetun rikkomuksen tutkintaan. Tämä on erityisen tärkeää *ne bis in idem* -periaatteen noudattamiseksi. Tietojenvaihdon tarkoituksena on myös edistää yhtenäisen seuraamuslinjan syntymistä valvontaviranomaisten välille.

Neljännän rahanpesudirektiivin 32 artiklan 4 kohdan mukaan rahanpesun selvittelykeskusten on voitava vastata jäsenvaltionsa toimivaltaisten viranomaisten tietopyyntöihin, kun tällaiset tietopyynnöt perustellaan rahanpesuun, rahanpesun esirikoksiin tai terrorismin rahoittamiseen liittyvillä syillä. Päätöksen analyysin suorittamisesta tai tietojen luovuttamisesta tekee rahanpesun selvittelykeskus. Pykälässä viitattaisiin 7 lukuun, jossa säädetään rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta luovuttaa tietoja muille viranomaiselle. Tietojen luovuttaminen on tärkeää sen varmistamiseksi, että toimivaltaisilla valvontaviranomaisilla ja asianajajayhdistyksellä on kattava kuva valvomiinsa ilmoitusvelvollisiin ja toimialoihin liittyvistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä.

4 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta tässä laissa tarkoitettujen toimivaltaisten valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen päätökseen. Pykälän 1–4 momentti eivät kuitenkaan koskisi Finanssivalvontaa tai Tilintarkastusvalvontaa. Valitus tehtäisiin hallinto-oikeuteen hallintolainkäyttölain mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaisesti toimivaltainen valvontaviranomainen ja asianajajayhdistys voisivat hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on muuttanut tai kumonnut toimivaltaisen valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen päätöksen.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen päätös voitaisiin 3 momentin mukaan panna täytäntöön ennen kuin päätös on lainvoimainen. Jos päätöksestä valitetaan, päätöstä noudatettaisiin toistaiseksi, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää tai asiasta muualla laissa toisin säädetä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin aluehallintoviraston rekisteristä poistamista ja toimivaltaisten valvontaviranomaisten toimintakieltoa koskevien päätösten noudattamisesta muutoksenhausta huolimatta.

Pykälän 5 momentissa viitattaisiin Finanssivalvonnasta annettuun lakiin, jota sovellettaisiin Finanssivalvonnan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten perusteella tekemiin päätöksiin. Vastaavasti pykälän 6 momentissa viitattaisiin Tilintarkastusvalvonnan osalta tilintarkastuslakiin.

5 §. Maksujen täytäntöönpano. Uhkasakko, rikemaksu ja seuraamusmaksu korkoineen saataisiin periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Rikemaksun ja seuraamusmaksun perimisen edellytyksenä olisi kuitenkin, että toimivaltaisen valvontaviranomaisen päätös on lainvoimainen.

6 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän 1 momentissa annettaisiin valtiovarainministeriölle asetuksenantovaltuus 1 luvun 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetulle taloudellisen toiminnan sisällöstä ja sen harjoittamiselle asetettavista rajoista. Mainitussa kohdassa tarkoitetun toiminnan liikevaihdon tulee olla neljännen rahanpesudirektiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltion asettaman suhteellisen pienen raja-arvon alapuolella. Yksittäiselle toimelle per asiakas asetettava euromääräinen raja voi olla enintään 1 000 euroa. Rajoituksen tarkoituksena on estää innovatiiviset toimet lain soveltamisalan kiertämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksenantovaltuuden sisällöstä säädettäisiin 2–4 momentissa. Tarkoituksena on, että valtioneuvosto antaisi 2 ja 3 momenttien nojalla yhden asetuksen, ja valtioneuvosto antaisi 5 momentissa tarkoitetun asetuksen ainoastaan tarvittaessa. Valtioneuvostolle annettaisiin 2 momentissa asetuksenantovaltuus neljännen rahanpesudirektiivin liitteissä II ja III tarkoitetuista seikoista, joihin liittyy alhainen tai tavanomaista suurempi rahanpesun tai ter-

rorismin rahoittamisen riski. Asetuksen säännöksillä tarkennettaisiin asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien 3 luvun 7 ja 10 §:n sisältöä. Asetusta laadittaessa olisi perusteltua ottaa huomioon Euroopan pankkiviranomaisen neljännen rahanpesudirektiivin 17 artiklan ja 18 artiklan 4 kohdan nojalla laatimat ohjeet.

Pykälän 3 momentti koskisi epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen rakennetta ja sisältöä sekä 5 luvun 3 §:ssä tarkoitetun aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin rekisteröintihakemuksen sisältöä. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä säädetään epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen sisällöstä ja 3 §:ssä rekisteröitymistä koskevasta hakemuksesta. Valtioneuvoston asetuksessa olisi tarpeen laajentaa aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin rekisteröintiä koskevat säännökset kattamaan hakemuksen lisäksi selvityksen merkittävimmistä osakkeenomistajista ja osakkeenomistajien omistusosuuksista sekä ilmoitusvelvollisen johdosta ja johdolle tehtävästä luotettavuus selvityksestä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että valtioneuvosto voi vahvistaa luettelon kolmansista maista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevat säännökset muodostavat komission arvion mukaan merkittävän riskin EU:n sisämarkkinalle tai eivät vastaa kansainvälisiä velvoitteita. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi FATF:n julkaisemien arvioiden vahvistamista valtioneuvoston asetuksella, jos EU:n komission tekemä arvio ei vastaisi FATF:n tekemää arviota. Suomi on sitoutunut FATF:n tekemään arvioon ja on tärkeää, että ilmoitusvelvollisilla on selkeä kuva valtioista, joiden järjestelmät eivät vastaa FATF:n suosituksia. On mahdollista vaikkakin epätodennäköistä, että FATF arvioi EU:n jäsenvaltion rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen järjestelmän puutteelliseksi. Tällöinkin Suomen olisi otettava huomioon FATF:n tekemä arvio asetusta antaessaan.

7 §. Määräyksenantovaltuus. Pykälässä säädettäisiin toimivaltaisten valvontaviranomaisten oikeudesta antaa määräyksiä asiakkaan tuntemis- ja tunnistamisvelvollisuuteen liittyvistä säännöksistä. Näiden lisäksi Euroopan pankkiviranomaisen ja muiden rahoitusmarkkinaviranomaisten laatimat ohjeet ja tekniset sääntelystandardit sitovat Finanssivalvontaa ja joidenkin standardien osalta rahoitusmarkkinoilla toimivia ilmoitusvelvollisia.

8 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017. Lain 5 luku ja 6 luvun 1 ja 2 §:t tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2019. Lailla kumottaisiin voimassa oleva laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä.

9 §. Siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä tarpeellisiin toimiin sen voimaansaattamiseksi. Esimerkiksi Etelä-Suomen aluehallintovirasto voisi ryhtyä toimiin 5 luvussa ja PRH 6 luvussa tarkoitetun rekisterin perustamiseksi.

Omaisuudenhoito- ja yrityspalvelurekisteriin ja valuutanvaihtorekisteriin merkityn on tehtävä uusi rekisteri-ilmoitus. Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollinen saisi jatkaa toimintaansa kunnes aluehallintovirasto on tehnyt päätöksen rekisteriin merkitsemisestä. Rekisteri-ilmoitus olisi kuitenkin tehtävä kuuden kuukauden kuluttua rekisteriä koskevien säännösten voimaantulosta eli 30 päivään kesäkuuta 2019 mennessä.

1.2 Laki Finanssivalvonnasta

38 §. Rikemaksu. Pykälään lisättäisiin *uusi 6 momentti*, jossa viitattaisiin selvyuden vuoksi 1. lakiehdotukseen ja maksajan tiedot -asetukseen sekä niiden nojalla määrättäviin seuraamuksiin.

39 §. Julkinen varoitus. Pykälään lisättäisiin *uusi 3 momentti*, jossa viitattaisiin selvyuden vuoksi 1. lakiehdotukseen ja maksajan tiedot -asetukseen sekä niiden nojalla määrättäviin seuraamuksiin.

40 §. Seuraamusmaksu. Pykälään lisättäisiin *uusi 3 momentti*, jossa viitattaisiin selvyuden vuoksi 1. lakiehdotukseen ja maksajan tiedot -asetukseen sekä niiden nojalla määrättäviin seuraamuksiin.

41 §. Seuraamusmaksun määrääminen. Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan muutettavan siten, että seuraamusmaksun määräisi aina sen suuruudesta riippumatta Finanssivalvonta. Seuraamusmaksun enimmäismäärä korotettiin 200 000 eurosta yhteen miljoonaan euroon 1 päivänä tammikuuta 2013 voimaan tulleella lailla. Seuraamusmaksun enimmäismäärän korotuksen taustalla olivat seuraamusjärjestelmän yleisestäävyys ja uskottavuus sekä se, että Finanssivalvonnan rahamääräiset seuraamukset olivat EU:ssa tehtyjen arvioiden mukaan erittäin alhaiset. Seuraamusmaksun enimmäismäärän huomattavan korotuksen vuoksi säännös muotoiltiin kilpailuoikeudellisten asioiden menettelysäännösten tavoin siten, että markkinaoikeus määrää kyseisen raja-arvon ylittävän seuraamusmaksun ja arvioisi sen edellytysten täyttymisen itsenäisesti valvontaviranomaisen esityksestä.

Korkein hallinto-oikeus on toistuvasti kiinnittänyt huomiota siihen, ettei ole tarkoituksenmukaista, että korkein hallinto-oikeus toimii ensimmäisenä muutoksenhakutuomioistuimena markkinaoikeuden määräämissä seuraamusmaksuja koskevista valituksista vaan korkeimman hallinto-oikeuden tulisi lakisääteisten tehtäviensä mukaisesti käyttää ylintä tuomiovaltaa hallintolainkäyttöasioissa. Tästä syystä 1 momenttia muutettaisiin siten, että päätöksen seuraamusmaksun määräämisestä tekisi Finanssivalvonta. Finanssivalvonnan päätöksestä saisi ehdotetun 73 §:n mukaan hakea muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta ja edelleen valitusluvalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

42 a §. Hallinnollisten seuraamusten määräämisoikeuden vanhentuminen. Pykälän *2 momenttia* muutettaisiin siten, että siitä poistettaisiin viittaukset markkinaoikeuteen tehtävästä esityksestä 41 §:ään tehtävän muutoksen johdosta.

43 §. Rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun julkistaminen. Pykälän *1 momentin* sanamuotoa täsmennettäisiin, kun Finanssivalvonta tekisi ehdotetun 41 §:n mukaan aina päätöksen rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määräämisestä.

43 b §. Asian käsittely markkinaoikeudessa. Pykälä kumottaisiin 41 §:ään tehtävän muutoksen johdosta. Kun markkinaoikeus ei enää käsitelisi seuraamusmaksun määräämistä Finanssivalvonnan esityksestä, asian käsittelystä markkinaoikeudesta ei ole tarpeen säätää.

73 §. Muutoksenhaku. Voimassa olevassa 73 §:ssä säädetään, että Finanssivalvonnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Sen sijaan Finanssivalvonnan 38—41 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla markkinaoikeuteen, ja markkinaoikeuden päätökseen sekä 40 ja 41 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Hallintolainkäytössä on kaksiasteinen yleisten hallintotuomioistuinten järjestelmä, jossa ensimmäisenä oikeusasteena ovat alueelliset hallinto-oikeudet ja ylimpänä oikeusasteena on korkein hallinto-oikeus. Alueellisia hallinto-oikeuksia on kahdeksan. Helsingin hallinto-oikeuteen keskittyy erityisesti välillistä verotusta koskevat asiat, jotka muodostavat merkittävän osan käsiteltävistä valituksista.

Erityistuomioistuimina hallintolainkäytön alalla toimivat lähinnä vakuutus-oikeus ja markkina-oikeus. Markkinaoikeudessa käsitellään hallintolainkäytön menettelyssä kilpailu- ja hankinta-asiat, joissa muutosta haetaan korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Asioiden käsittelyssä markkinaoikeudessa noudatetaan lakia eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä sekä oikeudenkäymiskaarta. Muutosta markkinaoikeuden päätökseen haetaan valitusluvalla korkeimmalta oikeudelta.

Muutoksenhaun keskittäminen joissakin asiaryhmissä, kuten muutoksenhaussa Finanssivalvonnan päätöksiin, yhteen tai muutamaan alueelliseen hallintotuomioistuimeen tuo järjestelmään erityistuomioistuinten piirteitä ja asiantuntemuksen keskittymistä.

Oikeusministeriön asettaman työryhmän (*Tehtävien jako hallintotuomioistuinten kesken. Hallintolainkäytön tasotyöryhmän mietintö, 78/2010*) mukaan asioiden keskittämistä yhteen tai muutamaan alueelliseen tuomioistuimeen voidaan perustella lähinnä asioissa, joiden ratkaisemisessa tarvitaan muutakin kuin oikeudellista asiantuntemusta eikä tätä erityisasiantuntemusta voida käytännössä turvata useissa tai kaikissa hallinto-oikeuksissa. Tällöin on kuitenkin syytä selvittää ensin, voidaanko tarvittava asiantuntemus turvata esimerkiksi koulutuksen tai asiantuntijoiden kuulemisen avulla.

Rahoitusmarkkinoihin liittyy useita sellaisia erityisasiantuntemusta vaativia seikkoja, jotka puoltavat voimassa olevan muutoksenhakujärjestelmän ylläpitämistä ja muutoksenhaun keskittämistä Helsingin hallinto-oikeuteen. Kun 41 §:ää ehdotetaan muutettavan siten, että Finanssivalvonta tekisi päätöksen kaikkien hallinnollisten seuraamusten määrittämisestä itse, muutoksenhaku markkinaoikeuteen ei ole enää perusteltua vaan Helsingin hallinto-oikeus toimisi ensimmäisenä muutoksenhakutuomioistuimena kaikkiin Finanssivalvonnan tekemiin päätöksiin.

Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevan säännöksen 1 momenttia.

Pykälän 2–4 momentissa säädettäisiin rikemaksua, julkista varoitusta ja seuraamusmaksua koskevan asian vireille tulosta Helsingin hallinto-oikeudesta ja sen käsittelyn kiireellisyydestä sekä Finanssivalvonnalle varattavasta tilaisuudesta vastata asiaan kirjallisesti tai suullisesti. Säännökset vastaisivat sisällöllisesti kumottavaksi ehdotetun 43 b §:n 1, 3 ja 4 momenttia. Pykälän 2 momentin mukaan rikemaksua, julkista varoitusta ja seuraamusmaksua koskeva asia tulee vireille Helsingin hallinto-oikeudessa sen valituksella, jolle Finanssivalvonta on määrännyt seuraamuksen. Lisäksi momentissa viitattaisiin informatiivisesti hallintolainkäyttölakiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asian valmistelusta, että asia on ennen käsittelyä valmistettava hallinto-oikeuden tuomarin johdolla niin, että se voidaan viipymättä ratkaista.

Pykälän 4 momentin mukaan asiaa valmisteltaessa Finanssivalvonnalle on varattava tilaisuus suullisesti tai kirjallisesti vastata valitukseen. Hallintolainkäyttölain 36 §:n 1 momentin mukaan valitusviranomaisen on hankittava lausunto siltä hallintoviranomaiselta, joka on tehnyt asiassa päätöksen, jollei se ole tarpeetonta. Säännöksellä on tarkoitus varmistaa, että Finanssivalvonta tulee aina hallinnollista seuraamusta koskevan valituksen käsittelyasian valmistelun yhteydessä kuulluksi.

Pykälän 5 momentti vastaisi pääosin voimassa olevan säännöksen 4 momenttia.

Pykälän 6 ja 7 momentti vastaisivat voimassa olevan säännöksen 5 ja 6 momenttia.

Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti 1. lakiehdotuksen kanssa.

Markkinaoikeus ratkaisisi lain voimaantullessa siellä vireillä olevan valituksen 73 §:ssä esitetystä poiketen. Lisäksi markkinaoikeus ratkaisisi valituksen, joka liittyy Finanssivalvonnan 38—41 §:n nojalla tekemään päätökseen, jos valitusaika ei ole kulunut umpeen lain voimaantullessa.

1.3 Kaupparekisterilaki

1a §. Pykälä muutettaisiin lisäämällä siihen nykyisin kaupparekisteriasetuksessa oleva oikeus luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä, kirjallisena poimintana tai muussa koneellisesti käsiteltävässä muodossa. Muutoksen johdosta myös pykälän rakennetta muutetaan. Muutos vastaisi sisällöllisesti kaupparekisteriasetuksen 29 §:n 2 momenttia. Perustuslakivaliokunta on kannanotoissaan (PeVL 12/2002 vp ja PeVL 14/2002 vp) todennut, että tekninen käyttöyhteys mahdollistaa hyvin laajan ja nopean henkilötietojen siirron ja siksi henkilötietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä on säädettävä aina laintasoisin säännöksiin. Korkein hallinto-oikeus on katsonut, ettei teknisen käyttöyhteyden avaaminen tuloverotuksen julkisiin tietoihin ollut mahdollista, koska tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä ei ole säädetty laissa (KHO 2015:41).

Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella olisi oikeus saada kaupparekisterin merkinnöistä ja rekisteriviranomaisen hallussa olevista asiakirjoista tietoja, otteita ja todistuksia. Säännös vastaisi pääosin voimassaolevaa säännöstä, mutta siihen lisättäisiin nykyisin asetuksessa oleva viittaus rekisteriviranomaisen hallussa olevista asiakirjoista. Lisäyksen taustalla on kaupparekisteriasetus ja se liittyy 2 momentissa ehdotettuun muutokseen.

Pykälän 2 momentin mukaan, sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään, rekisteriviranomainen saa luovuttaa rekisteristä henkilötietoja tulosteena taikka saattaa ne yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta tai luovuttaa ne muutoin sähköisessä muodossa. Rekisteriviranomainen saa kuitenkin luovuttaa tiedot kaupparekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetty edellytykset. Muissa tapauksissa ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen sijasta luovutetaan tieto henkilön asuinmaasta. Säännös vastaa pääosin voimassaolevaa kaupparekisterilain säännöstä, johon lisättäisiin nykyisin asetuksessa oleva oikeus luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Uutta olisi myös tosiasiallista edunsaajaa koskevien tietojen luovuttaminen. Kaupparekisteriin merkityn omistajan, jäsenen tai muun tosiasiallista määräysvaltaa käyttävän henkilön kotiosoitteesta luovutetaan tieto vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetty edellytykset. Pelkän omistuksen tai ääniosuuden hallintaa oikeushenkilössä ei voida rinnastaa hallituksen jäsenenä toimimiseen, joten tosiasiallisena edunsaajana rekisteriin merkittyjen yksityishenkilöiden osoitetietojen saatavuuden tulisi olla suppeampaa. Viranomaisilla olisi kuitenkin pääsy tietoihin.

5 §. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 9 kohta, jonka mukaan rekisteriin merkitään 1. lakiehdotuksen 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettut tosiasialliset edunsaajat sekä määräysvallan tai omistussosuuden peruste ja laajuus. Avoimessa yhtiössä yhtiömies on käytännössä yleensä tosiasiallinen edunsaaja, joka merkitään jo nykyisin yhtiömiehen ominaisuudessa kaupparekisteriin.

Silloin kun yhtiömies on luonnollinen henkilö, edunsaajatietoa ei tarvitsisi yleensä erikseen ilmoittaa. Tosiasiallinen edunsaaja olisi kuitenkin aina ilmoitettava rekisteriin, kun yhtiömiehenä on oikeushenkilö. Uuden 9 kohdan lisäämisestä aiheutuu säädösteknisiä muutoksia 7 ja 8 kohtiin.

6 §. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 10 kohta, jonka mukaan rekisteriin merkitään 1. lakiehdotuksen 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetut tosiasialliset edunsaajat sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus. Kommandiittiyhtiössä vastuunalainen yhtiömies on käytännössä yleensä tosiasiallinen edunsaaja, joka merkitään jo nykyisin yhtiömiehen ominaisuudessa kaupparekisteriin. Silloin kun yhtiömies on luonnollinen henkilö, edunsaajatietoa ei tarvitsisi yleensä erikseen ilmoittaa. Tosiasiallinen edunsaaja olisi kuitenkin ilmoitettava rekisteriin, kun vastuunalaisena yhtiömiehenä on oikeushenkilö. Uuden 10 kohdan lisäämisestä aiheutuu säädösteknisiä muutoksia 8 ja 9 kohtiin.

9 §. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 15 kohta, jonka mukaan rekisteriin merkitään 1. lakiehdotuksen 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetut tosiasialliset edunsaajat sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus. Osakeyhtiössä tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin säännöksessä viitatus 1. lakiehdotuksen 1 luvun 5 §:n mukaan yleensä osakkeenomistajaa tai hallituksen jäseniä. Uuden 15 kohdan lisäämisestä aiheutuu säädösteknisiä muutoksia 13 ja 14 kohtiin.

10 §. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 18 kohta, jonka mukaan rekisteriin merkitään 1. lakiehdotuksen 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetut tosiasialliset edunsaajat sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus. Osuuskunnassa tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin säännöksessä viitatus 1. lakiehdotuksen 1 luvun 5 §:n mukaan yleensä osuuskunnan jäsentä, jolla on säännöksessä tarkoitettu määräysvalta, tai hallituksen jäseniä. Uuden 18 kohdan lisäämisestä aiheutuu säädösteknisiä muutoksia 16 ja 17 kohtiin.

11, 12, 13, 13 c ja 13 d §. Pykäliin lisättäisiin uusi luettelakohta, jonka mukaan rekisteriin merkitään 1. lakiehdotuksen 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetut tosiasialliset edunsaajat sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus. Tosiasiallisena edunsaajana pidettäisiin säännöksessä viitatus 1. lakiehdotuksen 1 luvun 5 §:n mukaan yleensä luonnollista henkilöä, joka suoraan tai välillisesti käyttää yli 25 prosentin määräysvaltaa yhteisössä. Lisäys aiheuttaa teknisiä muutoksia muihin luettelakohtiin.

13 e §. Lakiin lisättäisiin uusi 13 e §, jonka mukaan rahanpesudirektiivin 30 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun ulkomaisen trustin tosiasiallisia edunsaajia koskevassa ilmoituksessa olisi mainittava ulkomaisen trustin nimi. Jos ulkomainen trusti on kotimaassaan rekisteröity, ilmoitettaisiin rekisteriin myös rekisteri, johon ulkomainen trusti on merkitty sekä rekisterinumero siinä rekisterissä. Lisäksi ilmoituksessa olisi mainittava rahanpesulain 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot, jotka kyseisen lain 6 luvun 2 §:n mukaan ilmoitetaan merkittäväksi kaupparekisteriin. Ulkomainen trusti ei kuitenkaan olisi kaupparekisteriin merkittävä elinkeinonharjoittaja, vaan trustin tiedot merkittäisiin ainoastaan tosiasiallista edunsaajaa koskeviin tietoihin liittyvänä yksilöivänä tietona.

1.4 Laki luottolaitostoiminnasta

15 luku Menettelytavat asiakasliiketoiminnassa

6 §. Asiakkaan oikeus peruspankkipalveluihin. Säännöksen 2 momenttiin tehtäisiin lakitekni-
nen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

20 luku **Hallinnolliset seuraamukset**

1 §. *Seuraamusmaksu.* Pykälän 2 momentin 6 kohdan viittaus voimassa olevaan rahanpesulakiin kumottaisiin, koska 1. lakiehdotuksessa säädetään erikseen seuraamusmaksun määräämisestä 1. lakiehdotuksen erinäisten säännösten laiminlyönnistä tai rikkomisesta.

1.5 Sijoituspalvelulaki

12 luku **Salassapito ja asiakkaan tunteminen**

3 §. *Asiakkaan tunteminen.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.6 Laki arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta

8 luku **Erinäiset säännökset**

4 §. *Asiakkaan tunteminen.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.7 Sijoitusrahastolaki

45 §. Pykälän 5 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

144 §. Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.8 Maksulaitoslaki

7 §. *Muun maksupalvelun tarjoamisen kuin sähköisen rahan liikkeeseenlaskun luvanvaraisuutta koskeva poikkeus.* Pykälän 4 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

24 §. *Asiamies.* Pykälän 4 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.9 Laki vaihtoehtorahastojen hoitajista

12 luku **Osuuksien tarjoaminen**

8 §. *Asiakkaan tunteminen.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

22 luku **Seuraamukset ja muutoksenhaku**

7 §. *Tuntemisvelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden rikkominen.* Pykälä kumottaisiin, koska 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan erikseen säädettävän mainittujen asiakkaan tuntemisvelvollisuutta ja rahanpesun ilmoitusvelvollisuutta koskevien säännösten rikkomisesta.

1.10 Laki panttilainauslaitoksista

28 §. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

40 §. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos.

1.11 Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä

6 §. *Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus.* Pykälän 1 momentin 13 kohtaa laajennettaisiin siten, että Harmaan talouden selvitysyksikkö laatisi velvoitteidenhoitoselvityksen tukemaan 1. lakiehdotuksessa tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten työtä. Voimassa olevassa laissa viitataan ainoastaan rahanpesunselvittelykeskuksen tehtäviin, mutta neljännen rahanpesudirektiivin muutoksen myötä aiempaa useammalla viranomaisella saattaa olla tarve saada tietoa velvoitteidenhoidosta esimerkiksi yrityksen johdon luotettavuuden arvioinnin tueksi.

1.12 Arvonlisäverolaki

Lailla ehdotetaan kumottavan arvonlisäverolain 209 s §:n 2 momentti, koska voimassa olevan rahanpesulain 13 §:ää vastaavaa säännöstä ei ehdoteta säädettävän 1. lakiehdotuksessa. Neljännen rahanpesudirektiivin tavoitteena on riskiperusteinen lähestymistapa, mikä tarkoittaa, että lakisääteiset poikkeukset asiakkaan tuntemisvelvoitteeseen eivät enää ole perusteltuja kuin erinäisissä direktiivissä erikseen säädetyissä tapauksissa.

1.13 Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi

3 §. *Varojen jäädyttäminen.* Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.14 Kuluttajansuojalaki

7 luku Kuluttajaluotot

15 §. *Luotonhakijan henkilöllisyyden todentaminen.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.15 Vakuutusopimuslaki

6 a §. *Tieto hylkäysperusteesta.* Pykälään tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

16 §. *Jatkuvan vahinkovakuutuksen irtisanominen.* Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.16 Luottotietolaki

19 §. *Henkilöluottotietojen luovuttamisen ja käyttämisen yleiset edellytykset.* Pykälän 2 momentin 7 kohtaan tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

30 §. *Tarkastusoikeus.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.17 Arpajaislaki

14 a §. *Rahapeli*en ikäraja. Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

64 §. *Arpajaisrikkomus*. Pykälän 2 momentti kumottaisiin, koska 1. lakiehdotuksessa säädettäisiin erikseen asiakkaan tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta määrättävistä mahdollisista seuraamuksista.

1.18 Vakuutusyhtiölaki

6 luku Vakuutusyhtiön johto, hallintojärjestelmä ja varojen sijoittaminen

13 §. *Asiakkaan tunteminen*. Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan rahanpesulain sijaan 1. lakiehdotukseen.

1.19 Yhdistyslaki

48 §. *Perusilmoitus*. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin ja pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti. Pykälän 1 momenttia koskeva muutos johtuu siitä, että yhdistysrekisteristä tehtäisiin yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kantarekisteri. Sen seurauksena yhdistystä koskeva perustamisilmoitus tehtäisiin jatkossa PRH:n ja Verohallinnon yhteisellä y-lomakkeella siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 10 §:ssä säädetään.

Pääsääntöisesti edunsaajana pidetään 1. lakiehdotuksen 1 luvun 5 §:n mukaan yhdistyksen hallituksen puheenjohtajaa. Poikkeuksellisesti yhdistyksessä voi kuitenkin olla muu viitatussa pykälässä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja, jolloin yhdistyksen olisi ilmoitettava tosiasiallisen edunsaajan tiedot yhdistysrekisteriin. Pykälän 4 momentin mukaan perusilmoituksessa on tarvittaessa ilmoitettava tosiasiallisen edunsaajan täydellinen nimi, osoite, kotikunta ja henkilötunnus sekä määräysvallan tai omistusosuuden luonne ja laajuus. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, ilmoitetaan syntymäaika.

52 §. *Muutosilmoitus*. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin ilmoituksen tekemisen osalta, koska jatkossa yhdistysrekisteri olisi yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kantarekisteri. Lisäksi siihen lisättäisiin velvollisuus ilmoittaa tosiasiallista edunsaajaa koskevien tietojen muutoksista. Yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta, hallituksen puheenjohtajan ja nimenkirjoittajan vaihtumisesta sekä tosiasiallista edunsaajaa koskevien tietojen muutoksista tehtäisiin rekisteriin ilmoitus (*muutosilmoitus*) siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 11 §:ssä säädetään. Sääntöjä muutettaessa ilmoitukseen olisi liitettävä muutetut säännöt. Ilmoituksen tekemisestä, allekirjoittamisesta ja vakuutuksesta olisi muuten voimassa, mitä 48 §:ssä säädetään perusilmoituksesta.

1.20 Säätöilaki

13 luku Säätörekisteri

4 §. *Perusilmoitus*. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säätörekisteriin merkittäväksi tiedoksi 1. lakiehdotuksen 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja. Pääsääntöisesti edunsaajana pidetään säätöön hallituksen jäseniä. Jos poikkeuksellisesti joku muu käyttää yhdistyksessä tosiasiallista määräysvaltaa, säätöön olisi ilmoitettava edunsaajan tiedot säätörekisteriin. Säätöön perusilmoitukseen olisi tarvittaessa liitettävä ilmoitus säätöissä tosiasiallista määräysvaltaa käyttävän luonnollisen henkilön nimestä, osoitteesta, asuinpaikasta ja suomalaisesta henkilötunnuksesta tai tämän puuttuessa syntymäajasta sekä määräysvallan tai omistusosuuden

luonne ja laajuus. Säätiön tosiasiallisia edunsaajia koskevat muutokset olisi ilmoitettava rekisteriin säätiölain 13 luvun 6 §:n mukaisesti.

1.21 Yritys- ja yhteisötietolaki

2 §. Määritelmät. Esityksen tarkoituksena on tehdä yhdistysrekisteristä jatkossa yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kantarekisteri. Pykälän *1 momentin 7 kohtaan* lisättäisiin yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kantarekisteriksi yhdistysrekisteri. Tästä seuraa, että yhdistyksille on annettava y-tunnukset ja yhdistysten tiedot tulevat saataville YTJ:n tietopalvelun välityksellä. Käytännössä PRH ja Verohallinto huolehtisivat y-tunnusten antamisesta olemassa oleville yhdistyksille viran puolesta, eikä yhdistysten tarvitse erikseen hakea y-tunnuksia.

4 §. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään tallennettavat tiedot. Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin uusi 9 a kohta, jonka mukaan yritys- ja yhteisötietojärjestelmään tallennettaisiin tieto ilmoittautumisesta ja merkitsemisestä yhdistysrekisteriin. Muutos on tarpeen yhdistysrekisterin liittämisiksi YTJ:n kantarekisteriksi.

10 §. Perustamisilmoitus. Pykälän *2 momentin 3 kohtaa* muutettaisiin lisäämällä siihen viittaus yhdistysrekisteriin.

Pykälän *3 momentti* olisi uusi, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyisi *4 momentiksi*. Säännöksellä poikettaisiin pykälän *1 momentin* ja 2 momentin 3 kohdan säännöksistä. Tosiasiallista edunsaajaa koskevat tiedot voitaisiin ilmoittaa YTJ:n kantarekisterinä toimiviin kauppa-, yhdistys-, tai säätiörekisteriin ainoastaan sähköisesti. Sähköinen ilmoittaminen tapahtuu käytännössä YTJ:n sähköisessä asiointipalvelussa. Tiedot voi ilmoittaa rekisteriin sähköisesti tehdyn perustamisilmoituksen yhteydessä. Jos perustamisilmoitus kuitenkin tehdään paperimuodossa, tosiasiallista edunsaajaa koskevat tiedot on ilmoitettava kantarekisteriin perustamisilmoituksen tekemisen jälkeen erikseen 11 §:n 2 momentin mukaisesti.

11 §. Muutos- ja lopettamisilmoitus. Pykälän *2 momenttia* muutettaisiin tosiasiallista edunsaajaa koskevien tietojen ilmoittamisen osalta. Tieto rahanpesulain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua yhteisön tosiasiallisista edunsaajista ilmoitettaisiin sähköisesti. Sähköinen ilmoittaminen tapahtuu käytännössä YTJ:n sähköisessä asiointipalvelussa. Muutos ei vaikuta muiden rekisteriin ilmoitettavien tietojen toimittamistapaan, vaan niitä voisi toimittaa edelleen myös paperimuodossa.

16 §. Tietojen antaminen yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä. Pykälää muutettaisiin niin, että rekisteristä voidaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti.

1.22 Laki kiinteistönvälityslikkeistä ja vuokrahuoneiston välityslikkeistä

5 a §. Luotettavuus. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin 1. lakiehdotuksen 5 luvun 5 §:ää vastaavasti kiinteistönvälityslikkeen ja vuokrahuoneiston välityslikkeen harjoittajan tai oikeushenkilönä toimivan kiinteistönvälityslikkeen ja vuokrahuoneiston välityslikkeen merkittävän omistajan ja johdon luotettavuudelle asetettavista edellytyksistä.

8 §. Rekisteröinnin edellytykset. Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin *uusi 3 kohta*, jossa edellytetään ilmoituksen tekijän täyttävän 5 a §:ssä tarkoitettua luotettavuudelle asetettuja edellytykset.

9 §. Välityslikkerekisteriin merkittävät tiedot. Pykälän *1 momentissa* välityslikkerekisteriin merkittävät tiedot ehdotetaan yhdenmukaistettavan 1. lakiehdotuksen 5 luvun 4 §:n kanssa.

Voimassa olevan momentin 3 kohta poistettaisiin kokonaan, kun 2 kohdasta viittaus suomalaisen oikeushenkilöön korvattaisiin viittauksella oikeushenkilöön. Tällöin 2 kohta kattaisi voimassa olevan lain 2 ja 3 kohdat.

1.23 Päästökauppalaki

67 §. Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus. Pykälän 3 momentiksi lisättäisiin Energiavirastolle tiedonsaantioikeus 1. lakiehdotuksen 8 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Nykyinen päästökauppalain 67 §:n 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi.

73 §. Päästökaupparikkomus. Pykälän 1 momentin 7 kohtaan tehtäisiin lakitekniinen muutos, jossa viitattaisiin 67 §:n 3 momentin sijaan 67 §:n 4 momenttiin.

Voimaantulo. Välitysliikeregisteriin merkityn välitysliikkeen olisi rekisteristä poistamisen uhalla ilmoitettava aluehallintovirastolle 5 a §:ssä tarkoitettua luotettavuutta koskevat rekisteriin merkittävät tiedot vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

2 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

2.1 Merkittävä julkisen vallan käyttö ja hallinnolliset rahamääräiset seuraamukset

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan lainvastaisesta teosta määrättävä maksu ei ole perustuslain 81 §:n mukainen vero tai maksu vaan rangaistusluonteinen taloudellinen seuraamus. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen rahamääräisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 4/2001 vp, s. 7, PeVL 32/2005 vp, s. 2, PeVL 55/2005 vp, s. 2, PeVL 17/2012 vp s. 6). Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määrittämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Laissa on valiokunnan mukaan täsmällisesti ja selkeästi määriteltävä seuraamuksen ja sen suuruuden perusteista ja oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista (PeVL 32/2005 vp, s. 2-3, PeVL 55/2005 vp, s. 2, PeVL 57/2010 vp, PeVL 17/2012 vp s. 6). Perustuslakivaliokunta on todennut, että vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei sellaiseenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, tarkkuuden yleistä vaatimusta ei kuitenkaan voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa (PeVL 9/2012 vp, s. 2, PeVL 57/2010 vp, s. 2 ja PeVL 74/2002 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunta on myös katsonut, että hallinnollisen rahamääräisen seuraamuksen määrittämisessä on kyse merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Merkittävällä julkisen vallan käytöllä tarkoitetaan esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin (HE 1/1998 vp, s. 179, PeVL 28/2001 vp, s. 5-6). Perustuslain esitöissä ei arvioida hallinnollisten seuraamusten antamista merkittävän julkisen vallan käytön kannalta. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin katsonut, että hallinnollisen seuraamuksen määrittämiseen sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä (PeVL 32/2005 vp, s. 2, PeVL 55/2005 vp, s. 2). Hallinnollisten seuraamusten määrittämisestä on myös oikeuskirjallisuudessa pidetty riidattomasti perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna merkittävänä julkisen vallan käyttönä.

Julkisoikeudellinen yhdistys on yhdistys, joka on lailla tai lain nojalla järjestetty erityistä tarkoitusta varten. Julkisoikeudellisella yhdistyksellä voi olla lainsäädännössä määriteltyjä julkisia tehtäviä ja niiden hoitamiseen liittyvää toimivaltaa julkisen vallan käyttöön perustuslain 124 §:ssä tarkoitetulla tavalla, kuten kurinpito- tai valvontavaltaa. Asianajajista annetun lain 7 §:ssä säädetään kurinpidollisen seuraamuksen määräämisestä asianajajalle mukaan lukien seuraamusmaksu, joka on suuruudeltaan vähintään 500 euroa ja enintään 15 000 euroa. Säännöksen esitöiden mukaan (HE 318/2010 vp) valvontalautakunta ei ole viranomainen, mutta sen asema rinnastuu monessa suhteessa viranomaiseen. Valvontalautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla ja seuraamusmaksun määrääminen käsitellään valvontalautakunnan täysistunnossa.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa määrätään, että ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä kiellon soveltamisala ei rajoitu vain varsinaisiin rikosoikeudellista rangaistusta koskeviin tuomioihin, vaan se ulottuu myös erilaisiin rangaistusluonteisiin hallinnollisiin seuraamuksiin (katso esimerkiksi Jussila v. Suomi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 23.11.2006 ja Ruotsalainen v. Suomi 16.6.2009).

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettävän laissa tarkoitetuille toimivaltaisille valvontaviranomaisille ja asianajajayhdistykselle uusia toimivaltuuksia, joiden tarkoituksena on tehostaa lainsäädännön valvontaa neljännen rahanpesudirektiivin mukaisesti.

Lisäksi 1. lakiehdotuksessa esitetään säädettävän toimivaltaisille valvontaviranomaisille oikeus määrätä rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu, jonka enimmäismäärä olisi rahoitusmarkkinoilla toimiville ilmoitusvelvollisille (oikeushenkilöille) viisi miljoonaa euroa ja muille ilmoitusvelvollisille (oikeushenkilöille ja luonnollisille henkilöille) miljoona euroa. Toimivaltaisille viranomaisille asetetut toimivaltuudet ovat perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti täsmälliset ja tarkkarajaiset.

Finanssivalvonta ei tekisi 2. lakiehdotuksen mukaan enää esitystä yli yhden miljoonan euron seuraamusmaksun määräämisestä markkino-oikeuteen vaan määräisi kaikki seuraamusmaksut itse. Lisäksi muutoksenhaku Finanssivalvonnan päätöksistä yhtenäistettäisiin siten, että valitustuomioistuimena toimisi myös hallinnollisia seuraamuksia koskevissa asioissa Helsingin hallinto-oikeus.

Asianajajayhdistykselle ei ehdoteta säädettävän toimivaltaa määrätä hallinnollisia rahamääräisiä seuraamuksia tai niihin rinnastettavaa valtuutta määrätä julkista varoitusta, koska kyse on perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaisesta merkittävästä julkisen vallan käytöstä eikä asianajajayhdistys ole viranomainen. Sen sijaan 1. lakiehdotuksen mukaan asianajajayhdistys tekisi esityksen rikemaksun, julkisen varoituksen tai seuraamusmaksun määräämisestä aluehallintovirastolle.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 9 luvun 6 §:ssä on huomioitu ne bis in idem -kielto. Lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevaa lainsäädäntöä muutettaisiin siten, että rahanpesulaissa ei säänneltäisi sakkorangaistuksena voimassa olevassa rahanpesulaissa kriminalisoiduista tuntemisvelvollisuuden rikkomisesta, rekisteröintirikkomuksesta eikä rahanpesun ilmoitusrikkomuksesta.

2.2 Yksityiselämän suoja

Kotirauha

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Yksityiselämän suojan lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä (HE 309/1993 vp).

Kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat (PeVL 49/2005 vp, s. 3, PeVL 8/2006 vp, s. 2), mutta myös ajoneuvossa mahdollisesti olevat pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat (PeVL 46/2001 vp, s. 3/II). Liike- ja varastotiloihin saattaa sisältyä myös asumiseen tarkoitettuja tiloja.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuusvaatimus ei ole täytynyt toimitettaessa kotirauhan piiriin kuuluvissa liiketiloissa tarkastus sellaista rikkomusta koskevan epäilyn perusteella, josta voi enimmillään seurata sakkorangaistus (PeVL 40/2002 vp, s. 2, PeVL 7/2004 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta on pitänyt tarkastuksen toimittamista hyväksyttävänä sellaisia rangaistaviksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus, kun kyse on julkisista varoista myönnettyjen tukien ja avustusten käytön valvomiseksi tehtävistä tarkastuksista (PeVL 69/2002 vp, s. 2—3). Tarkastuksen toimittamisen kotirauhan piirissä liittyy perusteltuun syyhyn epäillä lakia rikotun tai rikottavan rangaistavaksi säädetyllä tavalla.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tarkastusoikeuden kytkeminen rangaistusluonteisella maksulla, seuraamusmaksulla, sanktioituun käyttäytymiseen ei ole ristiriidassa valiokunnan tulkintakäytännön kanssa (PeVL 7/2004 vp, s. 2). Perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuuden kannalta valiokunta on pitänyt merkityksellisenä, että kysymys on sellaisesta rangaistusluonteisesta hallinnollisesta seuraamusmaksusta, jonka suuruuteen vaikuttaa muun muassa rikkomuksen moitittavuus, vahingollisuus yhteiskunnalle ja sillä saadun hyödyn suuruus

Maksajan tiedot -asetus on Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta. Asetuksessa säädetään maksajaa ja maksunsaajaa koskevista tiedoista, jotka on toimitettava missä tahansa valuutassa tehtävien varainsiirtojen mukana rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ehkäisemistä, havaitsemista ja tutkimista varten, kun vähintään yksi varainsiirtoon osallistuvista maksupalveluntarjoajista on sijoittautunut unioniin. Asetuksen 17 artiklan 1 kohdan mukaan hallinnollisten seuraamusten ja toimenpiteiden tulee olla tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, ja niiden on oltava johdonmukaisia neljännen rahanpesudirektiivin IV luvun 4 jakson mukaisesti vahvistettujen seuraamusten kanssa. Asetuksen 18 artiklan mukaan neljännen rahanpesudirektiivin 56 artiklan 2 ja 2 a kohdan mukaisia hallinnollisia seuraamuksia ja rahamääräisiä seuraamuksia koskevia säännöksiä tulee soveltaa ainakin seuraaviin asetuksen rikkomisiin:

- a) maksupalveluntarjoaja jättää toistuvasti tai järjestelmällisesti pois maksajaa tai maksunsaajaa koskevat vaadittavat tiedot asetuksen 4, 5 tai 6 artiklan vastaisesti;
- b) maksupalveluntarjoaja laiminlyö toistuvasti, järjestelmällisesti tai vakavasti velvollisuutensa varmistaa tietojen säilyttäminen asetuksen 16 artiklan vastaisesti;
- c) maksupalveluntarjoaja ei ota käyttöön tehokkaita riskiperusteisia menettelyjä asetuksen 8 tai 12 artiklan vastaisesti;

d) välittäjänä toimiva maksupalveluntarjoaja laiminlyö vakavasti asetuksen 11 tai 12 artiklan noudattamisen.

Asetuksen hallinnollisia seuraamuksia ja toimenpiteitä koskevat kansalliset säännökset ehdotetaan täytäntöön pantavan 1. lakiehdotuksessa. Maksupalveluja ja erityisesti rahanvälitystä tarjotaan usein kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen, pois lukien PRH:n, tarkastusoikeuden rajaaminen perustuslakivaliokunnan nykyisen tulkintakäytännön mukaisesti tilanteisiin, jossa on syytä epäillä rikkomusta, josta voidaan määrätä seuraamusmaksu, tai jossa on syytä epäillä rikoslain 32 luvun 6—10 §:ssä tarkoitettua rikosta, estettäisiin viranomaisen mahdollisuudet estää rahanpesua ja terrorismin rahoitusta. Valvontaviranomainen ei voisi valvoa maksajan tiedot -asetuksen noudattamista tai 1. lakiehdotuksessa tarkoitettua asiakkaan tunnistamis- ja tuntemisvelvollisuuden noudattamista, tietojen tallentamista, sisäistä valvontaa tai riippumattoman ilmoituskanavan järjestämistä. Toimivaltainen valvontaviranomainen joutuisi toimimaan ilmoitusvelvollisen itsensä toimittamien tietojen varassa. Toimivaltainen valvontaviranomainen ei voisi käyttää oikeuttaan määrätä näitä koskevien säännösten rikkomisesta rikemaksua, julkista varoitusta tai seuraamusmaksua, koska se ei pystyisi tekemään valvontaa ilmoitusvelvollisen kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa vaan olisi kolmansien osapuolten ilmiantojen varassa.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan, että toimivaltaisella valvontaviranomaisella olisi oikeus tehdä tarkastuksia myös kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa, jos viranomaisella on perusteltu syy epäillä, että ilmoitusvelvollinen on vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti laiminlyönyt ehdotetussa seuraamusmaksusäännöksessä tarkoitettulla tavalla rahanpesulakia ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Ehdotuksella turvataan sekä maksajan tiedot asetuksen 17 artiklan että neljännen rahanpesudirektiivin IV luvun 4 jaksossa tarkoitettujen säännösten täytäntöönpano.

Perustuslakivaliokunta on yrityksiin kohdistuvien tarkastusten yhteydessä korostanut, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan soveltamista koskeva oikeuskäytäntö otetaan huomioon tulkittaessa perustuslain 10 §:n 1 momentin säännöstä yksityiselämän suojasta. Viranomaisten tarkastusvaltuuksia koskevan lainsäädännön on tällöin oltava riittävän täsmällistä ja tarjottava riittävät takeet väärinkäytöksiä vastaan. Lainsäädännön on sisällettävä tämän toteutumiseksi riittävät menettelylliset ja oikeusturvatakeet. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että tarkastukset toteutetaan virkavastuulla, joten niiden lainmukaisuus on saatettavissa tuomioistuimen arvioitavaksi. Koska hallintolain 39 §:n soveltuminen valvontatyyppeihin tarkastuksiin ei kuitenkaan ole hallintolain esitöiden valossa täysin selvää, perustuslakivaliokunta on pitänyt näissä tapauksissa tarpeellisena lisätä tarkastussäännöksiin viittauksen hallintolain 39 §:ään (katso PeVL 5/2013 vp s. 3, PeVL 5/2010 vp, s. 3 ja PeVL 2/2010 vp, s. 10—11).

Henkilötietojen suoja

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Perustuslain 10 §:n 1 momentti sisältää yksityiselämän suojaa koskevan yleislausekkeen samoin kuin säännöksen henkilötietojen suojaamisesta lailla. Yksityiselämää ja henkilötietojen suojaa koskevan perustuslain säännöksen kannalta lähtökohtana on se, että oikeushenkilöt eivät kuulu säännöksen soveltamisalaan (PeVL 4/2014 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä rekisterien sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tieto-

jen säilytysaikaa henkilökisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (PeVL 14/2002 vp, s. 2, PeVL 27/2006 vp, s. 2, PeVL 40/2005 vp, PeVL 4/2014 vp).

Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että on tarpeellista asettaa tietoja pyytävälle etukäteen vaatimus esittää selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista. Perustuslakivaliokunta on pitänyt vaatimusta tarpeellisenä muun muassa siksi, että henkilökisterin pitäjä voi toimia henkilötietolain 32 §:ään perustuvien velvoitteidensa mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin todennut, että sääntely paljastaa samalla, että huomattava osa tietojen saamiseen ja luovuttamiseen kytkeytyvistä seikoista mukaan luettuna viime kädessä niiden taustalla olevien säännösten tulkitseminen jää merkittävästi riippumaan osapuolten välisistä käytänteistä. Kysymys on esimerkiksi siitä, millä tavoin tietojensaantioikeuden ulkopuolella lain mukaan olevat seikat todella jäävät luovuttamatta teknisessä käyttöyhteydessä ja miten tällöin eri yksittäistapauksissa todennetaan laissa mahdollisesti edellytetyn tietojen välttämättömyyskriteerin tai muun tarkoitustamäärään toteutuminen. Myös vastuukysymykset saattavat olla ongelmallisia (PeVL 14/2002 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä yksityiselämän suojan kannalta, että salassa pidettävien henkilötietojen käyttö ja tietojen paljastaminen rekisterin tarkoituksen vastaisesti on rangaistavaa siten kuin rikoslaissa, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja henkilötietolaissa säädetään. Tietojen luovuttamista koskeva sääntely ei muodostu perustuslain kannalta ongelmalliseksi (PeVL 4/2014 vp s. 4, PeVL 39/2009 vp, s. 3).

Esityksen 1. lakiehdotuksen 5 luvussa ehdotetaan perustettavan uusi aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri. Laissa säädettäisiin perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti rekisteröinnin tavoitteesta, rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä, niiden sallitusta käyttötarkoituksesta mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaika henkilökisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvasta.

Esityksen 1. ja 3. lakiehdotuksessa säädettäisiin neljännen rahanpesudirektiivin mukaisesta keskitetystä yritysten omistajia ja tosiasiallisia edunsaajia koskevasta edunsaajarekisteristä. Rekisteri toimisi kaupparekisterin ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmän yhteydessä. Esityksen 3. lakiehdotuksessa ei ehdoteta muutettavan kaupparekisterilakia perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöä vastaavasti, koska työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut työryhmän kaupparekisterilain uudistamiseksi (TEM030:00/2015).

2.3 Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että elinkeinotoiminnan luvanvaraisuus on mahdollista poikkeuksellisesti. Luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisen toimivaltuudet määräytyvät sidotun harkinnan tai tarkoitukseenmukaisuusharkinnan mukaisesti. Lisäksi viranomaisen toimivallan liittyy toimilupaan ehtoja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (katso esimerkiksi PeVL 32/2010 vp, s. 7/II).

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista yksilön oikeusasemaan puuttavana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (katso esimerkiksi PeVL 13/2014 vp, PeVL 31/2006 vp, s. 2, PeVL 8/2006 vp, s. 3/II, PeVL 48/2005 vp, s. 2/I).

Voimassa olevassa lainsäädännössä asianajajayhdistys ja tilintarkastuslautakunnat voivat rajoittaa asianajajan ja tilintarkastajan perustuslain 18 §:ssä turvattua elinkeinoharjoittamisen vapautta. Asianajajayhdistys voi lakkauttaa asianajajan jäsenyyden ja tilintarkastuslautakunnat tilintarkastajan hyväksymisen.

EU:n perusoikeuskirjan 50 artiklan mukaan ketään ei saa tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti. Menettelyä arvioidaan vakiintuneesti ihmisoikeussopimuksessa tarkoitettuna rikosasiانا ne bis in idem -kiellon mukaisesti niin sanottuja Engel- kriteerein (Engel ym. v. Alankomaat 8 päivänä kesäkuuta 1976), joita ovat teon oikeudellinen luonne kansallisessa oikeudessa, teon todellinen luonne sekä määrättävissä olevan seuraamuksen luonne ja ankaruus.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapauksessa Müller-Hartburg v Itävalta (19 päivänä helmikuuta 2013) valittaja oli tuomittu kolmen vuoden vankeusrangaistukseen ja erotettu vankeusrangaistuksen perusteena olleiden tosiseikkojen johdosta paikallisesta asianajajaliitosta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi Engel-kriteerien perusteella, että kyse oli tiettyyn rajattuun joukkoon kohdistuvasta kurinpitomenettelystä, jonka tarkoitus oli muun muassa ylläpitää ammattikunnan mainetta ja ihmisten ammattikuntaa kohtaan kokemaa luottamusta. Tuomioistuimen mukaan seuraamus vaikutti ennen kaikkea valittajan siviilioikeudelliseen mahdollisuuteen harjoittaa ammattiaan ja hänellä oli mahdollisuus hakea liiton jäsenyyttä uudestaan tietyn määräajan jälkeen. Merkitystä ei ollut sillä, että kurinpidolliseen seuraamukseen johtanut teko täytti tapauksessa myös rikoksen tunnusmerkistön ja tuomioistuin katsoi, että asianajajaliitosta erottamisessa ei ollut kyse rikosoikeudellisesta seuraamuksesta eikä ne bis in idem -kielto soveltunut asiaan. Helsingin hovioikeus on päätenyt vastaavaan tulkintaan ratkaisussa (HelHO:2014:9), jossa oli kyse oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätöksestä, että hakijana ollut lakimies katsottiin sopimattomaksi toimimaan oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana saamiensa rikostuomioiden perusteella. Hovioikeus on katsonut, että kyseessä on turvaamistoimenpide eikä hallinnollinen seuraamus. Korkein hallinto-oikeus on katsonut ratkaisussa (KHO:2014:95), jossa oli kyse määräaikaiseen ajokieltoon määräämisestä aiempien rikesakko- ja sakkorangaistuksen lisäksi, ettei ajokiellon määräämisessä ole ollut kysymys Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa kielletystä uudesta oikeudenkäynnistä samassa asiassa.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ei ehdoteta säädettävän toimiluvulle asetettavista edellytyksistä vaan niistä säädettäisiin erityislaeissa. Lakiehdotuksessa kuitenkin yhdenmukaistettaisiin toimivaltaisten valvontaviranomaisten mahdollisuudet perua toimilupa ja rajoittaa sitä. Viranomaisella olisi myös mahdollisuus erottaa ilmoitusvelvollisen johtoon kuuluva enintään viiden vuoden määräajaksi, jos tämä on syyllistynyt vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin, eivätkä henkilölle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

2.4 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitteilyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Säännös ei suoranaisesti vaikuta niihin edellytyksiin, joilla hallintoasian voi saattaa vireille. Hallintoasian vireille saattaminen voi edellyttää joissakin tapauksissa tiettyä muotoa, esimerkiksi että tiedot ilmoitetaan viranomaisen vahvistamalla lomakkeella.

Esityksen mukaan tosiasiallista edunsaajaa koskevat tiedot ilmoitettaisiin kauppa-, yhdistys- ja säätiörekisteriin. Ilmoitus tehtäisiin yritys- ja yhteisötietolain 10 ja 11 §:n mukaisesti. Muista ilmoituksista poiketen tosiasiallista edunsaajaa koskevia tietoja voisi ilmoittaa vain sähköisesti, mikä tapahtuisi käytännössä YTJ:n sähköisessä asiointipalvelussa. Tosiasiallista edunsaajaa koskevat tiedot ovat luonteeltaan informatiivisia, sillä rekisterimerkintään ei liity oikeutta luovaa vaikutusta tai julkista luotettavuutta. Viranomaisen ei myöskään tutki ilmoituksen sisällön oikeellisuutta, vaan tiedot merkitään rekisteriin ilmoittajan vastuulla. Ilmoitusmenettely ei siis suoraan koske hakijan oikeutta tai velvollisuutta. Yritys- ja yhteisötietolain 19 § sisältää kuitenkin rangaistussäännöksen yritys- ja yhteisötietoilmoituksen laiminlyönnistä, jos ilmoituksen tekeminen laiminlyödään tahallaan tai huolimattomuudesta.

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä myös perustuslain 6 §:n säännösten näkökulmasta. Tämän pykälän 1 momentti sisältää yleisen yhdenvertaisuussäännöksen ja 2 momentti syrjintäkiellon, jonka mukaan ketään ei saa asettaa eri asemaan momentissa erikseen lueteltujen seikkojen perusteella. Momentin loppuosan yleislausekkeen mukaan eri asemaan asettaminen ei saa perustua myöskään henkilöön liittyvään muuhun syyhyn. Ehdotuksessa ei ole kysymys pykälän 2 momentin tarkoittamassa mielessä henkilöön liittyvästä erottelusta, joten ehdotusta on arvioitava pykälän 1 momentin yleisen yhdenvertaisuussäännöksen suhteen. Eri asemaan asettaminen liittyy perusoikeuden käyttämiseen. Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on vakiintuneesti korostettu, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (ks. esim. PeVL 28/2009 vp, s. 2/II, PeVL 21/2007 vp, s. 2/I, PeVL 38/2006 vp, s. 2/I, PeVL 1/2006 vp, s. 2/I). Esimerkiksi käsittelymaksun porrastusta paperimuotoisen ja sähköisen asioinnin välillä on perustuslakivaliokunnan käytännössä pidetty yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta tietyin ehdoin sallittuna (PeVL 35/2010 vp, s. 2).

Edellä mainittujen perusoikeuksien toteutuminen saattaisi vaarantua käytännössä, jos asiointi tosiasiaa kokonaan estyy tai muodostuu osalle PRH:n asiakkaista kohtuuttoman vaikeaksi, esimerkiksi siksi, että merkittävällä osalla palvelun kohderyhmästä ei ole tarvittavia sähköisen asioinnin välineitä käytettävissään. Perustuslain 6 ja 21 §:n sanamuodosta, perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ei ole saatavissa yksiselitteistä ohjetta siihen, saattaako ehdotettu sääntely tosiasiaa rajoittaa perusoikeuksien toteutumista. Ehdotetun sääntelyn tosiasialliset vaikutukset perusoikeuksien toteutumiseen on arvioitava suhteessa viranomaispalvelun luonteeseen, sen kohderyhmään ja asiakkaiden mahdollisuuksiin asioida viranomaisen kanssa sähköisesti.

Kyse on oleellisesti siitä, katsotaanko sähköisen asiointitavan nykyisin olevan yleisesti yritysten vastuuhenkilöinä toimivien ihmisten saatavilla. Internetin käyttö ja sähköinen asiointi viranomaisissa on jatkuvasti yleistynyt. Toisaalta myös paperimuotoiseen asiointiin viranomai-

sisä on saattanut liittyä palvelujen alueellista tai tosiasiallista saatavuutta koskevia rajoitteita. Näiden ei kuitenkaan yleensä ole katsottu rajoittavan arvioitavana olevia perusoikeuksia. Lakiehdotuksessa tarkoitettujen palvelujen kohderyhmänä ovat ne yritysten ja yhteisöjen vastuuhenkilöinä toimivat ihmiset, joiden vastuulle ilmoituksen tekeminen on säädetty (yritys- ja yhteisötietolain 14 §). Ilmoitusvelvollisuus koskee tyypillisesti yhteisön hallitusta tai vastaavan toimielimen jäseniä. Palvelun saatavuuden kannalta ei siksi ole välttämätöntä, että esimerkiksi jokaisella hallituksen jäsenellä olisi käytössään sähköisessä asiointissa tarvittavat välineet.

YTJ:n sähköisessä asiointipalvelussa palvelun käyttäjä tunnustetaan verkkopankkitunnuksin tai sirullisen henkilökortin (HST-kortti) avulla. Verkkopankkitunnuksia on varsin laajasti käytössä, sillä verkkopankkia käyttää nykyisin arviolta 87 prosenttia 16—74-vuotiaista suomalaisista. Väestökisterikeskuksen kansalaisvarmenne on tällä hetkellä käytössä poliisin myöntämällä sirullisella henkilökortilla. Varmennetta käytetään tunnistautumiseen sekä sähköpostien ja dokumenttien salaamiseen ja sähköiseen allekirjoitukseen. Lähes jokaisella on mahdollisuus hankkia sähköisen ilmoituksen edellyttämät välineet (verkkopankkitunnukset tai sirullinen henkilökortti).

Oikeushenkilöiden vastuuhenkilöinä toimivilla on nykyisin varsin hyvät mahdollisuudet sähköiseen asiointiin. Sähköisen asiointin edellyttämiä tunnistautumisvälineitä on laajalti käytössä, ja sitä täydentää mahdollisuus hakea sirullinen henkilökortti. Lakiehdotuksen mukainen ilmoitusmenettely on myös luonteeltaan lähinnä informatiivinen, sillä rekisterimerkintään ei liity oikeutta luovaa vaikutusta tai julkista luotettavuutta. Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että ehdotettu sääntely ei vaaranna 6 §:ssä tarkoitettua yhdenvertaisuutta eikä 21 §:ssä turvattua asianmukaista viranomaiskäsitelyä.

Esityksen 1. lakiehdotus sisältää perustuslain kannalta merkityksellisiä ehdotuksia, joten esityksestä on tarpeen pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää tällaisen toiminnan paljastamista ja tutkintaa sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

- 1) Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun:
  - a) toimituspalveluun lukuun ottamatta mainitun momentin 6 kohdassa tarkoitettua pörssiä ja 11 kohdassa tarkoitettua yhteenliittymän keskusyhteisöä;
  - b) toimituspalveluun vastaavan ulkomaisen yhteisön sivuliikkeeseen;
  - c) toimituspalveluun vastaavan ulkomaisen yhteisön Suomessa toimivaan edustajaan, jos yhteisö tarjoaa Suomessa palveluita sivuliikettä perustamatta;
- 2) luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (610/2014) tarkoitettun luottolaitoksen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvaan rahoituslaitokseen;
- 3) arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa (749/2012) tarkoitettuun tilinhoitajaan ja tilinhoitajan oikeudet saaneen ulkomaisen yhteisön Suomessa sijaitsevaan toimipisteeseen sekä selvitysyhteisöön;
- 4) maksulaitoslain (297/2010) 7 ja 7 a §:ssä tarkoitettuun luonnolliseen henkilöön ja oikeushenkilöön;
- 5) vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987) tarkoitettuun vakuutusyhdistykseen;
- 6) vakuutuseduksesta annetussa laissa (570/2005) tarkoitettuun vakuutusedustajaan;
- 7) arpajaislain (1047/2001) 11 §:ssä tarkoitettuun rahapeliyhteisöön sekä elinkeinonharjoittajaan ja yhteisöön, joka välittää rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja;
- 8) Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettuun rahapeliyhteisöön sekä elinkeinonharjoittajaan ja yhteisöön, joka välittää Ahvenanmaan maakunnassa rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja;
- 9) tilintarkastuslaissa (1141/2015) tarkoitettuun tilintarkastajaan, kun hän suorittaa mainitun lain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua lakisääteistä tilintarkastusta;

10) asianajajista annetussa laissa (496/1958) tarkoitettuun asianajajaan ja hänen apulaiseensa siltä osin kuin toimitaan asiakkaan puolesta tai lukuun liiketoimissa taikka osallistutaan seuraavien liiketoimien suunnitteluun tai suorittamiseen:

a) kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostamiseen, myyntiin, niiden toteuttamiseen tai suunnitteluun;

b) asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitamiseen;

c) pankki-, säästö- tai arvo-osuustilien avaamiseen tai hoitamiseen;

d) yhtiöiden perustamiseen, johtamiseen tai yritysten hallinnoimiseksi tarvittavien varojen järjestelyyn; tai

e) säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustamiseen, johtamiseen tai niiden toiminnasta vastaamiseen;

11) muuhun liike- tai ammattitoimintana oikeudellisia palveluita tarjoavaan siltä osin kuin toimitaan asiakkaan puolesta tai lukuun liiketoimissa taikka osallistutaan seuraavien liiketoimien suunnitteluun tai suorittamiseen:

a) kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostamiseen tai myyntiin;

b) asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitamiseen;

c) pankki-, säästö- tai arvo-osuustilien avaamiseen tai hoitamiseen;

d) yhtiöiden perustamiseen, johtamiseen tai yritysten hallinnoimiseksi tarvittavien varojen järjestelyyn; tai

e) säätiöiden, yhtiöiden tai vastaavien yhteisöjen perustamiseen, johtamiseen tai niiden toiminnasta vastaamiseen;

12) virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijaan, sitä liike- tai ammattitoimintana toiseksi valuutaksi vaihtavaan tai sen markkinapaikkaan;

13) luottolaitostoiminnasta annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin 3—11 kohdassa tarkoitettuja palveluita liike- ja ammattitoimintana tarjoavaan;

14) eräiden luotonantajien rekisteröinnistä annetun lain (747/2010) 1 §:n 1 momentin mukaista luotonantotoimintaa harjoittavaan;

15) sijoituspalvelulain (747/2012) 2 luvun 3 §:n 1—7 kohdassa tarkoitettua palvelua liike- tai ammattitoimintana tarjoavaan;

16) panttilainauslaitoksista annetussa laissa (1353/1992) tarkoitettuun panttilainauslaitokseen;

17) kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetussa laissa (1075/2000) tarkoitettuun kiinteistönvälitysliikkeeseen sekä vuokrahuoneiston välitysliikkeeseen;

18) perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain (517/1999) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen perintätoimien toimiluvan haltijaan;

19) yrityspalvelun tarjoajaan;

20) liike- tai ammattitoimintana pääasiallisesti veroneuvontapalveluita tarjoavaan;

21) liike- tai ammattitoimintana kirjanpito tehtäviä toimeksiannosta hoitavaan;

22) liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyvään tai välittävään siltä osin kuin otetaan vastaan maksusuorituksena käteistä yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 10 000 euroa.

Tätä lakia sovelletaan myös silloin, kun liiketoimen kohteena olevat varat ovat peräisin toisen valtion alueella suoritetusta toimesta.

3 §

Soveltamisalaa koskeva poikkeus

Tätä lakia ei sovelleta, jos taloudellista toimintaa harjoitetaan satunnaisesti tai hyvin rajoitettusti ja seuraavat edellytykset täyttyvät:

1) toiminta on vähäistä;

2) toiminta ei ole henkilön pääasiallista liiketoimintaa vaan siihen suoraan liittyvää oheispalvelua, jonka osuus tilikauden liikevaihdosta on enintään viisi prosenttia;

3) toimintaa harjoittaa henkilö, joka ei harjoita pääasiallisena liiketoimintanaan 2 §:n 1 momentin 1—21 kohdassa tarkoitettua toimintaa;

4) toimintaa tarjotaan pääasiallisen liiketoiminnan asiakkaille eikä sitä tarjota yleisesti yleisölle;

5) toiminta on muuta kuin maksulaitoslain 1 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettua rahanvälitystä.

Tätä lakia ei sovelleta, kun henkilö on merkitty osakasluetteloon osakkeenomistajan sijaan, jos yhtiön arvopaperi on kaupankäynnin kohteena kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetun lain (748/2012) 2 §:ssä tarkoitettulla säännellyllä markkinalla.

Tätä lakia ei sovelleta toiminnassa, joka koskee oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista. Oikeudenkäyntiavustaja- ja oikeudenkäyntiasiamiestehtävänä tässä laissa pidetään varsinaisten oikeudenkäyntiin liittyvien tehtävien lisäksi oikeudellista neuvontaa, joka koskee asiakkaan oikeudellista asemaa esitutkinnassa rikoksen johdosta tai asian muussa oikeudenkäyntiä edeltävässä käsittelyvaiheessa taikka oikeudenkäynnin käynnistämistä tai sen välttämistä.

Tätä lakia ei sovelleta pidettäessä raha-automaatteja käytettävänä pelikasinon ulkopuolella.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *rahanpesulla* rikoslain (39/1889) 32 luvun 6—10 §:ssä tarkoitettua toimintaa;

2) *terrorismin rahoittamisella* rikoslain 34 a luvun 5 ja 5 a §:ssä tarkoitettua toimintaa;

3) *rahanpesudirektiivillä* rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä (EU) 2015/849;

4) *maksajan tiedot -asetuksella* varainsiirtojen mukana toimitettavista tiedoista ja asetuksen (EY) N:o 1781/2006 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2015/847;

5) *ilmoitusvelvollisella* 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja yhteisöjä ja elinkeinonharjoittajia;

6) *tunnistamisella* asiakkaan henkilöllisyyden selvittämistä asiakkaan toimittamien tietojen perusteella;

7) *henkilöllisyyden todentamisella* asiakkaan henkilöllisyyden varmistamista luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien asiakirjojen tai tietojen perusteella;

8) *virtuaalivaluutalla* digitaalisessa muodossa olevaa arvoa:

a) jota keskuspankki tai muu viranomainen ei ole laskenut liikkeeseen ja joka ei ole laillinen maksuväline;

b) jota henkilö voi käyttää maksuvälineenä; ja

c) joka voidaan siirtää, tallentaa ja vaihtaa sähköisesti;

9) *virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka laskee virtuaalivaluutan liikkeelle;

10) *ulkomaisella trustilla* rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua trustia; ei kuitenkaan mainitussa kohdassa tarkoitettua yrityspalvelun tarjoajaa;

11) *yrityspalvelun tarjoajalla* henkilöä, joka tarjoaa liiketoimintana kolmannelle osapuolelle jotakin seuraavista palveluista:

a) yhteisön perustaminen kolmannen osapuolen lukuun;

b) yhtiöoikeudellisesti vastuullisena henkilönä, yhtiömiehenä tai samankaltaisessa asemassa muussa oikeushenkilössä toimiminen;

c) kotipaikan, yritys- tai postiosoitteen tai muiden vastaavien palvelujen tarjoaminen;

d) rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitettun ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajana toimiminen Suomessa;

e) hallintarekisteröinnin hoitajana toimiminen, kun hallintarekisteröinnin hoitaja on merkitty muun kuin julkisen osakeyhtiön osakasluetteloon;

12) *poliittisesti vaikutusvaltaisella henkilöllä* luonnollista henkilöä, joka toimii tai on toiminut julkisessa tehtävässä:

a) valtionpäämiehenä, hallituksen päämiehenä, ministerinä, vara- tai apulaisministerinä;

b) parlamentin jäsenenä;

c) poliittisten puolueiden hallintoelinten jäsenenä;

d) korkeimman oikeuden, perustuslakituomioistuimen tai muun vastaavan oikeuselimen jäsenenä, jonka päätöksiin ei voida poikkeustapauksia lukuun ottamatta hakea muutosta;

e) tilintarkastustuomioistuimen ja valtiontalouden tarkastusvirastoa vastaavan valtion varainhoitoa tarkastavan ylimmän päättävän elimen jäsenenä;

f) keskuspankin johtokunnan jäsenenä;

g) suurlähettiläänä tai asiainhoitajana;

h) puolustusvoimissa vähintään kenraalikuntaan kuuluvana upseerina;

i) valtion kokonaan omistaman yrityksen hallinto-, johto- ja valvontaelimen jäsenenä; tai

j) kansainvälisten yhteisöjen johtajana, varajohtajana ja hallituksen jäsenenä;

13) *poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenellä* tämän:

a) aviopuolisoa tai kumppania, joka asianomaisen maan kansallisessa lainsäädännössä rinnastetaan aviopuolisoon;

b) lapsia ja heidän aviopuolisojaan tai edellä tarkoitettua kumppania; ja

c) vanhempia;

14) *poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppaneilla*:

a) kaikkia luonnollisia henkilöitä, joiden tiedetään olevan yhteisöjen tai elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen todellisia yhteisomistajia ja edunsaajia tai joilla tiedetään olevan mikä tahansa muu läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön tai tämän perheenjäsenen kanssa; ja

b) kaikkia luonnollisia henkilöitä, jotka ovat sellaisten yhteisöjen tai elinkeinonharjoittajien tai oikeudellisten järjestelyjen todellisia yksinomistajia ja edunsaajia, joista tiedetään, että ne on tosiasiallisesti perustettu poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön tai tämän perheenjäsenen eduksi;

15) *toimivaltaisella valvontaviranomaisella* 8 luvun 1 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettua viranomaista;

16) *Euroopan rahoitusmarkkinaviranomaisilla* Euroopan valvontaviranomaisen (*Euroopan pankkiviranomainen*) perustamisesta sekä päätöksen N:o 716/2009/EY muuttamisesta ja komission päätöksen 2009/78/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1093/2010, Euroopan valvontaviranomaisen (*Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen*) perustamisesta sekä päätöksen N:o 716/2009/EY muuttamisesta ja komission päätöksen 2009/77/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1095/2010 ja Euroopan valvontaviranomaisen (*Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomainen*) perustamisesta sekä päätöksen N:o 716/2009/EY muuttamisesta ja komission päätöksen 2009/79/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1094/2010 tarkoitettua Euroopan pankkiviranomaista, Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaista ja Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomaista;

17) *rahoituslaitoksella*:

a) muuta yritystä kuin luottolaitosta, joka harjoittaa yhtä tai useampaa luottolaitostoiminnasta annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin 3—15 kohdassa tarkoitettua toimintaa;

- b) sijoituspalvelulain 9 §:ssä tarkoitettua sijoituspalveluyritystä;
- c) sijoitusrahastolain (48/1999) 2 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitettua yhteissijoitusyritystä;
- d) vakuutusyhtiölain 26 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua vakuutusyritystä, joka harjoittaa henkivakuutustoimintaa;
- e) vakuutusedustuksesta annetun lain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettua vakuutusedustajaa;
- f) edellä a—e kohdassa tarkoitettujen rahoituslaitosten ETA:lla sijaitsevia sivuliikkeitä riippumatta siitä, sijaitseeko rahoituslaitoksen kotipaikka ETA:lla.

5 §

Yhteisön tosiasiallinen edunsaaja

Yhteisön tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä, jolla on:

1) enemmän kuin 25 prosenttia oikeushenkilön kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä tai muu vastaava päätösvalta, ja tämä äänten enemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen; tai

2) oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä oikeushenkilön hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus, ja oikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin 1 kohdassa tarkoitettu äänten enemmistö.

Jos kenelläkään ei ole 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua oikeutta, tosiasiallisena edunsaajana pidetään luonnollista henkilöä, jolla on enemmän kuin 25 prosentin omistusosuus oikeushenkilön kaikista osakkeista tai osuuksista.

Jos yhdellä tai usealla oikeushenkilöllä on 1 tai 2 momentissa tarkoitettu määräysvalta yhteisössä, tosiasiallisena edunsaajana pidetään luonnollista henkilöä, joka käyttää näissä oikeushenkilöissä itsenäistä päätösvaltaa.

Sen lisäksi, mitä 1—3 momentissa säädetään, luonnollisella henkilöllä katsotaan olevan määräysvalta oikeushenkilössä, jos sitä johdetaan yhteisesti hänen kanssaan tai hän muulla tavoin tosiasiallisesti käyttää määräysvaltaa yrityksessä.

Jos tosiasiallista edunsaajaa ei pystytä tunnistamaan tai on perusteltu syy olettaa, ettei tunnistettu luonnollinen henkilö ole tosiasiallinen edunsaaja, tosiasiallisena edunsaajana pidetään niitä luonnollisia henkilöitä, jotka kuuluvat oikeushenkilön hallitukseen, toimivat vastuunalaisena yhtiömiehenä tai muussa vastaavassa asemassa. Jos tällaisessa asemassa toimii oikeushenkilöitä, pidetään tosiasiallisena edunsaajana niitä luonnollisia henkilöitä, jotka käyttävät oikeushenkilössä itsenäistä päätösvaltaa.

6 §

Ulkomaisen trustin tosiasiallinen edunsaaja

Ulkomaisen trustin tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan tosiasiallista määräysvaltaa käyttävää luonnollista henkilöä, joka on trustin:

- 1) perustaja tai tämän mahdollisesti asettama suojelija;
- 2) omaisuudenhoitaja; tai
- 3) edunsaaja.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, tosiasiallisena edunsaajana pidetään myös muuta luonnollista henkilöä, joka viime kädessä käyttää määräysvaltaa suoran tai välillisen omistuksen kautta tai muilla keinoin ulkomaisessa trustissa.

2 luku

Riskiarvio

1 §

Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio

Sisäministeriö toimii kansallisena viranomaisena, joka sovittaa yhteen kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laadintaa. Riskiarviossa on tunnistettava ja arvioitava Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä sekä otettava huomioon Euroopan komission, jäljempänä *komissio*, laatima Euroopan unionin laajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio. Kansallista riskiarviota on päivitettävä säännöllisesti.

Riskiarvion tarkoituksena on:

- 1) yksilöidä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit toimialoilla;
- 2) tukea ja tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa ja voimavarojen kohdentamista;
- 3) tukea eri toimialojen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevien yhdenmukaisten toimintatapojen laadintaa;
- 4) antaa toimivaltaisille valvontaviranomaisille, asianajajayhdistykselle ja ilmoitusvelvollisille tietoa tämän luvun 2 ja 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion laatimisen tueksi.

Sisäministeriön on julkistettava riskiarvion yhteenveto.

2 §

Valvojakohtainen riskiarvio

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on laadittava riskiarvio sen valvonnan piiriin kuuluvien ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeistä (*valvojakohtainen riskiarvio*). Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on riskiarviota laatiessaan otettava huomioon:

- 1) komission laatima Euroopan unionin laajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio ja sen osoittamat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit;
- 2) kansallinen riskiarvio ja sen osoittamat kansalliset rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit;
- 3) sen valvomaa toimialaa koskevat ilmoitusvelvollisten ja niiden asiakkaisiin, tuotteisiin ja palveluihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on otettava huomioon valvonnan laajuutta ja toistuvuutta suunnitellessaan tekemänsä riskiarvio, ilmoitusvelvollisen toiminnalle sallitut poikkeukset sekä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetut toimialaa koskevat riskit.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on päivitettävä valvojakohtaista riskiarviota säännöllisesti tai kun ilmoitusvelvollisen toiminnassa tapahtuu valvojakohtaiseen riskiarviioon vaikuttavia merkittäviä seikkoja tai muutoksia.

3 §

Ilmoitusvelvollisen riskiarvio

Ilmoitusvelvollisen on laadittava riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Riskiarvio on päivitettävä säännöllisesti. Riskiarvio ja siihen tehtävät muutokset on toimitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tai asianajajayhdistykselle pyynnöstä ilman aiheetonta viivytystä.

Ilmoitusvelvollisen on otettava riskiarvion laadinnassa huomioon toimintansa luonne, koko ja laajuus. Ilmoitusvelvollisella on oltava edellä mainitut tekijät huomioon ottaen riittävät toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien vähentämiseksi ja tehokkaaksi hallitsemiseksi. Toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja valvonnan tulee sisältää ainakin:

- 1) sisäisten toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja valvonnan kehittämisen;
- 2) sisäisen tarkastuksen, jos tämä on perusteltua ilmoitusvelvollisen toiminnan luonne ja koko huomioon ottaen.

Ilmoitusvelvollisen on laadittava 2 momentissa tarkoitetut toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta sekä seurattava ja kehitettävä niihin liittyviä toimenpiteitä. Jos ilmoitusvelvollinen on oikeushenkilö, hallitukseen puheenjohtajan, vastuunalaisen yhtiömiehen tai muun vastaavassa asemassa olevan henkilön on hyväksyttävä 2 momentissa tarkoitetut toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta sekä seurattava ja kehitettävä niihin liittyviä toimenpiteitä.

3 luku

Asiakkaan tunteminen

Yleiset asiakkaan tuntemista koskevat toimet

1 §

Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

Asiakkaan tuntemiseksi ilmoitusvelvollisen on noudatettava, mitä tässä luvussa säädetään.

Jos ilmoitusvelvollinen ei pysty toteuttamaan asiakkaan tuntemiseksi säädettyjä toimia, ilmoitusvelvollinen ei saa perustaa asiakassuhdetta tai suorittaa liiketointa. Jos 4 luvun 1 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät, ilmoitusvelvollisen on lisäksi tehtävä ilmoitus 7 luvussa tarkoitettulle rahanpesun selvittelykeskukselle.

Ilmoitusvelvollisen on yksilöitävä ja arvioitava rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä kirjallisesti. Ilmoitusvelvollisella tulee olla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskienhallinnan toimintaperiaatteet, valvontatoimenpiteet ja menettelytavat, jotka ovat ilmoitusvelvollisen toiminnan luonteeseen ja laajuuteen nähden riittävät. Ilmoitusvelvollisen on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioidessaan otettava huomioon:

- 1) asiakkaisiin;
- 2) maihin tai maantieteellisiin alueisiin;
- 3) tuotteisiin, palveluihin ja liiketoimiin; ja
- 4) jakelukanaviin

liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit (*riskiperusteinen arviointi*).

Tässä luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan.

Ilmoitusvelvollisen on voitava osoittaa toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tai valvomaan asetetulle, että ilmoitusvelvollisen tässä laissa säädetty asiakkaan tuntemista ja jatkuva

seurantaa koskevat menetelmät ovat riittävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin kannalta.

2 §

Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys:

- 1) vakituista asiakassuhdetta perustettaessa;
- 2) jos suoritettavan liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus yhteensä on vähintään 10 000 euroa ja asiakkuus on satunnainen, tai kyse on maksajan tiedot -asetuksen 3 artiklan 9 kohdassa tarkoitettusta varojen siirrosta, jonka määrä ylittää 1 000 euroa;
- 3) jos tavaroiden myynnissä suoritettavan liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus käteisenä on yhteensä vähintään 10 000 euroa ja asiakkuus on satunnainen;
- 4) pelikasinotoiminnassa;
- 5) jos kyse on epäilyttävästä liiketoimesta tai jos ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen; tai
- 6) jos ilmoitusvelvollinen epäilee aiemmin todennetun asiakkaan henkilöllisyyden todentamistietojen luotettavuutta tai riittävyyttä.

Edellä 1 momentista poiketen muussa rahapelitoiminnassa kuin pelikasinotoiminnassa asiakas on tunnistettava ja tämän henkilöllisyys todennettava, jos pelaajan asettama rahapanos on yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 2 000 euroa. Pelikasinon ulkopuolisissa kasinopeleissä asiakas on edellä todetusta poiketen tunnistettava vähintään 2 000 euron suuruisen voiton maksamisen yhteydessä, jollei asiakasta ole tunnistettu jo panoksen asettamisen yhteydessä. Lisäksi asiakas on tunnistettava ja henkilöllisyys todennettava asiakasta rekisteröitäessä, kun rahapeliyhteisö toimeenpanee sähköisesti välitettäviä rahapelejä.

Jos joku toimii asiakkaan lukuun (*edustaja*), ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa ja todentaa myös edustajan henkilöllisyys sekä varmistaa edustajan saama valtuus edustaa asiakasta.

Ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa asiakkaansa ja todentaa asiakkaan henkilöllisyys asiakassuhdetta perustettaessa taikka viimeistään ennen kuin asiakas saa määräysvaltaansa liiketoimeen sisältyvät varat tai muun omaisuuden tai ennen kuin liiketoimi on suoritettu loppuun.

Jos asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen aiheutuu siitä, että yksittäisten liiketoimien yhteenlaskettu arvo on 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa vähintään 10 000 euroa tai vastaavasti 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 2 000 euroa, henkilöllisyys on todennettava, kun mainittu raja saavutetaan.

Tuntemisvelvollisuudesta ja henkilöllisyyden todentamisesta säädetään lisäksi maksajan tiedot -asetuksessa.

3 §

Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Asiakkaan tuntemista koskevat tiedot on säilytettävä luotettavalla tavalla viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä. Jos kysymyksessä on 2 §:n 1 momentin 2 tai 3 kohdassa taikka mainitun säännöksen 2 momentissa tarkoitettu satunnainen liiketoimi, asiakkaan tuntemista koskevat tiedot on säilytettävä viiden vuoden ajan liiketoimen suorittamisesta.

Asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä:

- 1) nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;
- 2) edustajana toimivan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;
- 3) oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen;

4) oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenten täydelliset nimet, syntymäajat ja kansalaisuudet;

5) oikeushenkilön toimiala;

6) tosiasiallisten edunsaajien nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;

7) henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan nimi, asiakirjan numero tai muu tunnistetieto ja myöntäjä taikka kopio asiakirjasta;

8) jos asiakas on etätunnistettu, tiedot todentamisessa käytetystä menettelystä tai lähteistä;

9) tämän luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitetut asiakkaan tuntemiseksi hankitut tarpeelliset tiedot, kuten tiedot asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta, taloudellisesta asemasta, perusteet liiketoimen tai palvelun käytölle ja tiedot varojen alkuperästä; ja

10) tämän luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden täyttämiseksi hankitut välttämättömät tiedot.

Jos asiakas on ulkomaalainen, jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta, on tämän pykälän 2 momentissa säädettyjen tietojen lisäksi säilytettävä tieto asiakkaan kansalaisuudesta ja matkustusasiakirjan tiedot.

Ilmoitusvelvollisen on ilmoitettava asiakkailleen, että asiakkaan tuntemistietoja ja muita henkilötietoja voidaan käyttää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu, tutkintaan saattamista varten.

4 §

Asiakasta koskevien tietojen hankkiminen, jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus

Ilmoitusvelvollisen on hankittava tietoja asiakkaansa toiminnasta, tämän liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteista palvelun tai tuotteen käyttämiselle.

Ilmoitusvelvollisen on järjestettävä asiakkaan toiminnan laatuun ja laajuuteen, asiakassuhteen pysyvyyteen ja kestoon sekä riskeihin nähden riittävä seuranta sen varmistamiseksi, että asiakkaan toiminta vastaa sitä kokemusta ja tietoa, joka ilmoitusvelvollisella on asiakkaasta ja tämän toiminnasta.

Ilmoitusvelvollisen on erityisesti kiinnitettävä huomiota liiketoimiin, jotka rakenteeltaan tai suuruudeltaan taikka ilmoitusvelvollisen koon tai toimipaikan osalta poikkeavat tavanomaisesta. Samoin on meneteltävä, jos liiketoimilla ei ole ilmeistä taloudellista tarkoitusta tai ne eivät sovi yhteen sen kokemuksen tai tietojen kanssa, jotka ilmoitusvelvollisella on asiakkaasta. Tarvittaessa liiketoimeen liittyvien varojen alkuperä on selvitettävä.

5 §

Vakuutus tuotteisiin liittyvä erityinen tunnistamisvelvollisuus

Luotto- ja rahoituslaitosten on sen lisäksi, mitä tässä luvussa säädetään, selvitettävä henki- ja muun sijoitusvakuutuksen:

1) edunsaajan nimi, kun henkilö on yksilöity tai nimetty edunsaajaksi;

2) muulla kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla jaoteltujen edunsaajien riittävät yksilöintitiedot maksun suorittamiseksi sen erääntyessä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu edunsaaja on tunnistettava, kun maksu suoritetaan.

Luotto- ja rahoituslaitosten on tunnistettava kolmas osapuoli, jolle tai jonka hyväksi henki- tai sijoitusvakuutus siirretään, kun siirto toteutetaan, jos luotto- tai rahoituslaitos tiesi siirrosta.

Luotto- ja rahoituslaitoksen on huolehdittava siitä, että sillä on riittävät tiedot ulkomaisen trustin tai yrityspalveluja tarjoavan tosiasiallisista edunsaajista, jotta se pystyy selvittämään ulkomaiseen trustiin tai yrityspalveluihin liittyviä oikeuksiaan.

Luotto- ja rahoituslaitoksen on selvitettävä, onko henki- tai muun sijoitusvakuutuksen edunsaaja poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö viimeistään joko silloin, kun maksu suoritetaan tai silloin, kun vakuutus siirretään kokonaan tai osittain. Jos vakuutukseen tai sen edunsaajaan liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, luotto- tai rahoituslaitoksen on lisäksi ilmoitettava asiasta laitoksen johdolle ennen vakuutuskorvauksen maksamista ja noudatettava tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia säännöksiä.

6 §

Tosiasiallisen edunsaajan tunnistaminen

Ilmoitusvelvollisen on tunnistettava tosiasiallinen edunsaaja ja tarvittaessa todennettava tämän henkilöllisyys.

Tosiasiallista edunsaajaa ei kuitenkaan tarvitse tunnistaa, jos asiakas on yhtiö, jonka arvopaperi on kaupankäynnin kohteena:

1) arvopaperimarkkinalain (746/2012) 2 luvun 5 §:ssä tarkoitetulla säännellyllä markkinalla tai

2) edellä 1 kohtaa vastaavalla säännellyllä markkinalla ETA:een ulkopuolisessa maassa ja jos yhtiötä tai yhteisöä koskee tiedonantovelvollisuus, joka vastaa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/65/EU rahoitusvälineiden markkinoista sekä direktiivin 2002/92/EY ja direktiivin 2011/61/EU muuttamisesta säädettyä tiedonantovelvollisuutta.

Luottolaitoksen ei tarvitse tunnistaa Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimivan asianajajan tai muun oikeudellisia palveluita tarjoavan asiakasvaratilien tosiasiallisia edunsaajia, jos tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyys on luottolaitoksen pyynnöstä sen saatavilla.

Luottolaitoksen ei myöskään tarvitse tunnistaa muussa kuin ETA-valtiossa toimivan asianajajan tai muun oikeudellisia palveluita tarjoavan asiakasvaratilien tosiasiallisia edunsaajia, jos:

1) tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyys on luottolaitoksen pyynnöstä sen saatavilla; ja

2) asianajajaa tai muuta oikeudellisia palveluita tarjoavaa koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja tätä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa.

Luottolaitoksen ei myöskään tarvitse tunnistaa oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien eikä asianajajan tai muun oikeudellisia palveluita tarjoavan tämän lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävien tehtävien hoitamiseen liittyvien asiakasvaratilien tosiasiallisia edunsaajia.

7 §

Kolmannen osapuolen toimet asiakkaan tuntemiseksi

Asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi ilmoitusvelvollisen puolesta täyttää 1 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen, tai sitä vastaava toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saanut tai rekisteröity toimija (*kolmas osapuoli*), jos sitä koskevat tätä lakia vastaavat asiakkaan tuntemista ja tietojen säilyttämistä koskevat velvollisuudet ja niiden noudattamista valvotaan.

Asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet voi täyttää myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saanut tai rekisteröity 1 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusvelvollista vastaava toimija, jos se on perustettu valtiossa, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen järjestelmä ei muodosta komission arvion mukaan merkittävää riskiä EU:n sisämarkkinalle.

Edellä 1 ja 2 momentista poiketen ilmoitusvelvollinen ei voi hyväksyä täyttämään velvollisuuksiaan:

1) maksulaitosta, joka pääasiallisena maksupalveluna tarjoaa maksulaitoslaissa tarkoitettua rahanvälitystä,

2) maksulaitoslain 7 §:ssä tai 7 a §:ssä tarkoitettua luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä eikä

3) valuutanvaihtoa harjoittavaa.

Ilmoitusvelvollisen on varmistettava, että se ennen liiketoimen suorittamista saa 1 tai 2 momentin mukaan kolmannelta osapuolelta tämän luvun 3 §:n 2 momentin 1—6 kohdassa tarkoitettut tiedot. Ilmoitusvelvollisen on lisäksi varmistettava, että kaikki asiakkaan tuntemista koskevat tiedot ovat ilmoitusvelvollisen saatavilla ja että sen puolesta toimiva toimittaa ne ilmoitusvelvolliselle tämän pyynnöstä.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voi katsoa, että ilmoitusvelvollinen täyttää tässä pykälässä säädetty edellytykset, jos:

1) ilmoitusvelvollinen saa tiedot kolmannelta osapuolelta, joka kuuluu ilmoitusvelvollisen kanssa samaan konserniin;

2) konsernissa noudatetaan tätä lakia vastaavia asiakkaan tuntemisvelvollisuutta, asiakastietojen säilyttämistä ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ohjelmia koskevia säännöksiä;

3) konsernin emoyhtiön valvontaviranomainen valvoo 2 kohdan noudattamista.

Ilmoitusvelvollisen tulee tämän luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla jatkuvasti seurata asiakassuhdetta, jossa asiakkaan tuntemista koskevia velvollisuuksia on suorittanut sen puolesta toimiva.

Ilmoitusvelvollinen ei vapaudu tämän lain mukaisista vastuista sillä perusteella, että ilmoitusvelvollisen puolesta asiakkaan tuntemista koskevat velvollisuudet on täyttänyt kolmas osapuoli.

Mitä tässä luvussa säädetään kolmansista osapuolista ja tehostetusta asiakkaan tuntemisestä, ei sovelleta, jos ilmoitusvelvollinen on ulkoistanut asiakkaan tuntemista koskevan tehtävän tai käyttää edustajaa, ja ulkoistetun palvelun tarjoaja tai edustaja on osa ilmoitusvelvollista.

Yksinkertaistettu asiakkaan tunteminen

8 §

Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollinen voi soveltaa yksinkertaistettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi (*yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus*), jos ilmoitusvelvollinen arvioi 3 §:n 2 momentin nojalla suorittamansa riskiperusteisen arvion perusteella, että asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyy vähäinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Ilmoitusvelvollisen on seurattava asiakassuhdetta tämän luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla poikkeuksellisten tai epätavallisten liiketoimien havaitsemiseksi.

9 §

Sähköiseen rahaan liittyvä yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollinen voi noudattaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta, jos seuraavat riskienhallinnan edellytykset täyttyvät:

1) sähköinen tietoväline ei ole uudelleenladattava, tai siihen voidaan tallettaa maksulaitoslaissa tarkoitettua sähköistä rahaa kuukausittain enintään 250 euroa ja välinettä voidaan käyttää vain Suomessa;

2) sähköiseen tietovälineeseen voidaan tallettaa enintään 500 euroa ja sitä voidaan käyttää vain Suomessa;

- 3) sähköistä tietovälinettä voidaan käyttää vain tuotteiden tai palveluiden ostamiseen;
- 4) sähköistä tietovälinettä ei voida ladata anonyymillä sähköisellä rahalla;
- 5) sähköisen tietovälineen liikkeeseenlaskijalla on käytössään riittävät valvontamenetelmät epätavallisten tai epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi;
- 6) sähköisestä tietovälineestä voidaan lunastaa käteistä enintään 100 euroa.

Tehostettu asiakkaan tunteminen

10 §

Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisen on sovellettava tehostettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi (*tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus*), jos ilmoitusvelvollinen arvioi 3 §:n 2 momentin nojalla suorittaman riskiperusteisen arvion perusteella, että asiakassuhteeseen tai yksittäiseen liiketoimeen liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski taikka jos asiakkaalla tai liiketoimella on liittymäkohta valtioon, jonka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämis- ja selvittelyjärjestelmä muodostaa komission arvion mukaan merkittävän riskin EU:n sisämarkkinalle tai ei täytä kansainvälisiä velvoitteita.

11 §

Etätunnistamiseen liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Jos asiakas ei ole läsnä tunnistettaessa ja henkilöllisyyttä todennettaessa (*etätunnistaminen*), ilmoitusvelvollisen tulee rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin vähentämiseksi:

- 1) todentaa asiakkaan henkilöllisyys hankkimalla lisäasiakirjoja tai -tietoja luotettavasta lähteestä;
- 2) varmistaa, että liiketoimeen liittyvä suoritus tulee luottolaitoksen tililtä tai se maksetaan tilille, joka on aiemmin avattu asiakkaan nimiin; tai
- 3) todentaa asiakkaan henkilöllisyys vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä al-lekirjoituksista annetussa laissa (617/2009) tarkoitetulla tunnistusvälineellä tai laatuvarmenteella taikka muun sähköisen tunnistamistekniikan avulla, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen.

12 §

Kirjeenvaihtajapankkisuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Jos luotto- tai rahoituslaitos tekee maksujen ja muiden toimeksiantojen hoitamisesta sopimuksen (*kirjeenvaihtajapankkisuhteen*) ETA-valtion ulkopuoliseen maahan sijoittuneen luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa, luotto- tai rahoituslaitoksen tulee ennen sopimuksen tekemistä hankkia riittävät tiedot vastapuolena toimivasta luotto- tai rahoituslaitoksesta.

Luotto- tai rahoituslaitoksen tulee arvioida vastapuolena toimivan luotto- tai rahoituslaitoksen maine ja valvonnan laatu sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevat toimet. Luotto- tai rahoituslaitoksen ylemmän johdon on hyväksyttävä kirjeenvaihtajapankkisuhteen aloittaminen. Sopimuksessa tulee sopia nimenomaisesti asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttämistä ja näitä koskevien merkityksellisten tietojen toimittamisesta pyynnöstä vastapuolena toimivalle luotto- tai rahoituslaitokselle.

Jos sijoituspalveluyritys, maksulaitos, rahastoyhtiö tai vaihtoehtorahastojen hoitaja tai tekee sopimuksen 1 momenttia vastaavasta järjestelystä, ilmoitusvelvollisen on noudatettava, mitä tässä pykälässä säädetään.

Luotto- tai rahoituslaitos ei saa aloittaa tai jatkaa kirjeenvaihtajapankkisuhdetta sellaisen laitoksen kanssa, joka on pöytälaatikkopankki tai jonka tilejä käytetään tässä tarkoituksessa.

13 §

Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisella tulee olla asianmukaiset riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvat menettelyt sen toteamiseksi, onko asiakas tai onko hän ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsen tai poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppani.

Jos asiakas on tai on ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö tai hän on tällaisen henkilön perheenjäsen tai henkilö, jonka tiedetään olevan tällaisen henkilön yhtiökumppani:

1) ilmoitusvelvollisen ylemmän johdon on hyväksyttävä asiakassuhteen aloittaminen tällaisen henkilön kanssa;

2) ilmoitusvelvollisen on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet saadakseen selvityksen sellaisen varallisuuden ja varojen alkuperästä, jotka liittyvät kyseiseen asiakassuhteeseen tai liiketoimeen; ja

3) ilmoitusvelvollisen on järjestettävä tehostettu jatkuva asiakassuhteen seuranta.

Henkilöä ei enää pidetä poliittisesti vaikutusvaltaisena henkilönä, kun hän ei ole toiminut merkittävässä julkisessa tehtävässä vähintään vuoteen.

14 §

Keskitetty yhteyshenkilö

Maksulaitoslaissa tarkoitetun maksulaitoksen ja sähkörahayhteisön, joka tarjoaa maksupalvelua tai sähköisen rahan liikkeeseenlaskua Suomeen ETA:lta sivuliikettä perustamatta edustajan välityksellä, on nimettävä keskitetty yhteyshenkilö. Keskitetty yhteyshenkilö huolehtii maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön lukuun:

1) tässä laissa tarkoitettujen säännösten noudattamisesta;

2) Finanssivalvonnalle toimitettavista asiakirjoista ja tiedoista.

4 luku

Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

1 §

Velvollisuus tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta

Ilmoitusvelvollisen on täytettyään 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä.

Ilmoitusvelvollinen voi tehdä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen myös enimmäismääräksi asetetun kynnyksarvon ylittävästä yksittäisestä maksusta tai muusta suorituksesta tai useasta erillisestä toisiinsa yhteydessä olevasta maksusta tai suorituksesta (*kynnyksarvoilmoitus*).

Ilmoitusvelvollisen on annettava maksutta rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki tarpeelliset tiedot ja asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi. Ilmoitusvelvollisen on viipymättä vastattava rahanpesun selvittelykeskuksen tietopyyntöihin.

2 §

Ilmoituksen rakenne ja sisältö

Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta tulee tehdä sähköisesti rahanpesun selvittelykeskuksen tarkoitukseen varaamaa erityistä sovellusta käyttäen. Ilmoitus voidaan erityisestä syystä tehdä myös muulla tavalla.

Epäilyttävää liiketoimea koskevassa ilmoituksessa on 3 luvun 6 §:ssä tarkoitettujen tuntemistiedot sekä tiedot liiketoimen laadusta, liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden määrästä ja valuutasta, varojen tai muun omaisuuden alkuperästä tai kohteesta ja syystä, joka teki liiketoimesta epäilyttävän, sekä siitä, onko liiketoimi suoritettu, onko se keskeytetty vai onko siitä kieltäydytty.

3 §

Epäilyttäviä liiketoimia koskevien tietojen säilyttäminen

Ilmoitusvelvollisen on säilytettävä viiden vuoden ajan tämän luvun 1 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden suorittamiseksi hankitut välttämättömät tiedot sekä näihin liittyvät asiakirjat. Tiedot ja asiakirjat on pidettävä erillään asiakasrekisteristä eikä niitä saa käyttää muuhun kuin tässä laissa säädettyyn tarkoitukseen. Tiedot ja asiakirjat on poistettava viiden vuoden kuluttua asiakassuhteen päättymisestä tai epäilyttävän liiketoimen suorittamisesta, jollei niiden edelleen säilyttäminen ole tarpeen rikostutkinnan, vireillä olevan oikeudenkäynnin taikka ilmoitusvelvollisen tai sen palveluksessa olevan oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen ja asiakirjojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus on tutkittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä säilyttämisen tarpeellisuuden tarkistamisesta. Tarkistamisesta ja sen ajankohdasta on tehtävä merkintä.

Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta 1 momentissa tarkoitettuihin tietoihin eikä 3 luvun 4 §:ssä säädetyn selonottovelvollisuuden täyttämiseksi hankittuihin tietoihin ja asiakirjoihin. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa näiden tietojen käsittelyn lainmukaisuuden.

4 §

Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset

Ilmoitusvelvollinen ei saa paljastaa tämän luvun 1 §:ssä tarkoitettujen ilmoituksen tekemistä tai selvittelyä sille, johon epäily kohdistuu, eikä muulle henkilölle. Salassapitovelvollisuus koskee myös ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevaa sekä sitä, joka on saanut salassa pidettäviä tietoja tämän pykälän nojalla.

Edellä 1 momentin estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että tämän luvun 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty, ja tiedot ilmoituksen sisällöstä rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (699/2004) tarkoitettulle samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle. Samoin tieto voidaan luovuttaa samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle, jos yhteisöä koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa.

Edellä 2 momentin estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että tämän luvun 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena sellaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy siihen asiakkaaseen ja liiketoimeen, jota

ilmoitus koskee. Samoilla edellytyksillä tieto voidaan luovuttaa muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetulle ilmoitusvelvolliselle, jos tiedon vastaanottajaa koskee tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta sekä tiedon vastaanottajaa koskee lisäksi henkilötietolain (523/1999) vastaavat henkilötietojen suojaa koskevat velvollisuudet.

Edellä 2 momentissa tarkoitetun tiedon luovuttamisen yhteydessä saa antaa asiakkaan nimen, syntymäajan ja henkilötunnuksen sekä perusteen ilmoituksen tekemiselle. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, myös tiedon henkilön kansalaisuudesta saa luovuttaa.

5 §

Liiketoimen keskeyttäminen ja siitä kieltäytyminen

Ilmoitusvelvollisen on keskeytettävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä liiketoimesta, jos:

- 1) liiketoimi on epäilyttävä; tai
- 2) ilmoitusvelvollinen epäilee liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen.

Jos liiketointa ei voida jättää toteuttamatta taikka jos liiketoimen keskeyttäminen tai siitä kieltäytyminen todennäköisesti vaikeuttaisi liiketoimen tosiasiallisen edunsaajan selville saamista, ilmoitusvelvollinen voi suorittaa liiketoimen.

5 luku

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri

1 §

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan sellaisiin 1 luvun 2 §:n 1 momentin 11—22 kohdassa tarkoitettuihin ilmoitusvelvollisiin, jotka eivät ole toimilupavalvottavia tai velvollisia rekisteröitymään toimivaltaisen valvontaviranomaisen ylläpitämään muuhun kuin tässä luvussa tarkoitettuun rekisteriin.

2 §

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri

Aluehallintovirasto pitää rekisteriä tämän luvun 1 §:ssä tarkoitetuista ilmoitusvelvollisista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja selvittämiseksi (*aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri*) siten kuin tässä luvussa säädetään.

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin käyttötarkoituksena on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonta.

Ilmoitusvelvollisen on tehtävä hakemus rekisteriin merkitsemiseksi 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun ilmoitusvelvollinen tulee tämän lain soveltamisalan piiriin.

3 §

Rekisteröinnin edellytykset

Aluehallintoviraston on rekisteröitävä hakija aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin, jos:

- 1) hakijalla on oikeus harjoittaa elinkeinoa Suomessa;
- 2) hakijaa ei ole määrätty liiketoimintakieltoon;
- 3) hakija toimittaa tämän luvun 4 §:ssä tarkoitetut tiedot;
- 4) valuutanvaihtotoimintaa harjoittava ja 1 luvun 2 §:n 1 momentin 19 kohdassa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen on 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla luotettava.

Hakijan on hakemuksessaan ilmoitettava harjoittamansa elinkeinotoiminta, jonka perusteella hakija on ilmoitusvelvollinen.

4 §

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin merkittävät tiedot ja muutoksista ilmoittaminen

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin merkitään seuraavat tiedot:

1) yksityisen elinkeinonharjoittajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika ja kansalaisuus sekä toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste ja rekisteröinnin päivämäärä sekä jokaisen toimipaikan käyntiosoite, jossa toimintaa harjoitetaan;

2) oikeushenkilön toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste ja rekisteröinnin päivämäärä sekä jokaisen toimipaikan käyntiosoite, jossa toimintaa harjoitetaan;

3) yksityiselle elinkeinonharjoittajalle tai oikeushenkilölle määrätty 9 luvussa tarkoitettu hallinnollinen seuraamus sekä sellaiset kehotukset ja kiellot, joiden tehosteeksi on asetettu 8 luvun 7 §:ssä tarkoitettu uhkasakko; tällainen tieto on poistettava rekisteristä kolmen vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jona kyseinen seuraamus on määrätty; ja

4) rekisteristä poistamisen syy ja ajankohta.

Ilmoitusvelvollisen on ilmoitettava aluehallintovirastolle viipymättä 1 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuneista muutoksista.

5 §

Luotettavuus

Valuutanvaihtotoimintaa harjoittavaa tai 1 luvun 2 §:n 1 momentin 19 kohdassa tarkoitettua toimintaa harjoittavaa ilmoitusvelvollista ei pidetä luotettavana, jos:

1) hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden arviota edeltäneen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen ilmeisen sopimaton harjoittamaan aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin merkittävää elinkeinotoimintaa,

2) hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan 1 kohdassa tarkoitettussa tehtävässä.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, valuutanvaihtotoimintaa harjoittavaa tai 1 luvun 2 §:n 1 momentin 19 kohdassa tarkoitettua ilmoitusvelvollista ei pidetä luotettavana, jos hän on:

1) kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen; tai

2) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan.

Jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö, vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa samoin kuin sitä, jolla on suoraan tai välillisesti enemmän kuin 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta taikka vastaava omistus- tai määräämisvalta muussa yhteisössä.

Aluehallintovirastolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitetusta sakkorekisteristä tiedot, jotka ovat tarpeen tässä pykälässä säädetyn luotettavuuden selvittämiseksi tai 6 §:ssä tarkoitettua rekisteristä poistamista varten.

6 §

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin merkittyjen tietojen poistaminen

Aluehallintoviraston on poistettava ilmoitusvelvollinen aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteristä, jos ilmoitusvelvollinen ei enää täytä rekisteröinnin edellytyksiä tai on lopettanut toimintansa.

Tiedot rekisterimerkinnöistä on säilytettävä viisi vuotta sen vuoden päättymisestä, jona tieto on poistettu rekisteristä.

7 §

Aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisterin tietojen antaminen verkkopalveluna

Jokaisella on oikeus saada rekisteristä yritys- ja yhteisötunnuksella tai toiminimellä taikka aputoiminimellä yksilöimästään yrityksestä aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin tallennetut tiedot.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, aluehallintovirasto saa luovuttaa rekisteristä henkilötietoja tulosteena taikka saattaa ne yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta tai luovuttaa ne muutoin sähköisessä muodossa. Aluehallintovirasto saa kuitenkin luovuttaa tiedot aluehallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetty edellytykset.

Aluehallintovirasto voi luovuttaa tässä pykälässä tarkoitetut tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Tietojen antaminen edellyttää, että tietopyynnön tekijä antaa aluehallintovirastolle selvityksen tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

8 §

Tietojen päivittäminen väestötietojärjestelmästä, kaupparekisteristä ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä

Aluehallintovirastolla on oikeus tarvittaessa päivittää väestötietojärjestelmästä tiedostojaan ja tarkistaa rekisteröitäviksi ilmoitettujen henkilöiden henkilötiedot niiden oikeellisuuden toteamiseksi.

Aluehallintovirastolla on oikeus päivittää rahanpesun valvontarekisterin tietoja kaupparekisteristä ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä.

6 luku

Edunsaajarekisteri

1 §

Yhteisön tosiasiallisen edunsaajan rekisteröinti

Kaupparekisterilain (129/1979) 3 §:n 1 momentin 1—2 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun yrityksen on ilmoitettava tieto 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta yhteisön tosiasiallisesta edunsaajasta merkittäväksi kaupparekisteriin siten kuin yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 10 ja 11 §:ssä säädetään.

Yhdistyksen tosiasiallisena edunsaajana pidetään puheenjohtajaa. Jos yhdistyksessä joku muu käyttää tosiasiallista määräysvaltaa, tieto tosiasiallisesta edunsaajasta on ilmoitettava yhdistysrekisteriin siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 10 ja 11 §:ssä säädetään.

Säätiön tosiasiallisena edunsaajana pidetään säätiörekisteriin merkittyjä hallituksen jäseniä. Jos säätiössä joku muu käyttää tosiasiallista määräysvaltaa, tieto tosiasiallisesta edunsaajasta on ilmoitettava säätiörekisteriin siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 10 ja 11 §:ssä säädetään.

Mitä tässä luvussa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta yhtiöön, joka on kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitetulla säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena.

2 §

Ulkomaisen trustin tosiasiallisen edunsaajan rekisteröinti

Rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitetun ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajan on ilmoitettava tieto 1 luvun 6 §:ssä tarkoitetusta ulkomaisen trustin tosiasiallisesta edunsaajasta merkittäväksi kaupparekisteriin siten kuin siitä erikseen säädetään kaupparekisterilaissa ja yritys- ja yhteisötietolaissa.

3 §

Yhteisön velvollisuus tuntea tosiasiallinen edunsaaja

Kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentin 1—2 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun yrityksen, yhdistysrekisteriin merkityn yhdistyksen sekä säätiörekisteriin merkityn säätiön on asianmukaisesti selvitettävä ja pidettävä yllä ajantasaisia tietoja 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetuista tosiasiallisista edunsaajista sekä heidän määräysvaltansa tai omistusosuutensa perusteesta ja laajuudesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun oikeushenkilön hallituksen jäsenen, vastuunalaisen yhtiömiehen tai vastaavassa asemassa toimivan henkilön on huolehdittava siitä, että yhteisön omistajista ja tosiasiallisista edunsaajista pidetään luetteloa. Luetteloon merkitään omistajan tai edunsaajan nimi, syntymäaika, kansalaisuus, asuinmaa sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus. Luettelo on laadittava viivytyksettä oikeushenkilön perustamisen jälkeen ja sitä on pidettävä luotettavalla tavalla.

4 §

Ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan velvollisuus tuntea tosiasiallinen edunsaaja

Tässä laissa tarkoitettun ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan on hankkiva 1 luvun 6 §:n mukaiset tiedot tosiasiallisesta edunsaajastaan ja pidettävä niitä yllä.

7 luku

Rahanpesun selvittelykeskus

1 §

Rahanpesun selvittelykeskus ja sen tehtävät

Keskusrikospoliisissa on rahanpesun selvittelykeskus, jonka tehtävänä on:

- 1) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen ja selvittäminen sekä tutkintaan saattaminen;
- 2) 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten vastaanottaminen ja analysointi sekä palautteen antaminen niiden vaikutuksista;
- 3) yhteistyö viranomaisten kanssa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa;
- 4) yhteistyö ja tietojenvaihto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä huolehtivien vieraan valtion viranomaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa;
- 5) yhteistyö ilmoitusvelvollisten kanssa;
- 6) tilaston pitäminen 4 luvun 1 §:n nojalla saatujen ilmoitusten ja mainitun luvun 4 §:n nojalla tehtyjen liiketoimien keskeytysten lukumäärästä, tutkintaan saatettujen epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten lukumäärästä sekä tehdyistä, vastaanotetuista, evätyistä ja vastatuista tietopyynnöistä;

7) varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain (325/2013) 3 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten vastaanotto ja käsittely, mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettujen jäädyttämispäätösten edellytysten selvittäminen ja jäädyttämispäätöksiä koskevien esitysten tekeminen.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisellä, paljastamisella ja selvittämisellä tarkoitetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen epäilyihin liittyvien ilmoitusten ja näihin epäilyihin liittyvien tietojen vastaanottamista, tallettamista ja muuta käsittelemistä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämistä, paljastamista ja selvittämistä.

Rahanpesun selvittelykeskuksen toimivaltuuksista on muutoin voimassa mitä poliisilaissa (872/2011) säädetään.

Keskusrikospoliisin tulee antaa vuosittain Poliisihallitukselle selvitys rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnasta, 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten ja määräysten pidätyä suorittamasta liiketoimia lukumäärästä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toiminnan yleisestä edistymisestä Suomessa.

2 §

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskeva rekisteri

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten on rahanpesun selvittelykeskuksen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn

avulla ylläpidettävä henkilörekisteri (*rahanpesurekisteri*), jonka rekisterinpitäjä on rahanpesun selvittelykeskus.

Rahanpesurekisteri voi sisältää tämän luvun 1 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja ja saatuja sekä tämän luvun 3 ja 4 §:n nojalla saatuja tarpeellisia tietoja ja asiakirjoja.

Rahanpesurekisteriin saadaan erityisesti tallettaa tietojärjestelmän käyttötarkoituksen kannalta seuraavat tarpeelliset tiedot:

- 1) ilmoituksen tehneen henkilön nimet tai sen henkilön nimet, jota ilmoitus koskee;
- 2) syntymäaika, -kotikunta ja -valtio;
- 3) henkilötunnus;
- 4) tunnistamisessa käytetyn asiakirjan tiedot;
- 5) sukupuoli;
- 6) äidinkieli;
- 7) kansalaisuus, kansalaisuudettomuus tai kansallisuus;
- 8) kotivaltio;
- 9) siviilisääty;
- 10) ammatti;
- 11) osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto;
- 12) tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta;
- 13) viranomaisen antama asiakasnumero;
- 14) Y-tunnus;
- 15) pankkitilitiedot;
- 16) ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet ja osoite, matkustusasiakirjan tiedot sekä muut maahantuloon ja rajanylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot.

Rahanpesurekisteriä saavat käyttää vain rahanpesun selvittelykeskuksen henkilöstöön kuuluvat. Tietoja saa käyttää ja luovuttaa salassapitosäännösten estämättä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi.

Epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekijän nimi ja henkilöllisyys ovat salassa pidettäviä tietoja. Salassapidon estämättä tiedon saa luovuttaa tämän luvun 3 §:n 4 momentissa ja 4 §:n 3 momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rekisterin muihin kuin tämän luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin jäädyttämispäätöksiin liittyviin tietoihin. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuuden.

Ilmoitus ja sen tiedot poistetaan rahanpesurekisteristä kymmenen vuoden kuluttua rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyä koskevan merkinnän tekemisestä.

Poliisin henkilörekistereistä on muutoin voimassa mitä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003) säädetään.

3 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä ja selvittämisessä tarvittavat tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liike- ja ammattisalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita, taloudellista asemaa tai verotustietoja koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päälylystöön kuuluva poliisimies.

Selvittelykeskuksella on oikeus saada maksutta yksityiseltä yhteisöltä, säätiöltä ja henkilöltä selvittelykeskuksessa työskentelevän päällystöön kuuluvan poliisimiehen kirjallisesta pyynnöstä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä ja selvittämisessä tarpeelliset tiedot yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toiminnantarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan salassapitovelvollisuuden estämättä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja saa luovuttaa rahanpesun selvittelykeskukselle tietojoukkona tai sähköisesti.

Saatuja tietoja saa käyttää ja luovuttaa salassapitosäännösten estämättä vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja myös ilman pyyntöä. Lisäksi tietoja saa luovuttaa ulkoasiainministeriölle varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain 9 §:ssä annettujen tehtävien ja ulosottomiehelle mainitun lain 14 §:ssä annettujen tehtävien ja eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä annetun lain (659/1967) 2 b §:n mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Tietoja voidaan luovuttaa myös tässä laissa tarkoitettulle toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle silloin, kun luovutettava tieto on välttämätön toimivaltaisen valvontaviranomaisen tässä laissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi. Päätöksen tässä momentissa tarkoitetuista tietojen luovuttamisesta tekee rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies. Tässä momentissa tarkoitettuja tietoja saa luovuttaa tietojoukkona tai sähköisesti.

Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja 1, 2 ja 4 momentissa tarkoitettujen luovutettavien tietojen käytölle. Rahanpesun selvittelykeskus voi kieltäytyä luovuttamasta tietoja muulle kuin esitutkintaviranomaiselle, jos asiassa on syytä epäillä rahanpesua tai terrorismin rahoittamista ja tietojen luovuttaminen voisi vaarantaa tutkinnan tavoitteet.

Rahanpesun selvittelykeskuksen edellä 1 ja 2 momentin tiedonsaantioikeuden perusteella tehtyä tiedustelua tai sen sisältöä ei saa paljastaa tiedustelun kohteelle. Tiedustelun ja sen johdosta annetun vastauksen säilyttämisestä ja niiden tarkastamisesta on vastaavasti voimassa, mitä säädetään 4 luvun 3 §:n 2 momentissa.

4 §

Tietojen vaihtaminen

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus pyytää tämän luvun 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselta tai muulta toimivaltaiselta viranomaiselta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevassa pyynnössä on yksilöitävä niiden käyttötarkoitus ja siinä on oltava pyyntöön vastaamista varten riittävät tosiseikat, taustatiedot ja perustelut.

Vieraan valtion viranomaiselta saatuja tietoja saa käyttää ja luovuttaa muuhun kuin siihen tarkoitukseen, jota varten ne on luovutettu, ainoastaan tämän viranomaisen etukäteen antamalla suostumuksella.

Rahanpesun selvittelykeskus voi perustellusta pyynnöstä luovuttaa tämän luvun 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheetonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai

sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä.

Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun tämä on tarpeen 4 momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja saa vastaanottaa ja niitä saa luovuttaa yhteisesti sovittua menettelyä käyttäen tietojoukkona tai sähköisesti. Euroopan unionin jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle voidaan antaa oikeus hakea osumatietoja tämän luvun 2 §:ssä tarkoitettua rekisteristä sen selvittämiseksi, sisältääkö rekisteri tietoja asianomaisen valtion haun kohteesta. Päätöksen tässä pykälässä tarkoitettujen tietojen ja osumatietoihin liittyvien tietojen luovuttamisesta tekee rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystään kuuluva poliisimies.

5 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen määräys liiketoimen keskeyttämisestä

Rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystään kuuluva poliisimies voi antaa ilmoitusvelvolliselle määräyksen liiketoimen keskeytyksestä enintään kymmenen arkipäivän ajaksi, jos tällainen keskeytys on välttämätön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi.

Rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystään kuuluva poliisimies voi antaa ulkomaisen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen torjunnasta vastaavan viranomaisen pyynnöstä ilmoitusvelvolliselle määräyksen liiketoimen keskeytyksestä enintään kymmenen arkipäivän ajaksi, jos tällainen keskeytys on välttämätön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi.

Rahanpesun selvittelykeskuksella on 1, 2 ja 4 momentissa säädettyä tarkoitusta varten oikeus pyytää selvitystä liiketoimesta siltä, jonka varoja tai omaisuutta keskeyttäminen koskee. Liiketoimen keskeyttämistä koskeva määräys on viivytyksettä peruttava, kun keskeytys ei ole enää tarpeen.

Rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystään kuuluva poliisimies voi antaa tulliviranomaiselle täytäntöön pantavaksi määräyksen pidättää tullitoimenpiteen ja rajavartiolaitoviranomaiselle määräyksen pidättää rajatarkastuksen tai rajavalvonnan yhteydessä tavatut varat enintään kymmenen arkipäivän ajaksi, jos tällainen toimenpide on välttämätön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Pidätettävillä varoilla tarkoitetaan yhteisön alueelle tuotavan ja sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1889/2005 2 artiklassa määritellyjä käteisvaroja sekä muuta irtainta omaisuutta, jolla on taloudellista arvoa.

Tässä pykälässä tarkoitettuihin arkipäiviin ei lasketa lauantaita.

6 §

Eräitä viranomaisia koskeva yleinen huolehtimisvelvoite

Tulli-, rajavartio-, vero- ja ulosottoviranomaisen sekä konkurssiasiamiehen on huolehdittava siitä, että sen toiminnassa kiinnitetään huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen es-

tämiseen ja selvittämiseen sekä tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden epäilyttävien liiketoimien tai terrorismin rahoittamisen epäilyn ilmoittamiseen rahanpesun selvittelykeskukselle.

Tulli- ja rajavartiolaitoksen tehtävistä esitutkintaviranomaisena säädetään erikseen.

8 luku

Valvonta

1 §

Valvonta

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista valvoo:

- 1) Finanssivalvonta 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1—6 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;
  - 2) Poliisihallitus 1 luvun 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua rahapeliyhteisöä;
  - 3) Patenti- ja rekisterihallitus 1 luvun 2 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;
  - 4) aluehallintovirasto 1 luvun 2 §:n 1 momentin 11—22 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia siltä osin kuin ne eivät ole 1 kohdan nojalla Finanssivalvonnan valvomia ilmoitusvelvollisia;
  - 5) asianajajayhdistys 1 luvun 2 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia.
- Toimivaltaisten valvontaviranomaisten, Energiaviraston, asianajajayhdistyksen, kaupankäynnistä rahoitusvälineistä annetussa laissa tarkoitettua pörssiä sekä talletuspankkien yhteenliittymästä annetussa laissa (599/2010) tarkoitettua yhteenliittymän keskusyhteisön tulee ilmoittaa rahanpesun selvittelykeskukselle, jos se havaitsee suorittamansa valvonnan tai muutoin tehtäviensä hoidon yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen perusteella epäilyttävän liiketoimen taikka epäilee terrorismin rahoittamista tai sen rangaistavaa yritystä.

Ahvenanmaan maakunnan hallituksen rahapelejä koskevien tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten valvonnasta säädetään Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä.

2 §

Oikeus saada tietoja ilmoitusvelvolliselta

Sen lisäksi mitä muualla laissa säädetään, ilmoitusvelvollisen on salassapitosäännösten estämättä ilman aiheutonta viivytystä toimitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle sen pyytämät tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tai määräyksissä säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

3 §

Tarkastusoikeus

Toimivaltaisella valvontaviranomaisella ja asianajajayhdistyksellä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tarkastettavakseen ilmoitusvelvollisen muussa toimipaikassa kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa tämän toimintaa ja hallintoa koskevat asiakirjat ja muut tallenteet sekä tietojärjestelmät siinä laajuudessa kuin on tarpeen tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisen valvontatehtävän hoitamiseksi. Toimivaltaisella valvontaviranomaisella ja asianajajayhdistyksellä on oikeus saada valvottavalta

maksutta tarpeelliset jäljennökset tässä pykälässä tarkoitetuista asiakirjoista ja muista tallenteista.

Muilla toimivaltaisilla valvontaviranomaisilla kuin Patenti- ja rekisterihallituksella on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus myös pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, jos voidaan perustellusti epäillä, että ilmoitusvelvollinen on tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti laiminlyönyt tai rikkonut tätä lakia 9 luvun 3 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettulla tavalla ja tarkastus on välttämätön tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi.

Tarkastuksessa on noudatettava soveltuvin osin, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään.

Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilain 9 luvun 1 §:ssä.

4 §

Ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaisen toiminnan rajoittaminen ja toimiluvan peruminen

Ilmoitusvelvollisen toimiluvan mukaisen toiminnan rajoittamisesta ja toimiluvan perumisesta säädetään erikseen.

5 §

Ilmoitusvelvollisen johdon toiminnan määräaikainen rajoittaminen

Toimivaltainen valvontaviranomainen voi määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi, kieltää henkilöä toimimasta ilmoitusvelvollisen hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitusjohtajan sijaisena taikka muuna ylimpään johtoon kuuluvana, jos:

1) tämä on osoittanut tehtävänsä hoidossa vakavaa ja olennaista taitamattomuutta tai varomattomuutta ja on ilmeistä, että se voi vaarantaa vakavasti tässä laissa valvonnalle säädettyjen tavoitteiden toteutumisen; tai

2) hän ei täytä niitä ammattitaito- ja luotettavuusvaatimuksia, jotka laissa erikseen säädetään; tai

3) hänelle on aiemmin annettu oikaisukehotus, huomautus tai varoitus, joka ei ole johtanut toiminnassa esiintyneiden vakavien ja olennaisten puutteiden korjaamiseen.

Finanssivalvonnan oikeudesta sen valvonnassa olevien yhteisöjen johdon toiminnan määräaikaiseen rajoittamiseen säädetään Finanssivalvonnasta annetun lain 28 §:ssä.

6 §

Toimeenpanokielto ja oikaisukehotus

Toimivaltainen valvontaviranomainen voi kieltää ilmoitusvelvollisen tekemän päätöksen tai sen suunnitteleman toimenpiteen toteutuksen taikka velvoittaa sen lopettamaan toiminnassaan soveltamansa menettelyn, jos päätös, toimenpide tai menettely on ristiriidassa ilmoitusvelvolliseen sovellettavien tämän lain säännösten tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten, toimiluvan ehtojen taikka ilmoitusvelvollisen toimintaa koskevien sääntöjen kanssa. Toimivaltaisen valvontaviranomaisen on varattava ilmoitusvelvolliselle kohtuullinen määräaika menettelyn korjaamiseksi.

Jos ilmoitusvelvollinen on pannut 1 momentissa tarkoitetun päätöksen täytäntöön tai toteuttanut 1 momentissa tarkoitetun muun toimenpiteen, toimivaltainen valvontaviranomainen voi velvoittaa kohtuullisessa määräajassa ilmoitusvelvollisen toimenpiteisiin päätöksen täytäntöönpanon taikka toimenpiteen peruuttamiseksi tai oikaisun aikaansaamiseksi.

7 §

Uhkasakko

Jos ilmoitusvelvollinen laiminlyö toiminnassaan noudattaa tätä lakia, sen nojalla annettuja määräyksiä, tämän luvun 6 §:ssä tarkoitettua toimeenpanokieltoa tai oikaisukehotusta, toimilupansa ehtoja tai toimintaansa koskevia sääntöjä, toimivaltainen valvontaviranomainen voi velvoittaa uhkasakolla ilmoitusvelvollisen täyttämään velvollisuutensa, jos laiminlyönti ei ole vähäinen.

Uhkasakkoa ei saa asettaa luonnolliselle henkilölle tässä laissa säädetyn tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi silloin, kun henkilöä on aihetta epäillä rikoksesta ja tiedot liittyvät rikosepäilyyn kohteena olevaan asiaan.

Uhkasakon tuomitsemisesta päättää toimivaltainen valvontaviranomainen, jollei muualla laissa erikseen toisin säädetä. Uhkasakon asettamisesta ja tuomitsemisesta säädetään uhkasakolaissa (1113/1990).

8 §

Rikkomuksista ilmoittaminen ilmoitusvelvollisessa

Ilmoitusvelvollisella on oltava menettelytavat, joita noudattamalla sen palveluksessa olevat tai asiamiehet voivat ilmoittaa sen sisällä riippumattoman kanavan kautta tämän lain säännösten ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten epäilyistä rikkomisesta. Ilmoitusvelvollisella ei kuitenkaan tarvitse olla edellä tarkoitettuja menettelytapoja, jos toimivaltainen valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys päättää ilmoitusvelvollisen 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua riskiarvion perusteella, että toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen ilmoituskanava on riittävä ilmoitusvelvollisen koko, toiminta ja sen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit huomioon ottaen. Ilmoituksen tekijän ja ilmoituksen kohteena olevan henkilön henkilötiedot on salassa pidettäviä, jollei laissa toisin säädetä.

Ilmoitusvelvollisen on säilytettävä edellä 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta koskevat tarpeelliset tiedot. Tiedot on poistettava viiden vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä, jollei tietojen edelleen säilyttäminen ole tarpeen rikostutinnan, vireillä olevan oikeudenkäynnin, viranomaistutinnan taikka ilmoituksen tekijän tai ilmoituksen kohteena olevan henkilön oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus on tutkittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä tarkistamisesta. Tarkistamisesta on tehtävä merkintä.

Ilmoituksen kohteena olevalla rekisteröidyllä henkilöllä ei ole tarkastusoikeutta 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin tietoihin, jos tietojen antaminen saattaisi haitata rikosten tai väärinkäytösten selvittämistä. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen, rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

Ilmoitusvelvollisen tulee toteuttaa asianmukaiset ja riittävät toimenpiteet ilmoitusten tekijöiden suojelemiseksi.

9 §

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen epäillyistä rikkomuksista ylläpitämä järjestelmä

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on ylläpidettävä järjestelmää, jonka kautta se voi vastaanottaa ilmoituksia tämän lain säännöksiin liittyvistä väärinkäytösepäilyistä.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on säilytettävä viiden vuoden ajan edellä 1 momentissa tarkoitettua tarpeelliset tiedot. Tiedot on poistettava viiden vuoden

kuluttua ilmoituksen tekemisestä, jollei tietojen edelleen säilyttäminen ole tarpeen rikostutkin-
nan, vireillä olevan oikeudenkäynnin, viranomaistutkinnan taikka ilmoituksen tekijän tai il-
moituksen kohteena olevan henkilön oikeuksien turvaamiseksi. Tietojen edelleen säilyttämi-
sen tarpeellisuus on tutkittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä tietojen säilyt-
tämisen tarpeellisuuden tarkistamisesta. Tarkistamisesta on tehtävä merkintä.

Ilmoituksen kohteena olevalla rekisteröidyllä henkilöllä ei ole tarkastusoikeutta 1 ja 2 mo-
mentissa tarkoitettuihin tietoihin, jos tietojen antaminen saattaisi haitata rikosten tai väärin-
käytösten selvittämistä. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 1 ja
2 momentissa tarkoitettujen, rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

9 luku

Hallinnolliset seuraamukset

1 §

Rikemaksu

Toimivaltainen valvontaviranomainen määrää rikemaksun sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 1, 2, 4, 6 ja 10—13 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tuntea ja tunnistaa asiakas;

2) laiminlyö tai rikkoo 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tehdä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle;

3) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 3 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tallentaa tietoja;

4) laiminlyö tai rikkoo 10 luvun 2 §:ssä tarkoitetut velvoitteen järjestää työntekijöiden kou-
lutus tai suojeleminen taikka laatia toimintaohjeet;

5) laiminlyö tai rikkoo 8 luvun 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun velvoitteen laatia menettely-
tavat rikkomusepäilyistä ilmoittamiseen;

6) laiminlyö tai rikkoo 5 luvun 2 §:ssä tarkoitetun velvoitteen hakea rekisteröitäväksi alue-
hallintoviraston rahanpesun valvontarekisteriin.

Toimivaltainen valvontaviranomainen määrää rikemaksun myös sille, joka:

1) tahallaan tai huolimattomuudesta jättää pois maksajaa tai maksunsaajaa koskevat vaadit-
tavat tiedot maksajan tiedot -asetuksen 4—6 artiklan vastaisesti;

2) laiminlyö toistuvasti, järjestelmällisesti tai vakavasti velvollisuutensa varmistaa tietojen
säilyttäminen 1 kohdassa mainitun asetuksen 16 artiklan vastaisesti;

3) ei ota käyttöön tehokkaita riskiperusteisia menettelyjä 1 kohdassa mainitun asetuksen 8
tai 12 artiklan vastaisesti; tai

4) laiminlyö vakavasti 1 kohdassa mainitun asetuksen 11 tai 12 artiklan noudattamisen.

Rikemaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin. Rikemaksun suuruutta arvioitaessa on
otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika. Oikeushenkilölle määrättävä rike-
maksu on vähintään 5 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Luonnolliselle henkilölle määrät-
tävä rikemaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

Rikemaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Rikemaksu voidaan määrätä edellyttäen, ettei asia kokonaisuutena arvioiden anna aihetta
ankarampiin toimenpiteisiin.

Asianajajayhdistys tekee esityksen rikemaksun määräämisestä aluehallintovirastolle.

2 §

Julkinen varoitus

Toimivaltainen valvontaviranomainen antaa ilmoitusvelvolliselle julkisen varoituksen, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee muiden tämän lain säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten kuin tämän luvun 1 §:n 1 momentissa taikka 3 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen säännösten vastaisesti.

Julkinen varoitus voidaan antaa edellyttäen, ettei asia kokonaisuutena arvioiden anna aihetta ankarampiin toimenpiteisiin.

Asianajajayhdistys tekee esityksen julkisen varoituksen määräämisestä aluehallintovirastolle.

3 §

Seuraamusmaksu

Toimivaltainen valvontaviranomainen määrää seuraamusmaksun sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti:

1) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 1, 2, 4, 6 ja 10—13 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tuntea ja tunnistaa asiakas;

2) laiminlyö tai rikkoo 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tehdä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle;

3) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 3 §:ssä tarkoitetun velvoitteen tallentaa tietoja;

4) laiminlyö tai rikkoo 10 luvun 2 §:ssä tarkoitetut velvoitteen järjestää työntekijöiden koulutus tai suojeleminen taikka laatia toimintaohjeet;

5) laiminlyö tai rikkoo 8 luvun 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun velvoitteen laatia menettelytavat rikkomusepäilystä ilmoittamiseen.

Toimivaltainen valvontaviranomainen määrää seuraamusmaksun myös sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta jättää vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti pois maksajaa tai maksunsaajaa koskevat vaadittavat tiedot maksajan tiedot -asetuksen 4, 5 tai 6 artiklan vastaisesti, laiminlyö toistuvasti, järjestelmällisesti tai vakavasti velvollisuutensa varmistaa tietojen säilyttäminen mainitun asetuksen 16 artiklan vastaisesti, ei ota käyttöön tehokkaita riskiperusteisia menettelyjä mainitun asetuksen 8 tai 12 artiklan vastaisesti, tai laiminlyö vakavasti 11 tai 12 artiklan noudattamisen.

Toimivaltainen valvontaviranomainen ei voi määrätä seuraamusmaksua luonnolliselle henkilölle teosta tai laiminlyönnistä, joka on laissa säädetty rangaistavaksi. Toimivaltainen valvontaviranomainen voi kuitenkin määrätä seuraamusmaksun ja jättää asian ilmoittamatta esitutkintaviranomaiselle, jos teko tai laiminlyönti on sen haitallisuus, siitä ilmenevä tekijän syyllisyys sekä siitä saatu hyöty ja muut tekoon tai laiminlyöntiin liittyvät seikat huomioon ottaen kokonaisuutena arvioiden vähäinen.

Asianajajayhdistys tekee esityksen seuraamusmaksun määräämisestä aluehallintovirastolle.

Seuraamusmaksu voidaan määrätä oikeushenkilölle määrättävän seuraamusmaksun lisäksi tai sen sijasta sellaiselle oikeushenkilön johtoon kuuluvalla henkilölle, jonka velvollisuuksien vastainen edellä tässä pykälässä säädetty teko tai laiminlyönti on. Kyseiselle henkilölle määrättävän seuraamusmaksun edellytyksenä on, että henkilö on merkittäväällä tavalla myötävaihtanut tekoon tai laiminlyöntiin.

4 §

Seuraamusmaksun suuruus luotto- tai rahoituslaitokselle

Finanssivalvonnan luotto- tai rahoituslaitokselle määräämän seuraamusmaksun määrä perustuu kokonaisarviointiin. Seuraamusmaksun määrää arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika sekä tekijän taloudellinen asema. Lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon menettelyllä saavutettu hyöty tai sillä aiheutettu vahinko, jos ne ovat määritettävissä, tekijän yhteistyö Finanssivalvonnan kanssa asian selvittämiseksi, aiemmat finanssimarkkinoita koskeviin säännöksiin kohdistuneet rikkomukset ja laiminlyönnit sekä menettelyn mahdolliset vaikutukset rahoitusjärjestelmän vakaudelle.

Finanssivalvonnan määräämä seuraamusmaksu saa olla enintään joko kymmenen prosenttia luotto-, tai rahoituslaitoksen tekoa tai laiminlyöntiä edeltävän vuoden liikevaihdosta tai viisi miljoonaa euroa, sen mukaan kumpi on suurempi. Jos luotto- tai rahoituslaitos on osa konsernia, liikevaihdolla tarkoitetaan konsernin ylimmän emoyrityksen konsernitilinpäätöksen mukaista liikevaihtoa. Jos tilinpäätös ei ole seuraamusmaksua määrättäessä vielä valmistunut, seuraamusmaksu on määrättävä sitä edeltävän vuoden tilinpäätöksen mukaisesta liikevaihdosta. Jos luotto- tai rahoituslaitos on vasta aloittanut toimintansa eikä tilinpäätöstä ole saatavissa, liikevaihto voidaan arvioida muun saatavan selvityksen perusteella.

Finanssivalvonnan luonnolliselle henkilölle määräämä seuraamusmaksu saa olla enintään viisi miljoonaa euroa.

Edellä tässä pykälässä säädetyn estämättä seuraamusmaksu saa kuitenkin olla enintään kaksi kertaa suurempi kuin teolla tai laiminlyönnillä saatu hyöty, jos se on määritettävissä.

Edellä tässä pykälässä liikevaihdolla tarkoitetaan:

1) luottolaitoksen, sijoituspalveluyrityksen ja niiden konsolidointiryhmään kuuluvan muun yrityksen osalta luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvaatimuksista ja asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 575/2013 316 artiklan mukaisesti laskettua tuottojen määrää;

2) vakuutusyhtiön, vakuutusyhdistyksen, eläkelaitoksen tai vakuutusyhtiölain 2 luvun

18 b §:ssä tarkoitetun erillisyyhtiön vakuutusmaksutuloa taikka eläkesäätiön tai vakuutuskas-
san maksutuloa;

3) muun kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun yrityksen osalta kirjanpitolain (1336/1997) 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettua liikevaihtoa tai sitä vastaavaa liikevaihtoa.

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

5 §

Seuraamusmaksun suuruus muulle kuin luotto- tai rahoituslaitokselle

Muulle kuin tämän luvun 4 §:ssä tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle määrättävän seuraamusmaksun määrä perustuu kokonaisarviointiin. Seuraamusmaksun määrää arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika sekä tekijän taloudellinen asema. Lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon menettelyllä saavutettu hyöty tai sillä aiheutettu vahinko, jos ne ovat määritettävissä, tekijän yhteistyö toimivaltaisen valvontaviranomaisen kanssa asian selvittämiseksi sekä aiemmat tämän lain tai sen nojalla annettuihin säännöksiin kohdistuneet rikkomukset ja laiminlyönnit.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen oikeushenkilölle tai luonnolliselle henkilölle määräämä seuraamusmaksu saa olla enintään joko kaksi kertaa suurempi kuin teolla tai laiminlyönnillä saavutettu hyöty, jos se on määritettävissä, tai miljoona euroa, sen mukaan kumpi on korkeampi.

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

6 §

Hallinnollisen seuraamuksen määräämättä jättäminen

Toimivaltainen valvontaviranomainen voi jättää rikemaksun määräämättä tai julkisen varoituksen antamatta, jos:

1) tämän luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitettu on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin virheen korjaamiseksi välittömästi virheen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut virheestä viivytyksettä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle;

2) virheellistä menettelyä on pidettävä vähäisenä; tai

3) rikemaksun määräämistä tai julkisen varoituksen antamista on muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

Rikemaksua tai seuraamusmaksua ei voida määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa. Rikemaksua tai seuraamusmaksua ei voida määrätä myöskään sille, jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio.

Toimivaltainen valvontaviranomainen voi jättää seuraamusmaksun määräämättä tai lykätä sen määräämistä oikeushenkilölle, jos toimivaltainen valvontaviranomainen ryhtyy muuhun laissa säädettyyn valvontatoimenpiteeseen.

7 §

Hallinnollisten seuraamusten määräämisoikeuden vanhentuminen

Toimivaltainen valvontaviranomainen ei saa määrätä rikemaksua tai antaa julkista varoitusta eikä asianajajayhdistyksen tekemän esityksen johdosta saa määrätä rikemaksua tai antaa julkista varoitusta, jos sitä ei ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettun rikkomuksen tai laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

Toimivaltainen valvontaviranomainen ei saa määrätä seuraamusmaksua eikä asianajajayhdistyksen tekemän esityksen johdosta saa määrätä seuraamusmaksua, jos sitä ei ole tehty kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettun rikkomuksen taikka laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

8 §

Rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun julkistaminen

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen on julkistettava rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu. Julkistamisesta on käytävä ilmi, onko seuraamuksen antamista tai määräämistä koskeva päätös lainvoimainen. Jos muutoksenhakuviranomainen kumoaa päätöksen, toimivaltaisen valvontaviranomaisen on julkistettava tieto muutoksenhakuviranomaisen päätöksestä vastaavalla tavalla kuin seuraamuksen antaminen tai määrääminen on julkistettu. Seuraamusta koskevat tiedot on pidettävä toimivaltaisen valvontaviranomaisen internetsivuilla viiden vuoden ajan.

Jos seuraamuksen kohteena olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön henkilöllisyyden julkistaminen olisi kohtuutonta, tai jos seuraamuksen julkistaminen vaarantaisi meneillään olevan viranomaistutkinnan, toimivaltainen valvontaviranomainen voi:

1) lykätä seuraamusta koskevan päätöksen julkistamista, kunnes perusteita olla julkistamatta päätöstä ei enää ole; tai

2) julkistaa seuraamusta koskevan päätöksen ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä; tai

3) jättää seuraamusta koskevan päätöksen julkistamatta, jos 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen vaihtoehtojen eivätkä ole riittäviä varmistamaan sitä, että päätöksen julkistaminen ei vaarantaisi rahoitusmarkkinoiden vakautta tai ei olisi kohtuutonta teon tai laiminlyönnin vähäisyyden johdosta.

Jos toimivaltainen valvontaviranomainen julkistaa seuraamusta koskevan päätöksen ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä, toimivaltainen valvontaviranomainen voi samalla päättää henkilöllisyyttä koskevien tietojen julkistamisen lykkäämisestä kohtuulliseksi ajaksi, jos se arvioi, että anonyymien julkistamisen perusteet lakkaavat tuossa ajassa.

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun julkistamisesta, sovelletaan vastaavasti 8 luvun 5—7 §:ssä tarkoitettujen päätöksien julkistamiseen.

9 §

Rikemaksun ja seuraamusmaksun täytäntöönpano ja palauttaminen

Rikemaksun ja seuraamusmaksun täytäntöönpanosta huolehtii Oikeusrekisterikeskus. Täytäntöönpanosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Oikeusrekisterikeskuksen on hakemuksetta palautettava rikemaksu ja seuraamusmaksu, jos sitä koskeva päätös on kumottu tai jos määrätyn maksun määrää on alennettu.

10 §

Asianajajayhdistyksen esitys aluehallintovirastolle rikemaksun, julkisen varoituksen tai seuraamusmaksun määräämisestä

Rikemaksua, julkista varoitusta ja seuraamusmaksua koskeva asia tulee vireille aluehallintovirastossa asianajajayhdistyksen esityksestä. Asianajajayhdistyksen on tehtävä aluehallintoviraston kanssa yhteistyötä tutkinnan aikana ennen esityksen tekemistä.

Asianajajayhdistyksen esitys seuraamusmaksun määräämisestä on tehtävä kirjallisesti. Esityksessä on mainittava:

- 1) sen nimi, kotipaikka ja osoite, johon vaatimus kohdistuu;
- 2) vaatimus ja sen perusteet; sekä
- 3) ne tosiseikat ja asiakirjat, joihin asianajajayhdistys vetoaa.

11 §

Luotto- tai rahoituslaitokselle määrätystä seuraamuksista ilmoittaminen Euroopan rahoitusmarkkinaviranomaisille

Finanssivalvonnan on toimitettava asianomaiselle Euroopan rahoitusmarkkinaviranomaiselle:

1) tieto tässä luvussa tarkoitettua luotto- tai rahoituslaitokselle määrätystä ja julkistetusta seuraamuksesta samanaikaisesti, kun seuraamus julkistetaan sekä tieto mahdollisesta muutoksenhausta ja sen lopputuloksesta;

2) vuosittain yhdistelmätiedot kunakin vuonna määrätystä tämän luvun mukaisista luotto- tai rahoituslaitoksille määrätystä seuraamuksista.

Mitä 1 momentissa säädetään seuraamuksesta, sovelletaan myös 8 luvun 4—7 §:ssä tarkoitettuun päätökseen.

10 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Työntekijöiden koulutus ja suojeleminen sekä toimintaohjeet

Ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että sen työntekijät saavat asianmukaisen koulutuksen tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen varmistamiseksi. Ilmoitusvelvollisen on nimettävä henkilö, joka vastaa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen sisäisestä valvonnasta, jos se on perusteltua ilmoitusvelvollisen koko ja luonne huomioon ottaen. Jos ilmoitusvelvollinen on osa konsernia, sen tulee lisäksi noudattaa konsernin sisäisiä menettelytapoja ja ohjeita tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen varmistamiseksi.

Ilmoitusvelvollisella tulee lisäksi olla omaan toimintaansa soveltuvia toimintaohjeita asiakkaiden tuntemista koskevista menettelyistä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvästä asiakasta koskevien tietojen hankkimisesta, jatkuvasta seurannasta ja selonottovelvollisuudesta sekä ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta.

Ilmoitusvelvollisen tulee toteuttaa asianmukaiset ja riittävät toimenpiteet niiden työntekijöiden suojelemiseksi, jotka tekevät 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen.

2 §

Ilmoitusvelvollisen sivuliikkeet ja muut yhtiöt

Ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia myös muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa sivuliikkeessään.

Ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan myös muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa tytäryrityksessä, jonka osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ilmoitusvelvollisella on enemmän kuin 50 prosenttia.

Jos kyseisen valtion lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi tässä luvussa säädettyjen menettelyjen noudattamista, ilmoitusvelvollisen tulee ilmoittaa tästä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle.

3 §

Toimivaltaisten valvontaviranomaisten, asianajajayhdistyksen ja rahanpesun selvittelykeskuksen yhteistyö

Toimivaltaisten valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen on salassapitosäännösten estämättä tehtävä keskenään yhteistyötä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi, selvittämiseksi ja paljastamiseksi. Rahanpesun selvittelykeskuksen on välitettävä toimivaltaisille valvontaviranomaisille ja asianajajayhdistykselle tietoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi, selvittämiseksi ja paljastamiseksi siten kuin 7 luvussa säädetään.

4 §

Muutoksenhaku

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei jäljempänä tässä pykälässä tai muualla laissa toisin säädetä.

Toimivaltaisella valvontaviranomaisella ja asianajajayhdistyksellä on oikeus hakea valittamalla muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on muuttanut tai kumonnut toimivaltaisen valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen tekemän päätöksen.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää tai asiasta muualla laissa toisin säädetä.

Edellä 5 luvun 6 §:ssä tarkoitettua päätöstä rekisteristä poistamisesta ja 8 luvun 6 §:ssä tarkoitettua päätöstä toimintakiellosta on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen muuta määrää.

Muutoksenhausta Finanssivalvonnan tekemään päätökseen säädetään Finanssivalvonnasta annetussa laissa.

Muutoksenhausta Tilintarkastusvalvonnan tekemään päätökseen säädetään tilintarkastuslaissa.

5 §

Maksujen täytäntöönpano

Tämän lain perusteella maksettavaksi tuomittu uhkasakko ja tämän lain nojalla määrätty rikemaksu ja seuraamusmaksu korkoineen saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Rikemaksu ja seuraamusmaksu saadaan kuitenkin panna täytäntöön vain lainvoimaisen päätöksen perusteella.

6 §

Tarkeimmat säännökset

Valtiovarainministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 luvun 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun taloudellisen toiminnan sisällölle ja sen harjoittamiseen asetettavista rajoista.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 3 luvun 8 §:ssä tarkoitetuista asiakkaista, tuotteista, palveluista, maksuliikenteestä, toimitustavasta tai maantieteellisistä riskitekijöistä, joihin voi liittyä vähäinen tai vastaavasti 3 luvun 10 §:ssä tarkoitettulla tavalla tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski, ja näissä tilanteissa noudatettavista menettelyistä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 4 luvun 2 §:ssä tarkoitettun epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen rakenteesta ja sisällöstä sekä 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettun rekisteröintiä koskevan hakemuksen sisällöstä.

Valtioneuvosto voi vahvistaa luettelon muista kuin ETA-valtioista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevat säännökset muodostavat komission arvion mukaan merkittävän riskin EU:n sisämarkkinalle tai eivät vastaa kansainvälisiä velvoitteita.

7 §

Määräyksenantovaltuus

Toimivaltaiset valvontaviranomaiset voivat antaa tarkempia määräyksiä 3 luvun 1—4 §:ssä ja 7—12 §:ssä sekä tämän luvun 2 §:ssä säädettyjen velvollisuuksien täyttämisestä.

8 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan [1 päivänä tammikuuta 2017].

Tämän lain 5 luku tulee kuitenkin voimaan [1 päivänä tammikuuta 2019].

Tämän lain 6 luvun 1 ja 2 § tulevat voimaan [1 päivänä tammikuuta 2019].

Tällä lailla kumotaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annettu laki (503/2008).

9 §

Siirtymäsäännökset

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Sen, joka tämän lain voimaan tullessa on merkitty yrityspalvelurekisteriin tai valuutanvaihtorekisteriin, on tehtävä uusi rekisteri-ilmoitus. Tällainen ilmoitusvelvollinen saa jatkaa toimintaansa, kunnes aluehallintovirasto on tehnyt uuden päätöksen rekisteriin merkitsemisestä, jos rekisteri-ilmoitus tehdään kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

2.

Laki

Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 43 b § sellaisena kuin se on laissa 752/2012,
muutetaan 41 §:n 1 momentti, 42 a §:n 2 momentti, 43 §:n 1 momentti ja 73 §, sellaisina kuin ne ovat 41 §:n 1 momentti, 42 a §:n 2 momentti, 43 §:n 1 momentti laissa 611/2014 ja 73 § laissa 752/2012,
lisätään 38 §:ään uusi 6 momentti, 39 §:ään uusi 3 momentti, 40 §:ään uusi 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 752/2012, seuraavasti:

38 §

Rikemaksu

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/) säädetään rikemaksun määräämisestä sille, joka laiminlyö tai rikkoo rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevaa lainsäädäntöä tai varainsiirtojen mukana toimitettavista tiedoista ja asetuksen (EY) N:o 1781/2006 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2015/847, jäljempänä maksajan tiedot -asetus.

39 §

Julkinen varoitus

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa säädetään julkisen varoituksen antamisesta sille, joka laiminlyö tai rikkoo rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevaa lainsäädäntöä tai maksajan tiedot -asetusta.

40 §

Seuraamusmaksu

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa säädetään seuraamusmaksun määräämisestä sille, joka laiminlyö tai rikkoo rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevaa lainsäädäntöä tai maksajan tiedot -asetusta.

41 §

Seuraamusmaksun määrääminen

Finanssivalvonta määrää seuraamusmaksun.

---

42 a §

Hallinnollisten seuraamusten määräämisoikeuden vanhentuminen

Finanssivalvonta ei saa määrätä seuraamusmaksua, jos päätöstä ei ole tehty kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettun rikkomuksen taikka laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

43 §

Rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun julkistaminen

Finanssivalvonnan on julkistettava rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu. Julkistamisesta on käytävä ilmi, onko seuraamuksen antamista tai määräämistä koskeva päätös lainvoimainen. Jos muutoksenhakuviranomainen kumoo Finanssivalvonnan päätöksen tai muuttaa sitä, Finanssivalvonnan on julkistettava tieto muutoksenhakuviranomaisen päätöksestä vastaavalla tavalla kuin seuraamuksen antaminen tai määrääminen on julkistettu. Seuraamusta koskevat tiedot on pidettävä Finanssivalvonnan internetsivuilla viiden vuoden ajan.

---

73 §

Muutoksenhaku

Finanssivalvonnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei jäljempänä tässä pykälässä tai muualla laissa toisin säädetä.

Rikemaksua, julkista varoitusta ja seuraamusmaksua koskeva asia tulee vireille Helsingin hallinto-oikeudessa sen valituksella, jolle Finanssivalvonta on määrännyt seuraamuksen. Valituksesta säädetään hallintolainkäyttölaissa (586/1996).

Edellä 2 momentissa tarkoitettun valituksen saavuttua Helsingin hallinto-oikeuteen asia on ennen käsittelyä valmisteltava hallinto-oikeuden tuomarin johdolla niin, että se voidaan viipymättä ratkaista. Valmistelu ei ole tarpeen, jos valitus jätetään tutkimatta tai hylätään heti perusteettomana.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua asiaa valmisteltaessa Finanssivalvonnalle on varattava tilaisuus suullisesti tai kirjallisesti vastata valitukseen. Valmistelu voidaan päättää, vaikka Finanssivalvonta ei ole antanut pyydettyä vastausta valituksen johdosta.

Finanssivalvonnalla on oikeus hakea valittamalla muutosta Helsingin hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on muuttanut tai kumonnut Finanssivalvonnan tekemän päätöksen.

Finanssivalvonnan päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Jos päätöksestä valitetaan, päätöstä noudatetaan toistaiseksi, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin päättä tai asiasta muualla laissa toisin säädetä.

Muutoksenhausta päätökseen, joka koskee Finanssivalvonnan johtokunnan jäsentä tai varajäsentä taikka virkamiehen virkasuhdetta, säädetään erikseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Markkinaoikeus ratkaisee tämän lain voimaantullessa markkinaoikeudessa vireillä olevaan asian. Markkinaoikeus ratkaisee valituksen, joka liittyy Finanssivalvonnan 38—41 §:n nojalla tekemään päätökseen, jos valitusaika ei ole kulunut umpeen tämän lain voimaantullessa.

3.

Laki

kaupparekisterilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kaupparekisterilain (129/1979) 1 a §:n 1 ja 2 momentti, 5 §:n 7 ja 8 kohta, 6 §:n 8 ja 9 kohta, 9 §:n 1 momentin 13 ja 14 kohta, 10 §:n 1 momentin 16 ja 17 kohta, 11 §:n 1 momentin 6 ja 7 kohta, 12 §, 13 §:n 12 ja 13 kohta, 13 c §:n 8 ja 9 kohta sekä 13 d §:n 1 momentin 9 ja 10 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 7 kohta ja 6 §:n 8 kohta laissa 390/1988, 5 §:n 8 kohta, 6 §:n 9 kohta, 11 §:n 1 momentin 6 ja 7 kohta sekä 13 §:n 12 ja 13 kohta laissa 1122/1993, 9 §:n 1 momentin 13 kohta ja 10 §:n 1 momentin 17 kohta laissa 908/2006, 9 §:n 1 momentin 14 kohta laissa 147/1997, 10 §:n 1 momentin 16 kohta laissa 432/2013, 13 c §:n 8 ja 9 kohta laissa 1075/1994 sekä 13 d §:n 1 momentin 9 ja 10 kohta laissa 1300/1994;

lisätään 1 a §:ään uusi 3 momentti, 5 §:ään uusi 9 kohta, 6 §:ään uusi 10 kohta, 9 §:n 1 momenttiin uusi 15 kohta, 10 §:n 1 momenttiin uusi 18 kohta, 11 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta, 13 §:ään uusi 13 kohta, 13 c §:ään uusi 10 kohta, 13 d §:n 1 momenttiin uusi 11 kohta ja lakiin uusi 13 e §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 a § laissa 962/2013, 5 ja 6 § laissa 390/1988, 10 § laissa 1490/2001, 12 § laissa 1122/1993, 13 § laissa 1252/1987, 13 c § laissa 1075/1994 ja 13 d § laissa 1300/1994 seuraavasti:

1 a §

Jokaisella on oikeus saada kaupparekisterin merkinnöistä ja rekisteriviranomaisen hallussa olevista asiakirjoista tietoja, otteita ja todistuksia.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, rekisteriviranomainen saa luovuttaa rekisteristä henkilötietoja tulosteena taikka saattaa ne yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta tai luovuttaa ne muutoin sähköisessä muodossa. Rekisteriviranomainen saa kuitenkin luovuttaa tiedot kaupparekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetty edellytykset. Muissa tapauksissa ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen sijasta luovutetaan tieto henkilön asuinmaasta.

Rekisteriviranomainen voi luovuttaa tässä pykälässä tarkoitetut tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti. Tietojen antaminen kaupparekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta edellyttää, että tietopyynnön tekijä antaa rekisteriviranomaiselle selvityksen tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

5 §

Avoimen yhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

-
- 7) kuka tai ketkä yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen;
  - 8) jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän henkilötiedot; sekä
  - 9) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (/) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

6 §

Kommandiittiyhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 8) kuka tai ketkä vastuunalaisista yhtiömiehistä kirjoittavat yhtiön toiminimen;
- 9) jos yhtiöllä on toimitusjohtaja, tämän henkilötiedot; sekä
- 10) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

9 §

Osakeyhtiön tai eurooppayhtiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 13) yhtiöjärjestyksen määräys yhtiön edustamisesta sekä, jos jollekulle on annettu oikeus edustaa yhtiötä yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa;
- 14) yhtiön tilikausi; sekä
- 15) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

10 §

Osuuskunnan ja eurooppaosuuskunnan perusilmoituksessa on mainittava:

- 16) jos säännöissä määrätään jäsenten lisämaksuvelvollisuudesta, osuuskuntalain 14 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot;
- 17) eurooppaosuuskunnan osuuspääoma; sekä
- 18) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

11 §

Säästöpankin perusilmoituksessa on mainittava:

- 6) pankin toimitusjohtajan sekä hallituksen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jokaisen jäsenen sekä varajäsenen henkilötiedot sekä, milloin pankilla on hallintoneuvosto, sen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen henkilötiedot;
- 7) sääntöjen määräys säästöpankin toiminimen kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus toiminimen kirjoittamiseen yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa;
- 8) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

12 §

Hypoteekkiyhdistyksen perusilmoituksessa on sen lisäksi, mitä hypoteekkiyhdistyksistä annetun lain (936/78) 10 §:n 1 momentissa on säädetty kaupparekisteriin ilmoitettavaksi, mainittava:

- 1) yhdistyksen postiosoite;
- 2) jokaisen hallituksen jäsenen ja varajäsenen muut henkilötiedot;
- 3) sääntöjen määräys yhdistyksen toiminimen kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus toiminimen kirjoittamiseen yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen muut henkilötietonsa; sekä

4) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

13 §

Vakuutusyhdistyksen perusilmoituksessa on mainittava:

12) jos yhdistyksellä on hallintoneuvosto, sen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen ja varajäsenen henkilötiedot;

13) yhdistysjärjestyksen määräys yhdistyksen toiminimen kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus toiminimen kirjoittamiseen yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa; sekä

14) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

13 c §

Asumisoikeusyhdistyksen perusilmoituksessa on mainittava:

8) kunkin asukashallintoalueen asukastoimikunnan puheenjohtajan, jokaisen jäsenen ja varajäsenen sekä isännöitsijän henkilötiedot;

9) yhdistyksen sääntöjen määräys yhdistyksen nimen kirjoittamisesta sekä, jos jollekin henkilölle on annettu oikeus nimen kirjoittamiseen yhdistyksen tai asukashallintoalueen puolesta yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa; sekä

10) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

13 d §

Eurooppalaisen taloudellisen etuyhtymän perusilmoituksessa on mainittava:

9) toimikausi, jos se on määrätty;

10) etuyhtymän mahdolliset toimipaikat; sekä

11) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

13 e §

Rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849, 30 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen ulkomaisen trustin tosiasiallisia edunsaajia koskevassa ilmoituksessa on mainittava:

1) ulkomaisen trustin nimi;

2) jos ulkomainen trusti on rekisteröity, rekisteri, johon ulkomainen trusti on merkitty sekä rekisterinumero siinä rekisterissä;

3) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien henkilötiedot sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

luottolaitostoiminnasta annetun lain 20 luvun 1 §:n ja 15 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 20 luvun 1 §:n 2 momentin 6 kohta ja
muutetaan 15 luvun 6 §:n 2 momentti seuraavasti:

15 luku

Menettelytavat asiakasliiketoiminnassa

6 §

Asiakkaan oikeus peruspankkipalveluihin

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta, jos 18 §:stä tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista (/20) johtuu muuta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

sijoituspalvelulain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sijoituspalvelulain (747/2012) 12 luvun 3 §:n 3 momentti seuraavasti:

12 luku

Salassapito ja asiakkaan tunteminen

3 §

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemisessa säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämisestä annetussa laissa (/20).

Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta 20 .

6.

Laki

arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 8 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain (749/2012) 8 luvun 4 §:n 3 momentti seuraavasti:

8 luku

Erinäiset säännökset

4 §

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/20).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

7.

Laki

sijoitusrahastolain 45 ja 144 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sijoitusrahastolain (48/1999) 45 §:n 5 momentti ja 144 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat 45 §:n 5 momentti laissa 1490/2011 ja 144 §:n 3 momentti laissa 507/2008 seuraavasti:

45 §

Mitä 4 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos 144 §:stä tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetusta laista (/20) johtuu muuta.

144 §

Asiakkaan tuntemisessä on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

8.

Laki

maksulaitoslain 7 ja 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maksulaitoslain (297/2010) 7 §:n 4 momentti ja 24 §:n 4 momentti,
sellaisena kuin niistä on 7 §:n 4 momentti laissa 899/2011, seuraavasti:

7 §

*Muun maksupalvelun tarjoamisen kuin sähköisen rahan liikkeeseenlaskun luvanvaraisuutta
koskeva poikkeus*

Tässä pykälässä tarkoitettua oikeutta tarjota maksupalvelua ei ole, jos palvelun tarjoamiseen osallistuva tai siitä vastaava luonnollinen henkilö ei ole 13 §:ssä tarkoitettulla tavalla luotettava taikka jos maksunpalveluntarjoaja ei täytä, mitä sen velvollisuudeksi on säädetty rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/20).

---

24 §

Asiamies

Maksulaitoksen on ilmoitettava Finanssivalvonnalle ne asiamiehen soveltamat sisäisen valvonnan menetelmät, joilla täytetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa ja sen nojalla säädetty velvollisuudet.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain 22 luvun 7 §:n kumoamisesta ja 12 luvun 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain (162/2014) 22 luvun 7 § ja
muutetaan 12 luvun 8 §:n 3 momentti seuraavasti:

12 luku

Osuuksien tarjoaminen

8 §

Asiakkaan tunteminen

Vaihtoehtorahastojen hoitajan on viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä siten kuin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (/20) 4 luvun 1 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

panttilainauslaitoksista annetun lain 28 ja 40 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan panttilainauslaitoksista annetun lain (1353/1992) 28 §:n 2 momentti ja 40 §:n 2 momentti seuraavasti:

28 §

Taloudelliselta arvoltaan merkittävistä panteista on 1 momentista poiketen voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/20) säädetään.

40 §

Jos toimiluvan haltija laiminlyö, mitä sen velvollisuudeksi on tässä laissa tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa säädetty taikka toimiluvan haltijan yhtiöjärjestyksessä määrätty, aluehallintovirasto voi kehottaa toimiluvan haltijaa täyttämään velvollisuutensa määräajassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 13 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1153/2013, seuraavasti:

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

-----
13) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/20) tarkoitettua rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä sekä mainitun lain 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettua luotettavuuden selvittämistä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

arvonlisäverolain 209 s §:n 2 momentin kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan arvonlisäverolain (1501/1993) 209 s §:n 2 momentti sellaisena kuin se on laissa 399/2012.

2 §
Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta 20   .

13.

Laki

varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain (325/2013) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Varojen jäädyttäminen

Pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai syyttäjän on tehtävä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu epäilystä ja tuomiosta ilmoitus Keskusrikospoliisin yhteydessä toimivalle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (/20) 7 luvun 1 §:ssä tarkoitetulle rahanpesun selvittelykeskukselle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta 20   .

14.

Laki

kuluttajansuojalain 7 luvun 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 15 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 746/2010, seuraavasti:

7 luku

Kuluttajaluotot

15 §

Luotonhakijan henkilöllisyyden todentaminen

Asiakkaan tuntemisesta on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/20) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

15.

Laki

vakuutusopimuslain 6 a ja 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vakuutusopimuslain (543/1994) 6 a § ja 16 §:n 2 momentti, sellaisena kuin ne ovat laissa 426/2010, seuraavasti:

6 a §

Tieto hylkäysperusteesta

Jos vakuutusta ei myönnetä kuluttajalle tai kuluttajaan 3 §:n 2 momentin mukaan rinnastettavalle, vakuutusta hakeneelle on ilmoitettava hylkäysperuste, jollei hylkäys perustu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (/20) 4 luvun

5 §:ään. Peruste on ilmoitettava kirjallisesti. Hylkäysperusteen on oltava lain ja hyvän vakuutustavan mukainen.

16 §

Jatkuvan vahinkovakuutuksen irtisanominen

Vakuutuksenantajalla on oikeus irtisanoa jatkuva vahinkovakuutus päättyväksi vakuutuskauden lopussa. Irtisanomiselle on oltava hyvän vakuutustavan mukainen peruste. Irtisanomista koskeva ilmoitus on lähetettävä vakuutuksenottajalle viimeistään kuukautta ennen vakuutuskauden päättymistä. Ilmoituksessa on mainittava irtisanomisperuste, jollei irtisanominen perustu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 4 luvun 5 §:ään. Jos irtisanomista ei tehdä siten kuin tässä momentissa säädetään, irtisanominen on mitätön.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

16.

Laki

luottotietolain 19 ja 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottotietolain (527/2007) 19 §:n 2 momentin kohta 7 kohta ja 30 §:n 3 momentti, sellaisena kuin ne ovat laissa 509/2008, seuraavasti:

19 §

Henkilöluottotietojen luovuttamisen ja käyttämisen yleiset edellytykset

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, henkilöluottotietoja saa luovuttaa ja käyttää:

7) luotto- ja vakuutuslaitokselle rekisteröidyn velvoitteiden hoitokyvystä tämän pyynnöstä annettavan todistuksen tai suosituksen laadintaa varten sekä rahanpesun ehkäisemistä tai selvittämistä koskevien velvoitteiden toteuttamiseksi niille, jotka ovat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/20) tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;

---

30 §

Tarkastusoikeus

Mitä edellä 2 momentissa säädetään rekisteröidyn oikeudesta saada tieto niistä, joille häntä koskeva henkilöluottotieto on luovutettu, ei kuitenkaan sovelleta, jos tietoja on luovutettu 19 §:n 2 momentin 7 kohdassa säädetyn edellytyksin rahanpesun tai terrorismin estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 5 luvun 1 §:ssä säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi taikka jos tietoja on luovutettu rahanpesun selvittelykeskukselle rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi tai selvittämiseksi. Tietosuojavaltuutettu voi tarkastaa tietojensaantioikeuden rajoittamisen lainmukaisuuden.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

17.

Laki

arpajaislain 14 a ja 64 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan arpajaislain (1047/2001) 64 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on laissa 661/2010
ja
muutetaan 14 a §:n 3 momentti sellaisena kuin se on laissa 661/2010, seuraavasti:

14 a §

Rahapeliä ikäraja

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen liittyvästä asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/20).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

18.

Laki

vakuutusyhtiölain 6 luvun 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vakuutusyhtiölain (521/2008) 6 luvun 13 §:n 3 momentti sellaisena kuin se on laissa 981/2013, seuraavasti:

6 luku

Vakuutusyhtiön johto, hallintojärjestelmä ja varojen sijoittaminen

13 §

Asiakkaan tunteminen

Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (/20).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

19.

Laki

yhdistyslain 48 ja 52 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdistyslain (503/1989) 48 §:n 1 momentti ja 52 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 48 §:n 1 momentti laissa 1098/2014,
lisätään 48 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

48 §

Perusilmoitus

Ilmoitus yhdistyksen rekisteröimiseksi (*perusilmoitus*) tehdään tätä tarkoitusta varten vahvistetulla perustamisilmoituslomakkeella siten kuin yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 10 §:ssä säädetään.

Jos rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (/) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettuna tosiasiallisena edunsaajana pidetään muuta kuin hallituksen puheenjohtajaa, perusilmoituksessa on ilmoitettava tosiasiallisen edunsaajan täydellinen nimi,

osoite, kotikunta ja henkilötunnus sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, ilmoitetaan syntymäaika.

52 §

Muutosilmoitus

Yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta, hallituksen puheenjohtajan ja nimenkirjoittajan vaihtumisesta sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua tosiasiallista edunsaajaa koskevien tietojen muutoksista on tehtävä rekisteriin ilmoitus (*muutosilmoitus*) siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 11 §:ssä säädetään. Sääntöjä muutettaessa ilmoitukseen on liitettävä muutetut säännöt. Ilmoituksen tekemisestä, allekirjoittamisesta ja vakuutuksesta on voimassa, mitä 48 §:ssä säädetään perusilmoituksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____ .

20.

Laki

säätiölain 13 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan säätiölain (487/2015) 13 luvun 4 §:n 1 momentin 13 ja 14 kohta, lisätään 13 luvun 4 §:n 1 momenttiin uusi 15 kohta seuraavasti:

13 luku

Säätiörekisteri

4 §

Perusilmoitus

Säätiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 13) säätiön tilikausi;
- 14) hallituksen ja toimitusjohtajan ilmoitus, että perustamiskirjassa määrätty peruspääomasitoumuksen mukainen omaisuus on luovutettu säätiölle, ja vakuutus, että säätiön perustamisessa on noudatettu tämän lain säännöksiä;
- 15) jos rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (/) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettuna tosiasiallisena edunsaajana pidetään muuta luonnollista henkilöä kuin säätiön hallituksen jäseniä, tosiasiallisen edunsaajan täydellinen nimi, osoite, asuin-

paikka ja henkilötunnus tai syntymäaika sekä määräysvallan tai omistusosuuden peruste ja laajuus.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

21.

Laki

yritys- ja yhteisötietolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 2 §:n 1 momentin 7 kohta, 10 §:n 2 momentin 3 kohta, 11 §:n 2 momentti ja 16 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laissa 192/2014,
lisätään 4 §:n 2 momenttiin uusi 9 a kohta, 10 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

-----

7) kantarekistereillä yritys- ja yhteisötietojärjestelmään liittyviä Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämiä kauppa-, yhdistys-, ja säätiörekistereitä sekä verohallinnon ylläpitämiä työntekijä-, ennakoperintä- ja arvonnäköverovelvollisten rekistereitä.

4 §

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään tallennettavat tiedot

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään talletetaan soveltuvin osin myös perustiedot rekisteröintivelvollisten:

-----

9 a) ilmoittautumisesta ja merkitsemisestä yhdistysrekisteriin

-----

10 §

Perustamisilmoitus

Perustamisilmoituksessa on annettava seuraavat tiedot ja asiakirjat:

---

3) Patenti- ja rekisterihallituksen osassa kauppa-, yhdistys- ja säätiörekisteriin rekisteröitäväksi säädetyt sellaiset tiedot, joita ei ole ilmoitettu perusosassa, sekä toimintamuodon perusteella määräytyvät liitteet.

Sen estämättä mitä 1 momentissa ja 2 momentin 3 kohdassa säädetään, tieto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (/) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta yhteisön tosiasiallisista edunsaajista ilmoitetaan sähköisesti.

---

11 §

Muutos- ja lopettamisilmoitus

Tieto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta yhteisön tosiasiallisista edunsaajista ilmoitetaan sähköisesti. Muilta osin ilmoituksen toimittamisessa noudatetaan, mitä 10 §:n 1 momentissa säädetään perustamisilmoituksen toimittamisesta.

16 §

Tietojen antaminen yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä

Jokaisella on oikeus saada yritys- ja yhteisötunnusrekisterin merkinnöistä tietoja, otteita ja todistuksia. Yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä voidaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

22.

Laki

kiinteistönvälityslikkeistä ja vuokrahuoneiston välityslikkeistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistönvälityslikkeistä ja vuokrahuoneiston välityslikkeistä annetun lain (1075/2000) 8 §:n 1 momentti ja 9 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 8 §:n 1 momentti laissa 1523/2009,

lisätään lakiin uusi 5 a § seuraavasti:

5 a §

Luotettavuus

Rekisteröinti-ilmoituksen tekijää ei pidetä 8 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla luotettavana, jos:

1) hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden arviota edeltäneen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton harjoittamaan välitystoimintaa,

2) hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan 1 kohdassa tarkoitetussa tehtävässä.

Jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö, vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa samoin kuin sitä, jolla on suoraan tai välillisesti enemmän kuin 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta taikka vastaava omistus- tai määräämisvalta muussa yhteisössä.

8 §

Rekisteröinnin edellytykset

Aluehallintoviraston on rekisteröitävä 7 §:n 2 momentissa tarkoitettu rekisteri-ilmoituksen tekijä kiinteistönvälityslikkeeksi tai vuokrahuoneiston välityslikkeeksi, jos:

1) ilmoituksen tekijällä on oikeus harjoittaa elinkeinoa Suomessa;

2) ilmoituksen tekijä, jos hän on luonnollinen henkilö, on täysi-ikäinen, ei ole konkurssissa eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu;

3) ilmoituksen tekijä on luotettava;

4) ilmoituksen tekijällä on vastuuvakuutus, jonka vakuutusmäärän voidaan välitystoiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen arvioida riittävän toiminnasta mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen korvaamiseen ja joka muilta ehdoiltaan vastaa alalla tavanomaista vakuutuskäytäntöä;

5) ilmoituksen tekijä on ilmoittanut vastaavan hoitajan, joka täyttää 5 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyt edellytykset.

Välitysliikerekisteriin merkittävät tiedot

Välitysliikerekisteriin merkitään:

- 1) yksityisen elinkeinonharjoittajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika sekä toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, josta välitystoimintaa harjoitetaan;
- 2) oikeushenkilön toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste ja jokaisen toimipaikan käyntiosoite, josta välitystoimintaa harjoitetaan;
- 3) niiden henkilöiden täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika, joiden luotettavuus on rekisteröinti-ilmoitusta käsiteltäessä selvitetty;
- 4) se, onko välitysliike kiinteistönvälitysliike vai vuokrahuoneiston välitysliike;
- 5) vastaavan hoitajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika;
- 6) vastuuvakuutuksen antaja ja vakuutusmäärä;
- 7) rekisteritunnus ja rekisteröinnin päivämäärä;
- 8) välitysliikkeelle 18 §:n 2 momentin nojalla määrätyt varoitukset sekä sellaiset kehotukset ja kiellot, joiden tehosteeksi on asetettu uhkasakko; tällainen tieto on poistettava rekisteristä kolmen vuoden kuluttua sen vuoden päättymisestä, jona kyseinen pakkokeino on määrätty;
- 9) rekisteristä poistamisen syy ja ajankohta.

Välitysliikkeen, joka tämän lain voimaan tullessa on merkitty välitysliikerekisteriin, on rekisteristä poistamisen uhalla ilmoitettava aluehallintovirastolle 5 a §:ssä tarkoitettua luotettavuutta koskevat välitysliikerekisteriin merkittävät tiedot vuoden kuluessa lain voimaan tulosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta 20   .

23.**Laki****päästökauppalain 67 §:n ja 73 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan päästökauppalain (311/2011) 73 §:n 1 momentti,
lisätään 67 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

67 §

Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Päästökauppaviranomaisella on oikeus saada komission rekisteriasetuksen mukaiselta tilinomistajalta ja tilille nimetyiltä edustajilta salassapitosäännösten estämättä ilman aiheetonta viivytystä sen pyytämät tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen rahanpesun ja terrorismin ra-

hoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (/) 8 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

---

73 §

Päästökaupparikkomus

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta:

---

7) laiminlyö esittää 67 §:n 4 momentissa tarkoitetut asiakirjat ja tallenteet,

---

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Snellmaninkatu 1 A

PL 28, 00023 VALTIOEUVESTO

Puhelin 0295 160 01

Telefaksi 09 160 33123

www.vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)

ISBN 978-952-251-729-6 (pdf)

Marraskuu 2015